

61
21
—

Arhivs

3500

Dr. med. Augusts Forels
Dr. phil. et jur. h. c.

DZIMUMU JAUTĀJUMS

Četrās grāmatās

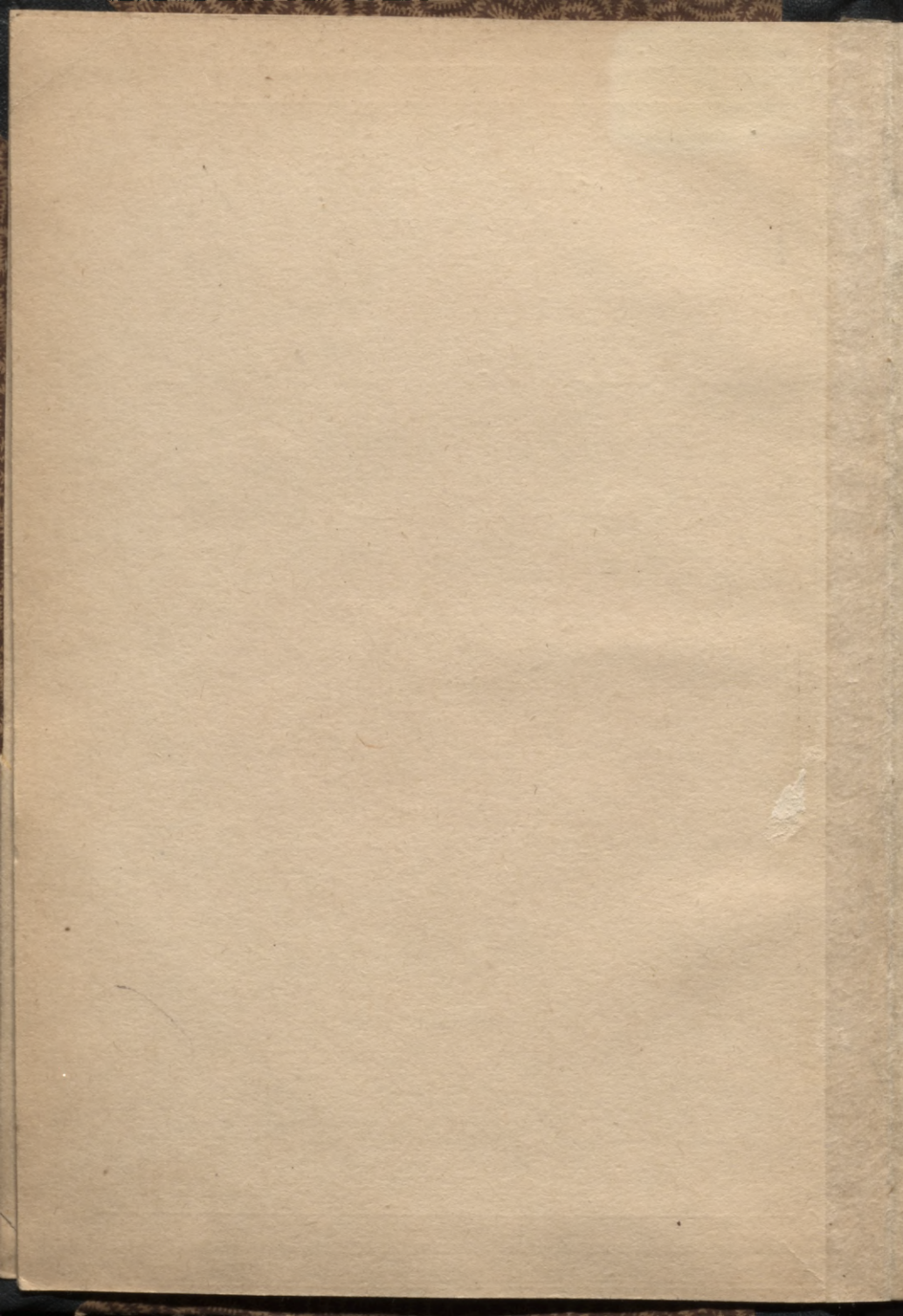
I.

Argonautu izdevums

Valtera un Rapas ģeneralkomisijā, Rīgā, Operas laukumā

MCMXXX

J^r A Forel

61
21

Dr. med. Augusts Forels

Dr. phil. et jur. h. c.

bij. psihiatrijas profesors, Cēciķes un Ivornas vāsprātīgo iestādes direktors

224233

DZIMUMU JAUTĀJUMS

Dabaszinātnisks, psiholoģisks un higiēnisks
apcerējums līdz ar svarīgu sabiedrisku nākotnes
uzdevumu atrisināšanas mēģinājumiem

*No jaunākā, pārstrādātā
vācu izdevuma tulkojis*

Roberts Kroders

Četrās grāmatās

H-n

I.

Argonautu izdevums

Valtera un Rāpas ģenerālkomisijā, Rīgā, Operas laukumā

MCMXXX

1930

Valtera un Rapas
akc. sab. grāmatpiestuve
Rīgā, Brīvības ielā 129/133.

Part. 60

L. V. B.
In. <i>228455</i>

✓

3 lp
0309046538

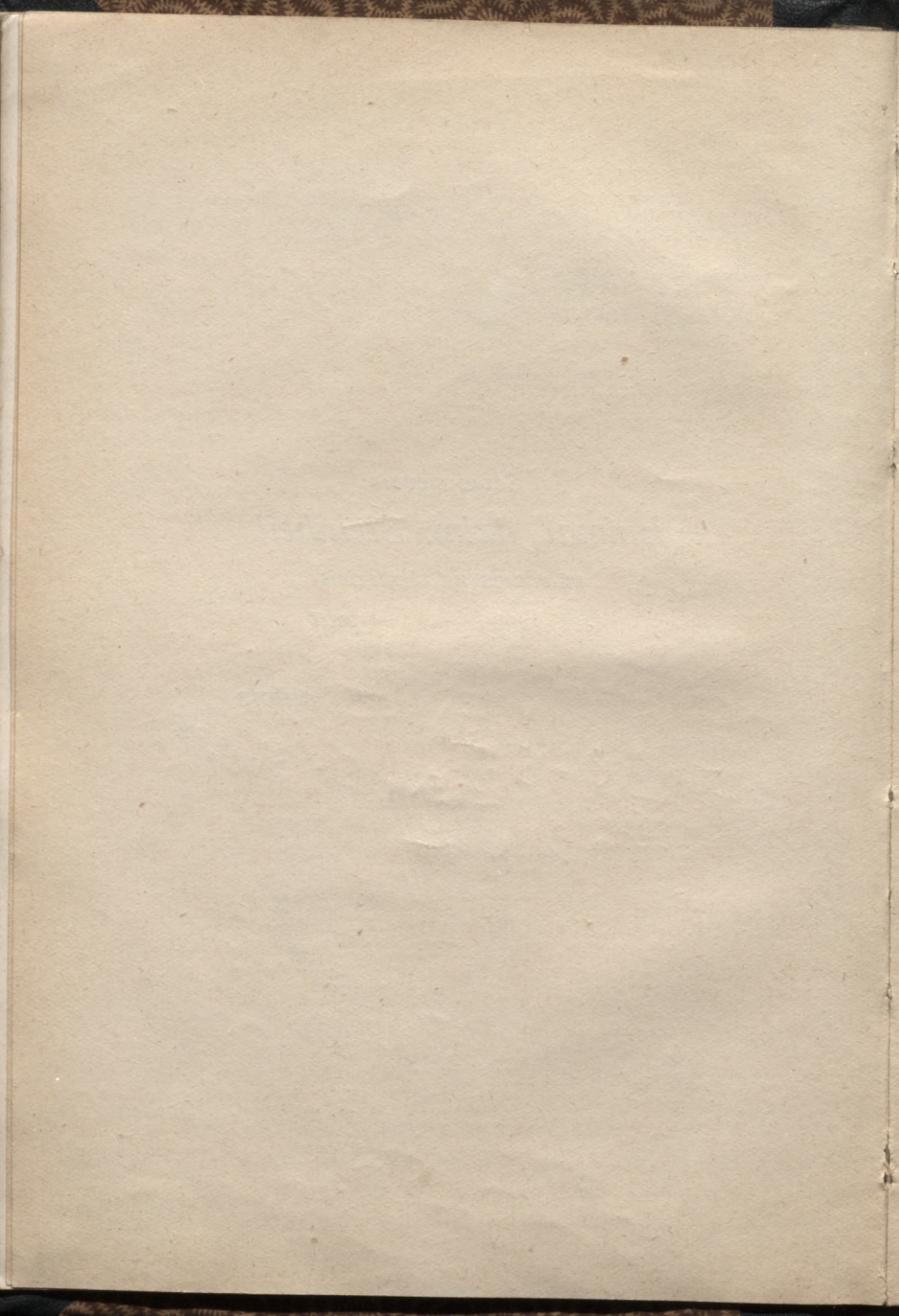
Savai sievai

Emmai, dzim. Šteinheil.

mīlēdams un cietdams

velli

autors

Priekšvārds

Foreļa grāmata ir pilnīgi pelnījusi savu populāritāti. Daudzo izdevumu vidū, kuŗi apcerē dzimumu dzīves jautājumu, nav otras tādas grāmatas, kas tik vispusīgi apgaismo šo jautājumu un tik noteikti atrisina sabiedriskās parādības, kuŗām sakars ar dzimuma dziņu.

Šajā grāmatā atradīs nepieciešamo atbildi uz daudziem jautājumiem, saistītiem ar dzimumu dzīvi, vispirms jaunatne, kas pati izjūt dzimuma dziņas atmošanās sekas, un tāpat arī vīri un sievietes, kuŗus bieži vien pārsteidz nejaušas grūtības savu seksuālo dziņu remdēšanā, un visi tie ļaudis, kas šādu vai tādu iemeslu dēļ pārkaŗj septīto bausli, visi tie slimīgie raksturi, kuŗi ļaujas savu seksuālo dziņu anōmalijām, nedabīgām formām, un beidzot visi tēvi, visas mātes un visi audzinātāji, kuŗiem lemts atstāt virzošu, vadošu iespaidu uz augošās paaudzes seksuāliem instinktiem.

Milzīgais materiāls, ko Forels savācis savā grāmatā, dzimumu dzīves jautājumu noskaidro tik vispusīgi un pilnīgi, ka noteikti piepilda tos svarīgos praktiskos mērķus, ko iecerējis šīs grāmatas autors.

No visiem citiem izdevumiem, kas apcerē šo jautājumu, Foreļa grāmata atšķiras nevien ar savu saturu un visu daudzo, ar dzimumu dzīvi saistīto jautājumu pilnīgi zinātnisku apgaismojumu, bet arī ar noteikti izturētu un noskaidrotu uzskatu, kuŗa pamatmērķis ir regulēt dzimumu attiecības, pēc iespējas novēršot tās dzimuma dziņas parādības formas, kas citiem var kaitīgas būt.

Autors nav dzimuma dzīves askētisma aizstāvis, bet ir pilnīgi reāls politiķis. Viņš nesaka saviem lasītājiem, kā saka daudzi pravieši: „Nonāvē savu miesu!“ — viņš saka tiem: „Dzīvo pilnīgu dzīvi, bet dzīvodams nedari ļaunu citiem un neaizmirsti cilvēku vispārējo labklājību.“ Viņš tādēļ atvaira laulības konvencionālās formas. Vis-

spilgtāk autors savas domas par šo jautājumu izsaka šādiem vārdiem:

„Laulība vispirms jāatzīst kā seksuālo dzīvi normālas apmierināšanas līdzeklis un kā ētiska sabiedriska dzīves skola reizē, bet nevis tikai kā viens vai otrs. Darba dalīšana, pienākumu dalīšana, abu laulāto draugu pilnīga vienlīdzība un vienkopējs sabiedrisks darbs — tie ir noteikumi, kas tikai stiprina laulāto draugu seksuālās saites. Apgarotāka sabiedriski-cilvēciska izpratne viņiem palīdzēs sevi pārspēt egoistiskās jūtas, un sevišķi — greisirdību. Citu labā līdzdarbodamies, cenšdamies sasniegt dzimumu kopdzīves laimi citiem, šādi laulātie draugi pratīs piedot un attaisnot citu cilvēku maldus un vājības. Viņi nenoraudzīsies ar augstprātīgu nicību uz neprecētu meiteni, kas tapusi māte, uz šķirtu sievu, uz konkubinātu; šādi laulātie draugi šausmās nenovērsīsies no citu cilvēku dzimumu dzīves maldiem un trūkumiem, bet visiem spēkiem centīsies viegļot viņu likteni un palīdzēt tiem, kuriem vēl palīdzēt var. Un tas viņiem dos augstāko dvēseles prieku...”

Ļoti simpatiskas ir autora domas par dzimumu vienlīdzību. Tikpat svarīga nozīme ir Foreļa cīņai pret prostitūciju un prieka namiem. Viņš izsaka taisnīgu sašutumu, kā kultūrēlu zemju valdības aizvien vēl prostitūciju atbalsta: „Modernā prostitūcija nav cits nekas, kā mūsu laika kultūras milzīga nejēdzība, kuŗas nolūks ir peļņas raušana, izmantojot vīrieša seksuālās dziņas. Prostitūciju aizstāv higiēnas vārdā, godīgo sieviešu vārdā u. t. t. Bet īstenībā tā tikai veicinājusi vīriešu izvirtību un izlutinātību, nomākusi normālas, uz mīlestību dibinātas dzimumu attiecības jaunatnē, samaitājusi pašu mīlestību, no laulības, mīlestības un vispāri dzimumu kopdzīves novērsusi daudzas krietnas sievietes un visu mūsu laika seksuālo dzīvi novirzījusi uz kļūmīga un apkaunojoša ceļa.”

Runājot par prieka namiem, jāatzīst, ka ļaunums, ko rada likuma pabalsts šiem netiklības perēkļiem, ir tik liels, ka autora vārdi pret šīm briesmīgām izvirtības iestādēm, varbūt, nav vēl diezgan stipri. Iedomājoties, cik daudzas dzīves, sevišķi jaunās, tur fiziski un morāliski aiziet bojā, droši vien nebūs cilvēka, kas varētu teikt kādu attaisnojuma vārdu par šo „kultūrēlo” nelietību. Autors ir noteikts abolicionisma aizstāvis, un tur mēs viņam pilnīgi piekrītam.

Prostitūcijas likumīga attaisnošana un šī apkaunojošā amata atbalstīšana nav saskaņojama pat ar visvarmācīgākā egoista ieskatiem, kuŗi attaisno verdzību, bet nosoda cilvēka pazemojumu, kas savienots ar miesas un dvēseles likumīgi atzītu pārdošanu. Un tomēr šo prostitūcijas reglamentāciju neattaisno nekādas sabiedriskas intereses, jo prostitūcija ar visiem saviem izvirtības perēkļiem kalpo tikai vieglprātīgu, baudkāru cilvēku neierobežotai seksuālo dziņu apmierināšanai, bet tas nedrīkst ietilpt nevienas sabiedrības un nevienas valdības pienākumu laukā. Jo tas, kas atbalsta šīs iestādes, pats ir šīs nejēdzības līdzdalībnieks. Nekādi salīdzinājumi ar bīstamām lipīgām slimībām, no kuŗām sabiedrībai savi līdzpilsoņi jāizsargā, saslimušos pilsoņus izolējot, nevar attaisnot prostitūcijas likumīgu reglamentāciju, jo noteikti zināms, ka šī reglamentācija nevar garantēt nesaslimšanas drošību, ne arī mazināt venerisko slimību izplatīšanos.

Un tiešām Francijā, kur prostitūcijas reglamentāciju piepilda ar visu likuma bardzību, veneriskās slimības izplatītas tik baigos apmēros, ka sifilisu pat dēvē par „franču slimību”. Turpretīm Šveicē, kur šī reglamentācija novērsta, atskaitot Dženovu, venerisko slimību izplatīšanās ir daudz mazāka.

Saprotams, ka cīņa ar prostitūciju nav aprobežojama prieka namu iznīcināšanā vien. Tai jācenšas likumdošanas ceļā panākt līdzekļus pret visiem savedējiem, pret sabiedriskās morāles postītājiem, pret visām izaicinošām darbībām, kas pabalsta un veicina ielu izvirtību, pret pornografiju un pret to sabiedrisko un saimniecisko apstākļu grūtībām, kas veicina jaunu sieviešu izvirtību, jo trūkumā un izmisumā tām bieži jāsāk staigāt prostitūcijas ceļš.

Svarīgs iemesls, kas atbalsta mūsu laika prostitūciju, slēpjas arī vispārējā tikumības stāvoklī, alkohola tirdzniecībā un vīriešu sabiedrības vieglprātīgos uzskatos uz seksuālām baudām. Te jāsaka daži vārdi par to, ka vīrieši bieži vien aizmirst, cik smagu grēku tie uzkrāuj savai sirdsapziņai, īsa mirkļa baudas dēļ pavezdami un apgānīdami jaunu sievieti, kuŗai dažādu iemeslu dēļ nav bijis tik daudz gribas, lai pretotos viņu rupjiem glāstiem un baudkārām tieksmēm. Daudz ir tādu neliešu, kas iemidzina savu sirdsapziņu un jūtas par vislabākiem cilvēkiem, pil-

nīgi aizmirstot, kāds liktenis piemeklējis viņu miesas kārbas upurus.

Ne likumam, ne sabiedrībai nebūtu jāpabalsta seksuālās baudas, ja viņu mērķis ir tikai pati baudkāre, nevis sabiedrības vairošana. Pēc mūsu domām, sabiedrībai un valstij ar visu savu autoritāti jāpabalsta tikai laulība, kas vairo un kas grib vairojot cilvēci, lai šī laulības forma būtu, kāda būdama. Tādēļ arī atklāta kopdzīve jeb konkubināts, kas nav spējīgs rūpēties par saviem pēcniekiem, pēc mūsu domām nav pieļaujams. Te mēs nevaram piekrist autoram, kas seksuālo baudu laukā pieļauj visplašākās brīvības, ja tikai tās nekaitē otram. Pēc Foreļa domām, pat kauna pļivuram pret dzimumorganiem nav nekāda pamata. Bet tādā gadījumā mēs nebūsim tālu aizgājuši no tiem dzīvniekiem, kuŗu kopošanās arī notiek uz abpusējas vienošanās pamata un bez ļaunuma otram. Bet mums liekas, ka cilvēce ar saviem reliģiskiem ieskatiem, savu likumdošanu un sabiedrisko morāli ir centusies dzimumu kopošanos regulēt un pacelt pāri pirmatnējai, dzīvnieciskai formai.

Glūži dabīgi paceļas jautājums par seksuālā instinkta apmierināšanu ārpus laulības. Pēc mūsu domām, te noteikti jāpieturas pie dzimumu kopdzīves atturības principa. Sievietēm šāda atturība nav grūta, atskaitot sevišķus gadījumus (nimfomaniju), kas prasa tīri medicīnisku ārstēšanu. Arī vīriešiem atturība pilnīgi iespējama, jo pati daba jau ar tā sauktām pollūcijām gādājusi par sēklu dziedzēru pārmērīgas darbības regulēšanu. Patoloģiski gadījumi arī te nevar būt izšķiroši, jo tie prasa attiecīgu ārstēšanu.

Modernās sabiedrības liels ļaunums ir tas, ka laulības, dažādu, lielāko tiesu saimniecisku, iemeslu dēļ, vīrieši atliek uz vēlākiem sava mūža gadiem un bieži vien no tās pavisam izvairās. Mums liekas, ka dzimumu kopdzīves atturība līdz laulībai un agrākas laulības, nekā tagad praktizē sabiedrības intelligentākās aprindas, ļoti mazinātu venerisko slimību izplatīšanos un novērstu daudzus apstākļus, kas posta mūsu jaunatnes seksuālo dzīvi un veselību.

Ja mēs atzīstam, ka vienlaulībai jābūt mūsu kultūrēlās sabiedrības pamata principam, un to atzīst arī pats autors, tad glūži dabīgi, ka ne sabiedrība, ne likums nedrīkst pabalstīt novirzīšanos no šīs laulības formas. Tie kavēkļi, kuŗi dažādos dzīves apstākļos traucē vienlaulības principu,

jānovērš ar daudz lielāku iecietību un brīvību laulības šķiršanu gadījumos.

Sevišķu ievērību pelna autora domas par matriarchata idejas izcelšanu ģimenes dzīvē patriarchata vietā. Šajā ziņā viņš atzīst par vēlamu nodibināt jaunu ģimenes kārtību, kurā ģimenes un mājas galva būtu sieva un bērniem būtu jādod savas mātes vārds.

Vēl dažiem vārdiem es gribētu pieminēt autora uzskatus par seksuālo jeb dzimumu jautājumu audzināšanā. Forels domā, ka vecākiem un audzinātājiem bērni laikus jāiepazīstina ar dzimumu kopdzīves jautājumu un bērnu dzimšanu. Viņš ieteic negaidīt, kamēr bērni paši ar šo jautājumu iepazīsies no neskaidriem un netīriem avotiem, bet audzinātājus un vecākus mudina, lai tie viegli saprotamā formā, ar smalku taktu un vienkāršu skaidrību bērniem izskaidro cilvēka izcelšanos un izklaidē pasakas par stārkjiem. Te mums pilnīgi jāpiekrīt autora domām, sevišķi tādēļ, ka mēs zinām, cik daudz netīra kārdinājuma ir noslēpumā, saistītā ar „laba un ļauna atzīšanas koka“ augli.

Daudzas nelaimes būtu iepriekš novērstas, ja meitenēm, kas dodas laulībā, mātes būtu jau izskaidrojušas laulības dzīves pienākumus.

Mēs domājam, ka mūsu sabiedrība radikāli jāpāraudzina savos uzskatos par seksuālo jeb dzimumu jautājumu. Gluži nepieļaujami ir, ka svarīgais akts, kuŗa sekas ir bērnu dzimšana, zināmos gadījumos varētu kļūt par nicinājuma, par apkaunojoša izsmiekla un rupjas ņirdzības objektu.

Mums jāpanāk, lai visi jūt bijību pret laulību, vienalga, kādā formā tā izveidojusies, ja tikai tā būtu nopietna laulība, nevis seksuāls sakars uz īsu laiku, sakars, ko vīrietis un sieviete noslēdz tikai savu seksuālo baudu remdēšanai un kas nevienam neuzliek nekādus pienākumus. Kas cilvēci var postīt un samaitāt vairāk, nekā jūteklisku dziņu remdēšana, nedomājot par sekām?

Mums jāpanāk, lai sievieti, kas ir mātes cerībās, neraugoties uz laulības formu, kādā tā nonākusi savā stāvoklī, visa sabiedrība cienītu un godātu, un lai neviens tai nedrīkstētu teikt kādu pārmetuma vārdu, kaut viņas apauglību nebūtu svētījušas reliģiskas ceremonijas vai oficiāli akti.

Pēdējā gadījumā viss kauns jāuzņemas vīrietim, kas savus pēcniekus pametis likteņa ziņā, nevis nelaimīgai sievietei, kas pelnījusi morālisku un, vajadzības gadījumā, arī materiālu pabalstu sava bērna nākotnes nodrošināšanai.

Akadēmiķis prof. V. M. Bechterevs,
Pēterpils psīcho-neiroloģiskā institūta direktors.

Autora priekšvārds pirmam izdevumam

Šī grāmata ir ilgu gadu pieredzes un pārdomu auglis. Viņas saknes slēpjas dabas pētījumos un ilgā nodarbībā ar slimu un veselu cilvēku psiholoģiju. Cilvēka garīgās ilgas un dažādo rāsu un vēstures laikmetu socioloģijas pieredzes vest harmoniskā vienībā ar dabas pētījumu panākumiem un viņu ierosinātiem psihiskās un seksuālās attīstības likumiem — tā ir problēma, ko mums liek atrisināt mūsu laiks. Šīs problēmas atrisināšanā darīt, cik katrs var, ir pienākums, kas mums jāpilda pret saviem pēcniekiem. Mums jāgādā viņiem laimīgāka dzīve, nekā bija mūsu pašu dzīve, un kaut tā būtu tikai pateicība par tiem milzīgiem kultūras sasniegumiem, par kuriem mums jāpateicas savu priekšgājēju sviedriem, asinīm un bieži vien arī mokām.

Es pilnīgi apzinos sava uzdevuma plašumu un savas grāmatas trūkumus. Vispirms es centos dzimumu jautājumu apcerēt un apgaismot no visām pusēm tā, kā tas, pēc manām domām, vēl nav darīts. Manus trūkumus un manas nepilnības vēlāk izlabos citi.

Autora priekšvārds sestam un septītam izdevumam

Šim izdevumam es gribu pievienot kādas meitenes atbildes vēstuli uz diviem jautājumiem, kurus tai rakstīju, kad viņa bija izlasījusi manu grāmatu un lūdza manas domas kādā privātā lietā.

Šī vēstule ir ļoti raksturīga:

„Jūs jautājat man, kādu iespaidu uz mani atstājusi Jūsu grāmata, vai es no tā laika esmu jutusies sliktāka un vai Jūs būtu pareizi izteicis jaunu meiteņu jūtas?

Man Jums jāsaprot, ka esmu vēl ļoti jauna, bet lasījusi esmu daudz. Māte mani audzināja ļoti brīvi un man ir pilnīgas tiesības sevi pieskaitīt pie jaunavām bez aizspriedumiem. Un tomēr kādas iekšējas bailes, vai — es tiešām nezinu, kā to lai saucu — vai arī maldīgs kauns man ne-

ļāva vaļsirdīgi runāt par visām tām lietām, kuŗas Jūs apcerat savā grāmatā. Viss, ko es zināju, bija izlasīts grāmatās vai arī mana instinkta nojausts, un kaut es skaidri zināju, ka mana māte būtu pateikusi man visu, es nekad viņai nekā nejautāju.

Man jāatzīstas, ka pēdējā laikā man radušies daudzi jautājumi; ilgi mani plosīja mocošs nemiers par to, ko es nezināju, bet kas man tomēr nāca gaismā. Tādēļ biju ļoti priecīga, kad draudzene man atnesa Jūsu grāmatu, jo beidzot es gribēju noskaidrot visus šos jautājumus.

Pirmās nodaļas man bija ļoti grūti lasīt, nevis tādēļ, ka es nebūtu tās sapratusi, bet tādēļ, ka man likās ļoti divaini un neparasti to visu skatīt savām acīm Jūsu skaidrā un zinātniskā iztēlojumā. Un man Jums jāsaka, ka es ar lielām pūlēm tomēr šīs nodaļas izlasīju, jo gribēju lasīt un saprast visu Jūsu grāmatu.

Mans pirmais iespaids no Jūsu grāmatas bija riebjums pret cilvēkiem un tādēļ neuzticība pret visu. Bet kad grāmatu biju izlasījusi, es redzēju un jutos priecīga, ka esmu pilnīgi normāla meitene. Un tādēļ mans pirmais iespaids drīz izgaisa. Viss, ko es dzirdēju, mani vairs tik ļoti neuztrauca, un mani interesēja un iepriecināja tas, ka beidzot esmu atradusi cilvēku, kas tik pareizi saprot mūs, jaunās meitenes.

Kā jau teicu, esmu gluži normāla meitene, ne vienaldzīga, ne arī izvirtusi seksuālā ziņā, un Jūsu grāmatu lasot, man visu laiku bija patīkami redzēt, cik pareizi Jūs, godājamais profesors, izprotat un attēlojat mūsu seksuālās jūtas.

Es skaidri neatceros, kuŗā savas grāmatas nodaļā Jūs rakstat, ka normāla meitene, domājot par laulību, izjūt savādu kaunu un savādas bailes, un ka šīs jūtas izgaist tikai tad, kad viņa satiek savu isto izredzēto. („Laulības higiēna“, četrpadsmitā nodaļā.)

Tas ir ļoti pareizi un smalki novērots. Ar kādu savu draudzeni, ar kuŗu mēs bieži runājām par Jūsu grāmatu, mēs pilnīgi sapratāmies. Ka mūs, meitenes, ļoti maz valdzina tīri jūtekliskais elements laulībā un ka mums daudz labāk patīktu, ja savus bērnus mēs varētu iegūt citādi, nekā nolikusi daba. Par to Jūs, varbūt, pasmiesaties, — bet tas nekas; man tomēr liekas, ka Jūs saprotat, ko es gribu teikt.

Kad izlasīju Jūsu grāmatu, man viss bija skaidrs, un es pilnīgi apmierinājos. Protams, naīva un vientiesīga es vairs nevarēju būt, bet es gribētu zināt, kāds gan labums no šīs naīvitātes? Nevainīgai būt, nekā nezinot, ir ārkārtīgi viegli, un tādēļ tam nav nekādas vērtības.

Ka Jūsu grāmata būtu netikumīga — tas man ne mirkli nav nācis prātā, tādēļ es nedomāju, ka Jūs būtu mani samaitājis.“

*

Šis izdevums ir gandrīz negrozīts; tajā izdarīti tikai daži sīki labojumi.

Autora priekšvārds astotam izdevumam

Šo izdevumu es esmu revidējis un korigējis. Dibinātām kritikām paklausīdams, esmu arī to grozījis un papildinājis.

Grāmata savu mērķi sasniedza, un aizvien vēl man katru dienu pienāk pateicības vēstules no tādiem cilvēkiem, kuŗus tā šaubās un pat izmisumā glābusi un kuŗiem tā rādījusi pareizo ceļu. Mans nodoms nebija rakstīt zinātnisku traktātu, ne lielu kompilāciju no jau esošiem zinātniskiem darbiem, ne arī pilnīgu seksuālās dzīves enciklopēdiju. Drīzāk es, dibinādamiem uz mūsu dienu zinātniskām atziņām un praktiskiem piedzīvojumiem, gribēju tagadējai paaudzei dot praktisku ceļa rādītāju dzimuma dzīves jautājumos, kādi nodarbina ikviena cilvēka domas. Protāms, man bez žēlastības bija jāatvaira visi aizspriedumi un jācenšas rādīt tos ceļus, kas var panākt pilnīgu, mūsu kultūrai un mūsu zināšanām piemērotu seksuālās dzīves reformu — visās sabiedriskās dzīves nozarēs, medicīnā, tiesībās, reliģijā, audzināšanā, politikā, tautsaimniecībā, ētikā un citur. Tādēļ man visas šī jautājuma puses bija kritiski jāapcerē.

Kopš šīs grāmatas pirmā izdevuma es esmu pārlicinājies, ka tā vispirms vajadzīga briestošai jaunatnei, lai laikus to izsargātu no prostitūcijas un no simts citām neprātībām un citiem neceļiem. Pieaugušai jaunībai tā ir jau par vēlu.

Mani nosodīja, ka es pārāk lielu vērību veltījis seksuālai patoloģijai. Es nevaru šo pārmetumu atzīt par dibi-

nātu. Taisni dzimuma dzīves irvirtības veidi un veneriskās slimības ir lielākās briesmas jaunatnei un visiem veseliem cilvēkiem. Tās ir šausmīgas cilpas, kas apslēptā veidā izliktas uz mūsu jaunatnes ceļa. Kas laikus nebūs biedināts, tas var iekrist šajās cilpās un ar to savu dzīvi izpostīt uz visu mūžu. Pēc maniem piedzīvojumiem, smalki audzinātam cilvēkam šī grāmata var tikai nepatikt un tādēļ, varbūt, tam radīsies bailes no laulības. Bet, taisnību sakot, šādas bailes būtu nedibinātas; kas briesmas pazīst, ir mazāk apdraudēts, jo tāds vienmēr no tām var izvairīties.

Citi kritiķi man pārmet, ka es esot subjektīvs, jo nesmu runājis sausā zinību tonī un noteikti esmu izvairījies no citātu liekā sloga un teorētizēšanas. Pret šo pārmetumu es negribu ilgi aizstāvēties, bet visus kritiķus uzaicinu manus „subjektīvos“ maldus skaidri un zinātniski pierādīt un neaprobežoties ar vispārīgām izrunām. Es nebūt neiedomājos nemaldīgs un pateicīgi pieņemšu katru dibinātu aizrādījumu. Šajā, jaunākā izdevumā daži sūkumi ir laboti un attiecīgiem kritiķiem, kas tos man aizrādīja, es pateicos no visas sirds.

Aizspriedumainās morāles aizstāvji savus uzbrukumus koncentrē sevišķi uz manu ieteikumu lietot dzemdību regulēšanas līdzekļus. Tas esot nemorāli! Es, turpretim, apgalvoju, ka tas ir sociālās ētikas pienākums un pierādu to. Ir taču tīrais neprāts šādu līdzekļu lietošanu atļaut tikai izglītotiem cilvēkiem, bet tautai liegt. Tā ir nožēlojamākā ačgārnība. Šīs morāles aizstāvji ļoti labi saprot, ka dzemdību regulēšanas līdzekļu lietošana un pareiza izpratne ir viena no dzimumu kopdzīves reformas svarīgākām daļām. Tādēļ viņi izlieto pret šo parādību pastāvošos aizspriedumus, lai apkarotu visu reformu. Bet ilgi tas viņiem neizdosies, kaut viņi karotu ar varas līdzekļiem. Ir taču neloģiski aizliegt kondomu un citu aizsarglīdzekļu pārdošanu un lietošanu, ja profesionālo publisko savešanu, prostitūciju cieš.

Beidzot man vēl jāpiezīmē, ka sakarā ar manas grāmatas iznākšanu es vienmēr saņemu neskaitāmas vēstules un personīgus pieprasījumus, kuŗi man jāatbild un kuŗi man sniedz ievērojamus manu uzskatu apstiprinājumus.

Dr. A. Forels.

Ivornā, šveicē, 1919.

Ievads.

Dzimumu dzīves jeb seksuālais jautājums ir viens no tiem jautājumiem, kuŗu apcerēšanā visbiežāk var novirzīties no taisnā ceļa. Pēc savas būtības tas kairina cilvēka kaislības un cilvēka ziņkārību, un tādēļ to izmanto dažādiem spekulatīviem nolūkiem. Tas parasti cieši saistīts vai nu ar reliģiju, morāli, mākslu, politiku, tiesībām vai medicīnu, vai arī tas atkarīgs no komercijas un peļņas kāres, un viņa iztīrājumi mēdz būt vienpusīgi un tendenciōzi. Tādēļ šo jautājumu iztīrā un apcerē piemēram:

1. erōtiski un pornografiski, lai ar dabiskā instinkta sistēmatisķu kairināšanu no citiem peļņu naudu; šis peļņas kāres sekas ir balto verdzeņu tirdzniecība, savedēju veikali, prostitūcija un pornografiskā literātūra;

2. lai autors izteiktu pats savu erōtismu un zināmā mērā to apmierinātu.

Bet abus šos motīvus mēs lielāko tiesu redzam vairāk vai mazāk saistītus ar turpmāk minētiem mūsu jautājuma apceres veidiem:

3. Reliģiski-metafiziskā apcere izpaužas gan ekstātiski-erōtiskā, gan askētiskā misticisma formā.

4. Sabiedriski-polītiskā apcere rāda, cik visā vēstures gaitā ciniski nodibinājušās stiprākā, t. i. vīrieša tiesības pret sievieti, tiesības, ko veicinājuši savtība un erōtisms; par laimi, tagad jau sāk nopietni atzīt sievietes vienlīdzību.

5. Speciāli juridiskā apcere izpaužas likuma paragrafu formā, kuŗu mērķis ir regulēt abu dzimumu un viņu pēcnieku tiesības dzimumu satiksmes un viņas seku ziņā. Bet šie likumi rāda, ka tie tomēr cēlušies no jau minētām stiprākā tiesībām, tāpat ka no mistiskām un barbariskām ierašām.

6. Seksuālā jautājuma apcere no ārstnieciskā viedokļa izšķīras divās daļās: seksuālās fizioloģijas un patoloģijas pētīšanā un seksuālo nenormālību terapijā, dzimumu kopdzīves higiēnā. Seksuālās patoloģijas pētījumi bieži

vien cieš no ārstu trūcīgās psiholoģiskās izglītības, bet terapija un higiēna sevišķi un visvairāk cieš no pārspīlētas bijības pret juristiem, teologiem un tradīcijām. Šī jautājuma pareizai ārstnieciskai iztīrīšanai vajadzētu būt psiholoģiskai, fizioloģiskai, anatomiskai un patoloģiskai. Te vēl jāpievieno dzimuma dzīves un dzimumorganu attīstības un evolūcijas (embrioloģijas un filogenijas) pētīšana.

7. Šī jautājuma etnografiskā un vēsturiskā apcere ir ārkārtīgi pamācoša, nevien kā normālo seksuālo attiecību tēlojums visā pasaules vēsturē, bet arī kā daudzu cilvēka maldu tēlojums. Bet šī apcere vienmēr nav gluži objektīva, un bieži tā ir pavirša vai tīri subjektīvi iespaidota no abiem pirmāk minētiem faktoriem. Tomēr tai bijuši lieli panākumi.

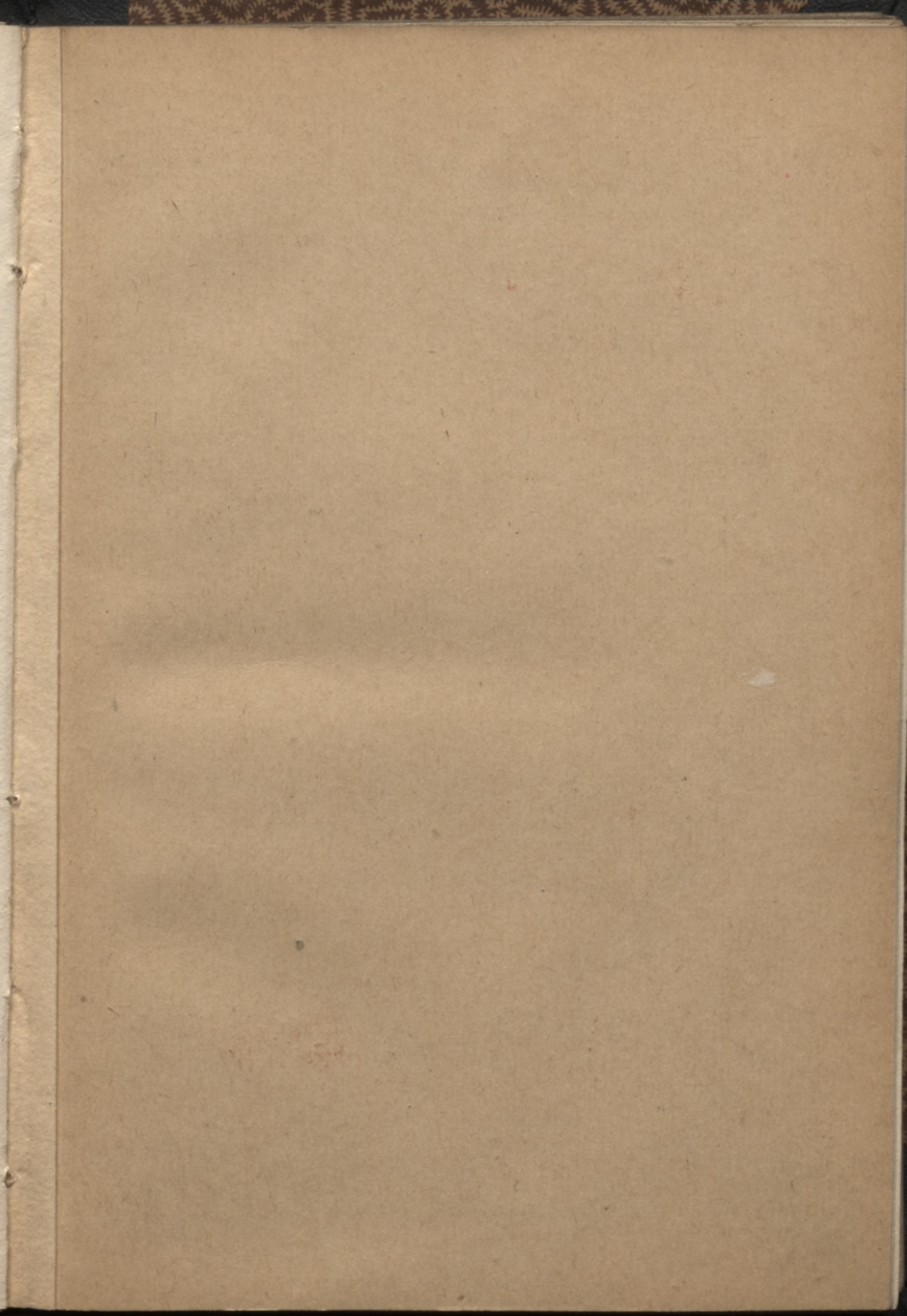
8. Dzimumu dzīves jautājuma mākslinieciska apcere ieņem sevišķi lielu, pat vislielāko vietu, jo seksuālās jūtas un kaislības spēlē valdošo lomu visās mākslas nozarēs. Tas pats sakāms par daiļliteratūru. Erōtika pilda, ierosina visu mākslu, bet bieži vien, diemžēl, to izkropļo ar saviem slimīgiem izveidiem un ar savu peļņas kāri. Māksla ar milzīgu spēku iespaido visu cilvēku attiecību pret dzimumu jautājumu tiklab ļaunā, kā labā nozīmē.

9. Vēl es pieminēšu šī jautājuma ētisko vai morālisko apceri. Diemžēl, tā bieži noved pie morālizējošām frazēm vai pie liekulīga misticiska askētisma un pie ētikai gluži pretējas reakcijas. Ētiskā puse ir šī jautājuma būtība, jo tai jāskaidro ar jautājuma sociāli-higiēnisko pusi. Atzīstami un godājami ētiski centieni bieži vien riskē aizsteigties garām savam mērķim, jo tiem piemīt pārmērīga, ekstrēma stingrība. Un tomēr šī apcere ir būtiski svarīga.

10. Beidzot dzimumu jautājums svarīgu lomu spēlē audzināšanā, bet šo lomu tā bieži vien uztver gluži ačgārnī.

Visos šie minētos dzimumu jautājuma apcerēšanas veidos ievērojamu lomu spēlē autora personīgās, lielāko tiesu erotiskās jūtas, no kurām viņš nekad nevar gluži atrāstīties, kaut zinātniskas paškritikas pienākums prasa šo jūtu izdeldēšanu, lai viņš paliktu taisnīgs, neitrāls un objektīvs.

Un tomēr, cik ārkārtīgi svarīgs ir dzimumu jautājums visai cilvēcei, kuŗas nākamā laime un labklājība lielā mērā atkarājas no šī jautājuma labākā un pareizākā at-

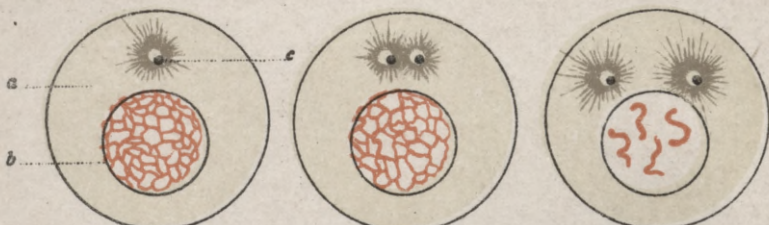

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

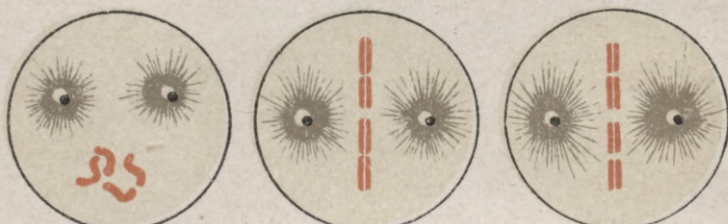

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

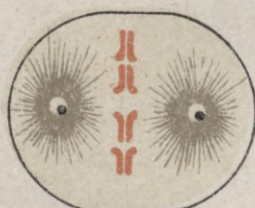

Fig. 7

Fig. 8

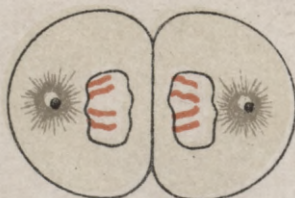

Fig. 9

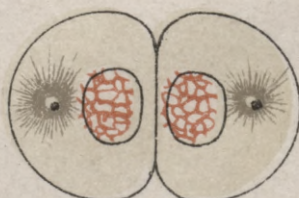

Fig. 10

Kodola un šūniņu sadalīšanās schema.

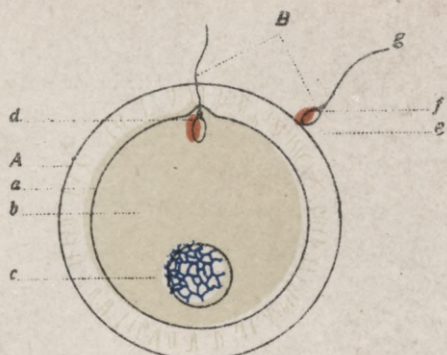

Fig. 17

Fig. 12

Fig. 13

Fig. 14

Fig. 15

Fig. 16

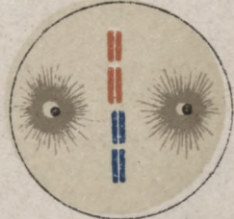

Fig. 17

Apaugļošanās schema.

risinājuma! Apņēmies iztīrīt un noskaidrot šo svarīgo jautājumu, es gribu godprātīgi censties izsargāties no zemūdens klintīm: no šaursirdības un erētisma, un arī neiegrīmt kompilācijās un grūti saprotamā zinātniskā izteiksmē. Mani uzskati no vienas puses dibināti uz zinātniskiem pētījumiem dažādās nozarēs, no otras puses uz patoloģisku gadījumu un normālu cilvēku plašiem personīgiem pieredzējumiem un vērojumiem. Etnografijā, kas man sveša, man tomēr bija jāatbalstās uz Vestermarka principiēli ievērojamo darbu un jāreizimē šī darba saturs. Seksuālā psiholoģijā es visvairāk esmu pieturējies pie Krafta-Ebinga šķirojumiem.

Dzimumu jeb seksuālais jautājums ir tik ārkārtīgi sarežģīts, ka nevar ne runa būt par tik vienkāršu viņa atrisināšanu, cik vienkārši atrisināms alkohola jautājums. Šis pēdējais atrisināms dažiem vārdiem: „Nost alkoholu kā baudu līdzekli!” — tāpat kā dzimtbūšanas jautājums bija atrisināms ar īsu un noteiktu prasību: „Nost verdzību.” Alkohola bauda, verdzība, inkvizīcija ir mākslīgi radīti augoņi cilvēces organismā, kas gluži vienkārši izgriežami. Viņu pilnīga iznīcināšana cilvēcei var dot tikai labumu, jo tie nav cilvēka iznīcināšanas dabas patiesā daļa. Turpretim dzimumu jautājums skar pašu dzīvības sakni; tas visciešākām saitēm saistīts ar cilvēci un tādēļ prasa pavisam citu apcerējuma veidu. Diemžēl, tas bieži novirzīts uz aplamiem, bīstamiem un samaitājošiem ceļiem. Ir nepieciešama vajadzība to novirzīt pareizā un mierīgā gultnē ar vajadzīgo dambju un kanālizāciju palīdzību.

Dzimumu jeb seksuālā jautājuma pamata princips ir šāds:

Cilvēkam, kā katrai dzīvai būtnei katras viņa seksuālās funkcijas, tā tad arī seksuālās mīlestības immanentaais mērķis ir sugas turpināšana. Tā tad šis jautājums vispirms apcerams no dabaszinātniskā, psihofizioloģiskā un socioloģiskā viedokļa. Tas bieži vien arī darīts, bet lielāko tiesu tikai zinātniskos traktātos vai vienpusīgos pētījumos.

Tādēļ cilvēcei, pašai savas laimes dēļ jāvēlas, lai viņas vairošanās norisinās tādā veidā, kas veicina viņas fizisko un psihisko (garīgo) īpašību nemītīgu pa-

celšanu, tiklab runājot par fizisko spēku un miesas veselību, kā par raksturu, prātu, gribu, radošo fantaziju, optimistisku darba mīlestību, dzīves prieku un sabiedrisko solidaritāti. Tā tad katrs dzimumu dzīves jautājuma atrisināšanas mēģinājums jādibina uz mūsu pēcnieku nākotni un laimi.

Dzimumu jautājuma skaidras atrisināšanas darbs prasa individuālās nesavtības augstu pakāpi. Bet tā kā cilvēks ir ārkārtīgi vājš un īsredzīgs, sevišķi, diemžēl, mūsu apceramās vielas laukā, tad, lai mūsu centieni nekļūtu utopiski, ir nepieciešami vajadzīgs jau pieminēto vispārējo pamata principu saskaņot ar cilvēka tiešo laimi un labumu, pat ar viņa dabiskām vajībām. Šī vēlamā saskaņotība, pēc kuras jācenšas, ir mūsu problēmas atrisinājuma lielākā grūtība; un tā prasa pilnīgu aizspriedumu un tradīciju atmešanu. Un taisni to mēs gribam mēģināt.

Ļoti augstāka viedokļa raugoties, dzimumu dzīves jautājumā nav nekā nedaiļa un ļauna. Apkaunojoša ir tikai tā netīrība, ko šajā jautājumā ieviesušas brutālās, egoistiskās kaislības, un ar erētisku ziņkārību un mistisku māņticību vienotā cilvēku muļķība, nezināšana un liekulība, kas bieži saistās ar smadzeņu nenormālībām.

Savu darbu mēs iekārtosim deviņpadsmit nodaļās.

Pirmās septiņas nodaļas būs veltītas dabas vēsturei, dzimumu kopdzīves vēsturei un psiholoģijai; astotā nodaļa — šīs dzīves patoloģijai, un pārējās nodaļas viņas socioloģiskam pētījumam, proti: viņas attiecībām pret cilvēku sabiedriskās dzīves dažādām nozarēm.

Dzīvo būtņu vairošanās. Dīgļa attīstība

Dalīšanās, partenogenezē (vairošanās, kuņā oliņa attīstās bez apaugļošanas), konjugācija, mnema, attīstība, dzimumu atšķirības, kastrācija, hermafroditisms, iedzimtība, blastoģenēze

Tas ir vispārīgs organiskās pasaules likums, ka katra atsevišķa būtne piepilda zināmu riņķojumu, ko dēvē par atsevišķo jeb individuālo dzīvi un kas beidzas ar nāvi, proti: ar to vielu lielākā daudzuma iznīcību, no kuņām izveidojas viņa individuālā dzīvā būtne, jo tad šīs vielas atkal pārvēršas nedzīvā materiālā. Dzīvību noteiktos apstākļos turpina tikai šīs būtnes sīkas daļas, dīgļa šūniņas.

Kā vienkāršāko dzīvības spējīgo formu mēs kopš Švanna pazīstam mikroskopiski sīko šūniņu, kuņā pie zemākiem organismiem ir jau visa būtne, viss indivīds. Bez šaubām, šī šūniņa jau ir augsti organizēts ķermenis. Tā sastāv no bezgalīgi daudziem dažāda veida un dažādas vērtības elementiem, no kuņām izveidojas tā sauktā protoplazma jeb šūniņu viela. Bet šie bezgalīgi sīkie elementi ir vēl nezināmi. Viņos jāmeklē pāreja no nedzīvās materiālas uz dzīvību, pāreja, ko senāk iedomājās meklēt pašā protoplazmā, kuņas sarežģījumi vēl nebija pazīstami. Bet šis neatrisinātais jautājums mūs nevar nodarbināt. Reiz jau dotai dzīvībai šūniņa ir un paliek negrozāma elementārā formā. Tā sastāv no šūniņu protoplazmas un no viņā ieslēpta kodola, kuņā vielu sauc par nukleoplazmu. Kodols ir šūniņas svarīgākā daļa un, tā sakot, valda viņas dzīvi.

Zemākās viensūniņu dzīvās būtnes vairojas dalīdamās, tāpat kā augstāk organizētu daudzšūniņu būtņu atsevišķās

šūniņas. Ik šūniņa rodas no citas šūniņas. Katra šūniņa vidū norobežota līdz ar savu kodolu un tā sadalās divās šūniņās, kuŗas pamazām, uzsūkdamas barojošas sulas no savas apkārtnes vielas, atkal palielinās. Saprotams, ka atsevišķas šūniņas nāve jeb iznīcība šajā gadījumā nozīmē visas atsevišķās būtnes nāvi, jo šī būtne kā tāda vispāri eksistē tikai līdz dalīšanās procesam. Un tomēr mēs arī še jau atrodam īpatnējo konjunkcijas jeb konjugācijas faktu, proti tādu parādību, kad viena šūniņa iespiežas otrā un no viņu savienošanās rodas jaunas, stiprākas, vairošanās spējīgākas šūniņas. Šis konjugācijas fakts, ko mēs redzam pie visām dzīvām būtnēm, ieskaitot arī cilvēku, mums rāda, ka dzīvība var turpināties tikai tad, ja lāgu lāgiem savienojas divi dažādi elementi, kas paļauti dažādiem iespaidiem. Šo parādību aizkavējot un zināmām dzīvām būtnēm ļaujot vairoties tikai dalīšanās vai pumpuru mešanas ceļā, lielāko tiesu rodas pakāpeniska izvirtība un beidzot visas sugas izmiršana. Te mums nepieciešami vajadzīgs noskaidrot šūniņu dalīšanās atsevišķo procesu jaunākos zinātnes pētījumus, cik tie, protams, izpētīti, jo starp šiem un starp apaugļošanās procesiem ir skaidri redzama tuva radniecība. Parastas šūniņas kodols ir vairāk vai mazāk ieapaļš pūslītis viņas iekšienē. Rūpīgas krāsošanas metodes mums rādījušas, ka kodolā ir vairāki ieapaļi kodola ķermenīši un ka kodola apvalks jeb āda saistīta ar ļoti smalku tīkliņu, kas velkas cauri visam kodola saturam. Kodola sulīgā viela slēpta šī tīkliņa cilpās, kas ļaujas krāsoties ar zināmām krāsu vielām un ko tādēļ sauc par chromatīnu. Šādu augstāku, kodolu saturošu šūniņu dalīšanās process nosaukts par mitozu. Process sākas ar kodolu (sk. tabeli 1). Figūra 1. rāda vēl nedalītu šūniņu. Protoplazmā, ar *c* apzīmētā punktā blakus kodolam izveidojas sīks ķermenītis, ko sauc par centrozomu jeb vidķermeni. Ar *b* apzīmētā punktā attēlots pats kodols. Kad jāsākas šūniņas dalīšanās procesam, tad chromatīna cilpiņas savelkas un centrozoma sadalās divās daļās (figūra 2). Nākošā momentā chromatīna tīkla daļas savienojas vītenīgās grīstēs (chromozomās), kuŗu skaits (figūras 3 un 4) ir dažādām dzīvām būtnēm dažāds, bet katrai stādu vai dzīvnieku sugai paliek vienmēr vienāds. Abas centrozomas reizē izšķīras uz abām kodola pusēm. Tad chromozomas top īsākas un resnākas, bet šūniņas kodols kā tāds pilnīgi

izzūd, viņa apvalks izgaist un viņa saturs sajaucas ar šūniņas protoplazmu (figūra 4). Tad chromozomas izkārtotas kā prūšu kareivji, šūniņas visplatākā daļā, kuņai vislielākais diametrs, malās atstājot centrozomas, katrā pusē pa vienai (figūra 5). Bet tagad nu katra chromozoma sašķēlas divās paralēlās pusēs, kuņu lielums ir pilnīgi vienāds (figūra 6). Kā jau figūrās 3 un 4 redzams, abas centrozomas ir apņēmtas smalkiem stariem. Daži no šiem stariem stiepjas uz chromozomām, pieķeras pie tām un katras jau pāršķeltās chromozomas katru pusi velk uz attiecīgo centrozomu (figūra 7). Tā katras centrozomas tuvumā grupējas tikpat daudz chromozomu, cik sākumā radīja pamatšūniņa (figūra 8). Līdz ar to šūniņa izplešas platumā un viņas protoplazmā jau pirmāk redzētos chromozomu centrālās līnijas abos galos parādās katrā pa vienam robiņam. Tad atkal ap katru chromozomu grupu sakrājas kodola šķidrums, un stari, kas apņēma centrozomas, pēkšņi izgaist, un starp abām chromozomu grupām norisinās šūniņas dalīšanās divās daļās (figūra 9), un te nu protoplazmai šķērsām pāri izceļas nošķīroša siena. Beidzot chromozomas atkal izraisās kodola pirmākā chromatīna tīklā, un katrai pusei, kas jau pilnīgi nošķīrusies, kā mēs redzam, ir savs kodols un sava centrozoma, gluži tāpat, kā pamatšūniņai.

Tā norisinās šūniņu vairošanās process visā dzīvnieku un stādu pasaulē. Pie vienkāršākām mums zināmām būtnēm (vienšūniņu būtnēm) dalīšanās ir vienīgais vairošanās līdzeklis (dažām šūniņām, piemēram baktērijām, iekšējie procesi vēl maz noskaidroti). Sarežģīto organismu, augstāko stādu un dzīvnieku šūniņas dalas taisni tādā formā, kā še attēlots, lai embrionālā un bieži vien arī vēlākā augšanā izveidotos atsevišķie miesas organi. Šis fakts diezgan skaidri rāda visu dzīvo būtnu ciešo radniecību. Šajā procesā vispārsteidzošākā ir matemātiski pareizā chromozomu dalīšanās divās vienādās pusēs. No vienas puses te redzams mērķis: chromozomu vielu vienādos apmēros izdalīt visā organismā, un no otras puses šis process rāda katra organa dažādās, atsevišķās iedzīmtās enerģijas. Par šo tematu mums būs vēl runa.

Jo augstāka ir stādu un dzīvnieku attīstības pakāpe, jo sarežģītākas, kā zināms, vērsas dzīvās būtnes, jo tās vairs nav viensūniņu būtnes, bet veidojas jau no daudzām

šūniņām, kas saaugušas kopvienībā, un šīs šūniņas, raugoties pēc mērķa, kādam tās piemērotas, izveidojas dažādās formās un dažādos ķīmiskos sastāvos. Tā stādiem izveidojas lapas, ziedi, pumpuri, zari, stumbri, miza u. t. t., bet dzīvniekiem āda, zarnas, dziedzeņi, asinis, muskuļi, nervi, smadzenes, jūteklu organi un tā tālāk. Neraugoties uz dažādo organismu augsto komplicētību, mēs bieži vēl redzam spējas vairoties ar dalīšanos vai, daudz biežāk, ar pumpuru mešanu. Zināmu dzīvnieku un stādu šūniņu grupas izaug par tā saukto pumpuru, kas vēlāk atraisās no ķermeņa un izveido jaunu dzīvu būtni, piemēram polipi, sīpoli. Kā zināms, no pārstādīta zara var izaudzēt koku. Un neapaugļotas skudras un bites ir spējīgas dēt olas, no kuņām tā sauktās partenogenēzes ceļā var attīstīties pilnīgi, normāli veidoti pēcnieki. Bet arī tie izvirst un aiziet bojā, ja bezdzimuma vairošanu partenogenēzes ceļā turpina vairākās paaudzēs. Augstākiem dzīvniekiem: mugurkaula dzīvniekiem un cilvēkiem, nav bērnu radīšanas bez konjugācijas, un tā tad nav arī partenogenēzes. Cik tālu sniedzas līdzšinējie pētījumi, mēs visur redzam dzimuma vairošanos jeb konjugāciju kā ilgstoša dzīvības turpinājuma noteikumu. Kas tad nu ir šī konjugācija?

Te vispirms jāpiezīmē, ka atsevišķai būtnēi, kuņa vairojas dzimuma ceļā, — lai tā būtu, cik sarežģīta būdama, — vienmēr dots kāds orgāns vai aude, kuņu vienādā šūniņu uzbūve rezervēta sugas turpināšanai un vēl sevišķi — konjugācijai. Šo orgānu sauc par dzimuma dziedzeņi, un viņa šūniņām, zināmos apstākļos no organisma izdzītām konjugācijas ceļā (bet dažreiz arī bez konjugācijas), piemīt īpašība vairoties tādā veidā, ka dzīvas būtnes, no kuņām tās radušās, tās atkal izveido gandrīz taisni tādā pašā formā (sugas tipā). No filosofiskā viedokļa tādēļ varētu pieņemt, ka šīs šūniņas tieši turpina savu vecāku dzīvi, tā kā nāve iznīcina tikai individa daļu, taisni to daļu, kas piemērota individuāliem mērķiem un ir jau izmantota. Ik atsevišķā būtnē savu dzīvību turpina savos pēcniekos.

Pirms dzimuma jeb dīgļa šūniņa attīstās par daudzšūniņu būtni, tā sadalās vairākās tā sauktās embrionālās šūniņās, kuņas rada dažādu miesas orgānu iesakņus. Dīgļa šūniņas pāreju uz attīstītu būtni sauc par *embriona ālo periodu*. Šajā periodā atsevišķā būtnē pārdzīvo visbrīnīgākās formu pārvērtības. Dažos gadījumos iz-

veidojas pat noteikta, šķietami gatava dzīvā būtne ar savu formu un dzīves veidu, un dažus gadus jau dzīvojusi, šī būtne tomēr beidzot vēl pārvēršas galīgā dzimuma formā. Tā no tauriņa olas sākumā izveidojas kāpurs, tad kūnis un tikai tad pats tauriņš. Kāpurs un kūnis pieder pie embrionālā perioda. Embrionālā periodā katrs dzīvnieks zināmā mērā pārdzīvo formas pārvērtības, kas lielākā vai mazākā mērā līdzīgas viņu senču formām; piemēram, kāpurs līdzīgs tārpam, kukaiņu sencim, u. t. t. (Hekeļa biogenētiskais princips.) Te nav īstā vieta nodoties zooloģijas studijām, tādēļ aprobežojos tikai ar šo norādījumu.

Runāsim par konjugāciju. Daudzšūniņu dzīvniekiem dažādos dīgļa dziedzešos — gan vienā un tajā pašā ķermenī, gan dažādās būtnēs — attīstās divas dažādas dīglšūniņu grupas, un proti: vīrišķās un sievišķās. Lai nesarežģītu savu apcerējumu, nerunāsim vairs par stādu pasauli un visu, kas šajā ziņā attiecas īpaši uz stādiem, runāsim tikai par dzīvniekiem. Ja vienā un tajā pašā ķermenī attīstās abējādi dīgļa dziedzeri, tad šādu dzīvnieku sauc par *hermafrodītu*. Ja tie attīstās divās dažādās būtnēs, tad šādus dzīvniekus sauc par šķirtu dzimumu dzīvniekiem. *Hermafrodīti*, piemēram, ir gliemēži. Bet ir vēl ļoti daudzi daudzšūniņu zemākie dzīvnieki, kas parasti vairojas, pumpurus riešot, un kuņiem konjugācijas lielāko tiesu ir tikai nejaušas. Arī šos dzīvniekus atstāsim ārpus sava apcerējuma robežām, jo starp viņiem un starp cilvēku ir pārāk liela atšķirība. Pie visiem augstākiem dzīvniekiem (arī hermafrodītiem) vīriešu kārtas dīglšūniņas atšķiras ar savu kustīgumu. Viņām ir savēlka *protoplazma* un viņu forma ir dažādās sugās ļoti dažāda. Cilvēkam un zīdītāju dzīvniekiem tās līdzīgas bezgalīgi maziem galvastaiņiem, kuņu astīte tikpat kustīga, kā mazažiem vardulēniem mūsu dīķos. Turpretim sieviešu dīglšūniņa caurmērā ir nekustīga un daudz lielāka par vīrieša dīglšūniņu. Konjugācija ir vīrieša dīglšūniņas, tā saucamā *spermatozoīda* jeb *sēklas pavediena* tuvošanās sievietes dīglšūniņai, kuņu sauc par *olšūniņu*. Šī tuvošanās norisinās pa kādu mehānisku ceļu — un dabā tādu ir bezgalīgs daudzums; kad spermatozoīds nonāk olšūniņas *protoplazmā*, tad olšūniņas virsma sarecē un citiem, nākošiem spermatozoidiem aizšķērso ieeju olšūniņā. Olšūniņa jeb sievietes dīglšūniņa un spermato-

zoids jeb vīrieša dīgļšūniņa sastāv no protoplazmas un kodola. Sēklu šūniņā kodols ir ļoti mazs un arī protoplazmas tur ļoti maz, turpretim olšūniņā ir liels kodols un bezgala daudz vairāk protoplazmas. Dažās sugās šī protoplazma (oldzeltēnums) izaug milzīgos apmēros, kā vienīgā barība embrionālai dzīvei, kā tas piemēram notiek ar putnu olām.

Konjugācijas jeb konjukcijas process, kā redzējām, jau sākas pat pie viēnšūniņu būtnēm. Tur šis process nesakrīt ar vairošanos. Tas tikai stiprina atsevišķās būtnes. Dažādos gadījumos tas norisinās pilnīgi dažādi.

Dažreiz viēnšūniņu dzīvnieks gluži vienkārši piekļaujas otram tādām pašām dzīvniekam. Tad abi kodoli pāršķēlas katrs uz divām pusēm. Abu šūniņu saskāršanās vietā viņu protoplazma saplūst kopā, un tad pirmās šūniņas kodola viena puse pāriet otrā šūniņā un otras šūniņas kodola puse pāriet pirmās šūniņas otrā pusē. Tad atkal abas šūniņas izšķīras, un apmainītās kodolu puses saplūst kopā ar tās šūniņas atlikušo pusi, kuŗā tā pārgājusi. Tad atkal katra šūniņa sāk vairoties dalīšanās ceļā, kā jau pirmāk attēlots.

Dažreiz divas šūniņas, tāpat satikdamās, tomēr saplūst kopā. Abi viņu kodoli sakļaujas. Bet atkal šīs jaunradītās vienas šūniņas dalīšanās norisinās tā, ka abas nākamās pēcšūniņas satura taisni katra vienu pusi no abu pirmšūniņu kodola. Tā tad gala rezultāts ir tās pats.

Pie visiem augstākiem dzīvniekiem, kuŗu dīgļšūniņas sadalās vīriešu un sieviešu dīgļšūniņās, konjugācijas process norisinās mazliet citādi. Pie augstākiem dzīvniekiem tikai izņēmuma gadījumos notiek, ka sieviešu šūniņas jeb olšūniņas spējīgas vairoties, t. i. radīt jaunu būtni, bez konjugācijas, partenogēzes ceļā. Viņām ir ļoti maz chromatīna vai arī nemaz nav centrozomas, un tādēļ tās aiziet bojā, ja nenotiek konjugācija. Kustīgā, mazā, protoplazmas nabagā vīriešu sēklas šūniņa ar savas astītes kustību peld uz sieviešu olšūniņu. Kā jau teikts, taisni tajā brīdī, kad tā pieskaŗas viņai un viņā iespēŗas, olšūniņas virsma tūdaļ sarecē. Šis sarecējums rada tā saukto oldzeltēnuma plēvīti un aizkavē otras sēklas šūniņas iespēŗanos olšūniņā (sk. tabeli 2, figūru 11). Bet izņēmuma gadījumos, kad kādu patoloģisku iemeslu dēļ jaunā sēklas šūniņa tomēr iespēŗas, sekas ir tās (pēc Fola

novērojumiem), ka rodas briesmīgi izkropļotas formas. Figūrā 11 mēs redzam olšūniņu (A) ar viņas oldzeltēnuma plēvīti un viņas nekustīgo kodolu, kuŗa chromatins ar *c* apzīmētā punktā nokrāsots zils; ar *b* apzīmētais laukums ir olšūniņas protoplazma jeb oldzeltēnums; ar *a* apzīmēta olbaltuma plēvīte; ar *d* apzīmēts tikko iespiedies spermatozoīds jeb vīriešu sēklas šūniņa, kuŗas kodola viela, sastāvoša galvenā kārtā no chromatina, parādīta sarkanā krāsā, bet protoplazmas astīte savu lomu jau nospēlējusi un drīz izzūd. Ar *e*, *f* un *g* apzīmēts otrs spermatozoīds, kas nāk par vēlu (ar *g* apzīmēta viņa astīte). Šim otrajam spermatozoidam, protams, jāiznīkst. Pie iekļuvušā spermatozoīda galviņas parādās centrozoma (fig. 12), ko tas no sava mazā protoplazmas krājuma ienesis olšūniņas protoplazmā, — un ap viņu izveidojas stari, kā šūniņai daloties. Līdz ar to no olšūniņas protoplazmas izsūcas kodola šķidrums un aņņem spermatozoīda chromatinu. Olšūniņas kodols paliek nekustīgs un nepārvērsts, bet sēklas šūniņas kodols sāk strauji augt. Sākumā tas sadalās chromozomās, bet pagaidām viņā ir tikai puse no tā viņu skaita, ko satura tās pašas sugas dzīvnieku šūniņa. Viņa dzīvie audi palielinās uz oldzeltēnuma rēķina; var teikt, ka tā aprij oldzeltēnumu. Tikmēr centrozoma sadalās divās pusēs, kuŗas lēni virzās uz olšūniņas periferiju, gluži tāpat, kā olšūniņai daloties (sk. tabeli 1). Tajā pašā laikā spermatozoīdu chromozomu chromatins sāk dalīties un pārvērsties par tīkliņu, bet kodols aug aizvien lielāks (figūras 13 un 14). Sēklas šūniņas kodola augšana nebeidzas, kamēr tas sasniedzis olšūniņas kodola izskatu un lielumu, kā tas redzams figūrā 15. Viņa chromatina tīkls šajā figūrā nokrāsots sarkans tikai tādēļ, lai lasītājam būtu vieglāk to atšķirt no olšūniņas kodola. Tikmēr abas centrozomas atvirzījušās pa labi un pa kreisi starp abiem kodoliem uz abām pusēm no vidus līnijas. Tikai tagad sāk darboties arī olšūniņas kodols, un viņa darbība ir tāda pati, kā sēklas kodola darbība. Pirms tam tas izmetis daļu no sava chromatina tā sauktā polārā ķermenīša izskatā (figūrā nav apzīmēts), — un tā viņā, tāpat kā sēklas kodolā, tagad ir tikai puse no tā chromatina daudzuma, kādu satura citas šīs dzīvnieku sugas šūniņas, tā tad tikpat, cik ir sēklas kodolā. Nu olšūniņas kodols un sēklas kodols reizē sāk savienot savu chromatinu un

radīt chromozomas (figūra 16). Chromozomas izkārtotas, — gluži tāpat kā šūniņai dāloties tabelē 1, — pareizā kārtībā vidus līnijā un tad garumā sadalās divās pilnīgi līdzīgās pusēs, bet staru pavedieni, kas uz viņām stiepjas no centrozomām, katru pusi velk pa labi un pa kreisi (fig. 17). Kā redzams, figūra 17. tabelē 2. ir taisni tāda pati, kā figūra 7. tabelē 1. Un tiešām: sēklas šūniņas kodols audzis tikmēr, kamēr viņa dzīvā viela sasniegusi taisni tādu pašu spēku, kāds ir olšūniņas kodolam. Un tā viņi abi stājas viens otram pretim kā pilnīgi vienlīdzīgi ķermeņi (abu dzimumu sabiedriskās līdztiesības simbols!). Šīs parādības dziļākā būtība ir tā, ka no tā brīža, kad turpmākā procesā konjugētie kodoli sadalās divās šūniņās (kā redzams tabelē 1, figūrās 7—10), katra no šīm divām šūniņām satura gandrīz vienādu daudzumu vīriešu un sieviešu vielas. Mēs negribam teikt: gluži vienādu, jo mātes un tēva iespāids uz pēcniekiem taču nav gluži vienāds. Dibinoties uz Zemonu, tas izskaidrojams ar alternatīvām ekforijām mnemiskās dichotomijās (divdalīšanās). Bet tā kā visā pārējā embrionālā dzīvē šūniņas dalīšanās norisinās pēc tās pašas schēmas, tad noskaidrojas fakts, ka nākamā bērna organisma katru šūniņu, vismaz katru kodolu izveido apmēram puse mātes un puse tēva vielas, citiem vārdiem sakot: enerģijas.

Nupat šē attēlotā procesā slēpts iedzimtības noslēpums. Iedzimtā enerģija augošās un dalošās chromozomās saglabā visu savu pirmbūtīgo spēku un visas savas pirmbūtīgās īpašības, bet oldzeltēnuma viela, ko apēd šīs chromozomas un ko dzīves ķīmija pārvērš viņas pašas dzīvā vielā, — pilnīgi zaudē savu īpašo plastisko dzīvības spēku, tāpat kā pazūd mūsu, pieaugušo cilvēku, apēstās barības enerģija, kas vajadzīga mūsu organisma uzbūves īpašību sastāvam. Bet mēs varētu apēst vēl otrtik lielu bifšteku skaitu, un tomēr vērša īpašības mēs tādēļ neiegūtu. Tāpat arī sēklas šūniņas kodols var iznīcināt diez cik lielu oldzeltēnuma protoplazmas daudzumu, tas tomēr patura savas sugas pirmbūtīgo tēva enerģiju, tikai pavairotu un pastiprinātu. Caurmērā bērnam piemīt tikpat daudz īpašību no sava tēva, kā no savas mātes. Tā mūsu dīgļšūniņu kodola viela ir iedzimtības substance un viņā koncentrēta, kopvienota visa sugas un tuvāko senču iedzimtā īpašību enerģija. Bet šūniņu iekšienē notiekošo

procesu vienādība — šūniņu dalīšanās un konjugācijas gadījumos — pierāda, ka arī citām ķermeņa šūniņām (kuŗas nevar kļūt par dīģļiem), lai gan pašas nevar radīt individu, jo viņām nav izdevīga gadījuma un apkārtnes, — tomēr jābūt visām tām īpašībām, visai tai enerģijai, kas ir viņu sugai. Te slēpjas dziļš dzīvības likums, kuŗa noskaidrojums ir nākotnes uzdevums.

Te mums jāiepazīstās ar Richarda Zemona darba „Mnema kā uzturošais princips organisko procesu maiņā“ (iznācis 1911. gadā trešā izdevumā) pamatidejām. Šis darbs mums skaidri un vienkārši izskaidro to, kas visgrūtāk bija saprotams un aptverams tikai ar izlases likumu, — un proti to, kā daudzās paaudzēs izveidojas organismu morfoloģiskas un fizioloģiskas komplikācijas.

Dibinādamies uz Evalda Heringa ģeniālo ideju, ka instinkts ir tā sakot sugas atmiņa, Zemons, balstīdamies uz svarīgākiem morfoloģijas, bioloģijas un psiholoģijas zinātniskiem faktiem, pierāda, ka te mums nav runa par līdzību vien, bet par daudz dziļāku vienādību organisko procesu gaitā. Lai nelietotu psiholoģiskos terminus, viņš, uz „kairinājuma“ jēdziena rūpīgas definīcijas pamata, rada dažas jaunas izteiksmes formas iegūto vispārējo jēdzienu apzīmējumiem.

Par kairinājumu viņš dēvē tādu enerģētisku iedarbību uz organismu, kuŗa rada daudzas sarežģītas pārvērtības dzīva organisma kairināmā vielā. Tādā veidā pārvērstu organisma stāvokli, kas ilgst tikpat ilgi, kā kairinājums, viņš dēvē par satrauktības stāvokli. Pirms kairinājuma iedarbības organisms (pret kairinājumu) ir primārā, pēc kairinājuma — sekundārā indifferences stāvoklī.

Ja kairinājums vairs neiedarbojas, bet dzīvā organisma kairināmā viela arī sekundārā indifferences stāvoklī nebeidz pārvērsties, tad Zemons šo iedarbību dēvē par engrafisko iedarbību, bet pašu pārvērtību viņš dēvē par engrammu. Iedzimto un arī individuāli iegūto engrammu summu dzīvā būtnē viņš dēvē par m n e m u. Par ekrofiju viņš dēvē tādu stāvokli, kad viss organisma satrauktības stāvoklis, s i n c h r o n s (vienlaicīgs) ar senāko kairinājuma kompleksu, atkārtoti radīts ar tikai vienas šī kairinā-

juma daļas vai visa, bet novājināta kairinājuma kompleksa palīdzību.

Tā tad engramma ir visā pilnībā atjaunojama ar pirmējā kairinājuma kompleksa daļas atkārtojumu, tā kompleksa, kas to radījis. Piemēram: jaunam, nepiedzīvojušam sunim puikas met virsū akmeņus; to suns izjūt pirmo reizi mūžā. Uz to iedarbojas divas kairinājuma grupas: a) optiskie kairinājumi (noliecošies un akmeņus metošie zēni) un b) sāpju kairinājumi (no akmeņiem, kas to ķer). Abas grupas engrafiski iedarbojas uz smadzenēm, jo suns, kas senāk nereaģēja uz noliecošos cilvēku kustību, tagad sāks bēgt un riet, ja kāds pielieksies un tikai izliksies, ka met akmeni. Tā tad taustes engrammu *b* ekforē tikai ar viņu asociētā pirmbūtīgā *a* kairinājuma atkārtojums. Tāpat dažreiz pilnīgi pietiek ar viena paša koka redzējumu kādā lauku ainavā, lai asociācijas ceļā ekforētu visu ainavu.

Engrammu var atjaunot arī ar pirmējā, viņu radījušā kairinājuma vājinātu atkārtojumu vai ar citu kādu līdzīgu vājinātu kairinājumu. Piemēram: fotografija var atmiņā atjaunot pazīstamu seju. Zemons min daudzus līdzīgus piemērus, kas pierāda, kā engrammas, vairākās paaudzēs atkārtodamās un sakrādamās, beidzot pārvēršas par ekforiju.

Engrammas var asociēties arī simultāni (telpiski reizē); tad rodas engrammu koptverti kompleksi, piemēram tādas engrammas, ko mēs gūstam no redzes uztverēm. Bet tās var asociēties arī secībā (sukcedenti), kā tas notiek sevišķi ar dzirdes uztverēm un arī ontogēnijā (atsevišķās būtnes attīstībā no olas līdz nāvei). Galvenā atšķirība starp koptverti un secīgi asociētām engrammām ir tā, ka pirmās ir savstarpēji saistītas divējādi līdzvērtīgi, bet otrās, turpretim, polāri nelīdzvērtīgi. Tādā secībā, kā $a - b$, a daudz stiprāk iedarbojas uz b , nekā b uz a (tā tad ačgārnā secība ir vājāka). Ja es kādam, piemēram, jautāšu: lēdāk, tas tūdaļ nesapratīs, ka tās nozīmē ačgārnī izlasītu vārdu: kādēļ. Engrammu secībā bieži gadās, ka divas (vai vairākas) līdzīgas engrammas asociējas vairāk vai mazāk līdzvērtīgi iepriekšējām. Tādas asociācijas Zemons dēvē par dichotomiju, trichotomiju u. t. t. Bet tā kā divas secīgas engrammas nevar ekforēt reizē ar iepriekšējo, tad notiek tas, ko Zemons dēvē par *alter-*

nā tīvo ekforiju, t. i. ekforējas viena no secīgi asociētām engrammām.

Šādām alternatīvām ekforijām ir milzīga loma iedzimtības un ontogēnijas likumos (sk. turpmāk): ekforējas tikai viens engramma zars, kas biežāk atkārtojas un ir daudz stiprāks, bet otrs vai citi zari paliek latenti. Bet labvēlīgos apstākļos tie var ekforēties, piemēram: nākamā paaudzē.

Tālāk Zemons rāda, ka tā sauktie reģenerācijas procesi pie pieaugušiem dzīvniekiem īstenībā ir tie paši, kā dīgļu procesi, piemēram: visa dīgļa eksperimentālā radīšana no dīgļa šūniņas puses. Normālos apstākļos kautkas tamlīdzīgs ir nesen atrastā dažu kukaiņu poliembronija (sk. turpmāk). Piezīmēsim vēl, ka sekundārā deģenerācija un Guddenā sekundārā nervu sistēmas atrofija, iedarbojoties uz dīgļa audiem, ir to pašu parādību negatīvā puse.

„Engramma“ un „ekforija“ atbilst psiholoģiski (introspektīvi) pazīstamiem asociācijas un atmiņas procesiem. Tā tad engramma ekforējas. Katrā līdzīgā procesā visa mnemiskā satrauktība (engramma) saskana ar satrauktības sinchrōnostāvokli, ko radījis jauns kairinājums. Šo sakarību Zemons dēvē par homofoniju. Ja starp jaunā kairinājuma iespaidu un mnemisko satrauktību rodas nesaskaņa, tad šo homofoniju atjaunot tiecas vēribas darbība — introspektīvi (apzināti), ontogēnetiski — reģenerācijas process un filogēnetiski — pielāgotība.

Dibinādamies uz pārliecinošiem faktoriem, Zemons mums rāda, ka kairinājuma iedarbības, sākumā un arī relatīvi, lokalizētas tikai savā izcelšanās novadā (primārā pašnovadā), bet vēlāk izstaro resp. izskan visā organismā (nevien tikai nervu sistēmā, jo tās atrodas arī pie stādiem). Tā engrafija, lai gan bezgala novājināta, var beidzot sasniegt arī dīgļšūniņas. Bet turpmāk Zemons rāda, ka ļoti vājas engrafiskas iedarbības var novest pie ekforijas tikai pēc neskaitāmi daudziem atkārtojumiem (filogēnetiski — pēc neskaitāmām paaudzēm). Tā ar mnemisko principu izskaidrojama iegūto īpašību bezgalīgi lēnas iedzimtības varbūtība pēc neskaitāmi daudziem atkārtojumiem, un tas nebūt nesatricina Veismaņa minēto faktu pareizību (sk. „Iedzimtība“). Jo

krustošanās (konjugāciju) iespaidi un sugas izlase, bez šaubām maiņas iespaido daudz ātrāk un intensīvāk, nekā individuāli iedzīmtas mnemiskas engrafijas.

Grandioza ir šo jēdzienu vienība, ko Zemons izved morfoloģijā, bioloģijā un psiholoģijā, un tikpat grandiozas ir tās izredzes, ko tie atveļ. Mnemas darbs norisinās ar ārpusaules iespaidu palīdzību, engrafijas pasargāts un kombinēts, bet sugas izlase atmet visu, kas nav labi pielāgots. Tā tad organismu īsto būvmateriālu piegādā ārpusaules kairinājumi. Es atzīstos, ka Zemons mani pārliecinājis ar iegūto īpašību iedzīmtības parādības pieņemamo izskaidrojumu. Tagad mums, senāk daudzo miglains nezināmību vietā, ir tikai viena: mnemiskās engrafijas būtība. Tā padziļināta, atkal paceļas Lamarka domu nozīmība.

Nākotnes uzdevums tagad ir atrast mnemisko engrafiju saknes fiziskos un ķīmiskos likumos. Kas dziļāk grib pētīt, lai lasa Zemonu pats, jo dažos vārdos rezimēt visu viņa grāmatu, tik pilnu faktiem un slēdzieniem, nav iespējams.

Dibinoties uz Zemonu mācību, mēs arī pie stādiem skaidri redzam, ka katrai ķermeņa šūņai piemīt visas, tā sakot, savas sugas iedzīmtās enerģijas (iedzīmtā mnema). Bet tajās šūņās, kurās nevar dot dīgļi, šīs enerģijas nav spējīgas attīstīties. Dzīvodamas, tā sakot, tīri ideāli, tādas enerģijas tā tad ir bez praktiskas nozīmes. Tādā pašā nozīmē katru ķermeņa šūņiņu, tāpat kā katru dīgļšūņiņu var nosaukt par hermafrodītu, jo viņā slēptas vēl nediferencētas abu dzimumu enerģijas. Tā vienā sēklas šūņā slēptas vīrieša senču sievišķās un vīrišķās enerģijas — un arī otrādi: olšūņā slēptas sievietes senču vīrišķās un sievišķās enerģijas. Tā tad tēviņš un mātiņa tikai korelatīvi ir vienas no konjugācijai vajadzīgo dīgļšūņiņu sugas diferencētiem nesējiem. Mums nav jāaizmirst, ka dīgļšūņiņas pašas savā pirmsākumā, savā dīgļi, ir seksuāli nenošķirtas (viņas ir hermafrodītas) un vīrišķas vai sievišķas top tikai zināmā ontogenēzes periodā. Ik tālāka prātošana par šo tematu man liekās dīka un veltīga.

Ja sieviešu šūņiņa, ola, attīstās bez apaugļojuma (partenogenētiski), kā piemēram pie bitēm, tad viņas kodols aug un dalās gluži tāpat, kā abi minētie konjugētie

kodoli — vai, pareizāki sakot: kā pie mitozas (šūniņu dalīšanas procesā). Vēl mums jāpiemin, ka pēdējā laikā ir izdevies vienas olšūniņas mākslīgs šķelšanas (eksperimentālās blastotomijas) ceļā iegūt divus pilnīgi izveidotus dzīvniekus un pat no olšūniņas protoplazmas radīt dīgļus (Boveri) — bez olas kodola, bet ar spermatozoīda līdzdarbību. Cīglers arī pašā olas protoplazmā novērojis dažus dalīšanās procesus.

Interesanta ir arī poliembrionijas īpašā parādība pie dažiem parazitiskiem kukaiņiem (pie pleznspārnainiem), kuŗu olas, pēc Maršala novērojumiem, aug, tad sašķēlas diezgan lielā sekundāru olu skaitā, no kuŗām ik no katras, attīstās embrijs, t. i. kukainis. Eksperimentāli — sakratot dažu jūras dzīvnieku olas, izdevies panākt arī viņu dalīšanos vairākās olās, t. i. iegūt vairākus embrijus. Visi dzīvnieki, kas attīstījušies no šādu kukaiņu vairākās olās sašķeltas olas, bijuši viena un tā paša dzimuma.

Te mums nav vajadzības apcerēt visas dažādās formu pārvērtības, kādas pārdzīvo abas konjugētās šūniņas, līdz tas izveidojas par nobeigtu cilvēku. Tas ir embrioloģijas vai attīstības vēstures temats plašākā nozīmē. Mēs par to vēl runāsim trešā daļā. Mums pietiek, ja dažiem vārdiem minēsim vispārējus faktus.

Sievietes olnīcās (fig. 18) ir diezgan liels (kaut salīdzinot ar spermatozoīdu skaitu pautos niecīgs) skaits olšūniņu, no kuŗām dažas zināmos periodos palielinas (fig. 18, olnīca) un kuŗas tad katru par sevi apņem gaišs aplociņš (pūslītis ar šķidru saturu), kas nosaukts par Graafa pūslīti, viņa atradēja vārdā (fig. 18, oliņa). Parasti menstruāciju (mēnešziedu) laikā nobriest viena, dažreiz divas oliņas vienas vai otras olnīcas Graafa pūslīšos un olnīca tās izstumj. Šo procesu sauc par ovulāciju. Tukšais Graafa pūslītis paliek un izveidojas olnīcā (fig. 18, Graafa pūslītis). Tad tó dēvē par dzeltēno ķermeni. Tikko izstumtā ola parasti nonāk paplašinātā olvada mutē jeb izejā uz vēdera dobumu (fig. 18, klistošā olšūniņa) un šis olvads atveras taisni vēdera dobumā. Daži autori domā, ka trubai līdzīgais paplašinājums, kas izveido jau minēto muti, aktīvi, ar muskuļu kustību palīdzību, piekļaujas olnīcai un tā sakot iesūc izstumto olu (fig. 19); citi, turpretim, domā, ka olas ievadīšanai olvadā pietiek ar tā saukto olvada epitēliju nīrbšūniņu kustībām. Mūsu

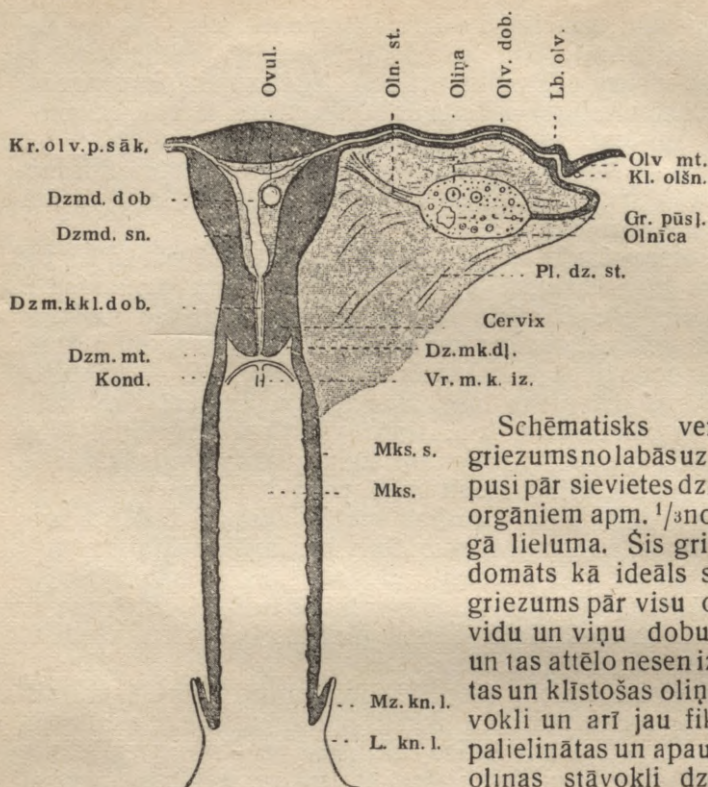

Fig. 18.

Schēmatisks vertikāls griezumšs no labās uz kreiso pusi pār sievietes dzimumorgāniem apm. $\frac{1}{3}$ no dabīgā lieluma. Šis griezumšs domāts kā ideāls smalks griezumšs pār visu organu vidu un viņu dobumiem, un tas attēlo nesen izstumtas un klīstošas oliņas stāvokli un arī jau fiksētas, palielinātas un apaugļotas oliņas stāvokli dzemdes dobumā.

- Olnīca: Labās puses olnīca ar oliņām dažādās nobrieduma stadijās savos Graafa pūslīšos.
- Oln. st. Olnīcas saite.
- Pl. dz. st. Platā dzemdes saite.
- Gr. pūsl. Tukšs Graafa pūslītis drīz pēc oliņas izstumšanas (dzeltenais ķermenis).
- Lb. olv. Labās puses olvads.
- Kr. olv. p. sāk. Kreisās olvada puses sākums.
- Oliv. mt. Olvada mute jeb izeja uz vēdera dobumu.
- Oliv. dob. Labās puses olvada dobums no viņa paplašinātās izejas vēdera dobumā līdz tievai izejai dzemdes dobumā.
- Kl. olšn. Nesen izstumta, klīstoša olšūnina
- Dzmd. sn. Dzemdes siena.

- Dzmd. dob. Dzemdes dobums.
- Ovul. Fiksēta, augoša, apaugļota oliņa (ar digļa iesakni) Vienkāršības dēļ šī oliņa attēlota vienā un tajā pašā zīmējumā, kopā ar klīstošo oliņu īstenībā diez' vai iespējama abu eksistence reizē.
- Cervix. Dzemdes kakls.
- Dz. mk. d. l. Dzemdes maksts daļa.
- Vr. m. k. iz. Vīrieša mizalu kanāla izejas stāvoklis seklas izšļākuma brīdī.
- Dzm. mt. Dzemdes mute.
- Mks. Maksts dobums.
- Mks. s. Maksts siena.
- Mz. kn. l. Mazās kaunuma lūpas.
- L. kn. l. Lielās kaunuma lūpas.
- Kond. Apaugļojanos kavējoša kondoma aklā gala stāvoklis.

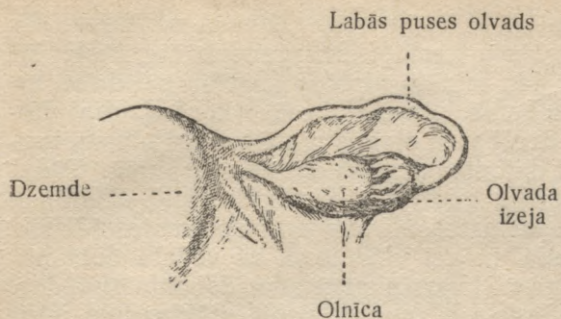

Fig. 19.

Oliņas izstumšanas schēma.

Olvada mutes aktīva piekļaušanās (pa labi) olnīcai oliņas izstumšanas brīdī (apzīm. kā fig. 18).

Fig. 20.

Chor.: Chorions jeb oliņas apvalks.

Chor. Bārkstis: Viņa bārkstis.

Dgl. Amn.: Amnions.

Dgl. Diglis.

Naba: Nabas pūslītis jeb dzeltenuma maisiņš.

Cilvēka oliņa otrā nedēļā pēc augļa ieņemšanas (apm. 9 reizes palielināta).

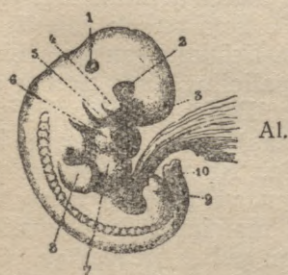

Fig. 21.

1. Dzirdes pūslītis.
 2. Acs pūslītis.
 3. Deguna dobums.
 4. Augšžokļa iesaknis.
 5. Apakšžokļa iesaknis.
 6. Labā sirds austiņa.
 7. Aknas.
 8. Rokas iesaknis.
 9. Kājas iesaknis.
 10. Digļa astes gals.
- Al. — Allantoiss.

Dīgļis trešās nedēļas sākumā (palielināts).

fig. 18. uzskatāmi rāda šo procesu. Olvadā nonākusi, ola ļoti lēni klīst pa tievu kanālu, kas gandrīz tik tievs, kā mats; tā klīst ar jau minēto nīrbošo kustību palīdzību un nonāk dzemdes dobumā. Apaugļošanās (konjugācija) lielāko tiesu notiek droši vien olvada mutē vai arī olvada turpinājumā, varbūt dažreiz pat pašā dzemdes dobumā. Tādai konjugācijai izdevīgu gadījumu ir daudz: kad olšūniņas kustas lejup un spermatozoīdi augšup. Spermatozoīdi ļoti bieži atrasti olvadā un arī viņa izejā uz vēdera dobumu. Apaugļotā olšūniņa pieķeras pie dzemdes dobuma gļotādas, kuŗa sāk tūkt, plēves jeb apvalka veidā atšķīras un ietin sevi olšūniņu (fig. 18). Tā pieķērusies, apaugļotā olšūniņa var stipri turēties un palielināties grūtniecības pirmo mēnešu laikā, turklāt vēl ar sava apvalka bārkstīm pieķeroti pie dzemdes sienas.

Dzemde ir mazas vistas olas lielumā un izstiepjās garumā uz leju, izveidojot tā saucamo dzemdes kaklu jeb cervix (fig. 18), kas čiekura formā ietiecas makstī. Šo paģarinājumu dēvē par dzemdes maksts daļu (fig. 18). Dzemdes dobums turpinās viņas kaklā un maksts daļā un uz leju atveras makstī; šo atvēršanās vietu sauc par dzemdes muti, kuŗa nedzemdējušām sievietēm ir apaļa (fig. 18). Dzemdes sienas sastāv no biezas, gludas muskulatūras. Pēc dzemdībām dzemdes mute, notikušo plīsumu dēļ, pārvēršas izrobota. Kopošanās akta laikā vīrieša locekļa atvērtais gals gandrīz cieši piekļaujas pie dzemdes mutes (fig. 18), kas labvēlīgi sekmē spermatozoīdu iekļūšanu.

Pie dējēju dzīvniekiem līdz ar dīgli palielinās olas protoplazma; to palielina dīgļa barībai nepieciešamā oldzeltēnuma izveidošanās, ko atņem mātes asinīm. Bet tiem dīgļiem (pie zīdītāju dzīvniekiem), kuŗi paliek saistīti ar mātes miesu, no olas protoplazmas lielāko tiesu neizveidojas oldzeltēnums. Līdz ar dīgļa palielināšanos notiek arī attiecīga dzemdes palielināšanās. Dīgļis izveidojies noteiktā blastodermas (olas šūniņsienas) vietā, krunkaina kamola formā ar galvu un astes galu. No viņa atšķīras pūslis (fig. 20), ko dēvē par amnionu, un priekšā izaug nabas pūslītis (fig. 20, dzeltēnuma maisiņš), kas putniem noder asinsriņķošanai, bet cilvēkam paliek nesvarīgs. Cilvēka asinsriņķošana notiek pa tā saukto allantoīsu (vēlāk nabas saiti), kas izaug no dīgļa zarnas sienas (fig. 21), un kas pie dzemdes sienas izveido biezu ķermeni, sastāvošu no

palielinātiem un pietūkušiem asinstraukiem, tā sauktām placentām. Placentā dīgļa asinstrauki cieši saskaras ar stipri palielinātās dzemdes asinstraukiem un ar endosmosa (caursūkšanās) palīdzību baro topošo cilvēku. Kā zināms, grūtniecība, skaitot no konjugācijas brīža (kas nozīmē augļa ieņemšanu), līdz dzemdībām ilgst apmēram deviņus mēnešus; pēc dzemdībām dīgļis var dzīvot, no mātes miesas šķirts (fig. 22). Dzemdību akts to izgrūž ar varu, līdz

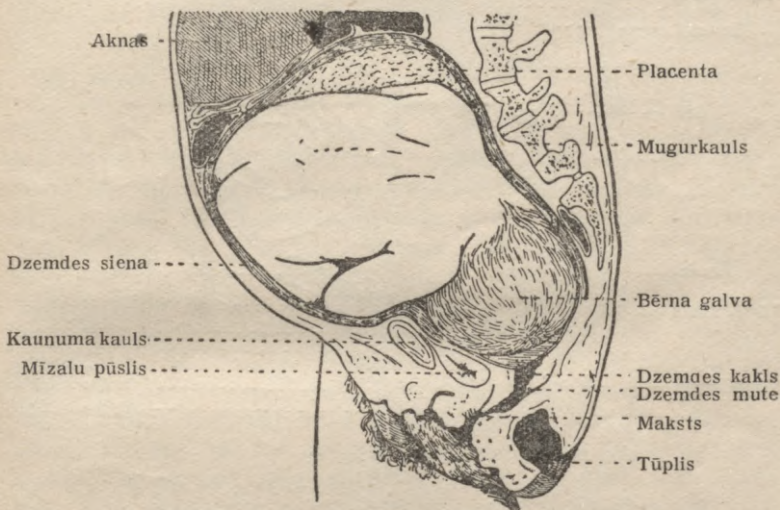

Fig. 22.

Pirmdzemdētājas ķermeņa schēmatisks griezumš pēdējā grūtniecības mēnesī.

raudams nabas saiti un placentu (fig. 23). Tūdaļ pēc dzemdībām iztukšotā dzemde sāk saraukties, lai pamazām samazinātos līdz savam pirmējam lielumam. Ātri atrauts no savienojuma ar mātes asinsriņķošanu, dīgļis, kas tagad ir jau bērns, līdz ar to zaudē barības un skābekļa pievedumu no mātes asinīm. Lai nenoslāptu, jaundzimušam bērnam tūdaļ jāieelpo gaiss, jo viņa asinis top tumši zilas, pārpildītas ar ogļskābi, kas kairina elpošanas centrus (nosmakums). Savu pirmo neatkarīgo aktu bērns piepilda nervozā refleksa ceļā un tas saistīts ar bērna pirmo kliedzienu.

Bet drīz bērnam jāziņ arī piens, lai nenomirtu badā. Tagad jau liekā nabas saite sakrunkojas un placenta iznīkst (dažas dzīvnieku mātītes to aprīj). Jaundzimušais bērns

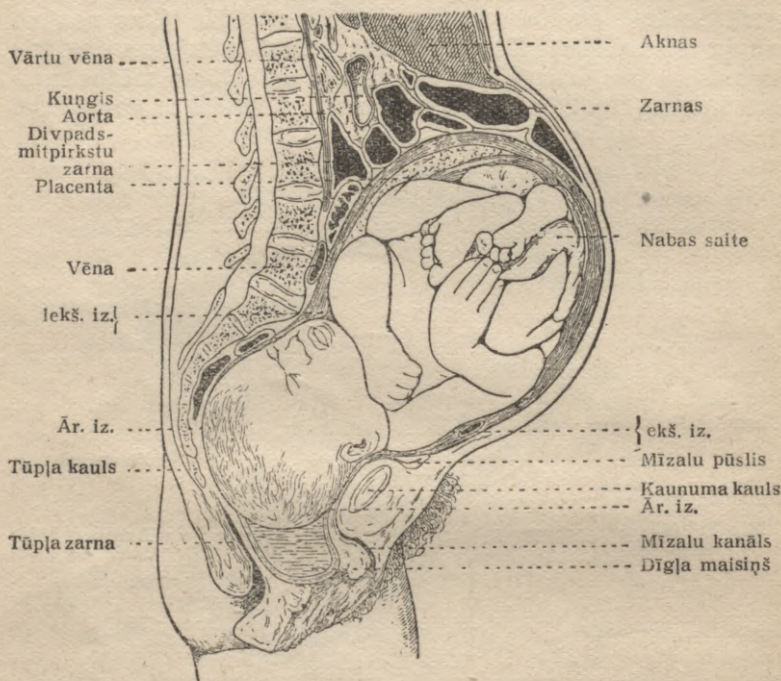

Fig. 23.

Dzemdību laikā mirušas dzemdētājas līķa griezumš.

Dīgļa maisiņš ir no olu apvalkiem izveidots, ar šķidrumu pildīts maisiņš, kas apņem bērnu.

Ār. iz. — Dzemdē mutē ārējā izeja, ko izplētusi bērna galva.

Iekš. iz. — Tā sauktā Braune iekšējā izeja, — pārējas vieta, kuņģa dzemdē kakls pāriet pašā dzemdē dobumā.

drīz pēc dzimšanas faktiski no dīgļa atšķīras tikai ar to, ka viņš sācis elpot un kliegt. Tā tad var teikt, ka pirmās bērna dienas ir tikai embrionālās dzīves turpinājums. Bērna attīstības pakāpes no dzimšanas līdz pakāpeniski

sasniegtai pieaugtībai, ir visiem zināmas. Minēsim vēl tikai to, ka zināmā, ļoti agrā embrionālā periodā, dažas šūniņu grupas, kas ir dzimuma šūniņas, sāk jau izveidot noteiktus viena vai otra dzimuma ieskaņas. Pašā sākumā šie ieskaņi ir indiferenti: ne sievišķi, ne vīrišķi; tikai mazliet vēlāk tie sāk diferencēties vienam individam kā vīriešu, otram kā sieviešu dzimuma dziedzeņi. Tā tad no šīs diferencēšanas atkarājas, vai individs būs vīriešu vai sieviešu dzimuma, un atkarībā no tā attīstās arī viss pārējais ķermenis ar attiecīgām, kā mēdz teikt: korelatīvām dzimuma atšķirībām (piemēram, ārējiem dzimumorgāniem un bārdū vīrietim, piena dziedzeņiem u. t. t. sievietei).

Dzimuma dziedzeņu iznīcināšanu sauc par kastrāciju, un personas, kuŗām šī operācija izdarīta, sauc par kastrātiem. „Einukiem“ turklāt vēl nogriež arī penisu. Ja kastrāciju izdara bērnam, tā ievērojami pārvērs visu turpmāko miesas attīstību, sevišķi vīriešu dzimuma individiem, bet tāpat arī sieviešu. Bērībā kastrēta pieauguša cilvēka korelatīvās dzimuma atšķirības šiem vīriešu dzimuma individiem neattīstās nemaz vai attīstās nepilnīgi. Vērši un zirgi: kastrēti buļļi un ērzeļi, dabīgi atšķiras pirmā acu uzmetienā. Kastrēti sieviešu dzimuma individi top drukni un resni. Vīriešu dzimuma kastrātiem visu mūžu paliek augsta, sīka balss, viņu krūtis top šauras, bārda viņiem vai nu neaug nemaz vai aug ļoti reta, raksturs tiem ir sievišķīgs un bieži tie meklē ķildas un intrigas. Abu dzimumu kastrātiem lemts nervozitātes un izvirtības ceļš. Tomēr maldīgi būtu domāt, ja vīriešu kastrātu īpašības gluži vienkārši nosauktu par sievišķīgām; te var runa būt tikai par relatīvu līdzību. Vērsis nebūt nav govys un einuks nebūt nav sieviete. Vēl jāuzsver, ka minētās īpašības ir tikai pašu dzimuma dziedzeņu iznīcināšanas sekas t. i. ja vīrietim izgriezti pauti un sievietei izgriezta olnīca. Ārējo vai arī citu iekšējo dzimuma daļu sakropļojums tādu iespaidu neatstāj. Jaunākie pētījumi pat rāda, ka kastrāta īpašību attīstību var aizkavēt, ja dzimuma dziedzeri no jauna iepotē kādā citā miesas daļā (to rāda arī Šteinacha un Lipšica jaunākie pētījumi).

Visi šie līdz šim nenoskaidrotie fakti būs viegli aptverami, pateicoties mnemisko enerģiju engrafijai (Zemons, sk. pirmāk). Embrijā, pirmsākumā nediferencēti, dzimuma dziedzeņi sevī glabā abu dzimumu iedzimtās ener-

ģijas. Viena dzimuma ekforija nosaka pārējās miesas korelatīvo seksuālo īpašību ekforiju un izslēdz otra dzimuma korelatīvo seksuālo īpašību ekforiju. Ja kastrācija pēkšņi pārtrauc viena dzimuma seksuālo šūniņu īpašību ekforiju līdz viņas pilnīgai attīstībai, tad tas kavē arī attiecīgo korelatīvo īpašību ekforijas pārsvaru. Tādēļ arī kastrātiem atkal atjaunojas vidējs jeb nediferencēts līdzsvars starp abu dzimumu iedzimto korelatīvo seksuālo pazīmju ekforijām.

Turpretīm, ja dzimuma dziedzeņus iznīcinās pieaugušam cilvēkam, viņa miesa sevišķi nepārvērtīsies. Pat dzimuma funkcijas pilnīgi nebeidzas, lai gan apaugļot, pats par sevi saprotams, tas nevar. Ja vīrietis kastrēts pieauguša cilvēka vecumā, viņš nav vēl zaudējis kopošanās spējas, tikai sēklas vietā tam izlīst blakus dziedzeņu (prostata u. c.) sula. Kastrētām sievietēm ilgi nebeidzas *libido sexualis* (sk. turpmāk) un diezgan ilgi arī mēnešziedi. Totiesu attīstās aptaukošanās, nervozi traucekļi un bieži vien pārvēršas raksturs.

Korelatīvās dzimuma atšķirības, par kuņām mēs jau pirmāk minējām, ir ārkārtīgi mainīgas pie dažādām dzīvnieku sugām: dažreiz tās ir gluži nenozīmīgas, citreiz milzīgas. Bezdelīgu tēviņu, piemēram, gandrīz nemaz nevar atšķirt no mātītes, bet gailis un vista, pāvs un pāvu māte, briedis un stirna ir ļoti atšķirīgi. Cilvēku dzimuma atšķirības skaidri redzamas pat ārējā izskatā. Šīs atšķirības var atrast visās miesas daļās, tā tad arī smadzenēs un garīgās īpašībās. Gluži neticami spilgti atšķiras dažu zemāku dzīvnieku abi dzimumi, piemēram skudru tēviņš un mātīte ir tik dažādi, ka liekas piederīgi pie dažādām kukaiņu sugām. Acis, galvas forma, krāsa, visa miesa tik asi atšķiras vienam no otra, ka patoloģiska hermafroditisma gadījumos pie skudrām, t. i. ja dzimuma dziedzeņi vienā pusē attīstījušies vīrišķi un otrā sievišķi vai vispāri ja tie pa daļai vīriešu, pa daļai sieviešu dzimuma dziedzeņi, tad katra attiecīgās korelatīvās īpašības saskatāmas katrā, pat vismazākā miesas daļā. Ir, piemēram, hermafroditas skudras ar vienu vīriešu, otru sieviešu ķermeņa pusi, un šīs puses noteikti nošķir vidus līnija, pa labi melnu, pa kreisi sarkanu, ar milzīgu aci vienā pusē un pavisam mazu otrā, ar trīspadsmit locekļiem labās puses tausteklīm un tikai divpadsmit vai vienpadsmit locekļiem kreisās puses tauste-

klim. Šajā gadījumā garīgās īpašības ir drīz sievišķas, drīz vīrišķas, atkarībā no tā, vai galvas smadzeņu ekforiju iespaidojusi hermafrodīto dzimumorganu vīrieša vai sievietes daļas iedzimtā mnema un sakarā ar to, vai smadzenes tādēļ ieguvušas vīrišķas vai sievišķas īpašības. Bet ir arī tādas skudras, kuņām ir sieviešu galva, bet ārējā izskatā vīriešu dzimuma dibenpuse; tādos gadījumos garīgās īpašības ir sievišķas. Es esmu redzējis hermafrodītus, kuņu krūšu daļās redzama krustotā hermafrodītisma parādība: priekšā pa labi vīrišķa, pa kreisi sievišķa, — mugurpusē pa labi sievišķa, pa kreisi vīrišķa. Tas vēl nav viss: pie sabiedrībās dzīvojošām skudrām pamazām filogenētiski (pakāpeniskā sugu pārvērtības ceļā) attīstās trešais dzimums, kā mātītes pēcnieks — darba skudra; dažreiz pat ceturtais — karavīrs. Šīm skudrām nav spārnu, toties jo vairāk attīstīta galva un smadzenes; dzimumorgani paliek sievišķi, bet ir ļoti neattīstīti. Skudru tēviņam lielās smadzenes ir ārkārtīgi reducētas, t. i. ļoti mazas, gandrīz pavisam rudimentāras, bet mātītei tās stipri attīstītas, visstiprāk darba skudrai un skudru karavīram. Šo divaino, apbrīnojamo dzīvnieku vidū atrodami arī patoloģiski, t. i. abnormi, kropli hermafrodīti, nevien starp tēviņiem un mātītēm, bet arī starp tēviņiem un darba skudrām, un nevien tādi, kuņiem korelatīvās īpašības spilgti atšķiras dažādās miesas daļās (bieži vien dažādās ķermeņa pusēs), bet arī tādi, kuņiem dzimuma tips pilnīgi sajaukts: puse sievišķa, puse vīrišķa. Es redzēju kādu hermafrodītu, kam ķermeņa dibenpuse un dzimumorgani bija gandrīz pilnīgi vīrišķi, bet viņš izpildīja vissarežģītākās instinktīvās darbības, kas raksturīgas viņa sugas darba strādnieka tipam (kūņu laupīšana vergu audzināšanai), jo galva un smadzenes viņam bija taisni tādas, kādas ir darba skudrām. Tādas darbības nav spējīga izpildīt pat normāla mātīte! Šo faktu es pieminēju tikai kā materiālu, jo šajā laukā pārāk bieži redzama tieksme uz pārsteidzīgiem slēdzieniem un ģenerālizējumiem, lai gan te mūsu priekšā atveras plašs un neizpētīts lauks, kas prasa vislielāko uzmanību.

Kā redzējām, ir tādi dzīvnieki, kas fizioloģiski, t. i. normāli, ir hermafrodīti, jo viņiem ir normāli sieviešu un vīriešu dzimuma dziedzeri, un vai nu tie paši sevi apaugļo, kā lentas tārpi, vai arī apaugļojas krusteniski, kā gliemēži.

Pēdējā gadījumā kopošanās notiek tā, ka katrs dzīvnieks attiecībā pret otru spēlē reizē sievietes un vīrieša lomu.

Pie mugurkaula dzīvniekiem un pie cilvēkiem hermafroditisms vienmēr ir nenormāls, pie cilvēka tas ārkārtīgi reti gadās pilnīgi spilgti izteiktā formā, (vai nu, piemēram, vieni pauti gadās pa labi un viena olnīca pa kreisi, vai arī dziedzeris ir pusē pauti, pusē olnīca), lielāko tiesu tas atrodams ļoti nepilnīgā formā, visbiežāk norobežots ārējās un sevišķi korelātīvās dzimuma pazīmes.

Būtu gluži aplami, ja cilvēka tā sauktās seksuālās starppakāpes (homoseksuālās personas, sievišķi veidotos vīriešus un vīriešiem līdzīgās sievietes) gluži vienkārši sauktu par atavismu tādēļ, „ka gliemēži un lentas tārpji ir hermafrodīti“, vai arī ātdēļ, „ka abu dzimumu dziedzeņu sugu iesakņi pirmā embrija stadijā nav vēl diferencēti.“ Faktiski šī diferenciācija, šī nošķirošanās notiek jau ļoti agri miesas auglī un visiem mugurkaula dzīvniekiem ir asi un spilgti atšķirti dzimumi. Tādēļ visas cilvēka tā sauktās seksuālās starppakāpes pieder pie dīgļa iesakņa patoloģijas, pie dīgļa nenormālībām, lai tās būtu, cikniecīgas būdamas. Mugurkaula dzīvnieku filogēnija vispāri neatzīst seksuālās starppakāpes atavistiskas normālītātes laukā.

Pēdējos gados šajā laukā notikuši ļoti svarīgi pētījumi. Nerunājot par Boninu un Ansēlu, vispirms te jāmin Šteinachs un Lipšics. Šie pētījumi noskaidro pubertātes dziedzeņu specifisko iedarbību uz seksuālo īpašību genētisko nolemtību. Pubertātes dziedzeņi gan sen jau izstrādāti pirms pašas pubertātes; tomēr tā sauktā iedarbība var vēl izpausties pašā pubertātes laikā un pa daļai pat vēlāk. Kamēr vienkārša kastrācija rada seksuāli gluži indiferentu būtni (vērsi, zirgu), tikmēr Šteinachs pierāda, ka viņš ar kāda dzīvnieka pautu iepotēšanu mātītē, šo mātīti maksulīnizē (t. i. dara vīrišķu), un ar olnīcas iepotēšanu tēviņam, šo tēviņu feminizē (t. i. dara sievišķu). Tas viss sniedzas pat tiktālu, ka maskulinizēti vai feminizēti tiek nevien mati, spalvas, ķermeņa lielums, skelets u. t. t., bet arī pats seksuālais instinkts ar visiem saviem korelātiem. Vista, vai nu lielākā vai mazākā mērā, iegūst gaišas spalvas, seksti u. t. t.; vīriešu dzimuma jūras cūciņai rodas piena dziedzeņi un tā var zīdīt savus mazuļus. Attiecīgie dzimumorgani attīstās vai neattīstās, atkarībā no iepotētā dziedzeņa dzimuma.

Vēl vairāk: kādam slimības dēļ kastrētam homoseksuālam cilvēkam, kuŗa ķermenim bija stipri sievišķas īpašības, Šteinachs un Lichtenšterns iepotēja seksuāli normāla kriptochrida pautus (tāda vīrieša pautus, kam tie nav pautu maisiņā, bet vēdera dobumā). Rezultāts bija tas, ka šis homoseksuālais vīrietis nu bija pilnīgi maskulinizēts, un proti: tiklab visā savā miesā, kā savā seksuālā dziņā un visās savās korelātīvās garīgās un dvēseliskās īpašībās. Vienā un tajā pašā individā pārpotējot reizē olnīcas un pautus, var radīt hermafrodītu. Un kā mēs redzējām, iedarbība pie cilvēkiem ir tāda pati, kā pie dzīvniekiem.

Ar to ir atvērtas jaunas izredzes tiklab dzimumu izcelšanās, kā korelātīvo seksuālo pazīmju pētīšanas laukā. Tagad nu mēs pašāvēģi varam cerēt uz abu dzimumu jaunu homoseksuālu cilvēku dziedināšanu, sevišķi, ja dzīvnieka olnīcu un pautu iepotēšanu cilvēkam būtu panākumi. Saņemams, te es runāju tikai par iedzimtu, īstu homoseksuālitāti. Tie, kas homoseksuāli top histerijas vai zemapziņā ieslēpto afektu ceļā, tie ir psihoanalitiski dziedināmi ar hipnōzi, kā to pierādījis Dr. Greters Bazelē un Dr. Franks Cīrikē.

Iedzimtība. No visa, kas līdz šim noskaidrots, diezgan skaidri redzams, ka katra dzīva būtne vispārējos vilcienos (sugas pazīmēs) ir visas savu vecāku (pēdējo senču) dzīves identisks atkārtojums un kādas viņu daļiņas turpinājums. Katra individa tā sauktais ontogēnetiskais attīstības posms atkārtojas katrā atsevišķā dzīvē. Te jāliek vērā trīs pamata fakti:

1. Vispārējos vilcienos ik individs ir savu vecāku vai savu tiešo senču kopija, protams, ar pirmāk minētām dzimuma atšķirībām un tām individuālām variācijām, kuŗas jāpieraksta iedzimto mnemisko enerģiju dažādām kombinācijām konjugētās (apaugļotās) šūniņās, t. i. nevienādām vai mainīgām tēva vai mātes iedzimto engrammu ekforijām.

2. Neviena individs nav pilnīgi līdzīgs otram.

3. Vispāri individs visvairāk līdzīgs saviem tiešākiem un tuvākiem senčiem un radiem, un jo vairāk no tiem atšķiras, jo tie tālāki.

Turpmāk redzēsim, ka dažādu dzīvnieku grupu, sugu un pasugu vispārēja cilšu radniecība ir neapšaubāms fakts, un mēs jau tagad varam teikt, ka šis trešais likums apsti-

prinās arī šī vārda plašākā nozīmē, jo radniecīgās dzīvnieku sugas un pasugas ir savstarpēji līdzīgas, bet tālākās sugas, dzimtas un šķiras atšķiras aizvien jo vairāk, jo lielāks attālums tās daļa. Šos vārdus: līdzība un atšķirība, mēs lietojam dziļākā un plašākā nozīmē. Ārējas līdzības, analogijas vai tā sauktās konverģences parādības, kuņas rada zināmi ārēji dzīves apstākļi (ūdens, gaiss u. t. t.), mēs nesaucam par līdzīgām iedzimtības nozīmē, t. i. mēs nesaucām tās par homologām. Sikspārni mēs nesaucam par līdzīgu putnam un valzivi par līdzīgu zivij — šī vārda dabaszinātniskā nozīmē, t. i. mēs nesaucam tos par tuvāk radniecīgiem. Valzivs pleznas gan līdzīgas zivju pleznām, bet īstenībā ir homologas, t. i. radniecīgi attiecīgas kāda cita zīdītāju dzīvnieka priekšējām un pakalējām galējībām, un viņām ir attiecīgi kauli.

Apstājoties pie cilvēka un pie radišanas tiešiem produktiem, mēs redzam, ka brāļi un māsas, lai gan cits citam līdzīgi, tomēr cits no cita atšķiras. Vērojot daudz bērnu ģimenes, mēs redzēsim, ka brāļi un māsas cits citam jo līdzīgāki, jo viņu vecāki līdzīgāki viens otram un jo vienotāka ir viņu vienkopējā cilts, — bet no dažādu cilvēka rāsu un cilšu krustojumiem parasti piedzimst bērni, ārkārtīgi nelīdzīgi cits citam.

Daži dvīņi un proti: viena un tā paša dzimuma (vai nu vīrieši vai sievietes), viens otram miesīgi un garīgi tik līdzīgi, ka viņus vienmēr samaina. Tādi dvīņi, acīmredzot, rodas no vienas olšūniņas, kas pēc apaugļošanās sašķēlusies.

Vēl tuvāk ielūkojoties, mēs redzēsim, ka katra bērna pazīmes nav gluži vienkāršs viņu vecāku pazīmju atkārtojums vai vienāds sajaukums, bet ir dažādu senču īpašību nevienlīdzīga kombinācija. Mēs redzam bērnus, pārsteidzoši līdzīgus tēva vectēvam, mātes vecmātei vai vecmātes mātei. Šo pēdējo faktu sauc par *a t a v i s m u*. Daži bērni līdzīgāki savam tēvam, citi līdzīgāki savai mātei, un vēl citi ir abu vecāku sajauktas līdzības produkti.

Dziļāk novērojot, atveras vēl lielāki pārsteigumi. Daži bērni savā bērnībā ļoti līdzīgi tēvam, bet vēlāk mātei, vai arī otrādi. Dažas senču īpašības attīstās vai, pareizāk sakot: parādās daudz vēlāk. Kā bārdas iedzimtās pazīmes var izpausties tikai tad, kad bārda sāk augt, tas pats par sevi saprotams un par to nebūtu lieki jārunā, bet tas to-

mēr raksturo to, ko dēvē par iedzimto dispozīciju. Iedzimt var viss līdz vissmalkām dvēseles, inteliģences un gribas niansēm, līdz pēdējam nagu, matu, kaulu formu sīkumam. Bet senču īpašību sajaukums iedzimtībā ir tik dažāds un nevienāds, ka ārkārtīgi grūti tur orientēties. Iedzimtās dispozīcijas attīstās no konjugēto (apaugļoto) dīgļu enerģijām visu mūžu līdz pašai nāvei. Pat sirmgalvji vēl savā mūža vakarā raisa tādas īpatnības, kuŗas kā iedzimtas dispozīcijas pazīstamas no tā, ka kāds sencis vai vairāki senči tādas pašas īpatnības raisījuši lielā vecumā.

Zemons skaidri pierādījis, ka iedzimtās engrammas vai iedzimtās enerģijas īstenībā nekad nesajaucas, lai gan viņu kombinācijas ir bezgalīgas. Viņa pētījumu gaismā nupat minētie fakti noskaidrojas daudz vieglāk, nekā līdz šim. Botaniķa Mendela mēģinājumi pierādījuši, ka pie stādiem notiek stipri nevienādu vecāku produktu iedzimto ekforiju zināma alternance (kārtēja secība). Dažas vecāku īpašības var izgaist vienā vai divās paaudzēs, lai vēlāk, nākamā paaudzē, izpaustos vēl jo spilgtāk. Vārdu sakot, tā ir vesela parādību virkne, kuŗu likumi vēl nav noskaidroti. Tos izpētīt un atrast ir nākotnes uzdevums.

Caurmērā ik indivīds iedzimtības ceļā tikpat daudz iegūst no tēva, cik no mātes, lai gan tēva īpašības, kā mēs redzējam, viņā var pārraidīt tikai viens pats sīks sēklas kodoliņš, turpretīm māte savu iespaidu var darīt ar savu daudz lielāko olšūniņu un ar viņa barošanu visā embrionālās dzīves posmā. No tā visa skaidri redzams, ka arī olā mātes īpašību iedzimto pārraidīšanu parasti piepilda arī tikai tā kodola daļa, kas konjugēta (apaugļota) ar vīrieša kodolu, un viss cits mēdz būt tikai barības viela. Šie fakti rāda konjugācijas un konjugēto kodolu vielas, tā sauktās *n u k l e o p l a z m a s* un viņas sevišķi svarīgā chromatīna ārkārtīgo nozīmi. Jaunākie pētījumi, kā jau teicām, gan pierādījuši, ka kodola iznīcināšanas gadījumā olas proto-plazmā var rasties zināmi skaldīšanās procesi (Cīglers). Bet šis šaubīgais izņēmuma vietnieks nekā negroza minētos pamata faktos, tikai ar kuŗiem var rēķināties norma un cilvēks, jo tas, pats par sevi saprotams, stājas vietā tikai tad, ja olas plazmu neaprij konjugētie kodoli. Arī partenogēzes izcelšanās ir ārkārtīgi interesanta parādība mūsu dzīvniecisko senču vēsturē, bet to pašu iemeslu dēļ tā cilvēcei kļuvusi vienaldzīga.

Ja nu mēs visus minētos faktus, vērojumu rezultātus, vienkāršus un neapšaubāmus, aptversim kopā, tad diezin vai citādi varēsīm tos izskaidrot, kā ar šādu pieņēmumu:

Katrā vīriešu un katrā sieviešu dzimuma dziedzerī dīgļšūniņas, kas radušās no pirmēji iesakņotā dzimuma pamata dalīšanās dīgļī, savās īpašībās ir ļoti atšķirīgas cita no citas un satura ārkārtīgi nevienādi izkārtotas enerģijas savos bezgalīgi mazos atomos, kas iedzimti no dažādiem senčiem. Vienā ir vairāk tēva, otrā vairāk mātes enerģiju, bet no tām, kuņģā, piemēram, ir vairāk tēva enerģiju, dažas vairāk mantojušas no tēva vectēva, citas no tēva vecmātes un tā joprojām līdz bezgalībai, kamēr šī virkne pamazām izgaist no mūsu vērojumu lauka, izzūdod individa vēlāk atraisītās iedzimtās īpašībās. Tas pats, kas sakāms par vīriešu dīgļšūniņu rezervi, attiecas arī uz sievieti. Tā tad, kad notiek apaugļošanās, bērna vēlākās īpašības atkarāsies no tā, kāds senču īpašību sajaukums slēpts olas apaugļotā kodolā un viņu apaugļojošā spermatozoidā. Bet tas vēl nav viss. Kodola apaugļošanā abi kodoli, lai gan vienādi savā lielumā, tomēr nav vienādi stipri savā spēkā, — un dīgļī, pēcgālā arī jau radītā cilvēkā, redzams viena vai otra kodola enerģiju pārsvars. Atkarībā no tā, dīgļī un vēlāk arī jau radītā cilvēkā, būs atrodama lielāka līdzība vai nu ar tēva vai mātes senčiem.

Bet arī tas nav vēl viss, jo dažādie miesas organi var savas enerģijas aizgūt no dažādām radošo dīgļu daļām un dažādās pakāpēs. Iedzimtībā var mantot tēva degunu, bet mātes acis, tēva vecmāmiņas humoru un mātes vectēva inteliģenci — protams, visu ar bezgalīgām variācijām un niansēm, jo šie slēdzieni raisīti tikai rupjās caurmēra attiecībās. Man pašam abas sejas puses nav vienādas, viena puse līdzīgāka mātes senčiem, bet otra, kaut ne tik spilgti, tēva senčiem, — kas skaidri redzams profila gūmetnēs.

Katra dīgļšūniņa satura visu savu tēva un mātes senču iedzimto mnemu, un abas konjugācijā savienotās šūniņas (fig. 17) pilnīgākā vai nepilnīgākā mērā satura katras senču mnemu. Pirmāk mēs jau minējām tās ekforijas, kas izveidojas pēcgālā un kuņģā, pēc Mendeļa likuma, izpaužas tādas īpašības, kas sākumā neizpaužas vienā vai vairākās paudzēs. Darvins pirmais veltīja savu vērību šim ļoti interesantam faktam, kas rāda, ka atavisms bieži vien ir variāciju un daudzveidību krustojuma rezultāts. Ir

zināmas un dažādas vistu pasugas, kas neperē cāļus. Ja divas šādas pasugas, savstarpēji atšķirīgas, a un b , sakrusto, tad rodas teicamas perētājas. Ja pieņemam, saka Zemons, ka katrai neperētāju pasugai piemīt savas reiz perējušās sugas iedzimtā senču mnema a daudz vājākā mērā, nekā neperētāju tipa b un c pasugu mnema, tad iznāk: $a < b$ un $a > c$. Bet ja nu sakrusto b gaili ar c vistu, tad rezultāts ir $b + c + a + a$ vērtības produkts. Bet tā kā b un c te ir līdzsvarā viens pret otru, kamēr a te ir taisni divkārsšs, tad a izrādās stiprāks par b un c katru par sevi, un tādēļ viņu vietā rada ekforiju. Un tādēļ viņu krustojuma auglis atkal atgūst perēšanas spējas.

Ievērojamais iedzimtības pētnieks un zoologs Veismanis pieņem, ka katra dīgļšūniņa savā chromatinā satura lielāku skaitu daļiņu, no kuŗām katra var attīstīties veselā bērna organismā. Šīs daļiņas viņš dēvē par „i d ā m“. Atsevišķās idas satura, kā tuvākās apakšdaļas, tā sauktos „d e t e r m i n a n t u s“, no kuŗiem rodas potenciāli viņās liktās atsevišķās ķermeņa daļas. Katra ida satura vīrišķos un sievišķos determinantus. Kāda vēl nezināma kairinājuma iespaidoti, šķirta dzimuma dzīvniekiem attīstās vai nu tikai sievišķie, vai tikai vīrišķie determinanti. Bet ja determinantu kārtība ir traucēta, — vai nu kādas novirzīšanās vai kairinājuma nenormālu variāciju dēļ, — tad rodas tā sauktie kroplie hermafrodīti. Normāli hermafrodītiem dzīvniekiem (gliemēžiem), protams, ir tikai viena seksuālo determinantu suga; polimorfiem dzīvniekiem (skudrām) to ir tikpat daudz, cik viņu polimorfai sugai ir formu. Šī Veismaņa hipoteze, protams, bija tikai pagaidu pieņēmums, ko šteinacha pierādījumi atspēkojuši, un Zemonā mnemiskais likums šos faktus izskaidro daudz labāk un pilnīgāk.

Bieži apgalvots, ka ievērojamas īpašības un liela apdāvinātība vairāku paaudžu ilgotnē izsīkst, totiesu vēlāk pēkšņi rodas jaunas ievērojamas īpašības no caurmēra masas. Fakts, ka ievērojamu vīru pēcnieki bieži vien ir nenozīmīgi ļaudis un kā ievērojami vīri bieži vien pēkšņi rodas no tautas, pirmā mirklī itkā apstiprina šo pavisō apgalvojumu. Bet tie, kas to apgalvo, aizmirst, ka caurmēra masas skaits tautā sniedzas miljonos, bet ievērojamu vīru skaits tikai dažos simtos; tādā skaitļu nevienādībā šāds rēķins ir gluži vienkāršs loģisks absurds, ja kautcik

grib izprast iedzimtības likumu. Aprēķins varētu būt pareizs, ja būtu iespējams konstatēt, cik apdāvinātu cilvēku cēlušies no dažiem visievērojamāko ģimeņu simtiem un cik no pārējās tautas miljoniem, un tad iegūtos skaitļus salīdzināt procentu samērā. Bet arī tad, protams, būtu vērā jāliek audzināšanā izlietotie līdzekļi. Tajās zemēs, kur skolas mācība ir obligātoriska un brīva, šis faktors pamazām zaudē savu nozīmi. No otras puses te parasti aizmirst sieviešu līnijas iespaidu. Muļķa sievietei taču jāzudina sava apdāvinātā un darbīgā vīra pēcnieku īpašības un atkal otrādi. Alfonss de Kandolls savā grāmtā „Histoire de la science et des savants“ sniedz visneapšaubamākos pierādījumus, ka ievērojamu un apdāvinātu cilvēku pēcnieki rada nesalīdzināmi lielāku skaitu ievērojamu un apdāvinātu cilvēku, nekā nenozīmīgu ļaužu pēcnieki, un ar to viņš sadragājis visu pirmāk minēto paviršo plāpību. Un tiešām nesaprotami, kādēļ taisni garīgā apdāvinātība lai būtu izņēmums iedzimtības vispārējā likumā. Vēl maldina kontrasts starp ģeniālu cilvēku un viņa bērniem, kuŗos atspoguļojies mātes senču iespajds. Viņu garīgās spējas sabiedrība mazina taisni šī kontrasta dēļ. Arī šajā laukā mūsu uzskatus noskaidro mnemas teorija, atrazdama jaunu faktoru, proti: senču mnemā uzkrāto smadzeņu engrammu ekforiju.

Iegūto īpašību iedzimtība. Darvins un Hekels, kā arī jau Lamarks atzina tādu īpašību iedzimtības varbūtību, kuŗas visā dzīves ilgtnē ieguvuši visi miesas audi (nevien dīgļa dziedzeŗi) un tā tad arī smadzenes, bet Veismans par iedzimtības spējīgām atzīst tikai tādas īpašības, kuŗas pārvērs dīgļšūniņu nukleoplazmu (kodola protoplazmu). Te mums vēl malā jāatstāj blastoforijas parādības, par kuŗām tūdaļ runāsim un kuŗas Veismanis, cik man zināms, izpratis un aptvēris pirmais, bet sevišķu apzīmējumu nav tam devis.

No vienas puses mēs redzam kastrācijas pārsteidzošos rezultātus, par kuŗiem jau pirmāk runājām, un no otras puses sugas iedzimto īpašību gandrīz neticamu relatīvo pastāvību, negrozību. Vairāk nekā 3600 gadus, (kas atbilst kādām 108 paaudzēm) žīdi apgraizījuši savus zēnus. Un ja šodien kristīts žīds savus pēcniekus vairs neapgraiza, viņa vīriešu dzimuma bērniem priekšādīņa tomēr aug tāpat, kā pirms 3600 gadiem, lai gan 108 paaudzēs, no-

grieztai jau no pašas dzimšanas, tai būtu nepieciešami vajadzējis aizkavēt viņas reakciju uz individu dīgļšūniņām, uz kuŗām tā nav varējusi darīt iespaidu. Ja ārpusaules engrafija varētu dažās paaudzēs ievērojami pārvērst sugas iedzimto mņemu, tad liekas skaidri, ka tagadējiem žīdu zēniem būtu jāpiedzimst bez priekšādiņas vai vismaz ar atrofētu priekšādiņu.

Dabas vēsturē šādu gadījumu ir neskaitāms daudzums, un uz tiem dibinājies arī Veismanis, nevairāmi noliegdams to īpašību iedzimtību, kuŗas nav iegūtas ar dīgļspējīgiem organiem, un dzīvo būtņu evolūciju atzīdams tikai kā konjugāciju, t. i. krustojumu ceļā radītu kombināciju un dabiskās izlases rezultātu. Šo divu faktoru „visvarenību“ viņš pat pārspilējis. Darvins pilnīgi apzinājas šī jautājuma grūtību. Citādi nevarēdams izskaidrot šādus faktus, viņš radīja savu pangenu hipotezi, ka sīkās daļiņas (pangenas), kas atdalās no visām miesas daļām, asinis ienes dīgļšūniņās un tā tām var pārraidīt, piemēram, pat tādas galvas smadzeņu īpašības, kas iegūtas visā mūža ilgtnē. Šī hipoteze bija tik pārdroša un tik neticama, ka Darvins pats to drīz atzina. Tagad nu apcerēsīm faktus.

No vienas puses: Vācijā atvests un tur izaudzīnāts jaundzimis ķīniešu bērns iemācīsies vāciski un viņam nebūs ne mazākās tieksmes, ne mazākās dispozīcijas mācīties vai saprast ķīniski. Liekas, šis neapšaubāmais fakts liecina par labu Veismanim un pret iegūtās mātes valodas iedzimtību. Bet, no otras puses, taču nav saprotams, kā laika ilgtnē, evolūcijas ceļā, būtu varējusi attīstīties galvas smadzeņu un viņu funkciju milzīgā komplicētība, ja mēs nepieņemam, ka tādas īpašības, kas iegūtas ilgu atkārtojumu ceļā daudzās paaudzēs, var šādā vai tādā ceļā pakāpeniski sakrāties vai rasties dīgļa plazmā tā saukto iedzimto spēju veidā. Bez šaubām, no tā laika, kad mūsu senči bija līdzīgi gorillam, pitekantropam un alu cilvēkam, mūsu galvas smadzenes ir attīstījušās vieliski un funkcionāli. Kā šo aizvien sarežģītāko smadzeņu uzbūvi var izskaidrot tikai ar sugas izlasi, kuŗa var tikai atmest to, kas nederīgs, un ar krustojumiem, kuŗi paši par sevi nevar pacelt vidējas vērtības. Te bija jāsauc kāda nezināma spēka iejaukšanās, kuŗa darbību konstatējis De Frīzs — mutāciju parādībās.

De Frīzs pierāda, ka dažas pasugas izceļas pēkšņi, ne-

vienam nezinot, no kurienes, un ka tādām pasugām ir daudz stiprāka pašuzturas dziņa, nekā tām, kas radušās tikai krustojumu un izlases ceļā. Pēc manām domām, visas šķietamās pretrunas, kuŗu dēļ līdz šim cieta iedzimtības teorijas, izskaidro mnemas parādības, kuŗas izcēlis Herings un Zemons. Ar savas nemanāmās, bet daudzos gadījumos, daudzās paaudzēs atkārtotās darbības spēku, engrafija panāk, kā jau teicām, ārpasaules kairinājumu pakāpenisku apslēptu pārraidījumu dīgļšūniņās. Ja visas šūniņas ir dīgļspējīgas, kā tas pie stādiem, tad iedarbība var sākties relatīvi ātrāk. Ja, turpretīm, engrammās vispirms iedarbojas uz kādu speciālizētu organu, kāda ir nervu sistēma, un uz dīgļšūniņām atsaucas tikai attāli, vāji un netieši, — tad tāda engrafija tikai ārkārtīgi lēni var pāriet iedzimtā mnemā. Tā tad 108 paaudzes, kuŗās žīdu zēniem apgraizīta priekšādiņa, vēl nav diezgan ilgs laiks, lai sasniegtu mnemiskās engrafijas attiecīgu negatīvu ekforiju, bet konjugācijas un sugas izlase dažās paaudzēs var pārvērst organismu descendenci, — tādēļ tās daudz vairāk saista mūsu vēribu un turklāt daudz vieglāk ļauj izdarīt tiešus mēģinājumus. Pozitīvu engrafiju iedarbībai droši vien jābūt stiprākai, nekā negatīvu engrafiju iedarbībai. Man liekas, un Zemons ar mani ir vienas prātis, ka mutācijas ir vecu, uzkrātu, latentu (snaudošu) engrafiju ekforijas.

Merrifilds un Štandfūss sasniedza tauriņu sugas īpašību ilgstošas pārvērtības, tauriņu kāpuŗus un kūņus ļaudami diezgan ilgai ievērojama sala vai ievērojama karstuma iedarbībai. Štandfūsam un Fišeram beidzot izdevās parādīt, ka kādas sugas tādā ceļā iegūtās pasugas var izveidot izturīgas pēc vairākām paaudzēm, kaut nebūtu vairs tiešās, piemēram: sala, iedarbības. Te sals, protams, iedarbojas tieši uz dīgļšūniņām, tāpat kā uz visu citu miesu. Un tomēr iegūtās īpašības iedzimtība ar to ir pierādīta.

Vēl pārliecinošāki ir Šovēna jaunkundzes mēģinājumi ar aksolotu (kādu krupju sugu), jo te ir runa par tādām iegūtām īpašībām, ko radījis pašas apkārtnes iespaids (ūdens vai gaiss), un nevar taču pieņemt, ka ūdens vai gaiss tieši dīgļšūniņās būtu radījis tādās īpašības (plaušas vai žaunas, pleznu esamību vai neesamību). Te mēs ilgāk vairs nevaram kavēties pie šī jautājuma un lasītāja vēribu pievēršam Zemona grāmatai. Saprotais, ka mne-

miskās engrafijas daba, kā jau teicām, paliek nezināma un nezināma paliks tikmēr, kamēr mēs no nedzīvas vielas varēsim radīt dzīvu būtni. Tomēr mums pietiek, ja pieņemam šo vienīgo nezināmo, lai, kā rāda Zemons, ar to parādību likumu palīdzību, uz kuŗām šīs nezināmais dara iespaidu, izskaidrotu visu citu. Tas ir jau viens solis tuvāk to likumu izpratnei, uz kuŗiem dibināta visa dzīve.

Blastoftorija (dīgļa sabojātība). Par blastoftoriju es dēvēju tādu parādību, ko varētu saukt arī par aplamo iedzimtību, proti: visu tiešu, nenormālu un kaitīgu iedarbību formas, iedarbību uz dīgļšūniņu protoplazmu, kuŗas iedzimtīe determinanti tādā veidā pārcieš kaitīgas un postošas pārvērtības. Tā tad, blastoftorija iedarbojas uz vēl neapauglotiem dīgļiem ar viņu nesēju palīdzību un ar to rada tās parādības pirmo sākumu, ko dēvē par iedzimtām izvīrtībām jeb deģenerācijām, lai tās būtu, kādas dabas būdamas, — kurpretīm iedzimtība šī vārda īstā nozīmē, tikai un vienīgi atkārtu senču iedzimtās mnemas ekforiju ar visdažādākām engrafiskām piedevām.

Tā tad blastoftorija, kā mežonīgs svešinieks, traucē iedzimto mnemu un lielākā vai mazākā mērā ievērojamu viņas ekforiju daļu indivīda vēlākā dzīvē. Te nav runa par senču iedzimto enerģiju atkārtošanos viņu pēcniekos, gluži otrādi: par viņas patoloģisku traucējumu. Bet tā kā vienā no savām pirmšūniņām vai arī abās pirmšūniņās sabojāta embrija dīgļšūniņu rezerve satriekta patoloģiska cēloņa dēļ, kas (šī rezerve) vairojusies, šūniņai daloties (sk. fig. 1—17), lielākā vai mazākā mērā vienādi ar pārējām miesas šūniņām, tad saprotams, ka patoloģiskā pārvērtība, kas iedzīmā mnemā ieviesta no blastoftoriskī sabojātas apaugļotas dīgļšūniņas, — parastās iedzimtības ceļā pāriet tālāk arī uz pēcniekiem. Tā blastoftorija liek pirmo dīgļi, varētu gandrīz teikt: dēj dzeguzes olu — iedzimtu patoloģisku izvīrtību lielākai daļai.

Vistipiskāko un visbiežāk redzamo blastoftorijas piemēru mums dod saindēšanās ar alkoholu. Alkoholika spermatozoidi jeb olas, tāpat kā citi viņa miesas audi, saslimst no alkohola toksiskās iedarbības uz viņu protoplazmu. Šīs dīgļu saindēšanās rezultāts var, piemēram, būt tas, ka no viņu konjugācijas radušies bērni top idiōti, epileptiķi, pundurī, psihopati, rachītiķi u. t. t. Te iedzimts nav al-

kohlisms un arī ne dzeršanas kaislība. Protams, ja jau pastāv ieradums kā iedzimta tieksme, tad vienkāršas iedzimtības ceļā var pārraidīta būt arī dzeršanas kaislība un nespēja tai pretoties, bet rāsas alkoholisku izvirtību nerada vis tas, to rada tikai blastoforija. Bet ja kāds cilvēks sava tēva alkoholisma dēļ kļuvis vājprātīgs vai epileptiķis, tad šīs viņa iegūtās kaites viņš var pārraidīt saviem pēcniekiem, kaut arī viņš pats pilnīgi atturētos no alkoholisko dzērienu baudas. Tas notiek tādej, ka spermatozoidu vai olu chromozomas, no kuņām cēlusies viena viņa būtnes daļa, uzglabājušas tās patoloģiskās pārvērtības, ko viņu iedzimtā mnemā radījis tēva vai mātes alkoholisms, un kuņas (chromozomas) lielākā vai mazākā mērā šīs pārvērtības ieviesušas visā vājprātīga vai epileptiķa dīglšūniņu rezervē un visās viņa miesas šūniņās, un tā šīs vājprātīgais vai šīs epileptiķis tās var pārraidīt vienam vai otram no saviem pēcniekiem. Veismaņa vārdiem runājot, viņa iedzimtie determinanti paliek patoloģiski pārvērsti. Visas saindēšanās un citas tādas pašas parādības, kas slimīgi pārvērš dīglšūniņu protoplazmu, tādā ceļā var radīt blastoforiskas izvirtības formas, kas ar izvirtību apdraud vairākas paaudzes pēc kārtas. Mēģinājumi ar alkoholizētiem dzīvniekiem (Hodža, Kombmela, Mariljē, Laitinena mēģinājumi) pierādījuši viņu pēcnieku blastoforisku izvirtību. Statistika par idiōtu, epileptiķu, garā vāju cilvēku senčiem un dzērāju pēcniekiem (ko sakrājis Demme) un arī Bunges statistiskie dati apstiprina cilvēka alkoholiskās blastoforijas parādības.

Tāpat kā blastoforija, dīgļa attīstību var iespaidot arī citi traucējumi. Mēs jau pirmāk minējām Merrifilda un Štandfūsa eksperimentus par sala iedarbību uz tauriņu kāpuriem un kūņiem. Šīs iedarbības un viņu rezultātu iedzimtības iespējamības līdzīgas blastoforijai, kaut tās nav gluži patoloģiskas. Arī mehaniski traucējumi dīgļa attīstībā var noteikt kroplu un patoloģisku produktu izcelšanos. Piemēram, Veismans stāsta par skudru izvirtsīem indivīdiem, kuņi radušies kā savādas viesmīlības rezultāts, ko skudras parāda kādai vabuļu sugai: skudras audzē viņu kāpurus kopā ar saviem kāpuriem un ļoti labprāt laiza sulu, ko atdala šo vabuļu matu dziedzeri. Pie cilvēkiem dažas konstitūcionālas slimības un iedzimtas nenormālības ir tādas vecāku kaites sekas, kuņa piemeklē-

jusi dīglšūniņas vai jau izveidoto dīgli. Kad blastoftori-
skās parādības zudušas, tad pēcniekiem, kas dzīvo normā-
los apstākļos, rodas tieksme zināmā laika ilgotnē, pama-
zām, vairākās paaudzēs, izdzēst blastoftorisko engrammu
pēdas un pamazām izveseļoties (reģenerēt), dibinoties uz
senču mnemu, kuŗai ir lielāks spēks un kuŗa vienmēr cen-
šas atjaunot homofoniju. Šajā laukā mums tomēr vēl nav
pietiekoši daudz faktu. Homofonija te radīsies no dažādu
tipisku sugas īpašību normāla līdzsvara.

Dzīvo būtņu evolūcija un izcelšanās

Šis jautājums mums te jāapcerē, jo pēdējā laikā jēdzienos par viņu radies liels juceklis tādēļ, ka hipotezes sajauc ar faktiem, un arī tādēļ, ka mēs savus uzskatus negribam dibināt uz hipotezēm, bet uz solidiem, noteiktiem faktiem, t. i. uz vienmēr atkārtotiem un pārlabotiem novērojumiem un mēģinājumiem. Bet mūsu apcerējums būs, cik vien iespējams, īss.

Mācību par sugu izcelšanos parasti saista ar Darvina vārdu, jo viņš palīdzēja šai mācībai iegūt vispārēju nozīmi. Īstenībā šī mācība ir daudz senāka un vispirms to radīja Lamarks vairāk, nekā pirms simts gadiem. Sugu izcelšanās teorija īsi un vienkārši māca, ka stādu un dzīvnieku sugas nav radušās katra par sevi no nekā un ka arī Dievs tās nav radījis no nedzīviem pīšļiem, bet ka visas sugas, ieskaitot arī cilvēku, savstarpēji saista dziļā un aptverošā izcelšanās radniecība, tas nozīmē, ka tās pakāpeniski attīstījušās cita no citas un proti tā, ka no vienkāršākām dzīvām būtņiem attīstījušās aizvien sarežģītākas. Šis pamats: sugas izcelšanās mācība, nav vairs satricināms. Kopš Darvina un viņa milzīgās ierosmes, ko šis zinātnieks deva dabaszinātnēm, šo teoriju, šo mācību apstiprinājuši neskaitāmi fakti. Stādu un dzīvnieku salīdzinošā anatomija un viņu salīdzinošā attīstības vēsture un daudzu jaunatrastu stādu un dzīvnieku formu padziļināta pētīšana ir neapšaubāmi pierādījusi dzīvo būtņu izcelšanās īsto radniecību (filogeniju). Dziļāki pētījumi visu pasugu un rāsu skaitu pavairojusi līdz bezgalībai. Arī petrefaktu (pārakmeņotu stādu un dzīvnieku ķermeņu izrakumu) pētīšana to veicinājusi, kaut arī mazākā mērā, jo šo fragmentāro palieku trūkumi ir pārāk lieli. Bet nu mēs zinām nevien to, ka dažādas dzīvo būtņu sugas savas

izcelšanās ziņā ir cita citai radniecīgas, bet varam aizvien dziļāk izpētīt un noskaidrot viņu istās radniecības pakāpi; mēs varam izdibināt, no kādām dzīvnieku grupām cēlušās zināmas citas grupas, un kuņas grupas ir jaunākas, kuņas vecākas un t. t. Mēs varam dažā labā vietā noteikt, kuņā relatīvā laikā šķirta divu kontinentu fauna un flora, un kā tās no šī laika sāka attīstīt (katra atsevišķi) savas formas, lai gan tuvi radniecīgas, bet jau dažādas. Vienas un tās pašas nozares robežās speciālists tagad var drīz noteikt, kuņi dzīvnieki un stādi pieder pie senākas, ģeografiski agrāk diferencējušās faunas un floras, un kuņi iekļūduši vēlāk. To es paskaidroju tikai tām personām, kas nav vēl aptvērušas, ka evolūcijas fakts tagad nav vairs noliedzams, un kas šo faktu sajauc ar atsevišķām hipotēzēm par tiem faktoriem, kuņi iespaido formu pārvērtības. Tagad nu apcerēsim šīs hipotēzes.

Mēs runājam par iedzīmtību. Sugu izcelšanās teorijas gaismā tā parādās pavisam citāda, nekā no sugu atsevišķās, šķirtās tapšanas viedokļa. Ar „biogenētiskā pamatprincipa“ nosaukumu Hekels, diemžēl dogmatiskā formā, pasaulei deva, kā mēs redzējam, principu, kas gan nevar pretendēt uz absolūtu pareizību, bet kam tomēr ir relatīva nozīmība un kas var derīgs būt kā vadošs pavediens dzīvo būtnu izcelšanās vēsturē. „Ontogenija“ (dzīvās būtnes embrionālās attīstības vēsture) ir saīsināts, summārs filogenijas jeb sugu izcelšanās vēstures atkārtojums; tas nozīmē, ka dīgļa stāvoklī mēs saīsinātā attīstības procesā izstaigājam visus mūsu dzīvnieku senču izstaigātos pārvērtību un formu posmus. Faktiski, protams, tā tas nav, jo lielākā daļa senču īpašību bez pēdām izzudusi dīglī, un no otras puses, daudziem dīgliem, sevišķi tiem, kas dzīvo brīvi, ir īpatnējas dzīves prasības, kuņas radijušas sevišķu, viņiem vien tikai piederošu organu izveidošanos. Tādi, piemēram, ir jau minētie tauriņu kāpuri ar savām specifiskām un arī ciltis īpatnībām: radziņiem, matiņiem u. t. t. Un tomēr daudzos dīgļos un dažādos embrionālā posma laikos atrodamas neapšaubāmas dzīvnieku senču pēdas. Nav šaubu, ka kukaiņi, piemēram, cēlušies no tārpiem un šaubu nav arī par to, ka kukaiņu kāpuru stadija bieži vien visos sīkumos atgādina tārpus. Skaidri un droši var teikt, ka tagadējās valzīvis, lai gan tām nav zobu, bet ir raga plāksnes,

cēlušās no citām radniecīgām valzivju sugām, kuŗām bijuši zobi, bet tās atkal cēlušās no citiem zobainiem zīdītājiem. Un tiešām: valzivs dīglim mēs atrodam īstos zobus, kuri tomēr nav izlietojami un jau dīgļa posmā izkrīt. Un valzivs pleznās mēs atrodam tādus pašus kaulus, kādi ir zīdītāju dzīvnieku kājās un putnu spārnos un kājās. Tas viss, bez šaubām, skaidri liecina par pārvērtībām, kas izskaidrojamas ar sugas izcelšanos, un mēs varam pat līdz sīkumiem izsekot šo izcelšanās gaitu. Dažām skudrām, kuŗām ķermeņa līdzība un tuvā cilts radniecība ar vergu turētājām skudrām, ir pilnīgi neapšaubāma, lai gan tagad tās pagrimušas savā attīstībā un pārvērtušās par citu sugu parazitiskiem viesiem, mēs atrodam nevien virsžokli, kas pielāgots laupīšanai, bet arī absolūti neapšaubāmas, pat ļoti spilgti izteiktas plēsoņa intinkta pazīmes, kaut faktiski tās šo instinktu vairs neizmanto, varbūt, jau gadu tūkstošus. Ar šiem piemēriem pilnīgi pietiek, lai pierādītu, ka dzīvās būtnes piesavinājušās savas formas un funkcijas, un arī gara spējas, nevien no savas sugas tiešiem senčiem, bet arī no daudz tālākām visas cilts šķīrām, dzimtām u. t. t. Mūsu tūpļa kauls ir zīdītāja dzīvnieka astes iedzimtas atliekas; savus dusmu afektus un savu greizsirdību mēs arī esam mantojuši no mūsu dzīvnieku senčiem, un tas pats sakāms par dzimuma instinktu, par bailēm, viltību u. t. t. Kamēr tās izmanto un izlieto, visilgāk mēdz uzglabāties vissenākās iedzimtās pazīmes; kad viņu vajadzība izzūd vai tās vismaz top liekas, tās bieži vien vēl gadu tūkstošus uzglabājas kā tipiski izturīgi rudimenti (piemēram, tārpam līdzīgais aklās zarnas izaugums un galvas smadzeņu tā sauktais čiekura dziedzeris), līdz tie izgaist pavisam. Šie rudimenti bieži vien vēl izturīgāki ir dīglī (zobi valzivs embrijam). Ir kāda skudra (anergates), kuŗas sugas pieaugušiem tēviņiem nav spārnu, kādi ir citu sugu tēviņiem, bet tēviņa kāpuram vēl ir spārnu iesakņi.

Īpaši pētīdams mākslīgo izlasi, ko dārznieki un lopkopji pielieto kultūras stādiem un mājlopiem, Darvins nonāca pie savas hipotezes par dabisko izlasi pašuzturas cīņas ceļā, un to viņš atzina kā visu būtņu izcelšanās izskaidrojumu. Šo hipotezi dēvē par *darvinismu*, šī vārda šaurākā nozīmē. Bet par darvinismu sāka dēvēt arī visu sugu izcelšanās teoriju, un te nu radās bezgalīgs ju-

ceklis, ko tendenciozi izmanto un aizvien vēl izmantos pret pašu sugu izcelšanās mācību.

Bet arī pašuzturas cīņa un dabiskā izlase ir neapšaubāmi pierādīti fakti. Lai visu to redzētu, modrām acīm jānovēro tikai daba. Viss, kas dabā dzīvo, tiklab stādu, kā dzīvnieku pasaulē, cits citu aprij vai vismaz saplosa, un paši dzīvnieki pārtiek tikai no stādiem un citiem dzīvniekiem, neskaitot gaisu un ūdeni. Ka tādā cīņā visnepiemērotākie aiziet bojā, bet vislabāk pašuzturas cīņai bruņotie dzīvo visilgāk, tas taču īstenībā gluži dabīgi, un es nevaru saprast Darvina nicinātājus, kuri pēkšņi, jaunu sugestiju žilbināti, šos faktus vairs neredz. Turpretīm teorija par visu dzīvnieku un stādu formu izcelšanos dabiskās izlases ceļā vienmēr bijusi un būs tikai hipoteze.

De Frīza mutācijas un Zemona mneņu esam jau apcerējuši un par tām vairs nerunāsim. Zemona padziļinātās un izstrādātās Heringa idejas visus faktus noskaidro pilnīgi apmierinoši. Engrafija, kas organismos rodas zem ār pasaules kairinājumu iespaida, sagatavo aizvien lielākas dzīvo būtņu komplikācijas un pakāpeniski tās izveido, bet dabiskā izlase šo mneņu veidojošo darbu regulē un vada, visu slikti piemēroto izmetot vai arī to pielāgojot lokāliem, vietējiem apkārtnes apstākļiem.

De Frīzs parādījis, ka ar mākslīgo un dabisko izlasi radītās pasugas nedzīvo ilgi, bet pēkšņās mutācijas ir daudz stabilākas. Bet nupat mēs redzējām, ka pašas šīs mutācijas droši vien nav nekas cits, kā senčos ilgi uzkrātas, latentas engrafijas vēla ekforija.

No otras puses, tās pasugas (variācijas), kas iegūtas dabiskās izlases ceļā, arī dibinās uz ekforijām, tikai daudz ātrākām, uz ekforijām, kuŗas radušās no atkārtotām, noteiktā virzienā papildītām konjugācijām. Bet Plāte un citi pētnieki rādījuši, ka tādas augstākas pasugas, ja tikai tās labi pielāgojušās, ir spējīgas aizvien vairāk nostiprināties un pamazām kļūt stabilākas. Tā tad skaidri redzams, ka starp pamata faktiem nav nekādu pretrunu, un ka visu vienkārši un dabīgi izskaidro iedzimto mneņu engrafiju kombinācijas ar izlasi.

Turklāt jaunākie pētījumi aizvien vairāk rāda, ka dzīvo būtņu formu pārvērtības nenotiek kārtīgi un pakāpeniski, kā sākumā domāja Darvins, bet kā relatīvi strau-

jāku formu pārvērtību periodi mainās ar relatīviem stin-
guma periodiem, kā vispāri, tā attiecībā pret atsevišķām
formām. Pat tagad mēs varam konstatēt, ka dzīvojošo
sugu vidū ir arī tādas sugas, kuŗas, tā sakot, ir gluži sta-
cionāras un turpmāk vairs nepārvēršas, bet drīzāk tiecas
uz izmiršanu, kurpretim citas, gluži otrādi, ir ārkārtīgi
mainīgas. Pārvietošana jaunā apkārtnē (piemēram citā
kontinentā), panāk relatīvi ātru sugas pārvērtību, un tas
ir jau pierādīts. Skaidri, ka engrafija jo ātrāk pārvērš
dzīvās būtnes, jo ātrāk pārvēršas pati. Bet kādai sugai
pārvietojoties citā kontinentā, pārvēršas nevien engra-
fija, bet pārvēršas arī dabiskās izlases faktori (Vagners).
Tālāk aizvien skaidrāk redzams, ka tagadējā pasaules
fauna un flora regresē attiecībā pret diversifikāciju (aiz-
vien jaunu, dažādāku formu tapšanu), jo zemes jaunlai-
kos (terciārā laikmetā) fauna un flora bija daudz bagā-
tāka, nekā tagad. Un turklāt mēs varam konstatēt, ka
tagad nenoliedzami daudz vairākas stādu un dzīvnieku su-
gas izmirst, nekā rodas jaunas.

Kā dzīvība izcēlusies pašā sākumā, mēs, protams, vēl
nezinām, bet droši vien bezgalīgi mazākā un vienkāršākā
formā, nekā ir šūniņa. Bez šaubām, tā nav izcēlusies
vienā vietā, no viena individa, gan daudzās vietās un no
daudziem individiem, un šim izcelšanās faktam jābūt po-
lifiletiskam un tas nevar būt monofiletisks. Bet vienšū-
niņu būtņu relatīvā vienādība skaidri rāda, ka dzīvība
izcēlusies daudzās vietās un līdzīgos apstākļos ļoti vienvei-
dīgā formā.

Ja no cilvēces izcelšanās vēstures mēs gribam izcelt
svarīgākos faktus attiecībā uz mūsu jautājumu, tad tie
būtu šādi:

1. Sugu izcelšanās mācība ir nesatricināma.

2. Pirmā mirklī attīstības faktori liekas ļoti dažādi:
dabiskā izlase, mutācijas, klimatiskie, fiziskie, ķīmiskie
apstākļi u. t. t. Bet mēs redzējam, ka tos var novest pie
pamatprincipa: mnemiskās engrafijas un viņas regulēša-
nas ar dabisko izlasi. Gan taisnība, ka ārējo kairinājumu
engrafijas daba mums nav vēl zināma. Ja kādreiz mēs
varēsim dzīvības likumus novest pie tā sauktās nedzīvās
dabas likumiem, tad mums būs palikusi vēl viena vienīga
liela monistiski-metafiziska mīkla: pasaules enerģijas ten-
dence uz bezgalīgu diferencēšanos savās sīkās parādībās

un uz aizvien sarežģītāku formu un enerģiju kompleksu radīšanu. Te mums svarīgi tikai zināt, ka engrafija un dabiskā izlase var būtiski pārvērst organiskās sugas, vai nu pozitīvi vai negatīvi, vai uz labu, vai ļaunu, — uzlabojot tās ar labvēlīgu iespaidu un konjugāciju palīdzību, vai samaitājot ar sliktu izlasi un nelabvēlīgām engrafijām, vai arī ļaujot tām izvīrt ar blastoflorijas palīdzību. Sliktas izlases kombinācija ar blastofloriskiem iespaidiem ir īstās un tuvākās lielās briesmas cilvēcei, un tām mums pretim jāstāda racionāla seksuālā dzīve.

3. Sugu radniecība aptver tiklab viņas garīgās (psīchiskās), kā fiziskās un citas īpašības, pie kam garīgās īpašības nozīmē tikai smadzeņu darbības iekšējo pusi, bet smadzenes, tāpat kā citi organi, klausā dabas likumiem.

4. Vērā liekot visu sacīto, mums jāatzīst, ka sugu izcelšanās vēsture un dabiskā izlase, tāpat kā pareizi saprasta iedzīmtība, ir ļoti svarīga seksuālā jautājumā, jo ar katru kopošanos uz sugas turpināšanu un vairošanu aicinātie dīgli sevī nes nākamās paaudzes un viņu likteņus, un līdz ar to sevī glabā bijušo paaudžu potences vai enerģijas. Bet kulturālā cilvēce ar savu darbību vai bezdarbību var tos iespaidot un šie iespaidi var tos novirzīt uz ļaunu vai uz labu. Bet tā kā reliģisku un citu aizspriedumu dēļ mūsu skolas, diemžēl, aizvien vēl noklusē jaunākos pētījumus par dzīvnieku un sevišķi par cilvēku izcelšanos, tad lielākā cilvēku daļa par to nekā nezina un nekad nevar zināt, un vispārī neiemācās dabaszinātniski domāt, tādēļ daudzas lietas, kas dabaszinātniekam un ārstam pašas par sevi saprotamas, publikai vēl liekas gluži dīvainas. Šī iemesla dēļ man mazliet tuvāk jānoskaidro nākošais punkts.

Tā sauktie vēsturiskie laiki, — teiksim, periods no senās Ēģiptes un Asīrijas līdz tagadnei, — kas mums liekas bezgalīgi ilgs, dabaszinātniskā nozīmē ir bezgalīgi īss brīdis. Tādēļ minētās senās tautas, cik tās bijušas tuvas mūsu tagadējai Eiropas rāsi, dabaszinātniskā nozīmē mums ir tuvi radniecīgas. Tās, varbūt, pusotra simta paaudzes, kas šķir mūs no viņiem, un pat tās dažas simts paaudzes, kas viņas droši vien šķir no viņu tiešiem senčiem, kas līdz ar to bijuši mūsu tiešo, toreiz (t. i. reizē ar seniem asīriešiem u. c.) dzīvojušo senču ciltstēvi, — šīs paaudzes no cilvēces etnoloģiskās vēstures viedokļa, ir sa-

mērā jaunas (ja gribat, pat relatīvi modernas). Ja līdz ar to mēs liekam vērā, sevišķi kopš Amerikas atklāšanas, mūsu, eiropiešu, jaunatrstās un lielāko tiesu vēl tagad dzīvojošās mežoņu ciltis Amerikā, Āzijā, Afrikā un Austrālijā, tad vispirms mēs konstatējam, ka tās lielāko tiesu daudz spilgtāk atšķiras no mums un jau minētiem mūsu senčiem, nekā mēs no tiem senčiem, kas dzīvojuši četri tūkstoši gadus pirms mums un pat, piemēram, no seniem asiriešiem. Viņu vidū ir rāsas, piemēram Stenli pigmeji (Akka cilts), veddi, un pat austrālieši un nēģeri, kuŗu miesas būve tik dziļi un tik pārsteidzoši atšķiras no mūsu, eiropiešu rāsu un cilšu miesas būves, ka liecina par sevišķi tālu radniecību.

Protams, nav nekā grūtāka par cilvēces rāsu jucekļa noskaidrošanu. Bet par pilnīgi izšķirtu jautājumu jāatzīst tas, ka tās mežoņu rāsas un ciltis, kas tik spilgti atšķiras no mums un pat mums tuvākas rāsas, piemēram tagadējie mongoļi un malaji, mums nesalīdzināmi mazāk radniecīgi, nekā piemēram, senie asirieši. Un tas nozīmē, ka tos senčus, kas kopēji mums un tagadējam mežoņu tautām, no mums šķir droši vien daudzi tūkstoši paaudžu, kaut viņu pēcnieki vēl tagad dzīvo dažādās pasaules malās. Šī tik dažādo un vērtībā nevienādo cilvēces rāsu „nošķirtā tālākattīstība“ dzīves apstākļu un dažādo kontinentu attīstības un dažādo klimatu milzīgā atšķirībā bija pilnīgi saprotama tikmēr, kamēr cilvēkiem nebija labu satiksmes līdzekļu un viņu dzīve tik ļoti neatšķīrās no antropoidiem (cilvēkiem līdzīgiem) pērtiķiem. Pat augstākās seno laiku kultūras varēja attīstīties tikai relatīvi norobežotā lokā, jo ieroči un satiksmes līdzekļi viņiem tomēr vēl neļāva lauzties pārāk tālu uz priekšu. Tādēļ modernās kultūras sasniegums, ar kompasu, tvaika un elektrības palīdzību iekarojot visu zemi, ir notikums, kas sākas tikai pirms četri simti gadiem. Tas ačģārnī apgrieza visu cilvēces rāsu līdzšinējo dabīgo attīstību, un tādēļ zemākās rāsas, visur satikdamās ar kulturālām rāsām, bija ciņas nespējīgas un iznīka.

Un tiešām mēs redzam, ka mežoņu rāsas, kas nošķirti, separāti attīstījās gadu tūkstošiem, varbūt pat gadsimtu tūkstošiem, lai neteiktu gadu miljoniem, sekmīgi piemērojās dzīvei dažās salās vai zemēs, kuŗās tie varēja aizstā-

vēties, — ātri cita pēc citas un bez pēdām izgaist un viņu vietā nāk citas, ciņā izturīgākas, garīgi daudz attīstītākas kultūrālas rāsas.

Ģeoloģija no zemes dzīlēm gaismā cēlusi tādu cilvēku kaulu izrakumus, kuŗi savā attīstībā vēl zemāki un pērtiķiem daudz līdzīgāki, nekā viszemākās no tagad dzīvojošām cilvēku rāsām, un kuŗu radniecība ar mums droši vien vēl tālāka, t. i. attiecīgāka uz vēl daudz senākiem aizvēsturiskiem vai ģeoloģiskiem laikiem. Ja cilvēce vēl gaismā cels tādus izrakumus, kā *Pithecanthropus erectus*, ko Dibuā atrada Javā, tad zinātne atklās vēl daudz tālāku radniecības saiti, kas mūs saistīs ar vēl daudz senāku senču tagad dzīvojošām atliekām, un proti: ar antropomorfiem (jeb antropoidiem) pērtiķiem.

Iekams šo nodaļu beidzu, man vēl jāapcerē jautājums par bastardiem jeb jauktām sugām. Radītāju tuvākās vai tālākās radniecības iespaids uz auglību un uz pēcniekiem, ir liels un plašs pētniecības lauks, kuŗa sīkumus mēs nevaram še apcerēt. Kā redzējām, konjugācijas vispārējība dabā dibinās uz apmaiņas nepieciešamību, katras cilts stiprināšanai. Mūžīgs asiņu sajaukums ir tikpat kaitīgs, kā mūžīga partenogenēze vai mūžīga vairošanās — dalīšanās vai pumpuru mešanas ceļā. Visi šie vairošanās veidi zināmā laika ilgtnē rada cilts pakāpenisku novājēšanu un izvirtību. Par asiņu sajaukumu sauc tuvu asinsradu ilgi turpinātu kopošanu, piemēram bērnu kopošanu ar vecākiem, brāļu kopošanu ar māsām u. t. t. Viegli saprotams, ka divu, brāļa un māsas vai sevišķi, piemēram, tēva un meitas radītu, diģļu konjugācija attiecībā uz diģļa enerģiju kombināciju jeb sajaukumu ir ļoti līdzīga partenogenēzei. Kā turpmāk redzēsīm, visas tautas jūt zināmu riebjumu pret tuvu radu asins sajaukumu. Pie dzīvniekiem dabiskā izlase gādā par stipra asiņu sajaukuma produktu izdeldēšanu. Bet no otras puses tikpat noteikti pierādīts, ka attālu sugu kopošana nedod nekādus produktus, nekādus augļus. Tuvi radniecīgas sugas var savā starpā radīt bastardus, bet šie produkti lielāko tiesu ir neauglīgi vai mazauglīgi, un viņu tips nav ilga mūža dzīvotājs, tas drīz dodas atpakaļ pie vienas vai otras savas cilts sugas. Pēdējā laika pētījumi pierādījuši, ka divu dzīvnieku sugu nespēja savā starpā radīt bastardus ir tuvā sakarā ar viņu asiņu savstarpīgo ģiftīgumu. Tur, kur vienas sugas

asiņu iešļircinājums otras sugas dzīslās nekādas briesmas nerada, cik līdz šim noskaidrots, tur iespējama bastardu radišana. Blakus minot, ir ļoti raksturīgi, ka augstāko pērtiķu sugu (piemēram orangutanu un citu cilvēkiem līdzīgo pērtiķu) asinis cilvēkam nav ģiftīgas, lai gan tie savā izskatā taču pieder pie gluži dažādām sugām. Šis fakts liek saprast arī to, ka visām dzīvojošām cilvēku rāsām ir ļoti liela bastardu radišanas spēja, kuŗa nebūt neved pie neauglības. Un tomēr var nemaldīgi apgalvot, ka ļoti tālu nošķirtas cilvēku rāsas dod sliktus bastardus, kuŗiem mazas izredzes un mazas spējas radīt labas jauktas rāsas. Mums gan vēl ļoti maz novērojumu šajā jautājumā par viszemākiem cilvēkiem (Stenli pigmejiem, Ceilonas veddiem). Turpretīm mulati (nēģeru un balto kopošanās pēcnieki) ir gluži noteikti mazvērtīga rāsa, vispāri ļoti vāja un gandrīz dzīves nespējīga, bet metisi (indiāņu un balto kopošanās pēcnieki) ir daudz izturīgāki, daudz spējīgāki pretoties nelabvēlīgiem iespaidiem un daudz labāki.

Šajā jautājumā patiesība būs atrodama vidū. Savienojumi starp tuvām apakšrāsām jeb pasugām, vai vismaz starp vienas un tās pašas apakšrāsas ne pārāk tuviem radniecīgiem centriem, bez šaubām, ir vislabvēlīgākie. Rāsas homogenitātei jeb vienveidībai, protams, ir tā priekšrocība, ka viņas īpatnības var attīstīties izturīgākas un raksturīgākas, bet tai arī savi trūkumi. Ja kādreiz izdotos pareizas dabiskās izlases un blastoforijas galveno avotu iznīcināšanas ceļā sasniegt dziļu veselīgākas īpašības, varbūt tad, tālā nākotnē, asiņu sajaukums, kas nebūs pārmērīgi piekopts, zaudēs savu bīstamību. Bet mēs šo jautājumu atstāsim vēl neizšķirtu.

Cilvēku kopošanās dabasvēsturiskie no- teikumi un mechanisms

Grūtniecība. — Korelatīvās dzimuma pazīmes

Kopošanās augstākā nozīme un augstākais mērķis nav izprotami, nezinot pirmās divās nodaļās apcerēto konjugācijas un cilvēka izcelšanās procesu.

Konjugācija prasa divu šūniņu tuvošanos, tā tad vismaz vienas šūniņas kustību. Zemākām kopošanās formām pietiek ar šo šūniņas kustību, kuŗa parasti koncentrējas vienā no abām konjugētām šūniņām, un šo vienu tad sauc par vīriešu šūniņu. Kustība to dara aktīvu un tā meklē otru, pasīvo daļu. Pie augstākiem stādiem, piemēram, mēs redzam, ka zieda putekšņus t. i. vīriešu šūniņas, vējš vai kukaiņi pārnes uz auglenīcām, no kurienes tie mehaniska pievilksanas procesa ceļā nonāk pie vēl neapaugļotām olšūnām (stādu sēklām) un ar tām apaugļojas. Tādi paši procesi novērojami zemākās dzīvnieku sugās. Bet tiklīdz ir runa par sarežģītākiem dzīvnieku individiem ar organos diferencētām daudzām šūniņām, individiem, kuŗi brīvi kustas, tad viņu izcelšanās vēsturē rodas otrs aktīvas kustības process, un proti nevien konjugētās šūniņas, bet visu vīriešu dīglorganu nesēja kustības process pretīm sieviešu dīglorganu nesējam. Tas nosaka korelatīvo dzimuma atšķirību izveidošanos tiem individiem, kuŗi ir vīriešu, un tiem, kuŗi ir sieviešu dīglšūniņu nesēji. Šie divi sugu izcelšanās vēsturē viens otram sekojošie kustības procesi, kuŗu mērķis ir konjugācija, rada divas dzīvo būtnu atšķirību sistēmas, raugoties pēc dzimumiem:

1. Starpību starp pašām dīglšūniņām, no kuŗām sieviešu forma ir lielāka, bagātāka ar protoplazmu (dzeltēnumu) un nekustīga, bet vīriešu forma (spermatozoids)

ir mazāka un apveltīta ar kustību aparātiem (fig. 11 B, tabele II).

2. Starpību starp dzimuma individiem ar viņu korelātīvām atšķirībām: tēviņa un mātītes, kur pirmais ir aktīvā, uzbrūkošā puse, bet otrā ir pasīvā, cietošā puse.

Starpstadija starp viņiem ir pilnīgs vai savstarpējs hermafroditisms. Šajā parādībā katram individam ir abas dzimuma šūniņas un arī vīriešu un sieviešu kopošanās organi. Tā tad te abi individi ir vienādi un paši sevi vai savstarpēji viens otru divkārti apaugļo, katram vienas puses vīriešu organam iespiežoties otras puses sieviešu organā; tā apaugļojas gliemēži. Te, protams, nav nekādu korelātīvo dzimuma pazīmju un katrs individs ir reizē aktīvs un pasīvs.

Šķirto dzimumu dzīvnieki sadalās divos individu veidos: vīriešu un sieviešu individos, kuŗi vienmēr viens no otra atšķiras vismaz ar saviem dzimumorganiem, bet parasti arī citādi, miesīgi un bieži vien arī garīgi, jo dzimuma aparātu un funkciju atšķirības rada arī citu miesas organu, instinktu un dvēseles īpašību attiecīgas atšķirības, un tās izpaužas galvas smadzeņu attīstības dažādībā. Pie dažiem sabiedrībās dzīvojošiem dzīvniekiem, piemēram skudrām, zināmas sabiedriskas funkcijas, kā redzējām, izveido vai diferencē vēl trešo un ceturto individu formu (polimorfisms). Bet te vienas un tās pašas sugas individu diferencēšanās cēlonis nav dzimuma funkcija, bet darba dalīšana, tā tad sabiedriskā funkcija.

Dzimuma atšķirība pie cilvēkiem radījusi divas ne visai spilgti atšķirtas individu formas, no kuŗām katra ir vienas sugas dīgļšūniņu nesēja. Kopošanās mehānismā vīrietis ir aktīvā un sievietē — pasīvā puse. Te mums tūdaļ jāpiezīmē, ka dzimuma aktivitātes augstākai jeb individuālai formai dzīvnieku valstī, aptvepot nevien vairs atsevišķu šūniņu, bet visu individu, jābūt daudz sarežģītākai un centrālās nervu sistēmas vadītai. Tā tad šī forma prasa, lai apaugļošanās aktā un viņa konsekvencēs piedalās arī citi miesas organi un sevišķi refleksiīvo kustību, instinktu un augstākās plastiskās dvēseles darbības centrālie organi. No šī vienkāršā konstatējuma jau skaidri redzams, ka cilvēka sarežģītai seksuālai mīlestībai ir dzīvniecisks izcelšanās pamats. Un turklāt pati šīs parādības daba gādā, lai aktīvās vīrieša puses pirmais uzdevums būtu

spermatozoidu nogādāšana tur, kur tie viegli var sasniegt olšūniņas. Līdz ar to viņa svarīgākā darbība ir piepildīta. Bet pasīvai sievietei pusei pie augstākiem dzīvniekiem vairošanās īstenībā sākas tikai no augļa ieņemšanas, no konjugācijas. Protams, ka visā dzīvnieku valstī tā nav. Piemēram zivis ir šķirta dzimuma dzīvnieki. Zivs mātīte savas olas dēj (izmet ikrus) lielāko tiesu neapaugļotas, kaut kur ūdenī un turpmāk par to vairs nerūpējas. Tēviņš nāk vēlāk un tiem virsū uzmet savus pieņus (savas spermšūniņas), tā tad nekopojas ar mātīti, kā ar individu, bet minētā veidā tikai apaugļo olniņas. Tādā vairošanās sistēmā dzimumu mīlestībai nebūtu mērķa, un tiešām arī nav, jo vairāk vēl tādēļ, ka mazuļi jau no paša savas dzīvības sākuma dzīvo neatkarīgi. Protams, ir daži izņēmumi, no kuriem visdīvainākie, varbūt, atrodami tajā zivju sugā, kurā tēvs viens pats izperē olniņas, pēc tam savus mazulus ieņemdam savas mutēs dobumā.

Mēs aizietu pārāk tālu, ja gribētu kaut īsumā aprakstīt dzimumu attiecību galvenās formas, kaut vai tikai pie mugurkaula dzīvniekiem. Lielāko tiesu tēviņa kopošanās organs ir uz āru izcils, bet mātītei tas ir makstij līdzīgs iedobums, kurā šis organs var iespiesties. Ar kāda mehānisma palīdzību spermatozoidi izplūst sievietes dīgļšūniņu organa jeb olnīcas nobriedušo olu tuvumā, un ar to ir sasniegta apaugļošanās (fig. 18, klīstoša olšūniņa). Ar savas kustīgās astītes palīdzību (fig. 11, B) tad spermatozoidi nonāk pie olšūniņām, kas izstumtas no olnīcas.

Apaugļoto olšūniņu turmākās attīstības formas ir neaprazi mainīgas un dažādas. Dažreiz tās dēj mātīte. Tad dīgļis attīstās ārpus mātītes miesas, kā tas notiek pie kukaiņiem, gliemēžiem, zivīm, amfibiņām, rāpuļiem un putniem. Bet zīdītājiem, pat viszemākiem, jau izveidojas īpašs organs: dzemde, kas dīglim ļauj ilgāk palikt mātes miesā. Sākumā šis organs tomēr ir nepilnīgs un mātītei bez viņa ir vēl sevišķa vēdera soma, kurā viņa nēsā savus vēl gluži embrionālos mazulus, kamēr tie pietiekoši attīstīti neatkarīgi dzīvei (somainie dzīvnieki). Bet augstāk attīstītiem zīdītājiem dzemde izveidota pilnīgākā formā, tā atrodas vēdera viduslīnijā starp olnīcām un dzimuma spraugu, īpašas tvertnes veidā, kas mātei ļauj savus mazulus visu ilgo dīgļa periodu glabāt savās miesās. Daudzu zīdītāju dzīvnieku dzemdes var reizē ietvert vairākus ma-

zuļus, bet cilvēka (sievietes) dzemde var ietvert parasti tikai vienu, retos gadījumos divus, trīs vai vairāk. No šiem faktiem redzams, cik daudz svarīgāka vairošanās procesā ir mātītes, nekā tēviņa loma. Bet vai nu mātīte dēj olas vai dzemdē augstāk attīstītus bērnus, ar to viņas seksuālā loma lielāko tiesu vēl nebūt nav beigusies. Pēc tam vēl mātītei ilgi jābaro savi bērni, vai nu ar sava piena dziedzeru sekrētu, kā pie zīdītājiem, vai ar ārpasaulē iegūtu barību, kā pie putniem, vai arī abējādi, kā pie kaķiem.

Bet jau pie daudziem dzīvniekiem novērojama tēviņa līdzdalība bērnu izaudzināšanā. Par to mums būs runa vēlāk. Te šo sarežģīto faktu mēs pieminam tikai tādēļ, lai rādītu, ka pats kopošanās akts ir tikai viens loceklis lielajā vairošanās virknē. Nu mums jāapcerē šī akta mehānisms pie cilvēka.

Daba bieži vien pat savos augstākos radījumos ir ļoti skopa un taupīga, tādēļ viņa vīrieša mīzalu kanālu ekonomiski savienojusi ar vīrieša dzimumorgāniem. Vīrieša sēklas dziedzeri ir olām līdzīgi pauti (ar piepautiem), kuŗu sēklas kanāliši satura un nemitīgi no jauna producē tūkstošiem sēklas ķermeņiņu (pavedienu) jeb spermatozoidu. Kad tie nobrieduši, tie sakrājas dziedzeru izvada galā sevišķos sēklas pūslīšos, kuŗu masīvi šķidrāis sekrēts sajaucas ar sēklu. Šai sēklai ir īpatnēja smarža. No sēklas pūslīšiem, kuŗi ir augstāk, zem mīzalu pūšļa, sēklas vads iet uz pašu vēdera lejgalu, taisni zem mīzalu pūšļa un tā priekšā — uz mīzalu kanālu, kur daži citi šajā vietā esoši dziedzeri, vispirms tā sauktais prostata dziedzeris, savus sekrētus sajauc ar cauri tekošu sēklas šķidrumu. Abi sēklas vadi savienojas pie pašas ieejas mīzalu kanālā. Pati ieteka mīzalu kanālā izveido izcilmīti, ko dēvē par sēklas kalniņu. No šīs vietas vīrieša mīzalu kanāls turpinās vēdera ārpusē sevišķā izkarenā formā, un šo izkaru dēvē par penisu jeb vīrieša kopošanās locekli. Liekas, ka tas kalpotu tikai ūrīna iztukšošanai. Tas ļegani nokarājas lejup un nobeidzas ieapaļā sabriedumā, ko dēvē par galviņu, kuŗai pašā galā atrodas mīzalu kanāla caurumiņš (figūra 18), kas tomēr izpilda arī dzimuma funkciju.

Visbrīnīgākais visā šajā izveidojumā ir tā sauktās erekcijas mehānisms, t. i. vīrieša locekļa spējas zi-

nāmu nervu kairinājumu dēļ savilkties, kļūt resnākam un garākam, un līdz ar to arī stiprākam un cietākam. Tas notiek ar trīs tā saukto alu ķermeņu palīdzību, kuņģi ir vīrieša locekļa galvenā masa. Viens no tiem iet pa šī locekļa lejas pusi, pa vidu, apņem mīzalu kanālu un jau minētās galviņas formā izveido locekļa paplašināto galu; otri divi iet pa labi un pa kreisi augšā, stiepjas diezgan taisni un viņu forma ir puscilindriska. Visi trīs tie sastāv no asinstrauciem, kuņģi izveido iedobumus un izdobumus, gandrīz tukšus parastā stāvoklī, kādēļ locekļi nokarājas lēgani. Jau minētie nervu kairinājumi (ar nervu mehānisma palīdzību, kuņģa aprakstam te nav vieta), dibinoties uz asinstraucu novājināšanos no nervu saspīlējumiem un atslābumiem, rada asiņu pieplūdumu alu ķermeņu dobumos, un šie ķermeņi aizvien vairāk pildās asinīm un beidzot pieplūst tik pilni, ka visi trīs ķermeņi pārvēršas par cietām un stīvām masām. Tādēļ penisa jeb vīrieša kopšanās locekļa apmērs stipri palielinās, un viņa sacietējums, kas notiek reizē ar to, ļauj tam iespieties sievietes makstī. Līdz ar to un ar tā paša alu ķermeņu mehānisma palīdzību minētais sēklas uzkalniņš novietojas tā, ka aizsklēdz mīzalu kanālu no mīzalu pūšļa puses, bet savienotais sēklas vads, gluži otrādi, atveras mīzalu kanāla periferiskā daļā. Tādā stāvoklī dzimumorgans sagatavots savai funkcijai. Bet lai tas varētu izšļākt sēklu, tam vajadzīgi vēl citi, atkārtoti kairinājumi. Izšļākums notiek sevišķa muskuļa kairinājuma dēļ, muskuļa, kas saspiež sēklas pūslīšus un pēc atkārtotiem saspiedumiem izšļāc sēklas šķidrumu pa mīzalu kanālu uz āru. Tiklīdz tas noticis, asins pieplūdums alu ķermeņos pamazām beidzas un viss locekļis atkal top lēgans.

Tā tad viss šis aparāts ir ļoti sarežģīts un to kustina un virza dažādi nervu kairinājumi, kuņģi nervu satricinājuma gadījumos var tikt viegli un dažādi traucēti. Te tūdaļ jāpiemin, ka erekcijas un ejakulācijas (sēklas izšļākšanas) nervu centrus var uztraukt tiklab tieši — galvas smadzenes, kā netieši — jūteklju kairinājumi.

Tie periferiskie nervi, kas veicina vīrieša dzimuma kairinājumu no ārpuses, ir sevišķi pirmāk minētās galviņas nervi. Galviņai ir ārkārtīgi maiga āda jeb gļotādiņa, kuņģu no ārējiem pieskārieniem, spiedieniem un trīšanas aizsargā garāka ādas kņoka, kas to apņem, tā sauktā

priekšādiņa. Bet šī kņoka bieži vien ir tik šaura, ka nav vairs atpakaļ apvelkama pār galviņu. Tad tā top par netirumu uzkrāšanas somiņu. Žīdi šo nenormālību novērs ar priekšādiņas nogriešanu, kas pieder pie viņu reliģiskā rituāla, un to dēvē par apgraižšanu. Bet šāda operācija bieži vien būtu tīri higiēnisku iemeslu dēļ vajadzīga arī tiem, kas nav žīdi.

Ka galviņas tīri mechanisks kairinājums var radīt nevien locekļa erekciju, bet arī sēklas izšļākumu, to no teikti pierāda zēnu piekoptais pašapgānīšanās jeb onanisma ieradums.

Pirmāk mēs jau redzējām, ka vīriešu un sieviešu dīgļa dziedzeris izceļas no viena un tā paša dīgļa organa. Ja dīglis izveidojas par vīrieti, tad no viņa attīstās pirmāk aprakstītie pauti, kuņi abi, katrs pa savas puses cirkšņu kanālu, nonāk pautu maisīnā; ja turpretīm, tas izveidojas par sievieti, tad šis organs paliek vēdera dobumā un izveidojas par olnīcām.

Pirmā nodaļā aprakstītie organi (fig. 18 un 19) ir sievietes dzimumorganu iekšējā un svarīgākā daļa. Sievietei mīzalu kanāls ir par sevi nošķirts. Tas ir daudz īsāks, nekā vīrietim, un arī platāks. Un tomēr šī kanāla ārējā galā ir mazs alu ķermenis, tā sauktais kuteklis (klitors), kas filogenētiski atbilst vīrieša loceklim, sevišķi šī locekļa galviņai, un ir tikpat jūtīgu, seksuālam kairinājumam speciālizētu nervu bagāts, kā šī galviņa. Sievietes mīzalu kanāla izeja atrodas pašā priekšā zem tā sauktā kaunuma kaula tajā pašā vietā, kur vīrietim sākas kopošanās loceklis. No šīs vietas uz pakaļpusi, abās iegurņa pusēs, stiepjas ik pa divām iegarenām kņokām (kaunuma kņokām), ar ādu apaugušas tā sauktās ārējās jeb lielās kaunuma lūpas (fig. 18), bet zem tām, ar maigu gļotādiņu klāts iekšējās jeb mazās kaunuma lūpas. Starp abām iekšējām kaunuma lūpām atrodas sievietes dzimuma sprauga, kuņu kopā ar kaunuma lūpām dēvē vulva. No mīzalu kanāla izejas tā nošķirta un ved iekšējā kanālā, tā sauktā makstī jeb vagīnā (fig. 18, maksts). Maksts ir apmēram 10—12 centimetru gaņa un beidzas ar aklo galu ap dzemdes maksts daļu, kuņa ietiecas viņā. Jaunavām, kas vēl nav piedzīvojušas kopošanos, ieeja makstī ir vairāk vai mazāk aizvilкта ar maigu šķērsādiņu, tā saukto jaunavības plēvi (jeb hy-

men), kuŗai diezgan ūaura izeja uz āru, bet kuŗa pārpļist pirmā kopošanās gadījumā, lielāko tiesu ar sāpēm un vieglu asiņošanu. Diezgan vēl ūaurās jaunavas maksts sienās turklāt vēl atrodas ūķērskrokas, kas ūīs sienas dara mazliet grumbuļainas, rievainas. Pirmā kopošanās gadījumā splēstās jaunavības plēves paliekas pie ieejas makstī izveidojas mirtēm līdzīgās robainās apmalītēs.

Pirmā nodaļā mēs jau apcerējām tās pārvērtības, ko piedzīvo oliņa, iekams top par dīgli un beidzot par bērnu. Tagad mums atliek tikai attēlot olas izstumšanas un viņas apaugļošanas mehanismu un ar to sakarā esošās dzemdes pārvērtības. Ik pēc četrām nedēļām, kā jau redzējām, nogatavojas viena vai divas oliņas (tikai reti kādreiz vairākas) un tās tiek izstumtas olvados, pa kuŗiem, ar tā saukto nīrbšūniņu palīdzību, nonāk tālāk dzemdes dobumā, bet kad tās apaugļotas (fig. 18), tās pieķeras pie dzemdes sienas (sk. pirmāk), kas ap viņām sāk pietūkt. Apaugļošanās lielāko tiesu notiek olvadā vai pašā dzemdē. Oliņas nogatavošanās un izstumšanas laikā sieviete parasti pārdzīvo tādu nervu procesu, kas ļoti līdzīgs tam nervu procesam, ko vīrietis pārdzīvo erekcijas laikā. Dzemdes dobumā gļotādiņa ir ļoti bagāta asinstraukiem, kuŗiem piemīt īpašība stipri izplesties no asiņu pieplūduma un nervu kairinājuma. Bet tā kā ūi gļotādiņa ir ļoti plāna, tad rezultāts ir citāds, nekā vīrietim: asinis izsūcas un izlīst uz āru, kādēļ rodas pazīstamais process, ko dēvē par menstruācijām jeb mēnešziediem. Acīmredzot, menstruāciju mērķis ir labvēlīgi sagatavot dzemdes gļotādiņu, veco gļotādiņu apmainot pret jaunu, sagatavot apaugļotai oliņai, kuŗai jāpieķeras pie viņas. Visiem zināms, ka menstruācijas ilgst trīs līdz četras dienas, bet bieži vien ir ļoti nekārtīgas. Vispirms mums jākonstatē, ka menstruācijas nav obligātoriski atkarīgas no ovulācijas jeb oliņas izstumšanas. Abi procesi var norisināties neatkarīgi viens no otra, jo menstruācija pati par sevi atkarīga no nervu kairinājuma un to var ierosināt vai aizturēt, piemēram, ar suģestiju. Nevien oliņas nogatavošanās, bet arī apaugļošanās un grūtniecība iespējama arī tām sievietēm, kuŗām menstruācijas nav nekad. Bet parasti abi ūie procesi (tā saukto centrālo nervu refleksu ceļā) norisinās reizē (asociējas) tādā kārtībā, ka sākumā notiek menstruācija un tad oliņa sāk un beidz

savu lēno slidēšanu uz leju. Zīdītājiem dzīvniekiem augšējā gļotādiņa rieta laikā atdalās bez menstruācijas; bet šis process tomēr savienots ar asiņu pieplūdumu (piemēram, pērtiķu periodiskie gļotu atdalījumi), lai gan bez asiņošanas.

Kopošanās akts norisinās šādā veidā:

Kad vīrietī jau noticis vajadzīgais garīgais un jūtekliskais kairinājums un sieviete jau atsacījusies no eventuelās pretošanās vai arī pati jau tiecas uz kopošanās aktu, vīrietis ievada savu ērēgēto, t. i. palielināto un sacietēto locekli sievietes makstī. Vīrieša vai sievietes stāvoklis kopošanās aktā var mainīties: vīrietis var gulēt virsū vai apakšā, un pēdējais stāvoklis ieteicams un derīgs tad, ja sieviete ir vāja. Ar sievietēm, kas ir mātes cerībās, kopošanās aktu vīrietis izdara no muguras, ļoti uzmanīgi un saudzīgi, lai izvairītos no bērna maitāšanas. Abu kopošanās akta personu, sevišķi vīrieša, ritmiskās kustības, trinot sakairinātās vietas: sievietes gļotādiņu un vīrieša ādu, paātrina un pastiprina patīkamo seksuālo kairinājumu, pamazām to kāpinot līdz augstākai baudai; no minētām vietām, sevišķi no galviņas un no klitora, šis baudu jūtas izplatās pa visu nervu sistēmu un visu miesu, līdz, sasniedzot savu augstāko pakāpi: *o r g a s m u s v e n e r i c u s*, norisinās pirmāk minētais sēklas izšļākuma process no vīrieša locekļa. Sievietes miesā kairināmās vietas ir vairākas: krūšu gali, dzimuma spraugas apkārtne un pat dzemdes lejjals. Arī vīrietis, atskaitot locekļa galviņu, sakairināms vairākās citās vietās, piemēram tūpla apkārtņē. Ērēkcijas augstākā pakāpē sevišķi piebriedusi ir galviņa un tā atrodas tieši pie dzemdes mutes, t. i. pie dzemdes dobuma lejas izejas (fig. 18, sk. dzemdes muti un vīrieša mīzalu kanāla caurumiņu). Tā vīrieša loceklis sēklu izšļāc taisni pret dzemdes muti. Pēc sēklas izšļākuma vīrietim uznāk miers un gurdenums.

Sievietes miesā norisinās taisni tāds pats process: klitors piebriest un saveļkas, un no tā, tāpat kā no citām kairināmām vietām, maigas un vieglas, gļotainas trīšanas dēļ, izraisās tādas pašas sajūtas, kā vīrietim no galviņas. Ar nervu kairinājuma asociāciju atkārtota kairinošā trīšanas kustība rada dažu maksts dziedzeņu stiprus atdalījumus, kas sievietes dzimuma spraugu dara valgu. Augstākās seksuālās baudas brīdī sieviete izjūt tādas pašas trīsas, kas sa-

vulva

tver visu viņas būtni, kā vīrietis. Tad abiem šī baudas satrauktība drīz izgaist, un uznāk gurdenums, sāta sajūta, bieži vien arī miegs.

Pārsteidzošs ir psiholoģiskais kontrasts, kas sena instinktīva nervu automatisma dēļ novērojams pēc kopošanās. Kopošanās tieksmes sākumā dažādas smaršas (sevišķi dzimumorganu arōmats), pieskārieni, kustības, skatieni, vārdu sakot viss, kas attiecas uz otra dzimuma ķermeni, ir augstākā mērā kairinošs un valdzinošs, un jūteklisko baudu ielīgsmi kāpina līdz ekstazei, kas pārskan un pārspēj visu, un tajā brīdī liekas kā dzīves pēdējais mērķis. Bet tūdaļ pēc kopošanās akta tas viss izgaist un izdziest, kā sapnis. Kas nupat bija viskaislīgāko dziņu objekts, tas top nevien nomācošs un vienaldzīgs, bet bieži vien modina pat vieglu riebījumu, vismaz attiecībā uz dažām smaršas un gaumes, varbūt arī redzes sajūtām. Kairīgo, tīri jūteklisko abu dzimumu seksuālo tieksmi vienam uz otru sauc par libido *sexualis*. Šī tieksme ir ārkārtīgi mainīga un dažāda, raugoties pēc katra cilvēka īpatnības.

Pēc Ferdi un citu pētnieku novērojumiem sievietes orgasma brīdī dzemdes mute raisa iekampjošas, iesūcošas kustības uz vīrieša locekļa galviņas pusi. Vai tas tā ir vienmēr vai nē, bet nešaubīgi var teikt tikai to, ka sievietes orgasms nebūt nav vajadzīgs bērna radīšanai. Tā sauktās vēsās sievietes, kuŗām nav nekādu baudkāres sajūtu, ir tikpat auglīgas, ka tās, kas viegli iekairināmas stiprā orgasmā; tā tad sēklas pavedieni jeb spermatozoidi tāpat sasniedz savu mērķi arī tad, ja dzemde ir gluži pasīva.

Kopošanās aktā baudkāres sajūtu stiprina glāsti un visu iespējamo miesas daļu saskārieni, tapat arī osmas un redzes sajūtas un uztveres. Tā kā seksuālā ziņā cilvēku indivīdi ir ārkārtīgi dažādi, tad bieži vien te notiek daudzi pārpratumi un daudzas nesamērības: drīz vīrietis, drīz sieviete (sieviete daudz retāk) orgasmu pārdzīvo agrāk un ar to aizkavē orgasma piepildīšanos otrai pusei. Tādos gadījumos visvairāk cieš sieviete, bet vīrietis, kā daždien vienmēr aktīvs, savu apmierinājumu var panākt arī pēc sievietes orgasma, ja tikai nav aktīvas pretošanās, bet otrādi tas nav iespējams bez mākslīgiem līdzekļiem. Bieži notiek, ka viena puse libido izbauda biežāk un intensīvāk, nekā otra (drīz vīrietis, drīz sieviete), un tādēļ cieš

abas puses. Arī te vairāk cieš sievietē, jo vīrietis savu baudas tieksmi var apmierināt arī ar vēsu sievieti. Tā saucamā pieklājība cilvēkiem neļauj pirms laulības vienam ar otru šajā ziņā iepazīties, un tas bieži vien rada rūgtu vilšanos, nesaskaņas, pat laulību šķiršanu. Šī jautājuma noskaidrošanai es lasītājiem aizrādu uz savas grāmatas četrpadsmito nodaļu (laulības higiēnu).

Baudkāres sajūtas ir tikai līdzeklis, ko daba izveidojusi dabiskās izlases un citu evolūcijas faktoru ceļā, lai abus dzimumus tuvinātu sugas vairošanas mērķa piepildīšanai. Bet pašā bērnu radīšanā šīm sajūtām nav nozīmes. Bērnu var radīt arī tad, ja vīriēša sēklu ar stikla šļirceni iešļircina dzemdē. Un turklāt jāsaprot, ka tas drīzāk ir rets izņēmums, ja *orgasmus venericus* notiek abiem dzimumiem reizē. Apaugļošanā svarīgākais ir un paliek tas, lai sēkla nonāk dzemdē. Bet tas daudz grūtāk sasniedzams ar iešļircinājumu, nekā ar spermatozoīdu peldošo kustību palīdzību. Spermatozoīdi no dzemdes mutes nonāk nevien visā dzemdes dobumā, bet arī olvados un pat vēl tālāk — vēdera dobumā. Te, kā jau teikts, norisinās īsta pretkustība, prettieksme: oļiņa tiecas lejup, spermatozoīdu bari augšup. Bet dabiskā piemērošanās, kā jau pirmā nodaļā redzējām, gādājusi par to, lai oļiņu neapaugļo vairāki un dažādi spermatozoīdi reizē.

Grūtniecība. Pārsteidzoša ir dzemdes palielināšanās grūtniecības laikā. Viņas tilpums izplešas lielāks par cilvēka galvu, viņas dobums ievērojami paplašinās, un viņas sienu muskuļi pavairojas skaitā un stiprinās izturībā un spēkā, lai pēcgālā varētu izstumt bērnu.

Ar grūtniecību netieši saistās citas pazīstamas parādības: dzemdības, nedēļu guļa, bērna zīdīšana. Kā korelatīva parādība, sevišķi interesanta ir pēkšņi radusies piena dziedzeru darbība pēc dzemdībām, un šis darbības mērķis ir bērna barošana. Aptverot visas šīs sarežģītās, ilgstošās un visu sievietes organismu dziļi iespaidojošās parādības, mēs redzēsim, cik daudz svarīgāka ir dzimuma dzīve sievietei, nekā vīrietim, un cik daudz dziļāk šī dzīve skar visu viņas eksistenci. Vīrietim gan vajadzīga sevišķi intensīva dzīve uz sievieti, jo kopošanās aktā viņš spēlē aktīvo lomu, bet ar šo neilgo darbību aprobežojas viņa loma sugas vairošanā.

Bet ja ar apaugļojošo kopošanos vīrieša darbība vairošanās procesā beigusies, tad sievietes darbība tikai no šī momenta vēl sākas. Pirmā nodaļā mēs īsumā apcerējām grūtniecības dabaszinātnisko procesu līdz dzemdībām. Bet viņa nozīme sievietes dzīvē ir tik liela, ka mums mazliet jāpapildina pirmā nodaļā sniegtās ziņas. Deviņos mēnešos cilvēka dīgļis, kā jau pirmāk redzējām, attīstās dzemdē, kuŗa palielinās līdz ar viņu, no olšūniņas kniepadatas lielumā (fig. 18) līdz jaundzimuša bērna stāvoklim. Kaut sieviete tikai reti savā klēpī nes vairāk, nekā vienu embriju reizē (dvīņi negadās tik pārāk bieži, triņi pavisam reti), bet rūpes un raizes tā izcieš daudz vairāk, nekā visas dzīvnieku mātītes. Tas notiek nevien tādēļ, ka mūsu kultūra veicina gluži nedabīgu, vienpusīgu sievietes lutināšanu, bet arī tādēļ, ka tas saistīts ar cilvēka galvas smadzeņu milzīgo attīstību, sevišķi augstākās kultūras rāsās. Cilvēka dīglim galva ir nesamērīgi liela, jo viņa galvas smadzenes, kā esmu jau apcerējis savos darbos kopā ar Šilleri, jau dzimšanas brīdī satura visas gangliju šūniņas (nervu šūniņas un galvenos pavedienus), kas tam paliks visu mūžu. Tik milzīga attīstība, gan vēl nefunkcionējoša, bet funkcionēšanai jau pilnīgi sagatavoto embrionālo smadzeņu attīstība prasa milzīgu galvas kausa lielumu. Smadzenēm un galvas kausam jābaražas no mātes asinīm un dzemdību brīdī jāizspiežas cauri bļodai, un kā zināms, te mātei var rasties vislielākās briesmas dzemdību laikā. Taisni tādēļ, ka zēniem caurmērā lielākas smadzenes un tādēļ arī lielāks galvas kauss, nekā meitenēm, zēnu dzemdēšana ir daudz grūtāka.

Lai nu visi šie procesi būtu iespējami, sievietes dzimumorgani grūtniecības laikā ļoti pārvēršas. Tie pārvēršas daudz lielāki un gļotaināki, sevišķi dzemde (fig. 22, sk. dzemdes siena). Dzemdes augšana ir taisni pārsteidzoša. No maza organa, kas mazāks par vistas olu, no organa ar šauru, mazu dobumu tā pamazām pārvēršas par masu, kas lielāka par vīrieša galvu, un viņas biežajās sienās attīstās milzīgi daudz gludu muskuļu. Šajās sienās rodas stipri asintrauki, kas cieši saistīti ar dīgļa asinsriņķošanu, sevišķi placentā, tā sauktajā „otrā pusē“, (sk. fig. 22 un 23, un arī pirmo nodaļu). Pēc otrā grūtniecības mēneša no dīgļa vēdera lēni izaug kāds organs (allantoiss), kas dīgļa asinsriņķošanu ievada placentā un līdz ar to pa-

līdz pēdējai izveidoties. Placentā dīgļa asintrauki tik cieši saskaras ar mātes asintraukiem, caur tik plānām sienām, ka mātes asiņu barojošās sulas tieši iesūcas embrija vēnu asinīs un tā pēdējo var barot, kad jaunās mazās būtnes augšanai vairs nepietiek ar oldzeltēnuma barojošām vielām. Kamēr nākamā mazā cilvēka organismā norisinās šie ārkārtīgi svarīgie dzīvības procesi, kamēr abu konjugēto dīgļšūniņu substance (viela) izkārtojas (diferencējas; sk. fig. 21) daudzos dažādos un sarežģītos nākamā miesas organu iesakņos, pie kam vieni no zināmām šūniņu grupām izveido ādu un jutekļu organus, otri — zarnu kanālu, treši — muskuļus un asintraukus, un vēl citi (kas atšķirti no ādas šūniņu grupas) — galvas un muguras smadzenes un nervus, — tā tad, kamēr viss tas norisinās, māte vēl var dzīvot parasto cilvēka dzīvi. Un tomēr viņa izcieš daudzus traucējumus, sakarā ar minētām pārvērtībām viņas miesā. Savādi, ka grūtniecības sākumā, kad ārēji vēl daudz nekas nav redzams, sievietei jāizjūt daudz lielākas grūtības, nekā vēlāk. Viņa izjūt sevišķi asus nervu darbības, t. i. smadzeņu, jūtu darbības traucējumus, ļoti bieži viņai uznāk negantas vemšanas lēkmes, dažādas divainas iegribas, sakarā ar asiņu sastāva pārvērtībām un visa organisma darbības traucējumiem u. t. t. Visai mātes miesai jāpiemērojas bērna attīstībai dzemdē. Lai dzemdes un tādēļ arī vēdera palielināšanās (fig. 22) pēdējos grūtniecības mēnešos sievieti dara diezīn cik smagu un neveiklu, tomēr viņas piemērošanās lielāko tiesu jau pabeigta un visas grūtības jau ir mazākas. Saprotais, ka menstruācijas grūtniecības laikā ir pārtrauktas, un gluži dabīgi, ka sievietei tas patīkami. Dzimuma tieksme jeb *libido sexualis* šajā periodā katrai sievietei ir savāda, daudzām tā top vājāka, dažām nepārvēršas nemaz, bet citām (gan retākām) pastiprinās. Ir arī vēl daudzas citas slimīgas parādības, piemēram vēnu paplašināšanās, kas rodas no dzemdes spiediena uz vēnu asintraukiem kājās, u. t. t. To visu mēs nevaram šē pieminēt, jo tad mēs aizkļūtu pārāk tālu.

Visas šīs grūtības tomēr atsver gaišais prieks, kaislīgās ilgas pēc bērna, jo tādas jūtas izbaida katra normāla sieviete. Lepna un laimīga, kā jaunam cilvēkam viņa dos dzīvību un drīz to auklēs savā klēpī, baros no savas krūts, normālā sieviete labprāt izcieš visas grūtniecības un dzemdību sāpes un mokas. Dzemdības (fig. 23), protams, vien-

mēr ir sāpīgas, jo, lai daba diezin kā rūpējusies par bļodas elastību, par dzemdes mutes, maksts un ārējo dzimumorganu izplešanos, tomēr bērna milzīgās galvas izspiešana pa visiem šiem samērā šauriem ceļiem ir ļoti grūta. To piepilda dzemdes muskuļu stiprā savilkšanās. Bet, kā zināms, bieži vien šie muskuļi paši ar savu spēku nevar šo darbu veikt. Tad jāizlieto mākslīgi palīglīdzekļi, vecmātes stangas u. t. t. Bet bieži notiek, ka dzemdes mute, maksts vai dambis (āda starp maksts ieeju un tūpli) dzemdību laikā satrūkst un šo satrūkumu rezultāts ir dažādas grūtības, piemēram dzemdes izkrišana, kas sievieti moca visu mūžu.

Kad nu bērns laimīgi piedzimis, nabas saite (fig. 23) tam apsieta un placenta izņemta, tad pēkšņi un tā sakot brutāli ir pārtraukts barošanas sakars starp bērnu un māti. Bērnam, kas visu laiku savu barību un netieši savu gaisa skābekli saņēmis caur placentu un nabassaiti no mātes asinīm, pēkšņi jāsāk elpot un ēst pašam par sevi, neatkarīgi. Līdz tam brīdim bezdarbīgās plaušas izplešas un sāk darboties. Drīz bērnam rodas arī izsalkuma sajūta, jo viņa barošanās no mātes asinīm pārtraukta, un šī izsalkuma sajūta, arī nervu refleksu ceļā, rada zīdēja kustības. Kamēr piedzimušā bērņā norisinās šie procesi, tikmēr iztukšotā dzemde savelkas ar milzīgu spēku un dažās dienās saraujas gluži neticami maza. Pārmērīgais asiņu daudzums, ko līdz šim producēja dīgļa barošanai attiecīgi piemērotais mātes organisms, tagad izveido lielu piena daudzumu grūtniecības laikā jau piebriedušos krūšu dziedzeros. Šī parādība gluži instinktīvi mātei liek bērnu barot un bērnam zīst mātes krūti. Pēc četrām vai sešām nedēļām dzemde jau gandrīz pilnīgi atguvusi savu pirmējo tilpumu, bet bērna barošana no mātes krūts mežoņu tautās ilgst vienu vai divus gadus un pat vēl ilgāk.

Man te nav vairs jāsaka, cik lielā mērā mūsu modernām kultūras pasaules sievietēm mazinājusies zīdīšanas un piena producēšanas spēja. Šīs nožēlojamās izvirtības parādības cēlonis, kā statistiski pierādījis Bunge, lielāko tiesu slēpjas kultūras cilvēces ieradumā lietot alkoholiskus dzērienus un ir sakarā ar citām iedzīmtā alkoholisma blastoforiskām izvirtības parādībām. Vai tā cilvēcei ir kāda laime, ja tā, bērņus mākslīgi barodama ar govju pienu, tomēr var tos uzaudzināt, — to rādīs nākotne. Lai būtu, kā

būdams, tomēr jāšaubās, vai izvirtības kultivēšana var sugai nest svētību, un mums atliek cerēt un censties, ar visas sabiedrības atturēšanos no alkohola, atgriezties atpakaļ pie normas un pie dabas.

Viena no mūsu izsmalcināto kultūras tikumu bēdīgākām izvirtības, pat korrupcijas parādībām, bez šaubām, ir tās aplamās kauna jūtas, kas sievietes saista ar grūtniecību un dzemdībām, un pat tas izsmiekls, kas bieži vērsts pret sievietēm mātes cerībās. Bet sievietēm nav sava grūtniecība jāslēpj un nekad no tās nav jākaunās. Gluži otrādi: viņām ar to būtu jālepojas. Viņām būtu daudz dibinātāki iemesli lepoties ar savu grūtniecību, nekā mūsu spožiem virsniekiem — ar savu mundieri. Cilvēces radīšanas simbols sabiedrībai dara daudz lielāku godu, nekā cilvēces postīšanas simbols. (Un sevišķi tagad, pēc lielā pasaules kara!) Lai sievietes aizvien vairāk izprot un izjūt šo dziļo patiesību, lai viņas beidz savu grūtniecību slēpt un no tās kaunēties, un savas sabiedriskās seksuālās nozīmības pilnīgā apziņā lai augstu ceļ patieso nākotnes cilvēku, nākamam paaudžam karogu cīņā par sava dzimuma brīvību! No tāda viedokļa sievietes seksuālā loma iegūst ievērojami augstāku nozīmi, un godīgi jūtošais un domājošais cilvēks vairs mierīgi necietīs to sociālo netaisnību, kas ar savu gadu tūkstošiem ilgo sievietes verdzību apgānījusi un nelietīgi izmantojusi sieviešu dzimuma augstās un cēlās funkcijas.

Grūtniecības, dzemdību un nedēļu guļas higiēnai ir ārkārtīgi svarīga nozīme. Bez šaubām, tā nedrīkst būt bezdarbīgi lutinoša; bet briesmīgā nevērība, kas šajā stāvoklī bieži nomāc nabaga tautas sievieti, rada gluži dibinātu sašutumu, un sabiedriski higiēniskas reformas te ir gluži elementāras cilvēces prasība.

Šo procesu nozīme sievietes dzīvē, kuŗa ar tiem mēnešus un gadus saistīta pie katra bērna, rāda, ka visa viņas dvēsele korelatīvi piemērota mātes pasaulei. Kaut bērnu, kad tas piedzimis, no mātes nošķir, bet tūkstoši pavēdieni to saista ar māti, nevien zīdīšanas laikmetā, bet ilgi vēl pēc tā. Mazi bērni intimi un dziļi pieķeras savai mātei, un kad tēvs pukojas par viņu kliegzieniem un nerātībām, īsta un dabīga māte par to tikai priecājas. Ja arī grūtniecības notiek pat viena pēc otras, ar viena vai

divu gadu starplaiku, normāla sieviete ilgus gadus dzīvo intimā un ciešā saistībā ar saviem pēcniekiem, un godīgi, cilvēcīgi jūtošā ģimenē šīs saites pilnīgi neizgaist nekad. Normālos apstākļos tās īpatnējās saites, kas māti sien pie bērniem, nesairst visu mūžu, kamēr tēvs vislabākā gadījumā ir tikai labākais draugs saviem lielākiem bērniem. Būtu labi, ja tēvi beidzot sāktu atzīt šos dabas faktus, un spītīgi vairs neturētos pie vēsturiski māklīgi kultivētās novecojušā un nedabīgā patriarchyāta autoritātes staru vainaga. Fakts, ka pasaulē ir daudzas patoloģiskas, izvirtušas mātes, tikai apstiprina nupat minētās normālās kārtības likumu.

Korelātīvās dzimumu pazīmes pie cilvēkiem ir zināmas. Vīrietis caurmērā ir lielāks augumā, plātākiem plecēm, spēcīgāks; viņa skelets stiprāks, bet bļoda tomēr šaurāka. Dzimuma nobrieduma (pubertātes) laikmetā, starp 16 un 20 gadiem, viņa sejā izaug bārda, un tāpat kā sievietei, pavēderē, pār kaunuma kaulu izaug mati. Šajā laikā viņa pauti un visi ārējie dzimumorgani stipri palielinās. Var teikt, ka līdz tam laikam viņa dzimuma dziedzeri un ārējās dzimuma daļas ir pusembrionālā stadijā, kaut erekcijas mechanisms sāk jau darboties maziem zēniem. Bet normāli tai neseko baudkāres sajūta un dziedzeru iztecēšana. Lai tas būtu, cik savādi būdams, bet vīrietim tomēr ir sieviešu dzimuma korelātīvo dzimuma pazīmju rudimenti, piemēram mazi krūšu gali, lai gan bez attiecīga, darbošanās spējīga piena dziedzera. Vispāri katrai atsevišķai daļai viena dzimuma ārējos dzimumorganos ir sava attiecīga filogenētiska analogija otrā dzimumā, kas viegli izskaidrojama ar pirmsākumā vienādā dīgļa dažādām pārveidībām: vīrieša loceklis atbilst sievietes mazajam klitoram, pautu maisiņš — ārējām kaunuma lūpām u. t. t. Dažiem indivīdiem minētie rudimenti ir spilgtāk attīstīti un šī attīstība var aizsniegties līdz kroplam hermafrodītismam (sk. pirmo nodaļu), piemēram, ir bārdainas sievietes, ir sievietes ar ļoti lieliem klitoriem vai otrādi: ir bezbārdaini vīrieši ar maziem dzimumorganiem un sievišķīgu miesas būvi. Acīmredzot, seksuālais dīgļa iesaknis te nav tik spilgti diferencēts, lai gan dīgļšūniņas (atskaitot gadījumus ar laterāliem, apslēptiem hermafrodītiem) ir visas viena dzimuma. Tikai korelātīvās dzimuma pazīmes

liecina par pāreju otrā dzimumā. Jau te mēs varam pieņemt vīrieša balss pārvērtību pubertātes gados, tā saukto balss lūzumu, kad balss top dziļāka un rupjāka. Bet šī korelatīvā parādība pa pusei jau attiecas uz nervu sistēmas parādībām, par kurām mums drīz būs runa.

Turpretīm, sievietes miesa veidota maigāka, vājākiem kauliem, platāku bļodu, šaurākām krūtīm, un vispārīgraciozākām formām. Normālas sievietes seja nav apaugusi ar bārdu, bet dzimuma daļu apspalvojums ir tāds pats, kā vīrietim. Un turklāt sievietes miesa vairāk tiecas uz aptaukošanos. Balss lūzuma sievietei nav. Totiesu dzimuma gatavības laikmetā attīstās krūšu piena dziedzeri maigi iepaļā krūšu formā ar daudz lielākiem krūšu galiem, kas vajadzīgi bērna zīdīšanai. Dzimuma nobriedums sievietei sākas mazliet agrāk, nekā vīrietim. Šajā laikā lielākas aug arī iekšējās un ārējās dzimuma daļas un līdz ar oļiņu nogatavošanos sākas menstruācijas. Daudz svarīgākas par materiāli redzamām korelatīvām dzimuma pazīmēm miesā ir garīgās pazīmes. Vīrieša psiholoģija ir citāda, nekā sievietes psiholoģija. Par šo jautājumu sarakstītas daudzas grāmatas, bet visvairāk tās ir sentimentālas, nevis objektīvas. Šopenhaueram līdzīgi vīriešu ienaidnieki noliecina sievietes psihisko dabu, bet sievietes draugi to dedzīgā sajūsmā cildina. Pēdējā laikā tikpat nenosvērti spriedumi atrodami arī vīriešu (rakstnieču) grāmatās par vīriešiem, raugoties no tā, vai šos spriedumus izteikušas vīriešiem draudzīgas vai naidīgas sievietes.

Visu, kas jaunākā laikā izteikts par sievietes psihi, pārspēj P. J. Mebiusa apgalvojums par sievietes fizioloģisko gara vājību. Lai sievietes garu vērtējot, ieviestu patoloģisko vājprātības jēdzienu fizioloģijā, t. i. normalitātē, tur vajadzīga jau ļoti augsta vīriešu nīšanas pakāpe. Īstenībā individuālās atšķirības, un psiholoģiskās varbūt vēl vairāk, nekā fiziskās, ir tik neapņēdami lielas, ka vidējo normu noteikt pārāk grūti. Kā zināms, ir bārdainas un atlētiski veidotas sievietes, un ir gandrīz bezbārdaini, maigi veidoti vīrieši. Un sevišķi garīgā ziņā ir vīrišķīgas sievietes un sievišķīgi vīrieši. Muļķa galvu abos dzimumos nav trūkums, bet neviens saprātīgs cilvēks nenoliegs, ka intellīgenta sieviete arī tīri intellīktuāli un nesalīdzināmi pārāka par muļķa vīrieti. Lai tas būtu, cik grūti būdams, es gribu censties, pats uz savu no-

vērojumu un sevišķi uz abu dzimumu faktisko psihisko spēju pamata, noskaidrot kaut tikai visspilgtākos abu dzimumu psihisko atšķirību punktus.

Vispirms jākonstatē, ka mūsu rāsas vīriešu galvas smadzenes (sk. sesto nodaļu, 1), pēc dažādiem statistikas datiem, caurmērā sver 1350—1553, bet sievietes galvas smadzenes sver 1200—1225 grami. Bet absolūtam svaram nav liela nozīme, jo pie lielākiem dzīvniekiem smadzeņu vielas daļa tikai lielākā ķermeņa elementu skaita dēļ satura pavairotu skaitu neuronu (nervu šūniņu). Lai noskaidrotu īsto svaru, jāliek vērā lielo smadzeņu svars atšķirti no pārējās centrālās nervu sistēmas svara, t. i. no iegūtā vispārējā svara jāatšķir mazo smadzeņu, pagarināto smadzeņu, muguras smadzeņu u. t. t. svars, kuņas, bez šaubām, ir zemākas, filogenētiski daudz senākas (no senākiem dzīvnieku seņčiem mantotas) daļas. Salīdzinot ar lielajām smadzenēm, šīs smadzeņu daļas zīdītāju dzīvnieku vairumam ir nesamērīgi lielākas, nekā cilvēkiem; ar ķermeņa lielumu tās saskan daudz vairāk, nekā lielās smadzenes. Apmēram vienādā intelliģences pakāpē šīs daļas (muguras smadzenes, mazās smadzenes un tā sauktās galvenās ganglijas) lieliem dzīvniekiem samērā ar lielām smadzenēm, ir lielākas, nekā maziem dzīvniekiem. Ar tā sauktā Meinerta griezuma palīdzību es smadzeņu uzšķērduma gadījumos esmu atsevišķi svēris diezgan lielu skaitu cilvēka smadzeņu (protams, bez muguras smadzenēm) un esmu ieguvis šādus caurmēra datus:

Lielās smadzenes	Pārējie centri (bez mugurkaula)
Vīriešiem: 1060 gr. (78,5 ⁰ / ₀)	290 gr. (21,5 ⁰ / ₀)
Sievietēm 955 gr. (77,9 ⁰ / ₀)	270 gr. (22,1 ⁰ / ₀)

Tā tad mazās smadzenes un galvenās ganglijas vīrietim, samērā ar lielām smadzenēm, ir mazliet mazākas, nekā sievietei.

Šie skaitļi vēl nesaka daudz, bet liekas, ka tie norāda uz to, ka sievietes lielās smadzenes, pat samērā ar ķermeņa lielumu, caurmērā ir mazākas, nekā vīrietim. Bet ir arī tādas sieviešu smadzenes, kas lielākas par daudzām vīriešu smadzenēm. Protams, ka ne relatīvais, ne absolūtais lielums nebūt vēl nav pilnīga mēraukla kāda organa, se-

višķi smadzeņu darbības īpašību vērtējumam. Ir bijuši ievērojami vīri ar diezgan mazām smadzenēm un lieli nēlgas ar ļoti lielām smadzenēm. Pārāk bieži aizmirst neuronu kvalitātīvo spēju milzīgi svarīgo lomu pie zināmām darbībām, un sevišķi pie darba vispāri, t. i. viņu spēju atbilstīgumu enerģiju, gribu.

Interesanti konstatēt pieres daļas attiecību pret pārējām lielām smadzenēm. Tā kā pieres daļai neapšaubāmi jābūt garīgās darbības galvenai tvertnei, tad šim jautājumam ir nozīme. Meinerts domā, ka vīrieša pieres daļas svars pārsniedz sievietes pieres daļas svaru nevien absolūti, bet arī relatīvi, salīdzinot ar lielo smadzeņu pārējās daļas svaru. Mersjē to apstiprina savā senāko datu salīdzinājumā ar manu personīgo materiālu rezultātiem (smadzeņu uzšķērdumiem Burghelci nervu iestādē). Vienu pašu lielo smadzeņu vidējais svars vīrietim ir 1090 gr. (pieres daļa 428, pārējās lielās smadzenes 591), sievietei 930 gr. (pieres daļa 384, pārējās lielās smadzenes 546 gr.).

Tā tad pārējās lielās smadzenes svarā pārsniedz pieres daļu vīrietim par 163 g, sievietei par 162 g. To izsakot procentēs, pieres daļa vīrietim ir 42% no visām lielām smadzenēm, turpretim sievietei tikko 41,3%. Šī starpība gan nav liela, bet, vērā liekot ļoti daudzus smadzeņu svēršanas faktus, tā nav apšaubāma.

Galvenā atšķirība starp sievietes un vīrieša psiholoģiju ir tā, ka sievietei seksuālās izpausmes ir garīgākas, t. i. tādas, kas atspoguļojas lielajās smadzenēs. Bet šīs izpausmes mēs apcerēsīm turpmākās nodaļās, jo tās visciešākām saitēm saistītas ar visu mūsu jautājumu. Šajā nodaļā mūs interesē tikai korelatīvās atšķirības.

Vērā liekot psiholoģijas galvenos novadus vispārējos vilcienos, mēs varētu apgalvot, ka tīri intelektuāli vīrietis ar savu radošo fantaziju, savām kombinācijas un izgudrošanas dāvanām un savām dziļāk tverošām kritiskām spējām, ir stipri pārkāps par sievieti. Daudzi centušies apgalvot, kā sievietēm nav bijusi izdevība savu intelektu pieliecināt un vingrināt. Bet tagad, kad sievietei ļauta pilnīga brīvība, šis apgalvojums top aizvien nedibinātāks, un, runājot par māksliniecisko radīšanu, tam jau vairākus gadus simtus nav satura, jo šajā nozarē sievietes jau sen piedalās lielā skaitā. Apgalvojums, ka dažās brīva un neierobežota

darba paaudzēs (varbūt, dabiskās izlases ceļā? vai varbūt ar iegūtu īpašību iedzimtību!?) sievietes intelektuālās spējas var ļoti pacelties, dibināts uz iedzimtības un attīstības vēstures likumu pilnīgu neizpratni (sk. otro nodaļu). Bez šaubām, ilgi nomāktās un saistītās sievietes psihiskās īpašības var sasniegt pilnīgu uzplaukumu un attīstību, ja tā būs līdztiesīga vīrietim un sabiedriskā darbībā brīva, — bet tas ir viegli panākams vienas vienīgās paaudzes attiecīgas audzināšanas ceļā. Turpretīm tas, kas pirms gadu tūkstošiem un gadu miljoniem nav bijis dīgļa rudimentā, tas nevar rasties dažās paaudzēs; sugas un rāsas, tādēļ arī dzimuma pazīmes ir daudz nemainīgākas un pastāvīgākas, nekā katru dienu apgalvo pavirši pļāpas. Tās nevajaga sajaukt ar tīri individuāliem audzināšanas produktiem, kas nav iedzimti.

Turpretīm sievietes intelektuālās uztveres un piesavināšanās, un arī savu uztveņu reproducēšanas spējas, vispāri diezgan līdzīgas šīm pašām spējām vīrieša smadzenēs. Šajā zinā pie sievietēm novērojams vienmērīgāks vidējais līmenis, piemēram universitātes studijās, kuŗas novērot man bija ļoti liela izdevība Cīriķē. Apdāvinātākie vīrieši ir reprodūktīvi apdāvinātāki un trulākie vīrieši ir reprodūktīvi trulāki, nekā attiecīgie sieviešu ekstrēmi. Es neticu, ka tīri intelektuālā laukā būtu sakāms vēl daudz kas vairāk. Mākslas laukā mēs atrodam šo domu apstiprinājumu: neatkarīgā radīšanā sievietes caurmērā ir ļoti mazvērtīgas, jo viņu darbiem, kaut apdāvinātiem, lielāko tiesu nav īpatnības; es nezinu, vai sievietes ar saviem mākslas darbiem kādreiz ir izcirtušas jaunus ceļus. Turpretīm reproducējošās mākslās sievietes, kā virtuozi, var pilnīgi sacensties ar vīriešiem. Tur viņas pārsteidz ar tām sievišķīgām priekšrocībām, kuŗas tūdaļ apzīmēsim. Protams, kā izņēmumi minamas arī īpatnēji apdāvinātas, neatkarīgi radošas sievietes. Džons Stjuarts Mills gluži pareizi izceļ vēl kādu sievietes īpašību: savu individuālo vērojumu vadītas, tās intuitīvi atrod vispārējo patiesību un, abstraktu teorētizējumu nesaistītas, ātri un skaidri savus vērojumus piemēro konkrētam gadījumam. Tas ir sievietes neapzinošais jeb intuitīvais spriedums.

Jūtu pasaulē abi dzimumi ir ļoti atšķirīgi viens no otra, bet te nevar teikt, ka viens par otru būtu neapšaubāmi pārāks. Jūtu kaislības ir abiem, tikai katram savā-

das. Vīrieša kaislības ir brutālākas un gaistošākas, augstākas un pārākas tikai tad, ja tās asociējas lielāko tiesu ar īpatnējiem un sarežģītiem garīgiem mērķiem un kombinācijām, bet zemākas tās ir nokrāsu un noskaņu smalkuma ziņā. Sievietes jūtas, bez šaubām, ir maigākas, delikātākas, ētiski un estētiski smalkāk niansētas, arī ilgstošākas, vismaz caurmērā, lai gan viņu jūtu objekti bieži vien ir nenozīmīgi un ikdienišķīgi. Ja kāds gluži ikdienišķīgs vīrietis dižojas ar tikpat cēlām jūtām, tad viņš, apzinīgāk vai neapzinīgāk, mēdz sevi identificēt ar slavenākiem un ievērojamākiem vīriem, lieliem dzejniekiem un ģeniāliem māksliniekiem, pašpieticīgi aizmirzdam, ka viņa paša dzimums ir pilns neskaitāmiem jūtu idiomiem. Sievietei intelekts (jeb sprieduma spējas) daudz lielākā mērā atkarīgs no pēkšņa jūtu konservatīvisma, nekā vīrietim. Toties sievietē gluži intuitīvi un ļoti pareizi uztver ievērojamu vīru augstākos ģeniālos vērienus un viņu ētiskās vērtības, sajūsminās par tām un tādēļ bieži vien izraugās un izšķīras daudz pareizāk, nekā caurmēra vīrietis ar savu ticību autoritātei un saviem sofismiem. Jūtu pasaulē abi dzimumi viens otru brīnīšķīgi papildina: vīrietis tiecas uz augstiem mērķiem un jauniem ceļiem, bet sieviete viņa bieži vien neapvaldītās dziņas un trauksmes klusina ar savu mierinošo taktu, noskaņo un izsmalcina viņa toni un katru brīdi cenšas iejusties viņa niansēs.

Bet gribas laukā, pēc manām domām, sieviete caurmērā ir noteikti pārāka par vīrietī. Te un nevienā citā psiholoģiskā laukā viņa aizvien vairāk var svinēt un arī svinēs savas uzvaras. Parasti neviens to neievēro, jo vīrietis līdz šim viens pats turēja neaprobežotās varas scepteri, vismaz ārēji, un tādēļ cilvēci vadīja tikai stipras gribas vīrieši, bet stipras gribas sievietes nomāca likumi un rupjais spēks. Bet kas dziļāk būs novērojis tautu, tas nebūs varējis neredzēt, ka vadošo lomu un gribu ģimenē parasti tikai ārēji reprezentē stiprais kungs un pavēlnieks — vīrietis. Vīrietis ar savu varu un autoritāti daudz vairāk lielīgi dižojas, nekā prot to lietderīgi izmantot un piepildīt, jo viņam trūkst gribas izturības, neatlaidības un elastības, kas gan ir sievietes īstais spēks un īpatnība. Protams, arī te es runāju tikai par caurmēru, par vispārēju likumu, un vājas gribas sieviešu pasaulē ir diezgan. Bet tās viegli krīt par prostitūcijas upuriem un aiz-

iet bojā. Varbūt, te slēpjas tās parādības cēlonis, kādēļ dabiskā izlase bijusi tik labvēlīga sievietes gribas patiesam spēkam. Vīrietis savas gribas trauksmē ir impulsīvāks, brāzmīgāks, bet viegli paļaujas svārstībām un piekāpībām, kad vajadzīga neatlaidīga nepiekāpība. Gluži dabīgi, ka ģimenē vīrietis dod idejas un impulsus, bet sieviete ar savu smalko jūtību, takta sajūtu instinktīvi atšķir labās idejas no ļaunām, ļaunās apkaņo un labās piepilda. Ne jau nu tādēļ, ka sieviete būtu labāka par vīrieti, bet gan tādēļ, ka viņa savu mērķu tieksmē izturīgāka un neatlaidīgāka, un taisni tas pierāda viņas gribas lielāko spēku.

Bet vienu dzimumu pazemot uz otra dzimuma rēķina būtu nenormāli un arī netaisnīgi. Tā kā pie zīdītājiem vairs nav partenogenezes, kas ir gan pie zemākiem dzīvniekiem, tad tiem abi dzimumi līdzī vajadzīgi, nevien sugas vairošanai, bet arī katrai atsevišķai radīšanai; tie abi ir ekvivalenti un viens otram vajadzīgi, kā viena vesela divas puses, kuŗas nevarētu viena bez otras ilgi dzīvot. Vienas puses veiksmē nosaka otras puses veiksmi, — un taisni tas beidzot būtu reiz jāizprot un nevis jādiskutē. Ja ar kādu burvības spēku mūsu tagadējās cilvēces vīriešu vai sieviešu pusei — tādai, kāda tā tagad ir — pēkšņi būtu vajadzīgs un tās abas varētu vairoties katra atsevišķi un viena no otras neatkarīgi, tad vīrieši drīz izvirtu savas vājās gribas un juteklisko kaislību dēļ, bet sievietes izvirtu savas nespējas dēļ pacelt savu garīgo līmeni ar jaunu radošu ideju palīdzību, un arī savas sīkumainās rutīnētības dēļ.

Mēs te vairs turpmāk nerunāsim par sievietes daudzām psiholoģiskām īpatnībām, kas saistītas ar viņas mātes pienākumiem, un par vīrieša īpatnībām, kas saistītas ar viņa fizisko spēku un ģimenes sarga stāvokli, jo, kā dzimumu atšķirības tiešiem secinājumiem, tiem istā vieta būs vēlāk. Neapcerētas pametīsim arī nesvarīgākās korelatīvās atšķirības, kas diezgan jau zināmas un lielāko tiesu atvasināmas no jau minētām un arī no tieši seksuālām atšķirībām. Tās pilnīgi pietiekoši novērojamas, no vienas puses vīriešu barā krogā, no otras puses — sieviešu pulciņā pie kafejas galda. Piemēram sieviete ir caurmērā viltīgāka un kaunīgāka, vīrietis — rupjāks, ciniskāks u. t. t.

Bet vēl es tomēr gribu pieminēt, ka pozitīvi novērojumi biedrībās ar abu dzimumu līdztiesīgiem locekļiem neapstiprina sieviešu izdaudzināto plāpības kāri, jo vīrieši ir vismaz tikpat lieli, ja vēl ne lielāki, tenku kūlēji, kā sievietes.

Dzimuma dziņa

Aptverot trīs iepriekšējās nodaļas, mēs nonāksim pie filozofiskā slēdziena, ka vairošanās pamats ir visu dzīvo būtņu vienkopējā dabiskā dziņa savā augsmē tiekties līdz bezgalībai. Dalīšanās un dzimuma vairošanās notiek tādēļ, ka katra individa augsme nevairāmi ietverta telpas un laika robežās. Tā tad vairošanās nodrošina individa dzīves turpinājumu: individs mirst, bet turpinās savos pēcniekos. Kādēļ indivīdu krustošanās notiek konjugācijas ceļā, mēs nezinām; tur mēs varam izteikt tikai hipotezes; bet dabas pētīšana rāda, ka tā nepieciešami vajadzīga.

Un tā nu mēs redzam, ka no pašiem dzīvības pirm-
sākumiem vairošanās mērķa labā darbojas varens pievilksmes likums. Sākumā, pie viēnšūniņu dzīvo būtņu konjugācijas, tas vienai šūnai liek iespieties otrā. Tad abas savieno savu vielu un viēna otrā izgaist. Abu kodolu molekulas saplūst kopā, lai jauno indivīdu rosinātu un dzītu uz spirtāku, spēka pilnāku dzīvi. To pašu mēs redzam pie stādiem un daudzšūniņu dzīvniekiem, kuŗi vairojas ar pumpuru mešanu, mēs redzam, ka jaunais pumpurs ietver vecā stumbra dzīvības sulu, lai dotu dzīvību jauniem stumbriem, un vīriešu sēklšūniņas apaugļo sieviešu šūniņu, lai visā pasaulē izkaisītu augsmes spējīgus dīgļus. Tādu pašu dzīvības procesu mēs redzam arī dzīvnieku kolonijās, kuŗas sastāv no dažādiem kopā saaugušiem dzīvniekiem (parameras, metameras), piemēram pie lentas tārpiem, korāļiem u. t. t., kamēr atsevišķās metameras (pirmdzīvniekus) nav pietiekoši stipri vienojusi centrālā nervu sistēma. Augstāko dzīvnieku daudzšūniņu indivīdi, lielāko tiesu pat no vairākiem dzīvniekiem kopā saauguši, organizējas kustīgās vienībās ar lieliska dzīvības aparāta, nervu sistēmas palīdzību. Nervu sistēma ar

viņas rīcībā dotu kustības aparātu (muskuliem u. t. t.) top par dzīvā organisma vienotu garīgo vadītāju un tikai viņa to dara par īstu, izveidotu individu. Bet šis vienojošais dzīvības pamats, ko apgardo visas viņa savstarpējo attiecību komplikācijas un ko dēvē par augstāko dzīvnieku individu vai — speciālāk — par centrālo nervu sistēmu, — arī tas nav domājams bez vairošanās dzīvas. Tiklīdz beidzas hermafroditisms un katrs individs pārvēršas par tikai vienas kārtas dzimuma šūniņu nesēju, šī kārtā būtu nolemta iznīcībai, ja centrālajai nervu sistēmai nebūtu vairošanās dzīvas, jo vīriešu dīgļšūniņas nevarētu bez visa individa aktīvas kustības nonākt pie sieviešu dīgļšūniņām.

Tā notiek brīnišķīgā, netveramā parādība, ka augsmes un vairošanās dzīva pārņem visu nervu sistēmu, tas nozīmē visu individa garīgo dzīvi jeb augstāko personības dzīvi. Dzimuma gatavību sasnieguša individa nervu sistēmu satver un caurstrāvo varena dzīva un kaistoša tieksme, kas viņu dzen pie otra dzimuma. Šajā dzīvē pēkšņi izgaist visas rūpes un viss prieks par savas personības pasargāšanu. Vairošanās dzīva pārspēj un pārskan visu. Paliek tikai viens prieks, tikai viena tieksme, tikai vienas ilgas, kvēlošas ilgas pēc otra dzimuma būtnes tuvuma, ilgas šo būtni apskaut un visintimākās skaujās savienoties ar to vienā būtnē. Tad liekas, itkā viss individs vienā mirkli būtu sajuties kā viena dīgļšūniņa. Tik liela un varena ir šī dzīva un šīs kaisles ilgas, kas dzen savienoties ar otru individu. Šo radīšanas dzīvu un viņas triumfējošo pašpaļāvību skaisti attēlojis Ģēte savā Rietum-Austrumu dīvanā, astotā grāmatā (Suleika), „Satikšanās“ pantā.

Kaut īsu mirkli ielūkojoties apkārtnes dabā, mēs visur redzēsim tās pašas kaislīgās ilgas, to pašu dzimumu tieksmi vienam uz otru. Putnu vidzināšana, zīdītāju dzīvnieku riests, kukaiņu dūkšana, tie visi ir līdzekļi, ar kuriem tēviņš viņina mātīti, drīz izlietodams viltu, drīz atjautību, lai remdētu savas slāpes un piepildītu ilgas, un šajā tieksmē viņš ir neatlaidīgs, pats savu dzīvību nevērsojšs. Tikpat kaislīgas bieži vien ir mātītes ilgas. Bet tā vienmēr koķetē, izliekas, ka pretojas, bēg un viltīgi vairās. Bet jo tēviņš kustīgāks, trauksmīgāks un izveicīgāks, jo mātīti tas ierosina uz ilgāku pretošanos, uz ilgāku koķetības spēli. Vēriģi ielūkojoties tauriņu un putnu mī-

lestības rotaļā, mēs redzam, cik lielas pūles un cik liela neatlaidība bieži vajadzīga tēviņam, lai sasniegtu savu mērķi. Bet kur tēviņš ir smags un tūlīgs, tur mātīte pati bieži vien traucas viņam pretīm vai vismaz viņam nepretojas, piemēram zināmā skudru sugā, kuņas tēviņam nav spārnu, bet mātītēm tādi ir. Rezultāts visur ir viens un tas pats: miesas un dvēseles intīma un svētlaimīga savienošanās kopošanās mirklī.

Pie dažiem dzīvniekiem daba ir taisni izšķērdīga to līdzekļu piešķiršanā, kas viņiem ļauj sasniegt savu lielo mērķi: sugas vairošanu seksuālā instinkta ceļā. Ar lielām pūlēm tā bišu tropā rada simtiem stipru, lielu tēviņu, un tiklīdz mātīte (viena pati visā spietā) sāk savu kāzu lidojumu, tie trakā skrējienā traucas viņas pēdās. Mātīti panāk tikai viens, parasti visstiprākais. Kopošanās reibumā viņš visas savas dzimuma daļas atstāj savas ķēniņienes miesā un pats mirst. Pārējie tēviņi nu ir lieki, un rudenī tos darba bites beidzot nonāvē. Tikpat brīnišķīgs ir bombisīdu sugas tauriņu kāzu periods. Mēnešus, bieži vien pat gadus skaistais „nakts pāva acs“ tauriņš kāpura veidā dzīvo kokos un kā aizmidzis kūnis guļ koka mizā vai kādā sienas stūrī. Beidzot skaistais un greznī krāsotais tauriņš izlido, bet viņam ir gluži rudimentārs zarnu kanāls. Īsā dzīve, kas viņam lemta, neprasa barošanas, un tā veltīta tikai mīlestībai. Tuvumā kautkur viņu gaida mātīte. Tēviņš, kam daba devusi sīkām spalviņām apveltītus taustekļus, kuņi jau lielā tālumā ļoti jūtīgi pret mātītes aromatu, dedzīgā lidojumā steidzas pāri pļavām un mežiem (tiklīdz viņa spārni tapuši stiprāki), jo viņa vienīgais mērķis ir aizlidot pie mātītes. Arī te sacenšas daudzi konkurenti. Laimīgais, kas nonācis pirmais, traucas pie savas mīļākās, un viņa spārnu svētlaimīgo trīsu un skauju īsie mirkļi viņago viņa laimi. Novārdzis viņš drīz pēc šī laimes mirkļa mirst vai pareizāki sakot: klusi un pazemīgi izdveš savu dzīvību, kas nu ir piepildīta. Tāpat nomirst arī viņa sacensoņi, piekusuši savā lidojumā, mērķi pat nesasniedzuši. Bet mātīte aizlido meklēt zaļos stādus, kas viņas pēcniekiem (mīlestības laimes īso mirkļu augļiem) varētu nodrošināt ilgu kāpuru dzīvi. Atradusi ērtu vietu, viņa izdēj bezgalīgu skaitu apaugļotu oļiņu un arī mirst, kā iztukšots trauks, kas piepildījis savu dzīves uzdevumu.

Franču dabaspētnieks Fabrs šīs attiecības spilgti atēlojis savā grāmatā „Souvenirs entomologiques“, dibinādamies uz pārliecinošiem mēģinājumiem. Mani personīgie un citu novērojumi pilnīgi saskan ar Fabra eksperimentiem. Arī skudru tēviņi visi mirst pēc trakas un jautras laulību skrejas un gluži neprātīgas mīlestības, lielāko tiesu poliandriskas. Bet skudru mātītei daba devusi sēklu glabātājus, kas satura daudz tēviņa sēklas un mātītei ļauj daudzus gadus pašai apaugļot savas oļiņas, un tā viņa ilgi darbojas kā veselas skudru kolonijas māte, kas dzīvo ilgu mūžu un ir tapusi tā sakot sekundāri hermafrodīta.

Zemākām būtnēm visa mīlestība ir tikai seksuālā instinkta brāzma. Tiklīdz seksuālā funkcija piepildīta, mīlestība beidzas. Ilgstoša tieksme var attīstīties, kā redzēsim, tikai pie augstākiem dzīvniekiem. Bet kā arī pie viņiem, un pat pie cilvēkiem, ir visu jūteklju un visas dvēseles acumirkliņa reiboņa gadījumi, ko iededzina dzimuma dziņas uzliesmojums, to pierāda novērojumi katru dienu. Kā kāds burvja spēks, arī cilvēku satveŗ mīlestības liesmojums vai pareizāki sakot: seksuālā kvēle. Visu pasauli viņš tad skata tikai šajā gaismā. Mīlētājs vīrietis vai mīlētāja sievietē atstaro visās debesu krāsās, kas dzēš visus īstenības trūkumus un bieži vien bēdīgos sīkumus. Ik mīlestības mirkļa svētlaimība cilvēkam atraisa tādas jūtas, kas viņam liekas mūžīgas. Viņš izrunā neticamākos zvērastus, viņš tic mūžīgai laimei. Savstarpējā pašapmānīšanās uz īsu mirkli par paradīzes burvību pārvērs visu dzīvi. Visikdienišķākais un bieži vien visriebīgākais, kā jau redzējām, pārvēršas par cēlāko un kaislīgāko ilgu objektu... Un tomēr pēc šīs dziņas remdējuma drīz uznāk pieticības un apmierinātības sajūta. Visu burvju pasauli aizsedz priekškarš, un vismaz kādu brīdi cilvēks atkal ir mierīgs un atturīgs.

Tāds vispārējais vēriens ir seksuālais instinkts, ko atraisa dzimumu vairošanās dziņa visā dzīvā dabā. Šī dziņa mums tomēr jāanalizē tuvāk.

Dabiskās dziņas ir dziļi iedzīmti instinkti, kuŗu saknes meklējamas mūsu dzīvnieku senču tālā ciltis vēsturē. Barības instinkts ir individa pašuzturības pamats, seksuālais instinkts, kā nupat redzējām, ir sugas uzturēšanas pamats, ja vairošanos piepilda šķirtu dzimumu indivīdi. Katrs instinkts pieder pie nervu darbības virzītājiem, tas

ir kāds iekšējs spēks, kas liek darboties. Tā tad pie instinkta pieder jūtas, vairākas šādas jūtas, kas to atraisa, un arī zināmi jūtekliski kairinājumi, kas šīs jūtas ierosina, un iededzina attiecīgo instinktu. Es pats, piemēram, esmu pierādījis, ka maitu mušu oliņu dēšanas instinktu tieši ierosina maitas smaka. Tiklīdz šīm mušām laupa viņu osmas organus (taustekļus), viņas vairs nedēj savas oliņas, kaut sēd virsū vislabākai maitai, bet diezgan bīstami citu organu ievainojumi vai arī tikai viena osmas organa iznīcināšana nebūt nedod šādu rezultātu.

Tā tad instinktu mehānisms kā tāds ir kas zemāks un viņa vieta ir zemākie smadzeņu centri, kuņos slēpjas zemākie instinkti. Aleksandrs Jersens pierādījis, ka sienāzis bez galvas smadzenēm var piepildīt kopošanās aktu, kamēr vajadzīgais jūtekliskais kairinājums sasniedz viņa dzimuma nervu centrus.

Tā tad var teikt, ka instinktu mehānisms pieder pie filogenētiski dziļi iedzimtiem automatismiem, kuņiem, lai gan tie sastāv no sarežģītām un no laikā šķirtām, vienotrai sekojošām, koordinētām refleksu kustībām, tomēr nav mūsu apzinīgo, tikai no galvas smadzenēm atkarīgo, tā saukto patvaļīgo kustību. Jauniem, neparedzētiem apstākļiem piemēroties tie nevar un tie vairs nedarbojas, tiklīdz pārtrūkusi virkne, kas tos atraisījusi. Mums jāpieņem, ka instinktus pavada neapziņošā zemapziņa, kuņa kā tāda diezgan vai var panākt savienošanos ar mūsu augstāko apziņu (mūsu parasto apziņu modrības stāvoklī).

Un tomēr, aizvien stiprākas intensīvītātes gadījumā, jūtas un instinkti, pārsējot nervu centru pretestību, sintētiskā (vispāri kopvienotā) formā sasniedz galvas smadzenes un top par augstākās apziņas saturu, un šo apziņu tādā gadījumā stipri iespaido, savienojoties ar visiem tās parādības elementiem, kuņu mēs dēvējam par savu „dvēseli“ šī vārda īstā nozīmē (par lielo smadzeņu dvēseli), un proti: jūtām, intelektu un gribu. Lai seksuālo instinktu (dzimuma dziņu) izprastu, tas jāapcerē no šī viedokļa.

Dzimuma mīlestība un viss, kas ar to saistīts, pieder pie lielo smadzeņu dvēseles, bet dibinās uz dzīvnieku seksuālā instinkta sekundāru izstarojumu. Un tagad mūs nodarbina tikai šis instinkts. Te vēl jāpiemin, ka seksuālie priekšstati, kuņus galvas smadzenēs reiz mo-

dinājusi dzimuma dziņa, tos izstrādājusi un savienojusi ar citiem priekšstatiem, arī savukārt atstāj lielu iespaidu uz dzimuma dziņu, to stiprinot vai vājinot, valdzinot vai atbaidot, un kvalitatīvi pārvēršot. Iepriekšējā nodaļā minētais *libido sexualis*, seksuālā baudas līgsme, ir tas veids, kādā izpaužas cilvēka dzimuma dziņa.

1. **Vīrieša dzimuma dziņa.** Vīrietis, kā redzējam, kopošanās aktā ir aktīvā puse, tādēļ tiešā seksuālā baudas līgsme, t. i. kopošanās tieksme, sākumā viņam ir stiprāka. Viņam tā attīstās spontānāk, patvaļīgāk, jo viņa loma kopošanās aktā taču ir viņa seksuālās darbības svarīgākā daļa. Un turklāt arī viņa dvēseles dzīvē tā ielaužas ar varenu spēku, kaut nespēlē tur tik lielu lomu, kā sievietes dvēseles dzīvē. Zēna dzimuma dziņu bieži vien pārāgri kairina ļauni piemēri un tas nomaldās pa nedabīgiem ceļiem. Vispāri tas attīstās dažādām personām ārkārtīgi nevienādi. Šo tematu mēs vēl apcerēsim, runājot par patoloģiju. Te nerunāsim par dzimuma dziņas pret dabīgām un nenormālām parādībām un apcerēsim to, cik vien varēdami, viņas spontānā un iespējami normālā formā. Atkarībā no tā, kā attīstīts ik indivīds, zēna vēribu agrāk vai vēlāk saista viņa erekcijas, kas sākumā ir tīri refleksiīvas. Garīgi pārāk āgri attīstījies un domāšanā aktīvs cilvēks jau pirms savas dzimuma dziņas pamošanās savu vēribu veltī dzimumu atšķirībām. Bet šī vēriba ar sevišķu spēku pievēršas dzimumu atšķirībām tikai tad, kad dziņa jau pamodusies, jo pirms tam šīs atšķirības ir tikpat vienaldzīgas, kā starpība starp liku vai taisnu degunu. Cilvēks parasti neievēro to, kas viņu afektīvi neinteresē, un tādēļ vīrietis ar vēlu vai vāji attīstītu dzimuma dziņu ir neizprotami vienaldzīgs un nezinošs tādās lietās, turpretīm seksuāli stipri satraucama vīrieša seksuālā interese šim vienaldzīgajam liekas neķītra un riebiģa. Cilvēks ar pārāgri un stipri attīstītu dzimuma dziņu jutīs ziņkārīgu interesi pret dzīvnieku, pat kukaiņu, piemēram mušu, kopošanos, diezgan drīz to pareizi izprātīs un izjutīs attiecīgas, ar šo kopošanos asociējošas seksuālas sajūtas. Bet normālos apstākļos daudz stiprāku un dziļāku iespaidu atstās sieviešu dzimuma būtnes izskats. Bet te slēpjas kāda īpatnēja parādība. Jaunu zēnu visvairāk kairina tādas parādības sievietes dzimumā, kas ir visneparastākas: tādas miesas daļas, kas parasti aiz-

segta, vai spilgtas drēbes un rotas, retas un divainas smaršas, un vispāri tādas sievietes, kādas parasti jauns zēns nemaz neievēro. Šī iemesla dēļ brāļi un māsas seksuālā ziņā nav cits citam valdzinoši, vismaz ļoti niecīgā mērā, ja tikai viņi nav nenormāli un ja miesas kailuma parādīšanās nav ārkārtīga. Tādēļ mežonju tautās, kurās savu miesu neapsedz, zēnus maz uztrauc vai pavisam neuztrauc kailu meiteņu izskats, bet daudz stiprāk viņus kairina tās meitenes, kas neparasti izgreznotas. Muhamedāņus daudz stiprāk seksuāli kairina kaila sievietes seja, eiropiešus — kailas sieviešu kājas, jo muhamedāņu sievietes seja parasti ir tikpat aizklāta, cik Eiropas sievietes kājas. Bet tās visas, protams, ir tikai relatīvas atšķirības. Vīrieti ar stipru un neremdinātu dzimuma dziņu kairina sieviešu dzimums vispāri, ja tikai sieviete nav pārāk veca. Otrs svarīgs un pilnīgi normāls punkts ir tas, ka vīrieti sevišķi valdzina sievietes veselības un spēka parādība. Veselīgas, ziedošas formas, normālas smaršas, normāla balss, izskatā un pieskārienu sajūtā normāla un veselīga āda tikpat stipri kairina normālas dzimuma jūtas, cik neveselīga un izkaltusi āda, slimīgas smaršas u. t. t. seksuāli atbaida.

Viss, kas saistīts ar sievietes īpatnējiem dzimumorganiem, viņu izskats, viņu smarša un arī pieskārieni šiem organiem, dara seksuāli kairinošu iespaidu, un sevišķi stipru vēl tādēļ, ka tie vienmēr apsegti; tas pats sakāms par sievietes krūtīm. Vispārīgi erotisku vīrieti ļoti valdzina sievietes dzimumorgani un to apkārtne.

Smaršas un taustes sajūtas erotikā spēlē ievērojamu lomu. Dzimumorganu īpatnējā smarša ārkārtīgi kairina dzimuma dziņu. Sievietes kuteklis, krūšu gali un mute, mazākā mērā mugurpuse, ir tās īpašās vietas, ko meklē vīrieša taustes jūteklī. Var arī tādi gadījumi būt, kad attiecīgās minētās vietas ir bez erotiskas baudkāres sajūtas spējām vai arī šīs spējas tām zudušas, lai gan parastā taustes sajūta ir vai paliek normāla.

Pirmās seksuālās trīsas ir pilnīgi nenoteiktas: sākumā tās ir pusē neapziņošas un neskaidras sajūtas, kas vīrieti dzen pie sieviešu dzimuma un viņam liek to iekārot. Jauns zēns var iemīlēties, piemēram, simpātiskā sievietes sejā, pilnīgās krūtīs, kairās un viņošanās acīs, un to visu redzot vai atceroties, izbaudīt erekcijas un netverā-

mas ilgas, kuŗas vēl nekoncentrējas pašā kopošanās aktā, kā seksuāli piedzīvojušiem cilvēkiem, bet paliek nenoteiktas un vispārējas, kaut ļoti jūtekliskas. Ilgu laiku šīs ilgas ir tikai tvīksmaina tieksme, sapņošana un dziņa bez apmierinājuma. Ar šiem instinkta izstrāvojumiem fantāzija saista visdaŗādākos tēlus un ainas, raugoties pēc individuālītātes. Seksuālas iekāres objekti rādas sapņos un arī miegā rada erekcijas. Zēns drīz sāk noģist, ka viņa sajūtas jūtekliski lokālizētas viņa dzimuma daļās, sevišķi locekļa galviņā, bet arī visā dzimumorganu apkārtnē, un iedomā skatot sievietu dzimuma daļas, viņš sāk sajūst aizvien lielāku kairinājumu, lai gan seksuālā nemiera sākumā šādas ainas viņam nerādījās. Šajā periodā pirmatnējas tautas, tāpat kā dzīvnieki, sāk jau tieši censties pēc kopošanās akta un beidzot savu mērķi arī sasniedz, jo pirmatnējais cilvēks laulības noslēdz, pats par sevi saprotams, tiklīdz sasniedzis dzimuma nobriedumu. Kultūras cilvēkam šajā periodā jāpārspēj tik grūti kavēkļi, ka ar stipru dzimuma dziņu apveltīts cilvēks izeju meklē vai nu prostitūcijā vai sevi apmierina nedabīgiem līdzekļiem. Parasti miegā, kad jūtekliskie priekšstati darbojas daudz stiprāk, nekā nomodā, seksuālais kairinājums, savienots ar erekciju, rada sēklas izšļākumu gultā, un šo parādību sauc par polūcijām; tām vienmēr ir sakars ar jau minētiem erotiskiem sapņiem. Gulētājam sapnī rādās, ka viņam piekļaujas kailas sievietu figūras un ka viņš ar tām sapnī piepilda kopošanās aktu, pilnīgākā vai nepilnīgākā veidā, jo, kā zināms, sapņiem ir illuzoru uztveŗu intensīvitāte un īpašība. Bet neapmierināta *libido sexualis* radīts uztraukums var arī nomodā tik stiprs būt, ka zēns sāk mehaniski berzēt savu locekli, kas viņam sniedz jūteklisku baudu. Šo baudu reiz sācis, viņš to atkārtoti un beidzot panāk arī sēklas izšļākumu. Tā rodas onanisms (masturbācijas jeb pašapgānīšanās) kļūmais ieradums, kas nomāc dvēseli un novārdzina miesu, jo kairinājums savas atkārtotības dēļ top aizvien nevairāmāks un šī kairinājuma remdēšanu netraucē nekādi ārēji sabiedriski kavēkļi, neviena sveša griba. Šo jautājumu, īpaši onanismu apcerēsim astotā nodaļā, kur runa būs par patoloģiju.

Tīri spontāni no cilvēka dvēseles radušos seksuālo satrauktību, kuŗa notiek bez citu personu jūtekliska rosinā-

juma, Haveloks Elliss dēvē par autoerotismu. Autoerotisma tīrā izcelšanās nav tik viegli izdibināma un pierādāma, jo šajā parādībā vienmēr kādu lomu līdzī spēlē atmiņu priekšstati par otra dzimuma vai arī sava dzimuma redzētiem individiem, un šie priekšstati asociējas ar savu dzimumorganu izskatu un viņu sajūtām. Bet onanisma kairinājums pie bērniem var izcelties gluži spontāni bez attiecībām pret citām personām. J. Blochs te plašākā jēdzienā pieskaita arī to, ko viņš dēvē par „seksuāliem ekvivalentiem“, t. i. erotisma vietā funkcionējošām, ideāli cilvēcīgām vai speciālāk: individuālizētām atdošanās jūtām. Nav noliedzams, ka vīrieša *libido sexualis* ļoti satrauc sēklas šķidrums sakrāšanās sēklas pūslīšos un pēc šī šķidruma izšķāruma satrauktība kādu laiku ir novērsta. Bet drīz mēs redzēsīm, ka šī organiski-mechaniskā satrauktība, kas īstenībā un vispirms piemērota dabiskām prasībām, tagad nebūt cilvēkā nespēlē galveno lomu. Un tas arī gluži saprotams, ka šai satrauktībai vien nevar būt izšķirošas nozīmes, jo kopošanās iespējamība taču beidzot pie visiem dzīvniekiem (kuņi pārņemas dzimumu kopošanās aktā) atkarājas nevien no spermas (sēklas) sakrāšanās, bet arī no mātītes sasniegšanas iespējamībām. Tā tad šī procesa ierosinātājam jābūt kādai jūtekliskai uzverei mātītes būtnē.

Libido sexualis, tāpat kā katra cita iekāre, izteicas fizionomijā. Fizionomija nozīmē smadzeņu darbības (domu, jūtu, apņēmību) atspoguļojumu muskuļos, ar virzītāju nervu un virzītāju centru palīdzību. Tā nav robežota sejā vien; tā ir dvēseles kustību izteiksme visas miesas muskulatūrā; vēderam, rokām, pat kājām ir sava fizionomija. Bet visdzīvāk tā izpaužas acu izteiksmē un sejas muskuļu kustībās. Seksuālo baudkāri izteic skatieni, sejas izteiksme un kustības otra dzimuma būtnes tuvumā. Kā zināms, cilvēki ir ārkārtīgi dažādi savu jūtu un domu izteiksmes vai otrādi: slēpšanas ziņā ar mīmikas palīdzību, tādēļ cilvēka iekšējā pasaule nebūt pilnīgi neatspoguļojas viņa ārveidā. Un turklāt, vairāk vai mazāk apvaldītas dzimuma dzīņas izteiksmi viegli var sajaukt ar cita dvēseles stāvokļa izteiksmi, tādēļ baudkārais cilvēks nebūt nav tas, kas citiem tāds liekas.

Normālā stāvoklī normālam caurmēra jauneklī, kuņš enerģiski strādā garīgu, sevišķi fizisku darbu, un

kuŗš atturas no mākslīgiem kairinoŗiem līdzekļiem, seviŗķi no narkotiskām baudu vielām, piemēram alkohola, kas vājina gribu un aptumŗo domu spējas, seksuālā atturība nebūt nav neiespējama. Protams, jau pilnīgi nobrieduŗā vecumā, bieŗi vien pēc astoņpadsmitā vai divdesmitā mūŗa gada, ņo atturību atvieglo nakts polūcijas ar attiecīgiem sapņiem, bet veselība tādēļ necieŗ. Bet ja ņāds stāvoklis ieilgst, tad to nevar saukt par normālu, seviŗķi tad ne, ja tam nav paredzamas drīzas beigas. Turpretīm, daudz nenormālāki ir daudzi pāragri dzimuma dziņas mākslīgi kairinājumi, kādus sniedz mūsu kultūra.

Mēs jau sacījām, ka *libido sexualis* (seksuālā baudas ligsme) ir individuāli ārkārtīgi daŗāda, varētu pat teikt, ka tā svārstās no nulles līdz nepārtrauktas seksuālas satrauktības stāvoklim, un ņo nepārtrauktību dēvē par *satiiriāzi*. Par seksuālo potenci sauc kopoŗšanās akta piepildīŗanas spēju. ņi spēja vispirms nozīmē stipras un pilnīgi cietas erekcijas un arī samērā bieŗus un bagātīgus sēklas izŗļākumus. *Impotence* jeb kopoŗšanās akta nespēja ir patoloģiska parādība, un lielāko tiesu tā izpauŗas erekciju trūkumā vai arī nepilnīgās erekcijās. Potence un *libido* parasti, bet ne vienmēr saistīti kopā, bet var arī gadīties, ka stipra potence notiek reizē ar niecīgu *libido*, un vēl bieŗāk — intensīvs *libido* ar pilnīgu impotenci; ņi pēdējā parādība ir jau patoloģiska. Novilkt normālas robeŗas, aiz kuŗām sākas patoloģija, gan drīŗ nav iespējams, jo individuālā potence arī daŗādām personām ir ārkārtīgi daŗāda.

Caurmērā *libido* un potence vīrietīm ir visstiprākā starp 20 un 40 gadiem, seviŗķi starp 25 un 35. Daudzi jaunekļi, 18 vai 20 gadu vecumā, un pat vēl vecāki, ir seksuāli gluŗi mierīgi un vēl nemaz nepazīst sēklas izŗļākumus, bet bieŗi vien atrodami 12 līdz 16 gadus veci zēni, kas pilnīgi jau nobrieduŗi *libido* un potences ziņā; visvairāk tādi atrodami agrāk nobriestoŗās tautās. Pirms 14 gadiem ņāda parādība mūsu arieŗu rāsā jau pieskaitāma pie patoloģiski pāragras dzimuma gatavības. *Libido* un potences vēlāks sākums drīŗāk liecina par spēku un veselību. Četrdesmitā mūŗa gadā potence sāk jau lēni vājināties un septiņdesmit gadu vecumā, bieŗi vien jau agrāk, pilnīgi izdziest. Tomēr, kā reti izņēmumi, atrodami arī

astotdesmit gadus veci potences spējīgi sirmgalvji. Normāli arī *libido* novājinās līdz ar cilvēka vecumu, bet bieži vien, sevišķi, ja lieto mākslīgus kairinājumus, šī parādība turpinās ilgāk, nekā potence.

Potence ir divējāda: kopošanās un apaugļošanas spēja. Kopošanās spēja var arī būt bez apaugļošanas spējas, jo, kaut dīglu dziedzeņi jau pilnīgi beiguši darboties, citi dziedzeņi (sevišķi prostāta) tomēr vēl ar saviem sekretiem (atdalījumiem) var uzturēt *orgasmus venericus*, ja tikai nav zudušas erekcijas. Un arī otrādi: impotentiem var būt dzīvi un veselīgi spermatozoidi. Tādā gadījumā apaugļošanu var izdarīt ar šļircenes palīdzību.

Cik ļoti mainās *libido* un potence un cik dažāds ir viņu spēks, to pierāda tas, ka ir vīrieši, kas vairākus gadus no vietas kopošanās aktu piepilda katru dienu vairākas reizes. Seksuālais kairinājums un pati iekāre var sasniegt tādu pakāpi, kā jau pēc īsa brīža, 15 līdz 20 minūtes pēc sēklas izšļākuma, var atkal atjaunoties. Nav sevišķi reti pat tādi gadījumi, piemēram prieka namos un arī citur, kad kopošanās aktu viens un tas pats vīrietis piepilda desmit līdz divdesmit reizes vienā naktī, lai gan šādi gadījumi, bez šaubām, atzīstami par patoloģisku nenormālību. Man zināms kāds kopošanās akta atkārtojums līdz trīsdesmit reizēm. Reiz pie manis, kā pie ārsta, atnāca gluži kņunkaina zemniece, 65 gadus veca, un sūdzējās par savu 73 gadus vecā vīra nezūdošo *libido* un potenci; ik rītu pulkstens trijos, darbā iedams, viņš modinājis savu sievu no miega un prasījis kopošanos, bet ar to vēl nebijis apmierināts un atkārtojis to vakarā pirms miega un bieži vien arī vēl pēcpusdienā! Un atkal otrādi: es esmu redzējis veselīgus un ziedošus vīrus, kuri kopošanos reizi mēnesī un pat vēl retāk atzīst jau par pārmērību! Kāds dzimuma slimību speciālists man reiz stāstīja par bagātnieku, kam piecu gadu laikā seksuālā satiksme notikusi ar divi tūkstoši dažādām sievietēm! Protams, šim satiram bija sifiliss un dažādas gonorejas, ko viņš gluži dabīgi pārraidīja tālāk. Praktiskais Mārtiņš Luters par laulības normu atzina divas līdz trīs kopošanās reizes nedēļā; saprotams, tikai pilnīgā spēku briedumā. Man jāsaka, ka mani daudzie novērojumi un piedzīvojumi šo normu caurmērā apstiprinājuši, un tā arī būtu tā norma, pie kuras cilvēks piemērojies gadu tūkstošu ilgotnē.

Los it
Büch
nr 1X
die mak
t.

365
5
370

Bet aplami un netaisnīgi būtu, ja laulātie ļaudis šo normu atzītu par savām absolūtām tiesībām, jo vēl ilgāka aturība normālam vīrietim pilnīgi iespējama un pat nepieciešami vajadzīga, nevien sievas slimības gadījumos, bet arī menstruāciju laikā un pēc nedēļu guļas. Mazliet sarežģītāks jautājums, sava ilguma dēļ, ir grūtniecības jautājums. Tā prasa gan vērību un lielu saudzību, bet, pēc manām domām, nebūt ne pilnīgu atturību no kopošanās, ja tikai tā norisinās normāli.

Vīrieša dzimuma dziņai ir kāda priekš mūsu sabiedrības fatāla īpašība, kas zināmā mērā izskaidrojama ar jau minēto neparastības kairinājumu un parastības nekairinošo vienaldzību, — šī īpašība ir vīrieša tieksme pēc dažādības un maiņas, kas ir viens no poligamijas (daudzsievības) un arī prostitūcijas un citu līdzīgu parādību svarīgākiem cēloņiem. Sieviete caurmērā ir monogamāka, nekā vīrietis. Ilgā ieradumā, kopojoties ar savu sievu, vīrietis zaudē attiecīgo tieksmes intensīvītāti, totiesu jo intensīvāk tā vērsta uz citām sievietēm; ja tas nav sakāms par visiem, tomēr par ļoti daudziem vīriešiem, un pat par vīriešu vairumu. Šo tieksmi parasti nomāc tikumīgās jūtas, mīlestības cēlums, ģimenes un pienākuma jūtas; bet nevar noliegt šīs tieksmes faktu. Un taismā šī tieksme visbiežāk dzen neierobežotā izvirtībā un kaislību brāzmās ar traģisku galu. Bet par to būs runa vēlāk.

Nepārejot patoloģijas laukā, mums še vēl jāpiemin *libido sexualis* objektu ārkārtīgi individuālās dažādības. Parasti šo parādību visstiprāk ierosina pilnīgas, veselīgas, ziēdošas, jaunas, bet nobriedušas sievietes, sevišķi to miesas daļu skatīšana, kuņas mēdz būt aizsegtas, un visvairāk dzimuma daļas, krūtis un attiecīgas smaršas. Bet arī balsij, sejas izteiksmei, apģērbam un visdažādākiem sīkumiem var būt individuāli kairinošas īpašības. Dažus vīriešus seksuāli kairina drīzāk kalsenas un bālas sievietes. Dažas īpašības un īpatnības kairina vienu, bet gluži vienaldzīgu atstāj otru vīrieti, piemēram mati un viņu krāsa, zināmi aromati, ģērbšanās maniere, zināmi sejas vaibsti, sevišķi krūšu forma u. t. t. Lielāko tiesu vīrieti kairina tādas īpašības, kādas nav bijušas tām sievietēm, ar kuņām tas kopojies no savas jaunības. Arī kontrasti ir seksuāli savstarpēji kairinoši: kalseni ļaudis iemīlas druknās sievietēs, gardeguņi iemīlas strupdegunēs, un

otrādi. Bet vispārēja likuma te nav. Ļoti jauni cilvēki bieži vien izjūt dzimuma dziņu pret vecākām sievietēm, vecāki vīrieši pret ļoti jaunām sievietēm, pat bērniem. Šīs atšķirības ir seksuālās patoloģijas svarīgākais izejas punkts. Bet neraugoties uz visu to, ir vēl diezgan daudz mierīgu vīriešu ar monogāmām tieksmēm un ļoti mērenu maiņu un pārvērtību prieku, ko viņiem varētu dot citas sievietes līdzīvi viņa likumīgai sievai. Nav jāaizmirst arī, ka seksuālo dziņu kairina un uz poligamiju dzen pāmērīga ēšana un dīka dzīve, bet intensīvs darbs, sevišķi fiziskais darbs, šo dziņu nomierina.

Saprotams, ka garīgās un dvēseliskās īpašības dara ārkārtīgi lielu iespaidu uz *libido*. Sievietes ķildība, vienaldzība, izvairība atdzēsē arī vīrieša dziņu, un otrādi: kvēla dziņa, sievietes *libido*, mīlestība un maigums to stiprina un ilgi neļauj izdzist. Šajā nodaļā, kas veltīta dzīvnieciskā instinkta raksturojumam, noteikti jāuzsver, ka sievietes *libido* parasti veicina vīrieša *libido* iekairinājumu un pastiprinājumu un paceļ vīrieša baudu kopošanās aktā. Bet ja arī viss pārējais likums ir tāds, tomēr ir arī pretēji izņēmumi, kur sievietes vienaldzība un izvairība stiprina vīrieša *libido*, un atkal otrādi: sievietes *libido* vīrietī atbaida. Šajā ziņā ir daudz vissmalkāko nianšu. Kopošanās aktā aktīvais vīrietis gan grib un meklē mīlestību un prettiesmi, bet sievietes izaicinošs cinisms, sievietes dabiskās apvaldības un viņas jūtu cēluma un smalkuma trūkums viņu atbaida, ja tikai vīrieša jūtas ir normālas. Normāla sieviete to visu izjūt ar brīnišķīgi smalku instinktu, savas jūtas prot izteikt tik smalki un delikāti, ka nekad neapvainos vīrieša jūtas.

To parādību, ko mēs kā *psīchisku impotenci* apcerēsīm nodaļā par patoloģiju (astotā nodaļa, III, 2) rada priekšstatu pasaules stiprais, traucējošais, kavējošais iespaids, jo šie priekšstati ielaužas dzimuma dziņas automatiskā darbībā. Acumirkliņa un nejauša *psīchiskā impotence* var arī nebūt patoloģiska. Bieži notiek, ka kopošanās aktā, attiecīgu kaislības jūtu, mīlestības priekšstatu brīdī pēkšņi ielaužas kāds situācijas smieklīguma vai sievietes nepatikas priekšstats, vai arī kāda cita iejūtai nepiemērota nejaušība, un vienā mirklī pārtraukta ir visa jūtu un dziņu virkne, kas dzina uz kopošanos, un saldkaires sajūtas un *libido sexualis*, vismaz kādu brīdi,

izgaist un vīrieša erekcija beidzas. Ar apzinīgu gribas sa-
spilētību šo sajūtu virkni atjaunot vairs nevar, tas iespē-
jams tikai ar tādu priekšstatu palīdzību, kas dziļi saistīti
ar *libido sexualis*. Diemžēl, mūsu kultūra nevien izpostī-
jusi seksuālo attiecību dabisko kārtību un bieži vien rupji
tās aizskārusi ar saviem tikumiem, bet mākslīgi tās attī-
stījusi patoloģiskā virzienā. Šī parādība jau izvērtusies
tik plaša, ka pilnīgi nenormālas attiecības jau apzīmē vār-
diem, kādiem būtu apzīmējami normāli jēdzieni. Pie-
mēram alkoholisma jautājumā, t. i. alkoholisma patolo-
ģijā bieži runā par patoloģisko reibumu, itkā reibums va-
rētu būt arī normāls, un ir ļaudis, kas visā nopietnībā ap-
galvo, ka prostitūcija vīrietim sniedz normālu kopošanos!
Itkā par normālu seksuālās dzīves parādību varētu atzīt
samaksātu kopošanos ar pērkamu prieka meitu, kuŗa ko-
pošanās aktā neizjūt nekā un ar mākslīgi piesavinātām
manierēm cenšas tikai iekairināt savus klientus, kuŗus vēl
piedevām apveltī ar veneriskām slimībām! Dzimuma dzi-
ņas dabisko mērķi aizmirdama, cilvēku kultūra to kopusi
kā mākslīgu baudu un izgudrojusi visus iespējamus līdzē-
kļus, lai stiprinātu *libido* un radītu tajā lielāku dažādību.
Cik tālu senatnē sniedzas tautas kultūras vēsture, tā tas
bijis visur un vienmēr, un īstenībā mēs neesam ne ļau-
nāki, ne labāki par saviem senčiem. Totiesu mēs šajā ziņā
esam izkopusi daudz izsmalcinātākus un dažādākus līdzē-
kļus, nekā barbaru tautas un pat mūsu tiešie senči, kas
dzīvoja vienkāršākos laikos. Vispirms modernā māksla
bieži vien ir erotisku kairinājumu grandioza veicinātāja,
un teiksim skaidri un gaiši: tā tapusi par p o r n o g r a f i j a s
līdzgaitnieci. Mēs bieži redzam, ka ar liekuļotu
sašutumu par citādi domājošiem tiek mākslas maskā aiz-
stāvēti un aprīnoti erotisku kairinājumu neticamākie
līdzekļi. Fotografija un visas citas mākslas darbu atvei-
došanas izsmalcinātās un pilnīgi izstrādātās metodes, uz-
labotie satiksmes līdzekļi, kas atvieglo dzimumu slepenu
satiksmi, mākslas amatniecība, kas izdaiļo un izgrezno
mūsu dzīvokļus, visa mūsu laika rafinētā greznība, dzī-
vokļu, gultu u. t. t. lielākais komforts, — tas viss bieži
vien kalpo erotiskai baudkārei. Prostitūcija jeb pērkamā
kopošanās dzinusi visbrīnumainākos asnus, kas dziļi ie-
sniedzas patoloģijā. Vārdu sakot, vīrieša *libido sexualis*
mākslīgi veicinātā kultūra izveidojusies par īstu netiklī-

bas augstskolu. Nav ne mazāko šaubu, ka tagad visur izplatītie, mākslinieciski un līdz ar to pilnīgi dabiski izstrādātie erotisko scenu tēlojumi daudz vairāk iekarsē dzimuma dziņu, nekā „veco labo laiku“ rupjie, nemākulīgie tēlojumi, kad erotisko mākslas darbu izplatīšana bija aprobežota tikai ar dažiem muzejiem vai bagātnieku privātām kolekcijām.

Nav šaubu, ka mūžīgi atkārtotais mākslīgais kairinājums, ko rada šie seksuālās kāres objektu attēlojumi visdažādākā un kairinošākā veidā, kāpina arī pašu kāri. Tas taču ir nervu sistēmas fizioloģijas vispārīgs likums, ka vingrinājumi vairo un stiprina katru nervu darbības veidu: ieradums daudz un labi ēst rada rijību; ieradums labi gērbties un mazgāties saltā ūdenī šīs abas darbības jau pārvērš par prasību; fiziska darbība vairo kustības dziņu un stiprina muskuļus; neatlaidīgi ar ko nodarbojoties, attīstās mīlestība uz šo nodarbības objektu un cilvēks pats attīstās par virtuozu; mūžīgi domājot par kādu slimību, cilvēks beidzot sāk just, ka viņš ar to sasirdzis; bieži atkārtotu melodiju cilvēks sāk gluži automatiski svilpot vai dudināt. Bet bezdarbība kādā nozarē vājina attiecīgos kairinājumus. Sajūtu un kustību novārts tās abas vājina un līdz ar to vājina arī pašu sajūtu un kustību dziņu. Bezdarbība kādā nozarē cilvēku dara vienaldzīgu, inertu pret to, jo vairo pretestību galvas smadzenēs, un ja jau sākusies vienaldzība, tad darbības atjaunošana ir apgrūtināta. Tādēļ nav nekāds brīnums, ka šis likums attiecas arī uz *libido sexualis* un ka atturība vājina instinktu, bet viņa vingrināšana, turpretīm, to stiprina. Tāpat kā barības instinktā tukšs vēders, tā arī še bieži vien cīnās kāds spēks, par ko pirmāk jau runājām, un proti: pilnais sēklas pūslītis, savienots ar senas dabiskas dziņas spēku, — cīnās ar nervu sistēmas treniņa likumu. Lai šo jautājumu pareizi noskaidrotu, pareizi jāsaprot šī divu naidīgo spēku spēle, tā pati spēle, kas, kā jau minējām, atkārtojas barības instinktā un miega dziņā. Lai barības instinkts ir, cik valdonīgs būdams, un lai pati dzīves uzturēšana no tā atkarājas, cik lielā mērā atkarādamās, tomēr patiesi ir arī franču paruna: *L'appétit vient en mangeant* (Jo vairāk ēd, jo vairāk gribas). Vēdera dievināšana, kā jau teicām un kā visiem zināms, cilvēku pārvērš par negausu rīmu un žūpu, un tas sāk aptaukoties, viņam iemetas

dzirksts u. t. t. Laisku un slinku cilvēku miegainība ir šai parādībai līdzīga, bet pretējā nozīmē: pietiekoši ilgs miegs, bez šaubām, ir veselības un smadzeņu darbības ražīguma noteikums, bet smadzenes var pieradināt arī pie pārspīlētās miega vajadzības.

Attiecībā pret dzimuma dziņu šim jautājumam ir principiāla nozīme un svars. Te pilnīgi piemērojams pazīstamais mērenības likums: *abusus non tollit usum* (aplami izlietots nenozīmē nelietots). Kāds angļu komentātors aplami pierakstījis Ciceronam šādu principu: „Patiesa mērenība ir prāta neaprobežota vara pār kaislībām un visām netaisnām sirds tieksmēm. Tā nozīmē atturēšanos no visa, kas nav labs, kas pēc savas dabas nav pilnīgi nekaitīgs.” Šī definīcija ir un paliek lieliska, kaut arī tā nav Cicerona. Tā atvaira par sevi jau nedabīgo un indīgo alkohola baudu, bet neatvaira sugai normāli piemērota seksuālā instinkta mērenu apmierinājumu, jo šis instinkts (raugoties pēc apstākļiem, nevis pēc īpašībām) var labs vai slikts, nevainīgs vai noziedzīgs būt. Bet konkrētā gadījumā istā un pareizā mēra pielietošana un pareizā objekta izvēle, ir tikpat vārgs, cik grūts jautājums. Ar morāles sprediķiem te līdzēt nevar.

Man liekas, ka dibinoties uz daudziem piedzīvojumiem ar neskaitāmām personām, kas šajā sakarībā lūgušas manu padomu, es varu apgalvot, ka katrs vīrietis, ja tikai griebs godprātīgi sevi pārbaudīt, lielāko tiesu pats varēs dzimuma dziņas mākslīgu kairinājumu atšķirt no dabiskās dziņas. Tas taču nav viens un tas pats, vai vīrieti moca un vajā dzimuma dziņa un seksuālās iedomas, neraugoties uz to, ka viņš ar tām cīnās, jo nevar likumīgi un normāli abus apmierināt, — vai arī viņš tīras baudas dēļ, kas bieži vien saistīta ar dīku dzīvi, gluži neapvaldīti ļaujas mākslīgiem kairinājumiem. Te es runāju tikai par normāliem cilvēkiem; protams, ir arī patoloģiski raksturi, kuriem arī pret savu gribu dzimuma dziņa top par uzmācīgu priekšstatu. Parasti nopietns, ilgstošs darbs, savienots ar izvairīšanos no visiem kairinošiem līdzekļiem, dzimuma dziņu apvalda mērenības robežās, un tā vien jau ir liela svētība.

Pornografisko mākslu mēs jau pieminējām kā *libido* mākslīga kairinājuma līdzekli. Uz zemākiem cilvēkiem

vislielāko iespaidu atstāj nemākslinieciski un rupji izstrādājumi, kuŗu mērķis ir dzimuma dziņas kairinājums ar tīras peļņas nolūku. Peļņas nolūks! Šis vārds apzīmē ļaunuma galveno avotu. Dzimuma dziņas izmantošana ar peļņas nolūku un alkoholisku dzērienu lietošanaš ieradums ir sabiedrisko laupītāju lielākais darbības laukš. Atskaitot pornografiskus attēlus, vīrieša seksuālās vājības mākslīga kairinājuma svarīgākie līdzekļi ir:

Pornografiski romāni, kuŗos seksuālo kaislību mākslīgi kairina un sveļ ar visiem tēlošanas līdzekļiem, ar kuŗiem sacenšas ilstrācijas, lai paceltu publikas pirkšanas kāri; alkohols, kas no vienas puses aptumšo prāta spējas un paralizē gribas augstākos tikumiskos šķēršļus un no otras puses kāpina un stiprina rupju impulsivitāti un *libido sexualis*; šo līdzekļu iespaidots, cilvēks top „uzņēmīgs” un padevīgi krīt par prostitūcijas upuri.

Vispirms vērā jāliek viss modernās prostitūcijas sistēmas arsenāls. (Sk. desmito nodaļu, 3.)

Bet arī citi iemesli, atskaitot peļņas kāri, te spēlē lomu, kā tieši vai netieši dzimuma dziņas mākslīgi kairinātāji. Pornografiskas gleznas vai kāds seksuāli samaitāts cilvēks skolas zēnu pavedina uz onanismu, ko šis zēns iemāca arī citiem saviem biedriem. Zināma seksuāli samaitāta sievietē uz kopošanos pavedina skolas zēnus un bieži vien visas skolas klases, pārāgrī un neveselīgi modinot jaunu zēnu dzimuma dziņu.

Tādi ieradumi, mākslīgi kairinādāmi un postīdāmi dzimuma kaislību, vīriešiem iepotē (kā sekundāru parādību) kaitīgu un bīstāmu izdzīves kāri, kuŗai bieži vien ir visļāunākās sekas. Tāpat kā skolas zēns tūdaļ pēc iesvētīšanas steidzas mutē bāzt cigāru, — lai gan viņa garša tam riebīga, — gribēdams rādīt, ka viņš jau liels cilvēks, tā jaunekļiem liekas, ka viņu tiešs pienākums ir prostituēties, jo „citādi viņi taču nebūtu īsti vīrieši”. Šo nejēdzību vēl sevišķi veicina tas, ka seksuāli nepiedzīvojošos un kautros jaunekļus citi izzobo. Un tā seksuālo jautājumu jauneklīm nopietni un uzmanīgi nenoskaidro vis labvēlīgs un saprātīgs cilvēks, bet viņš ar to pārāgrī iepazīstas viskļūmākā veidā un no vispostošākiem avotiem.

Bet šis ceļš nevien mākslīgi sakāpina *libido sexualis* un nomaldina pa pret dabīgiem neceļiem *libido* objekta

ziņā, bet veselu jaunatnes armiju aplaiž veneriskām slimībām (par alkoholismu nemaz nerunājot) un dzen to bojā.

Mēs runājām par skolas jaunatni. Vēl daudz kļūmāk klājas darba jaunatnei, kas trūkuma un dzīvokļu šauruma dēļ aug visnelabvēlīgākos apstākļos, bieži vien savām acīm redz vecāku kopošanās aktu un daudzkārt to tieši un mākslīgi, ar peļņas nolūkiem, taisni audzina izvirtībai.

Jābrīnās tikai, ka tik neticamu *libido sexualis* kairinājumu postošas sekas nav vēl briesmīgākas, nekā īstenībā jau ir. Protams, šie ekscesi bieži vien rada laulības un ģimenes pagrimšanu, impotenci un daudzus citus dzimuma funkciju traucējumus; bet jāatzīstas, ka veneriskās slimības no vienas puses un alkoholisms no otras rada daudz lielāku un tiešāku postu veselībai, nekā *libido sexualis* mākslīgie kāpinājumi un maldu ceļi. Veneriskas slimības un alkoholisms, turpretīm, posta dvēseles dzīvi un sabiedrisko tikumību.

Viens no vīrieša dzimuma dziņas mākslīgo kairinājumu postošiem rezultātiem ir seksuālā negausība, kas vēlāk, laulībā, ārkārtīgi grūti pierod aprobežoties ar uzticīgu, uz visu mūžu saistītu, ideālizētu mīlestību pret vienu sievieti. Te gan, bez šaubām, var iebilst, ka no daudziem bijušiem uzdzīvotājiem un prieka māju viesiem beidzot izveidojas krietni un uzticīgi laulātie draugi un ģimenes tēvi, sevišķi, ja tiem laimējies izkulties sveikā no saslimšanas ar veneriskām slimībām. Bet kas dziļāk ielūkojies tādu laulību aizkulisēs, tam drīz jāpārlicinās, ka šo laulību lielākās daļas laime ir ļoti apšaubāma. Tāpat kā kaķi nevar atradināt no peļu ķeršanas, tā vīrietim nevar bez pēdām izgaist ilgā un ierastā satiksme ar prieka meitām un ierastā necieņa pret seksuālām attiecībām. Ja iedzimtības pamats kādam cilvēkam ir krietns un labs, bet viņš pašāvēs tikai nejaušam kārdinājumam, tad patiesā un īstā laikā nākusi mīlestība viņu atkal var pacelt, bet agrākās dzīves pārmērības tomēr atstāj savas pēdas un beidzot viņš atkal var viegli noklist pa kļūmiem ceļiem, jo vīrieti drīz var sākt nomākt nepieciešamība aprobežoties tikai ar laulības robežās atļauto kopošanos. No otras puses jāatzīst, ka seksuālā kopošanās pati par sevi, arī laulībā, rada noteiktu ieradumu un tādēļ vien jau daži vīri meklē seksuālus sakarus ārpus laulības.

Šīs neapdomības, pie kuŗām vīrieti noved viņa *libido sexualis*, sevišķi viņa poligamisko tieksmju dēļ, nekad nevajaga sajaukt ar dzimuma dziņas mākslīgu un nenormālu saspilētību, par kuŗu mēs jau runājām. Citas sievietes fiziskās un garīgās īpašības un viņas valdzinošais kairīgums var dzimuma kaislību pilnīgi novērst no pirmākā objekta un ar neticamu spēku to pievērst jaunam objektam. Tādos gadījumos libido elementi bieži vien sajaucas ar augstākas mīlestības elementiem, un šo jucekli izmanto sensāciju romāni un lielākā daļa sensācionelu mīlestības dēku stāsti. Ļoti daudzos tamlīdzīgos gadījumos patoloģiskā iedzimtība spēlē lielu lomu, un šie gadījumi mūs māca, ka kaislīgās „mīlestības laulības“ (mēs nerunājam par tām mīlestības laulībām, kas dibinātas uz abpusēju pazīšanas un mierīgu nosvērtību) nebūt nav vienmēr drošākas un nesatricināmākas, nekā uz aprēķina un apdomības pamata dibinātās laulības, jo patoloģiski kaislīgās dabas, kā zināms, krīt no viena ekstrēma otrā. *Libido sexualis* tādos gadījumos izlaužas ar baigu spēku, un tas var novest pie briesmīgas negantības afektiem, pie slepkavības un pašnāvības. Cilvēkiem, kam nav dziļa un samērā neatkarīga prāta, šī parādība var pārvērst visus uzskatus un visas pārliecības, mīlestību var pārvērst naidā un naidu mīlestībā, taisnības jūtas niknumā un atriebības kārē, godīgu cilvēku pārvērst par meli un intrigantu, vārdu sakot: šīs *libido sexualis*, kas visai dvēseles pasaulei cauri izbrāžas kā briesmīgs viesulis, nav vairs vienkāršs *libido*, un tādēļ bieži vien tas dibināti salīdzināts ar reiboni vai prāta apmātību. Pat savā klusākā, maigākā formā tas laulātu draugu apmāj tā, ka tas ar savu sievu tikai tad spējīgs seksuāli kopoties, ja viņas vietā tas iedomājas citu sievieti, savas jaunās kaislības objektu, iedomājas, ka apskauj taisni šo otru (sk. Gētes „Wahlverwandschaften“, de Missē u. c.).

Šo parādību mēs apcerējām gan šajā nodaļā, kaut tikpat labi tā būtu apcerama nākamā nodaļā, jo te bieži vien vērojama izmisuma pilna cīņa starp *libido sexualis* un augstāko mīlestību. Ir, piemēram, tādi gadījumi, kad vīrs sirsnīgi tiecas uz savu sievu, viņu mīlē un ciena, pat dievina, un tomēr viņas izskats, viņas pieskārieni vīru jutekliski neiekairina, nedomina viņā ne *libido*, ne erekciju, turpretīm garīgi un morāliski mazvērtīga sirēna, daudz

zemāka par viņa sievu, viņu jūtekliski satrauc, lai gan viņš nejūt ne mazāko mīlestību, ne cienību pret to. Vārdu sakot, tādos gadījumos (gan ne visai bieži tik ekstrēmā formā) *libido sexualis* ir nesamierināmā pretrunā ar augstākās mīlestības jūtām. Vīrieti dzen nevaldāma tieksme seksuāli kopoties ar šādu sirēnu, bet viņš ne mūžam negribētu to par savu sievu, ne arī bērnus no tās, jo dvēseles dziļumos viņš to nicina un bīstas no tās. Ja šāds gadījums, kā jau teicām, tik ekstrēmā formā nav gluži ikdienišķīgs, tad līdzīgi, nepilnīgāki jūtu juceklības gadījumi atrodami vīriešu lielākās daļas dzīvē. Šajos gadījumos *libido* ir senais dzīvnieciskais instinkts, to valdzina un apmāj sievietes jūtekliski skatieni, kuplas miesas formas un kaiņas manieres, bet dvēseles labākā, garīgi augstākā daļā augstākās pieklāvības, patiesas mīlestības jūtas, cieši asociētas ar uzticības, pateicības, garīgas kopsaderības priekšstatiem, iet pavisam citu ceļu un saceljas pret minēto dzīvniecisko elementārspēku. Tad liekas, ka „divas dvēseles vienās krūtīs“ (vienā centrālā nervu sistēmā) dzīvo, un tās ir vairāk vai mazāk viena no otras šķirtas un darbojas viena otrai pretīm. Amors nav vairs saskaņā pats ar sevi. Saprotams, te mēs nedomājam tos gadījumus, kad jauna mīlestības kvēle vīrieti garīgi un jūtekliski novērš no viņa senākās mīlestības (vai arī laulātās draudzenes).

Vīrieša dzimuma dziņa nav norobežota tikai kopošanās dziņā vien. Vismaz daudzos gadījumos tā sajaucas (kaut lielāko tiesu neskaidrākā formā un ar mazāku spēku) ar bērnu radīšanas tieksmi, un tā spēlē diezgan svarīgu lomu neviens tēva mīlestībā un augstākās jūtās, bet diemžēl arī dzīvnieciskā instinktā, pašā dziņā. Te mēs tikai to pieminējam. Vēlāk redzēsim, ka mūsu tagadējās kultūras apstākļos šī dziņa kā tāda, spēlē visnelaimīgāko lomu.

— II. Sievietes dzimuma dziņa. Sievietes attiecība pret dzimuma aktu būtībā atšķiras no vīrieša attiecības pret to, neviens sievietes dabīgās pasīvitātes dēļ, bet arī tādēļ, ka viņa nepārdzīvo sēklas izšķākuma procesu. Un tomēr ir arī lielas analogijas: klitora erekcija, kas rada saldkaires sajūtu, jau pirmāk minētā Bartolina dziedzeru atdalīšanās, kas līdzīga vīrieša ejakulācijai, un pats *orgasmus venericus*, kas (ja tikai sieviete to izbauda) ir tikpat intensīvs, kā vīrietim, un bieži vien to vēl pat pārspēj. Kaut sēklas pūslīšu pildīša-

nās procesam līdzīgu procesu sievietē nepazīst, bet ilgstošas atturēšanās gadījumā arī viņas centrālā nervu sistēmā itkā sakrājas *libido* dziņa. Kāda vienkārša precēta sieviete reiz gluži vaļsirdīgi man pateica, ka kopošanās dziņu tā sajūt vismaz divas reizes mēnesī, un ja viņas vīrs neesot mājās, viņa gluži vienkārši aizejot pie cita. Lai gan šīs sievietes psihiskā izjūta ir gluži nesievšķīga, bet viņas *libido* jāatzīst par relatīvi normālu.

Te jāsaprot, ka klitoris sievietei ir ļoti neērtā stāvoklī, un sievietes, kuŗas tikai ar klitora kutināšanu var sasniegt *orgasmus venericus* momentu, bieži vien ar kopošanās aktu nav apmierināmas. Tādēļ daudzas sievietes, ja tām stipras jūtekliskas dziņas, daudz labāk pieķeras lezbiskai mīlestībai vai onanismam. Bet sievietes vispāri erotiski kairina pieskārieni pie dažādām miesas daļām, piemēram krūtīm, sejas, ādas, un daudzām baudu sniedz kāda priekšmeta iestumšana makstī.

Bet tīri seksuālās kāres, dzimuma dziņas galējības sievietei ir daudz lielākas, nekā vīrietim. Daudz retāk, nekā vīrietim, dzimuma dziņa sievietei iedegas spontāni, un ja tā iedegas, tad drīzāk vēlāk. Saldkairās baudas sajūtas sievietē pamostas tikai kopošanās brīdī. Daudzām sievietēm *libido sexualis* momenta nemaz nav. Tām kopošanās akts ir nepatīkams, bieži vien riebīgs, vismaz vienaldzīgs notikums. Dīvains, vīrieša sajūtai vismazāk saprotams un visbiežāk pārpratums radošs ir tas fakts, ka seksuālo sajūtu ziņā vēsas sievietes tomēr, un pat ļoti bieži, ir ārkārtīgi koķetas, vīrieti seksuāli kairinošas un mīlestības, kaislīgu jūtu un glāstu alkstošas. Normāli sievietes seksuālā tieksme daudz mazāk vērsta uz pašu dzimuma aktu un ar to sakarīgām saldkaireis sajūtām, nekā uz visu šī akta seku kompleksu, kas tik svarīgs sievietes dzīvē. Vīrieša dzimuma daļas sievieti parasti nevaldzina un vismazāk jaunu meiteni. Daudz vairāk viņas interesējas pašas par saviem dzimumorganiem. Kad vīrietis jaunā meitenē modina ilgu pilnas simpatiju jūtas, tās parasti izteicas gribā iegūt no šī vīrieša bērnu, atdoties (bieži vien verdziski) šim vīrietim, just viņa glāstus, ilgstošu mīlestību, un pašu vīrieti sajūst kā atbalstu dzīvē. Tās ir neskaidras vispārīgas jūtas, ilgas pēc ģimenes dzīves un mātes laimes, pēc poētiski bruņnieciskiem ideāliem un pēc visā miesā tvīkstošas jūteklības remdējuma, jūteklības, kas

sākumā nekoncentrējas dzimumorganos un neprasa kopošanās. Pats seksuālais kairinājums sievietei mazāk no robežots dzimumorganu sfērā. Piemēram, krūšu gali viņai ir tā sauktā erogenā vieta, kuņas glāstīšana modina sald-kairas baudas sajūtu. Tāpat mute skūpstā brīdī, bet bieži vien daudz mazāk. Aptverot grūtniecības, bērna barošanas un visu mātes pienākumu un funkciju plašumu, kas izveido sievietes dzīvi un atstāj uz viņu izšķirošu iespaidu, pilnīgi saprotama sievietes sajaukto jūtu kopvienība, kas tik maz līdzīga vīrieša jūtām. Viņas tieksme pēc stipra atbalsta izskaidrojama ar to, ka viņas miesas spēks un miesas apmērs mazāks un viņas loma kopošanās aktā ir pasīva. Un taisni tādēļ jaunu meiteni gluži normāli valdzina drosmīgs, spēcīgs, darbīgs un garīgi par viņu pārāks vīrietis, kuņu tā var uzlūkot no lejas augšup un justies mierīga viņa aizsardzībā. Neizglītotu dabas bērnu, necivili-zētu meiteni vairāk valdzina fiziskais spēks, izglītotu meiteni — garīgā apdāvinātība. Vispāri jāsaka, ka sieviete ir daudz lielāks savu ieradumu un instinktu vergs, nekā vīrietis. Cilvēces pirmatnībā drosmē un pārgalvība bija vīrieša panākumu drošākā ķīla. Ar to izskaidrojams tas fakts, ka arī vēl tagad pārgalvīgi Don-Žuani visvairāk satrauc sievietes *libido* un visvairāk sagroza galvas jaunām meitenēm, lai gan citas viņu īpašības ir nožēlojamas un klūmīgas. Vīrieša bīklums un nevarība sievieti atbaida. Garīgi attīstītas sievietes aizvien vairāk jūsmo par vīrieša garīgo pārākumu. Arī šis pārākums var satraukt viņas *libido*. Relatīvi daudz mazāk sievieti kairina vīrieša tīri fiziskais skaistums, kaut gluži vienaldzīgs tas viņai nav. Ir taisni jābrīnās, cik derdzīgos, daudz vecākos un pat kroplos vīriešos var iemīlēties sievietes! Normāla sieviete, kā vēlāk redzēsīm (sestā nodaļā, 8), savu mīlestības objektu izraugās daudz izvēlīgāk, nekā vīrietis. Nekad viņa neies kopoties ar kuņu katru vīrieti, kā bieži vien to dara normālais vīrietis, ko jūtekliski kairina gandrīz katra veselīga, jauna sieviete. Tādēļ viņa ir seksuāli nemainīgāka un reti spējīga just seksuālu kaislību pret vairākiem vīriešiem reizē, bet parasti tikai pret vienu, ko tā mīlē.

Atskaitot bērnu radīšanas dziņu, kas sievietei daudz stiprāka, nekā vīrietim, sievietes normālas dzimuma dziņas galvenā sastāvdaļa ir tieksme ļauties, atdoties pasīvi un pazemīgi ciest savu pakļautības stāvokli. Šo jautājumu

mēs vēl apcerēsīm piektā nodaļā un arī astotā, runājot par mazochismu.

Sievietes sajūtu īpatnība ir arī tā, ka patoloģiska parādība, kas vīrietim ārkārtīgi spilgti un asi atšķirta no normas, sievietei daudz mazāk atšķiras no normālām jūtām; es še domāju uz viņas pašas dzimumu vērstu *libido* kas ved pie tā sauktās *homoseksuālās mīlestības*. Normāli vīrietis uz vīrieti atstāj seksuāli atbaidošu iespaidu; seksuālu tieksmi viens uz otru var just tikai patoloģiski vīrieši. Turpretīm sievietei jūteklisku glāstu dziņa, kas dibinās gan uz vispārēju, neapzinošu seksuālu sajūtu vai vismaz ir viņas filogenetisks rezultāts, nav tik nevairāmi norobežota uz vīriešiem, bet ļoti viegli pievēršas arī citām sievietēm un maziem bērniem vai pat dzīvniekiem, nemaz nepiederējama pie patoloģiski kroplām seksuālām jūtām. Normālas meitenes, piemēram, ļoti labprāt guļ kopā, vienā gultā, viena otru skūpstā un glāsta, ko normāli vīrieši labprāt nedara. Vīrietim visi jūtekliskie glāsti gandrīz vienmēr saistīti tikai ar *libido sexualis* un tikai no tā ir atkarīgi, bet sievietei tā nav. Vīrietim, kā redzējam, augstākā mīlestība var tik atšķirta būt no dzimuma dziņas, ka viņa smadzenēs var sadzīvot divi šajā ziņā pilnīgi dažādi jūtoši indivīdi; vīrietis var pat vismīlošākais vīrs būt un tomēr savu jūteklību remdēt ar pārkamām prieka meitām. Sieviete šāda divatnība ir daudz retāka un nedabīgāka parādība. Augstākā mīlestība viņai grūti šķirama no dzimuma dziņas.

Tādēļ saprotama sievietes īstā *libido sexualis* un orgasma brīnišķā untumainība. Normāli jūtošai sievietei ne *libido*, ne orgasms tik viegli nerodas bez mīlestības. Viena un tā pati sieviete, ja viņa mīlē vienu, bet nemīlē otru vīrieti, var dzimuma aktā ar pirmo izbaudīt visintensīvāko *libido* un visspilgtāko saldkaires sajūtu, bet ar otru (vismaz ļoti bieži, ja ne lielāko tiesu) palikt pilnīgi vēsa un vienaldzīga; tādēļ saprotama arī tā parādība, ka viszemākām prieka meitām, kuŗas neskaitāmas reizes kopojas par naudu, neizbaudīdamas nekādas seksuālas sajūtas, vienmēr ir mīļākais, suteners, kam viņas sniedz visu savu mīlestību un kaislību un ļauj, lai tas viņas pilnīgi izmanto.

Normāla sieviete no vīrieša vispirms prasa mīlestību, maigumu, drošu dzīves atbalstu, zināmu bruņniecību un bērnus. No dzimuma akta baudkāres viņa var atsacīties

pavisam viegli, daudz vieglāk, nekā no savām galvenām prasībām un gaidām. Nekas sievieti, precētu sievu neiesveļ tādā sašutumā, ka vīra vienaldzība, ja tas pret viņu izturās, piemēram, kā pret savas mājas saimnieci. Daži apgalvo, ka sievietes caurmērā ir jūtekliskākas, nekā vīrieši, citi apgalvo, ka tās nav tik jūtekliskas, kā vīrieši. Abi šie apgalvojumi nav pareizi; sievietes ir pavisam savādi, īpatnēji jūtekliskas.

Tā tad visas sievietes dzimuma dziņas īpatnības izskaidrojamas, pirmkārt, ar dzimuma funkciju dziļo iespaidu uz visu viņas dzīvi, otrkārt ar viņas lomas pasīvitāti un treškārt ar viņas sievišķām dvēseles īpatnībām.

Ar šiem iemesliem un vispirms ar sievietes lomas pasīvitāti izskaidrojama sievietes koķetērija jeb griba patikt, viņas instinktīvā tieksme greznoties, rotāties un vīriešus valdzināt ar savu izskatu, saviem skatieniem, savām kustībām, savu grāciju. Taisni te vispirms izpaužas sievietes dzimuma dziņa, bet, kā jau teicām, tas nebūt neliecina par tiešu kopošanās akta kāri.

Tādas ir jaunu, vēl nevainīgu vīriešu jūtas, bet laulības dzīvē vai vispāri pēc vairākkārtīgas kopošanās, šīs jūtas bieži vien pārvēršas. Ir gan vesela vīriešu kategorija, kas dzimuma aktā nav izbaudījusi nekādas saldkairu baudu jūtas, bet normālākām, šīs jūtas izbaudījušām sievietēm līdz ar pieradumu pie kopošanās akta baudu jūtām rodas aizvien lielāka prasība un tieksme uz tām, tā kā diezgan bieži ilgāku gadu laulībā vīra un sievas attiecības pārvēršas gluži ačgārnas: sieva tapusi baudkārkāka, kaislīgāka, nekā vīrs. Tādēļ daudzas atraitnes tik labprāt un tik viegli dodas otrā laulībā, jo viņas jūt nevairāmu vajadzību un tieksmi pēc tām jūtām, kas tapušas jau par ieradumu, un arī vēl tādēļ, ka vīrieši ārkārtīgi viegli padodas vīriešu seksuālai iekārei, ja tā izpaužas neslēptā veidā. Atraitnes dvēselē norisinās divu stipru jūtu cīņa (sekmīgāka vai nesekmīgāka, raugoties pēc individuālītes): no vienas puses sievietes izturība, jūtu nemainība un mirušā vīra kults, bet no otras: seksuālās mīlestības ieradums un ilgas pēc zaudētā atgūšanas. Reliģiskās, tikumīgās vai sapaņainās sievietes uzvar pirmais jūtu komplekss, zemākās, vienkāršāk jūtošās un intelektuālākās uzvar otrs komplekss, ja dzimuma dziņas spēks ir vienāds. Šādās cīņās skaidri redzams, ka caurmērā sievietes smalkjūtība un

griba attiecībā pret savām seksuālām tieksmēm ir lielāka un stiprāka, nekā vīrietim. Pats par sevi saprotams, ka seksuālā kāre šajā ciņā tomēr spēlē ļoti svarīgu lomu; ja šīs kāres nav, tad nav arī ciņas, bet ir tikai sievietes piekāpība pret mīloša vīrieša neatlaidību vai arī platoniska tieksme vai aprēķins.

Klimakteriskā perioda (menstruāciju beigšanās) sākums nebūt nezudina sievietes suksuālo kāri un saldkairo baudu izjūtas, bet normālos gadījumos pats vecums jau uz viņu dara nomierinošu iespaidu. Šajā punktā ir diezgan nenormāla kārtība: vecas sievietes gan seksuāli vairs nekairina vīriešus, bet viņas pašas bieži vien pārdzīvo daudz stiprāku *libido sexualis*, nekā jaunas.

Sieviešu dzimuma dziņas individuālās atšķirības ir vēl daudz lielākas, nekā vīriešu. Ir seksuāli ārkārtīgi kāras sievietes, kas no visagrākās jaunības dienām izjūt nevairāmu *libido*, sāk ļauties onanismam vai mesties vīriešiem ap kaklu. Tādas sievietes ir lemtas poliandrijai (daudzvīrībai), bet vispāri sievietes dzimuma dziņa ir daudz monogamāka, nekā vīrietim. Šī līdz galējībai sakāpinātā sievietes seksuālā dziņa pamazām izvēršas vēl patoloģiskāka, nekā vīrieša ekstrēmā dziņa, un psihopatoloģijā to dēvē par *n i m f o m a n i j u*. Tādi indivīdi atrodami visās sabiedrības šķirās; viņu seksuālā negausība ir taisni fantastiska. Visnegausākās no šīm sievietēm var dzimuma aktam ļauties dienu un nakti, ar relatīvi īsiem pārtraukumiem gulēšanai un ēšanai; viņas pagurst daudz mazāk, nekā vīrieši, jo orgasms viņām nav savienots ar sēklas izšļākumu resp. zaudējumu.

Lai normāla sieviete seksuāli būtu, cik jūtīga un kautra būdama, bet ja viņa ļāvusies izdzīvei, tad abas šīs īpašības izgaist ātri un bez pēdām. To veicina sievietes psihikā iemītošā rutīnes spēja, paļaušanās iespaidiem un gribas konsekvence, arī viņas tieksme uz modes verdzību. Šo faktu apliecina prostitūcija ar saviem nožēlojamiem un bēdīgiem pierādījumiem. (Sk. desmito nodaļu, 3.)

Prostitūtu psiholoģija ir pavisam sevišķa. Cenšanās šādas sievietes pievērst tikumīgai dzīvei ir viens no nepateicīgākiem uzdevumiem, kam reti ir kādi panākumi. Prostitūtu vairums ir sievietes ar vāju un sliktu raksturu, laiskas, mēlīgas, jūtekliskas; šis peļņas veids viņām liekas visvieglākais, un strādāt viņas atradinās pavisam. Dau-

dzas prostitūtas savu kļūmo gaitniecību sāk trūkuma vai kauna dēļ, kauna dēļ par savu krišanu, sevišķi par ārlaulības bērna iegūšanu. Bet svarīgākais dzenulis, bez šaubām, ir iedzimtās īpašības, un alkohols, veneriskās slimības un reiz jau iegūtās ļaunās parašas, līdz ar nepārtrauktiem seksuāliem kairinājumiem, piepilda viņu progresējošo izvirtību. Arī viņu vidū ir tādas, kas nav tik samaitātas, kas savu ceļu sākušas, kādas varas dzītas, un tādēļ viņas ļoti cieš. Vidū starp prostitūciju un normālām dzimumu attiecībām ir vieta tā sauktām kokotēm. Tās ir sievietes, kas kādu laiku vīrietim par naudu sniedz seksuālu baudu. Šīm sievietēm pati seksuālā dzīve arī spēlē tikai relatīvu lomu, jo būtība arī te ir sevišķi peļņas jautājums.

Lai gan no vienas puses mums jāsaka, ka sieviešu seksuālos ekscesus nosaka lielāko tiesu iedzimtā rakstura predispozīcija un dažreiz arī stiprs *libido*, bet no otras puses mums jāatzīst arī tas, ka, vērā liekot seksuālo attiecību ārkārtīgi svarīgo iespaidu uz sievietes smadzenēm, sievietei, kas reiz jau sākusi staigāt prostitūcijas ceļu vai arī citādi nomaldījusies no seksuālās dzīves taisnā ceļa (kaut sākumā viņas īpašības nebūtu bijušas tik ļaunas), vispāri daudz grūtāk nonākt atpakaļ labākā dzīvē, nekā vīrietim tādos pašos apstākļos. Mēs redzējam, ka vīrieša dzimuma dzīve daudz vieglāk atšķirama no citu viņa garīgo un dvēselisko īpašību kopuma, nekā sievietei, un ka šīs dzīves darbība, lai tā būtu, cik kaislīga un stipra būdama, ir daudz gaistošāka, jo daudz mazākā mērā satver visu viņa dvēseles dzīvi. Ja par dzimumu jautājuma sabiedrisko nozīmi grib spriest pareizi, ir jāpazīst un vērā jāliek būtiskā atšķirība starp abiem dzimumiem. Abiem dzimumiem var dot un tiem jādod līdzīgas tiesības; bet viņu daba nekad nebūs savā būtībā vienāda.

Vēsture un etnografija neapšaubāmi pierāda, ka visos laikos, arī pirmatnējās mežoņu tautās, dzimuma dzīves kairināšanai izlietotas visizsmalcinātākās mākslas (O. Štolls, Haveloks Elliss). Erotiskas sievietes visos laikos likušas izdrāzt mākslīgus vīriešu locekļus, lai ar tiem apmierinātu pašas sevi. Ar sieviešu un vīriešu dzimumorganu dažādākām operācijām ir gādāts par abu dzimumu seksuālo baudu stiprināšanu, un tam pašam mērķim izmēģināti visi erogeno miesas daļu kairinājuma veidi. Tādēļ mūsu laika erotiskās pārmērības nevajaga pārāk bargi

nosodīt un, salīdzinot tās ar „veciem labiem laikiem“, apzīmēt par progresējošas izvirtības un dekadences augstāko pakāpi. Tur ir citi cēloņi. Bet no otras puses nedrīkst pirmatnējo tautu barbariskās pārmērības sajaukt ar mūsu laika patoloģiskām izvirtības parādībām. Kādam bulgāram, kas man stāstīja par bulgāru laupītāju varoņdarbiem turku jūgā, es pirms 28 gadiem (1891. gadā) teicu: „Jūsu laupītāji pie mums būtu valdības locekļi.“ Viņš sāka smieties un atbildēja: „Jā! Mūsu parlamentā tiešām sēd kāds bijušais laupītājs.“ Augstākas kultūras zemē noziedznieki lielāko tiesu ir patoloģiski izvirtuši cilvēki, bet barbaru tautās nē, jo noziedzības jēdzieni un motīvi tām ir ārkārtīgi dažādi. Tas pats sakāms par seksuālām izvirtībām. Barbaru tautās tās ir rupjākas un cēlušās no maiņu dziņas u. t. t.; kultūras tautās tās ir patoloģiski iedzimtu izvirtību sekas (sk. astoto nodaļu, instinkta nenormālības).

III. *Flirts*. Ja kādā angļu vārdnīcā mēs meklējam, ko nozīmē šis vārds: flirts, mēs atrodam viņa tulkojumu: koķetība, untumainība, valšķība, lakstošanās u. t. t. Bet šis vārds ir starptautiski modernizēts pavissam citā nozīmē un visās valodās tas apzīmē ļoti daudzu parādību senus jēdzienus, kuŗi noteikti jāšķir no koķetības jēdziena. Koķetība ir speciāli sievišķīga īpašība un uz dzimuma dziņu kā tādu neattiecas; tā ir šīs dziņas netiešs, tīri psihisks izstarojums, par kuŗu būs runa vēlāk. Turpretim tagadējais flirta jēdziens noteikti pieder pie tiešās dzimuma dziņas, kā viņas izteiksmes formu bagātības un dažādības skāla vīrieša un sievietes seksuālā dzīvē. Vārdu sakot, flirts paredz visas viena indivīda seksuālās dziņas izpausmes pret otru, ar nolūku otrā indivīdā atraisīt pretdziņu, atskaitot pašu kopošanos. Flirts var norisināties apzinīgākā vai neapzinīgākā formā. Pats par sevi tas nav nekāda psihiska īpašība un nav arī identisks ar *libido*, jo cilvēks savu *libido* var apslēpt un apvaldīt tā, ka neviens to nenojautīs; nejūtot ne jausmas no *libido*, to var simulēt vai vismaz izturēties tā, lai modinātu to otrā. Tā tad flirts ir darbība, kas vērsta uz to, lai tiklab izpaustu savu erotismu, kā modinātu to citā vai citos. Ja koķete bieži un labprāt flirtē, tas ir dabīgi, tāda ir viņas dabas būtība.

Ir ļoti daudzās flirta pakāpes: no viegli izaicināša, provocējoša, iemilēšanās tviksmes pilna skatiena un liega, tīši nejauša pieskāriena, cauri dažādām mīlestības spēli-

tēm, skūpstiem, glāstiem un skaujām, līdz tā sauktiem nerātniem pieskārieniem un kairinājumiem, nenovestiem līdz pēdējai robežai! Visas nianses te gluži nemanot pāriet viena otrā un, raugoties pēc temperāmenta sajūtības un karstuma, rada lēnus un uzmanīgus vai otrādi: ātrus un stiprus dzimuma dziņas kairinājumus. Dažādo individu seksuālās sajūtības ārkārtīgo dažādību dēļ, kāda uztvere vai iedarbība, pret kuru viens būs gandrīz vienaldzīgs, otru var ārkārtīgi satraukt. Pēdējā gadījumā flirta sekas var (bez kopošanās vai tuvošanās tai) būt *orgasmus venericus*, sevišķi vīrietim; sievietei retāk. Pieaugušo cilvēku deja lielāko tiesu izveidojusies par konvencionāli atļautu flirta formu. Erotiski kairi dejojosa sieviete ar kairinošām miesas formām bieži vien ar sava gērba viegliem pieskārieniem sava partnera, dejas kavaliera erēģētām loceklim, var dejas laikā radīt ejakulāciju (sēklas izšļakumu). Tas bieži vien notiek kvēlošāku glāstu brīžos bez kailas miesas atsegšanas vai tiešiem pieskārieniem pie dzimumorganiem. Sieviete ir samērā labāk aizsargāta pret tādām nejausībām, bet ja tā erotiski ļoti satraucama, tad intīmu glāstu brīžos tā viegli var sevi radīt orgasma izjūtu, sakļaujot un vienu pret otru trinot savas kājas (onanisma veids).

Skūpstis un sevišķi skūpstis uz lūpām flirtā spēlē lielu lomu. Erotiskā rotaļā pāreja no rokas spiediena uz lūpu skūpstu (vismaz sievietei) ir gandrīz nozīmīgāka, nekā pāreja no lūpu skūpsta uz dzimumaktu, lai gan skūpsta sekas par sevi ir gluži nevainīgas.

Parastais flirts tomēr tik tālu nesniedzas. Tas izlieto gan redzes, gan taustes juteklus. Skatīenam flirtā ir ļoti liela loma, jo tas var izteikt daudz un darīt sevišķi stipru iespaidu. Rokas spiedienu, vienkārša tuvošanās, elpas dvesma, šķietami netīša kustība, rokas pieskāriens gērbam un miesai, provocējošas kustības ir parastie flirta līdzekļi. Tādās situācijās, kur cilvēkiem jāsēd cieši kopā vai citādi jāsaspiežas (piemēram dzelzceļa kupejās, pie apsēsta galda viesībās u. t. t.), ceļgalu un kāju kustības spēlē visiem pazīstamu lomu flirtā.

Visa šī dzimuma dziņas mēmā valoda sākumā parasti skan tik uzmanīgi un nevainīgi, ka uzbrūkošo pusi nevar apvainot tiešā pieklājības likumu pārkāpumā. Bet ja šis flirta meklētājs redz, ka viņa klusais aicinājums radis atbalsi, viņš iedegas aizvien lielākā pārgalvībā, — un ja abas

pusēs jau panākušas klusu, mēmu saprašanas, tad spēlīte turpinās un abām pusēm nav vajadzīgs neviens vārds, lai izteiktu savas jūtas. Daudzi flirtētāji vispāri izvairās no vārdiem un viens otru amizē ar šo, kaut nepilnīgo, savu seksuālo sajūtu kairinājumu.

Bet flirta dažādās formas atkarājas no izglītības un intelligences vai temperāmenta pakāpes. Vienkāršā, vulgārā alus dzertuvē, kur kalpotājas lakstojas ar viesiem un viesi ar kalpotājām, flirts norisinās attiecīgi vulgārā formā. Alkohola narkoza iespaids uz smadzenēm vispāri veicina flirta rupjāko un zemāko izteiksmes formu. Tūlīgi, riebīgi, gausi un smagi ir alkohola atraisītie glāsti un flirta manieres, kas diemžēl lielāko tiesu redzamas visās zemēs svētdienu un svētku vakaros, pat uz ielas un dzelzceļa vagonos. Pat smalkākā sabiedrībā alkohola iesveltā dedzība flirtam laupa smalkumu un eleganci. Bet izglītotu cilvēku sabiedrībā, garīgi augstākās aprindās, flirts izveidojas daudz graciosākās un sarežģītākās formās.

Vēl ir kāds flirta veids, flirta garīga variācija, kas piepildās ar valodas, nevis redzes vai taustes palīdzību. Divdomīgas, ar erotiska iespaida nolūku izteiktas frazes un mājiņi ir tikpat erotiski kairinoši, kā pieskārieni un skatiņi. Atkarībā no individuālītātes un izglītības pakāpes, šīs frazes var rupjākas un neķītrākas vai, otrādi, smalkākas un asprātīgākas, taktiskākas vai netaktiskākas būt, u. t. t. Sieviešu dabīgā smalkjūtība un takts te spēlē lielu lomu. Netaktiski vīrieši ar neveikliem un nevietai lietotiem flirta paņēmieniem sievietes erotisku tikai izdzēs, nevis iededzina vēl stiprāku. Tādiem vīriešiem nav panākumu pie skaistā dzimuma. Sieviete patīk flirts, bet viņa grib to piedienīgā ietērpā; lai tas viņai patiktu, flirts jāietērpj galantā un valdzinošā formā.

Sieviete var teikt visu, jāzina tikai, kā to pasaka. Es pazīstu izglītotas mediķes, ar kurām var brīvi sarunāties par visriskantākiem tematiem, bet kuŗas tomēr reiz iedegās tikumiskā sašutumā par kāda profesora vaļīgām un netaktiskām asprātībām, un tikai tādēļ, ka viņš tās izteica rupjā un neatjautīgā formā un ar skaidru nolūku apvainot pieklājības jūtas. Pašas par sevi šīs asprātības bija mediķu ausīm gluži nevainīgas. Kad savām klausītājām es aizrādīju uz šī gadījuma tīri sievišķīgo reakciju, viņas visas smiedamās man piekrita. Arī mūs,

vīriešus, nepatīkami kaitina un puko sievietes erotisma rupjāka, ciniskāka vai netaktiskāka izteiksme, lai gan vispāri šajā ziņā mēs sevišķi jūtīgi neesam.

Nupat šē minētā parādība prasa vīriešu un sieviešu flirta atšķirības noskaidrojumu. Flirtam aktīvi nododas abi dzimumi. Sieviete flirt ir vienīgā atļautā forma, kādā viņa var rādīt savas erotiskās jūtas, un arī te no viņas prasa lielu atturību. Taisni tādēļ sievietes aktīvais flirts attīstījies par ārkārtīgi izsmalcinātu mākslu. Savu erotismu viņa drīkst ļaut tikai minēt; katrs viņas neveiklāks vai netaktiskāks izaicinājums vīrietim atbaida un kaitē jaunavas reputācijai. No savas pasīvās lomas viņa nedrīkst, citiem redzot, atraisīties arī tad, ja viņu plosa un dedzina visstiprākā erotiskā kaislība. Un tomēr viņai ļoti viegli izdodas vīrietim jūtekliski satraukt, lai gan, protams, tas nebūt vēl nenozīmē, ka ar šo izsmalcināto līdzekļu palīdzību tai izdosies vīrietim iekarot arī kā vīru. Tā tad sievietes flirtam, vismaz sākumā, jābūt ļoti vārigam un izveicīgam. To viņai atvieglo viņas erotisma un visas viņas būtības daba. Turpretī vīrietis var straujāks un pārdrošāks būt. Lai ilgāk nekavētos pie šī jautājuma, aizrādīsim uz to, kas jau teikts par dzimumu atšķirībām un ko vēl apcerēsim vēlāk.

Par flirta formām varētu sarakstīt daudzus sējumus. Flirts ir katras seksuālas tieksmes līdzgaitnieks, lai viņas nolūks būtu, kāds būdams. Oficiāli saderinātu ļaužu flirts ietērpjas pilnīgi legālā, pat konvencionālā formā. Gandrīz tikpat konvencionāla ir alus dzertuvju apkalpotāju koķetēšana ar viesiem. Mazliet vairāk izsmalcinātības ir salonu flirtā, vai nu tādos gadījumos, kad tas nedrīkst sniegties pāri noteiktām robežām vai arī tādos, kad to rada brīvas mīlestības sakari pēc grieķu hetēru parauga. Ka lauku puīšu un meitu flirtam ir rupjāka, jūtekliskāka forma, nekā augstāk izglītotu un garīgi smalkāku cilvēku sabiedrībā, kur vadošā loma pieder valodai, tas jau pirmāk noskaidrots. Augstākās aprindās, mūsu laika dīko bagātnieku dzīvē, peldu vietās, spēļu namos, izprieču lokālos, modernās viesnīcās un pat dažos kurortos un sanatorijās flirts spēlē ārkārtīgi svarīgu lomu un visās savās niansēs ir šo iestāžu apmeklētāju lielākās daļas galvenā nodarbība. Kā kupls zieds tas izaug fabrikās un citās vietās, kur cilvēku darbs ir vienmuļīgs un garlaicīgs. Dau-

dziem flirts pilnīgi atvieto (seksuāli) dzimuma aktu un (dvēseliski) mīlestību. Tādi ir visi mūsu laika modernie, no ceļa noklīdušie ikdienas ļaudis, kuriem visa dzīve izplēnē mākslīgos jūteklju kairinājumos visās niansēs, un kuri nav vairs lietojami lielākam derīgam darbam.

Tā tad kā seksuālu tieksmju līdzgaitnieks flirts ir normāls un tam ir sava vieta un savs attaisnojums, bet kā kultivēts pašmērķis: flirts flirta dēļ, tas ir izvirtības veids, patoloģiska parādība.

Seksuālā mīlestība un citi dzimuma dzinās izstarojumi cilvēka dvēseles dzīvē

Mēs redzējām, ka cilvēka dzinū mehānisms vienots ar seniem, no dzīvnieku senčiem iedzimtiem instinktiem, un viņu vieta, acīmredzot, ir zemākos smadzeņu centros. Bet jau pie relatīvi zemākiem dzīvniekiem redzamas arī citas nervu reakcijas, kas ir tā sakot dzimuma dzinās atdarbības un ir tikpat dziļi ieslēptas iedzimtu instinktu veidā. Vīspārsteidzošākā no tām, bez šaubām, ir greizsirdība, t. i. neapmierības un dusmu afekts, kas kādam individam rodas tādēļ, ka viņa dzimuma dzinās objektu iekārojis cits viņa dzimuma indivīds. Greizsirdība var iesakņota būt arī citos instinktos, piemēram barības, godkārbības instinktā u. t. t., bet seksuālā instinktā tā ir viena no tipiskākām blakus parādībām un, kā zināms, noved pie niknākām cīņām, sevišķi starp tēviņiem, dažreiz arī mātītēm. Savas filogenētiski senās izcelšanās dēļ arī šī kaislība ir ārkārtīgi radniecīga instinktām un tādēļ īstā vieta to apcerēt būtu bijusi pagājušā nodaļā. Bet mēs tomēr gribam par to runāt taisni šajā nodaļā (tikai mazliet vēlāk), jo sakarā ar citiem dzimuma dzinās izstarojumiem ir labāk to aptvert, un sevišķi tādēļ, ka tā īsti norisinās psihiskā laukā. Tā daudz vieglāk būs izvairīties no atkārtojumiem.

Galvas smadzeņu, t. i. dvēseles darbības organa izstrādāto seksuālo dzinū dēvē par mīlestību šī vārda īstā, šaurākā nozīmē. Lai skaidrāk aptvertu abu parādību sakarību, mums jādodas atpakaļ šīs grāmatas otrā nodaļā. Šī nodaļa mums jāiesāk ar simpatiju jeb altruistisko, resp. sociālo jūtu īsu filogeniju, bet to mēs varam tikai aforistiski, jo šī jautājuma sīkāks iztirzājums mūs aizvestu pārāk tālu.

Kamēr pie zemākiem dzīvniekiem nav dzimuma individu, tikmēr valda tīrs un pilnīgs egoisms. Ik indivīds aprij, cik vien var iegūt; un ar to, līdzī skaitot arī dalīšanos vai konjugāciju, viņa dzīves mērķis ir piepildīts. Pat vairošanās sākumā, savienojoties tēviņiem un mātītēm, arī vēl ļoti bieži valda tas pats princips. Tipiski šajā ziņā ir zirnekļi, kuņu kopošanās akts ir ārkārtīgi bīstams tēviņiem: vismazākās neuzmanības vai nevērības gadījumā mātīte aprij tēviņus tūdaļ pēc kopošanās akta, dažreiz pat pirms tā, lai nekas neaizietu bojā. Bet arī jau zirnekļu mātīte rāda zināmas pašai izlēdzības jūtas pret saviem mazuliem, vismaz pašā sākumā pēc viņu iznākšanas no olnīas. Pie mazliet augstākiem dzīvniekiem, kā redzējam, jau novērojamas gan stiprākas, gan vājākas simpatiju jūtas, kuņas lielāko tiesu rada individu seksuāla savienošanās, tēviņa pieklāvība mātītei, sevišķi mātītes, bet bieži vien arī tēviņa pieklāvība mazuliem. Šīs jūtas aug līdz intensīvai, bieži vien ilgai mīlestībai starp abiem dzimumiem, pat ilgu gadu uzticīgai laulības kopdzīvei pie putniem u. t. t. No tā vien jau redzama seksuālās mīlestības un citu simpatiju jūtu, proti: mīlestības jūtu, intimā radniecība. Bet katrām simpatiju jūtām starp diviem indivīdiem (jo simpatiju jūtas taču pieder pie patīkamām jūtām) ir attiecīgas pretējas jūtas: nepatīkams sarūgtinājums, kad mīlestības objekts mirst, sasirgst, aizbēg vai arī tiek nolaupīts. Šīs nepatīkamās jūtas pārvēršas neilgu skumju formā, un tās var sniegties līdz ilgām, nebeidzamām bēdām. Pie pērtiķiem un dažām papagaiļu sugām mēs redzam, ka viena laulāta drauga nāve bieži vien otram liek atsāties no barības un dzen to nāvē, jo nāve ir aizvien dziļāko skumju un aizvien lielākās nomāktības dabīgas sekas. Ja pērtiķu mātītei atņem bērnu, tā izcieš dziļākās skumjas. Bet ja dzīvnieks atrod viņam gaidāmo vai viņam jau nodarīto bēdu un skumju cēloni, ja tas, piemēram, redz naidīgo būtni, kas cenšas tam laupīt laulāto draugu vai bērnu, tad viņā rodas naida un niknuma sajauktās reakcijas jūtas pret viņa nelaimes vaininieku. Greizsirdība ir tikai viena šī dusmu forma. Tā tad dusmu afekts un varmācīga, naidīga darbība, kuņā tas izpaužas, ir reakcija pret patīkamo afektu traucējumu. Pašai aizsardzības spējīgi indivīdi, protams, šo dusmu afektu izjūt aizvien stiprāk, bet vājās un

miermīlīgās būtņēs pārsvarā ir bailes un skumjas. Un no otras puses, plēsīgs zvērs, tikai redzot vien kaut arī neaizsargātu un nevarīgu laupījumu, refleksīvā, asociatīvā ceļā iedegas baudkāārā piktumā, kāds vērojams arī pie cilvēkiem.

Otrs simpatiju jūtu atvasinājums ir pienākuma jūtas, sirdsapziņa. Katras mīlestības jeb simpatiju jūtas mīlētāju rosina uz zināmām darbībām, kas varētu veicināt mīlētās būtņes labklājību. Māte baro, lolo, mīkstā gultā gulda savus bērņus; tēvs meklē barību mātei un bērņiem un sargā tos no ienaidniekiem. Visas šīs darbības, kuŗu mērķis nav pašam sava, bet mīlētās būtņes vai mīlēto būtņi labklājība, prasa pūles, briesmu pārspēšanu u. t. t., un tā tad rada cīņu starp simpatiju jūtām un egoismu, proti: nepatiku un negribu darīt tik grūtus, bīstamus darbus. No šīs divu pretēju jūtu cīņas izaug trešās kopvienotās jūtas: pienākuma jūtas, sirdsapziņa. Ja pārsvarā ir simpatiju jūtas un ja pienākums pret bērņiem vai laulāto draugu piepildīts, tad rodas izpildīta pienākuma patīkamas prieka jūtas. Ja, turpretīm, tas nebūs padarīts, tad radīsies sirdsapziņas ēdas, proti: neapmierinātības nepatīkamās jūtas, kas galvas smadzenēs krājas kā neapmierinātība pašam ar sevi, un beidzot var izvērsties par noteiktām nožēlu jūtām. Ja šo jūtu nebūtu pat dzīvniekiem, tad nebūtu iespējama nekāda pienākuma izpildīšana. Tad apbērņojusies kaķe aizbēgtu, nevis sargātu savus mazuļus, iegūto barību apēstu pati, bet nedotu to saviem kaķēņiem. Tā tad mēs redzam, ka cilvēka sabiedrisko jūtu elementi jau skaidri izteikti daudzos dzīvniekos.

Šo jūtu augstākā pakāpe rodas tad, kad simpatiju jūtas neaprobežojas tikai uz kādu laiku nodibinātā ģimenē, bet, kā redzējām, pie daudziem putņiem un pērtiķiem izveidojas par laulības saitēm uz visu mūžu. Vēl plašākas šīs saites izvēršas tad, kad ģimenes kopība aptver lielāku indivīdu skaitu, kuŗus pulcē aizsardzības mērķis, kā mēs redzam pie bezdelīgām, vārnām un beidzot vēl daudz lielākā mērā pie sociālo dzīvņieku sugu lielākām kopībām, piemēram bebriem, bitēm un skudrām. Tādās dzīvņieku kopībās simpatiju un pienākuma jūtas gandrīz vienmēr aptver visus kopības locekļus, bet greizsirdības un dusmas

lielāko tiesu vērsta pret visiem tiem dzīvniekiem, kas nepieder pie kopības.

Vajadzētu aklam būt, lai neredzētu, ka brīnišķīgās parādības, ko mums noskaidro dzīvnieku psiholoģijas un bioloģijas pētījumi, atkārtojas mūsu pašu cilvēka dvēselē. Daudzi dzīvnieki savu pienākuma un simpatiju jūtu un arī laulības mīlestības un uzticības intensivitātē stipri pārspēj cilvēku vairumu, sevišķi daži pērtiķi un papagaiļi. Pie sabiedrībās dzīvojošiem kukaiņiem, piemēram skudrām un bitēm, ar viņu brīnišķīgi smalki iekārtotām, instinktīvi droši un stipri organizētām vienībām, sabiedriskā pienākuma jūtas gandrīz pilnīgi atvairījušas individuālo simpatiju jūtas. Skudras vai bites savus biedrus mīlē tā sakot viņu kopībā. Tās neziedojas atsevišķam biedram, bet tikai visai kopībai; šiem dzīvniekiem tiešām indivīds ir tikai viens visas sabiedrības numurs un viņi tiešām piepilda principu: „Viens par visiem“, bet nekad nē: „Visi par vienu“. Bišu simpatiju pakāpe pret vienu vai otru spīta locekli vai šķiru ir pielāgota šī locekļa vai šīs šķiras derīgumam visa bišu tropa labā. Darba bites ļaunas sevi nosist vai badā mirt savas ķēniņienes labā, toties rudenī bez žēlastības viņas pašas nokauj tranus, kas tapuši nederīgi visai saimei.

Cilvēka varenās un sarežģītās galvas smadzenes to visu ietveļ sevī ar bezgalīgām indivīda atšķirību variācijām. Vispāri cilvēka simpatiju un pienākuma jūtas atīstītas ļoti ģimeniski, proti: tās vēl stipri norobežotas dzimuma dzīves tiešo dalībnieku: abu laulāto draugu un bērnu lokā, kā tas vispāri mēdz būt pie zīdītājiem. Tādēļ pret lielāku sabiedrisku kopību: pret ģimeni plašākā nozīmē, pret cilti, vienas valodas saistītu kolektīvu, nāciju vērsta simpatiju jūtas ir samērā daudz vājākas un vairāk ieaudzinātas un ieradinātas, nekā iedzimtas. Visvājāk attīstītas ir vispārcilvēciskās jūtas, kas katrā cilvēkā redz brāli un cilts radu, un no tām izaugošā sabiedriskā pienākuma jūtas. Kā gan tas lai būtu citādi, ja gadu tūkstošiem un, varbūt, gadu miljoniem cilvēks dzīvojis sīkās, naidīgās grupās un tautībās? Pirmatnējo cilvēku un tagadējo mežoņu cilšu savstarpējais naidis tik lielā mērā bijis un vēl tagad ir bez cilvēces vienības apziņas un bez cilvēcības jūtām, ka šie ļaudis un šīs ciltis ne vien vērzdināja un nokāva cits citu, bet mocīja un spīdzī-

nāja, un aprija cits citu, un dara to arī vēl tagad. Un tomēr individuālās simpatiju jūtas cilvēcē, ieraduma un kopsadzīves dēļ, ļoti viegli pāriet arī uz citu rāsu un tautu locekļiem, un visvieglāk uz dažādiem dzimumiem, un bieži vien pat uzvarētie un gūstā kritušie, kopsadzīves dēļ ar uzvarētājiem, viņu vidū atrod mīlus draugus, vīrus un sievas, — turpretīm individuālas ķildas un antipatijas, kā zināms, var rasties nevien starp vienas cilts locekļiem, bet arī visšaurākā ģimenē. Un tās var iedegties ar tādu spēku, ka ved pie vecāku, bērnu, brāļu slepkavības.

Dažas pomācošas analogijas mums dod skudru instinktīvā sabiedrības dzīve. Neraugoties uz dažu skudru koloniju ārkārtīgo naidu, ieraduma ceļā, bieži vien pēc dažām kaujām un slepkavībām, tomēr izdodas nodibināt bijušo ienaidnieku, pat dažādo sugu savienības, kuŗas top stipras un ilgstošas. Interesanti novērot, ka savienības slēgšanas sākumā vēl ilgi norisinās cīņa starp atsevišķiem indivīdiem un ka stiprākās partijas skudras pazemo, lēni nomoca un nokauj vājākās partijas locekļus, bet vienas un tās pašas kolonijas skudru naidis un ķildas ir ārkārtīgi reta parādība.

Dibinoties uz visu pirmāk teikto un uz neskaitāmiem dabaszinātniskiem konstatējumiem, nav vairs ne mazāko šaubu, ka seksuālās pieklāvības jūtas, t. i. dzimuma dziņa, ir gandrīz visu dzīvniecisko indivīdu vēlāko simpatiju un pienākumu jūtu tiešs vai netiešs p i r m a v o t s. Vēlāk, protams, izveidojoties attiecīgām sabiedriskām parādībām, daudzas no šīm jūtām pilnīgi nošķīras no seksuālām sajūtām un pārvēršas par draudzības jūtām; bet ļoti daudzas vēl tagad ar tām saistītas vai nu apzinīgāk vai neapzinīgāk, ciešākām vai vaļīgākām saitēm. No šīs mīlestības un viņas atvasinājumu izcelšanās īsās skicēs var aptvert seksuālās dzīves vareno iespaidu uz visu cilvēka dvēseles attīstību. Bet no otras puses nedrīkst arī pārspīlēt šī filogenētiskā iespaيدا aktuālo nozīmi. Mazi bērni, kuŗiem (neraugoties uz Freida pretējo, bet maldīgo apgalvojumu, nenormālus izņēmumus atskaitot) vēl nav ne seksuālo jūtu, ne dzimuma dziņas, izjūt nevien intensīvas simpatijas un antipatijas, nevien dusmas un greisirdību, bet arī līdzcietību, piemēram skumjas, redzot citu, mīļu cilvēku ciešanas, un tāpat arī pienākuma jūtas un pašreizīgo ziedošanās prieku. Kastrētiem vēršiem, kastrē-

tiem zirgiem, bezdzimuma darba skudrām ir ļoti spilgtas simpatiju, pienākuma un pieklāvības jūtas. Tā tad šie seksuālo pieklāvības jūtu filogenetiskie atvasinājumi tagad individam parādās jau sen pirms pašas seksuālās sajūtas vai arī neatkarīgi no tās. Tas tomēr netraucē šo sajūtu iespaidu uz tiem, tiklīdz tās parādījušās, un netraucē tiem arī savienoties ar citiem tiešiem seksuālās dzīves atvasinājumiem pat tur, kur pašas dzimuma dziņas nav. Mēs redzam sievietes, kas ir seksuāli pilnīgi vienaldzīgas, un tomēr top par uzticīgām un mīlošām sievietēm un mātēm, un ir apveltītas ar stiprām instinktīvām ģimenes jūtām. Sievietes mīlestības pilnā ziedošanās bieži vien ir seksuālās mīlestības atvietotāja, pat novirzītāja no tās. Daudzu sieviešu seksuālā vienaldzība nav cits nekā, kā mīlestības apslēpšana, piemēram spaidu laulībā ar nemīlamu vīru, un tādā gadījumā šī mīlestība atraisās citā laukā. Mātes jūtas ir simpatiju jūtas (seksuālo jūtu derivāts jeb atvasinājums), kas šie tieši vērsti uz bērniem (seksuālās dzīves produktiem).

No visa pirmāk teiktā skaidri saredzama ar mīlestību sakarā esošo cilvēka dvēseles īpatnību ārkārtīgā komplikētība. Dzimuma dziņas dīgļu individuālās variācijas vislielākā dažādībā saistītas ar rakstura, intelekta un gribas, ar augstāko īpašību individuāliem dīgļiem, lai izveidotu visdažādākās individuālās kombinācijas, kuŗas varētu dēvēt par konstelācijām. Un turklāt vēl cilvēkā kombinējas iedzimtās individuālās īpašības ar neskaitāmiem pieredzējumiem un neskaitāmām atmiņām visās nozarēs, ko savā ilgā mūžā tas sakrājis savās smadzenēs, lai ar visu to, skatoties pēc vajadzības, saskaņotu savus lēmumus un savas rīcības.

Tā kāds vīrietis var pašas tikumības paraugs būt, un gluži vienkārši tādēļ, ka viņa dzimuma dziņa gandrīz līdzīga nullei. Turpretīm otrs vīrietis cieš no nenormāli stipras dzimuma dziņas, bet līdz ar to viņš ir labs, uzticīgs savam pienākumam, ziedošanās spējīgs, un tādēļ viņa dvēselē norisinās visgrūtākās cīņas, kuŗās viņam bieži jākrīt kā zaudētājam. Cits, trešais vīrietis, savā seksuālā dziņā ir ļoti mērens; ja viņam ir stipras pienākuma jūtas un stipra griba, tad savu dziņu viņš pratīs nomākt, bet ja viņa griba un viņa tikumiskās jūtas ir vājas, tad viņš nevarēs atturēties no pirmā kārdinājuma un kairi-

nājuma. Vienā individā mīlestība un dzimuma dziņa var cieši vienota vai gluži šķirta būt. Tāpat kā seksuāli vienaldzīga sievietē var laba māte būt, bet sievietē ar ļoti lielu seksuālu kaislību, turpretīm slikta māte; bet gadīties var arī otrādi.

Seksuālā mīlestība. Par seksuālo mīlestību mēs dēvējam augstāko, patieso viena dzimuma mīlestību uz otru, ja tā nav tikai vienkārša draudzība, bet ir saistīta ar dzimuma dziņu. Par to rakstīt īstenībā nozīmē jūrā ūdeni liet, jo visas daiļrakstniecības trīsceturtdaļas ir pilnas mīlestības tēlojumu. Nav šaubu, ka normāls cilvēks izjūt lielu mīlestības dziņu. Seksuālā mīlestība ar saviem izstarojumiem dvēseles dzīvē ir cilvēka laimes svarīgākais noteikums un cilvēka dzīves galvenais mērķis. Diemžēl, šo parādību ļoti bieži uztver un attēlo pārspīlēti un aplami.

Liekas, ka pašā sākumā mīlestību iededzina *libido sexualis*. Tā ir visiem zināma pasaciņa par Amora būtām. Cilvēki iemīlās viens otra acu skatienā, sejā, krūtīs, balss gaišā metala skaņā u. t. t. Un tomēr *libido* attiecība pret mīlestību ir ārkārtīgi sarežģīts un vārīgs jautājums. Mēs jau redzējām, ka vīrietim ļoti bieži *libido* var bez mīlestības būt, un tāpat arī mīlestība bez *libido*, bet sievietē šie spēki nav tik viegli šķīrāmi, vismaz *libido* bez mīlestības tai retāks, nekā vīrietim. Bet abas šīs parādības nebūt nav viens un tas pats, un to atzīs arī visjūtekliskākais egoists, visbaudkārkākais materiālists, ja tikai viņš nebūs pārāk aprobežots. Notiek arī, ka mīlestība atraisās pirms *libido*, un tas bieži vien rada vislaimīgākās seksuālās attiecības. Divi raksturi viens otram var ārkārtīgi simpātiski būt, un šī tīri garīgā vai dvēseliskā simpatija sākumā var attīstīties arī bez jūteklības, kā tas arī notiek tādos gadījumos, kad tā, piemēram, ilgst no pašas bērības. Praktiski mūsu sabiedrībā lielākais seksuālo sakaru, resp. laulību skaits rodas bez mīlestības, uz tīras spekulācijas vai aprēķina pamata. Tas notiek ar tādu aprēķinu, ka normāls *libido sexualis*, savienots ar ieradumu, laulību stiprinās uz visu mūžu. Tā kā normālais cilvēks savās jūtās nemēdz būt pārāk ekstrēms, tad lielāko tiesu to izdodas arī sasniegt lēnas iecietības un piemērošanās formā, atkarībā no tā, vai laulība sniegusi patīkamus vai nepatīkamus pārsteigumus. Sensacionālie mīlestības romāni, zi-

nāmā mērā pat patiesi un ar īstenību saskaņoti, pārāk bieži tēlo tikai ekstrēmus gadījumus un izņēmumus, pat patoloģiskas nenormālības, jo pilsoniskā caurmēra laulība liekas pārāk neinteresanta un arī bez pikantības. Mums tomēr te nav runa par belletristiskām galējībām vai konvencionāliem romānu tēlojumiem, bet tikai par normālām un īstām mīlestības jūtām, kādas visbiežāk redzam īstenībā. No visa sacītā skaidri redzams, ka seksuālās mīlestības saturs ir divi komponenti: 1. aktuālais *libido sexualis* un 2. simpatiju jūtas, kas filogenētiski attīstījušās no mūsu dzīvniecisko senču pirmībido, bet kas tagad vairs nav no tā atkarīgas. Starpstadijā ir tās simpatiju jūtas, kas agrāk (lielāko tiesu no *libido sexualis*) radušās individa dzīvē un pievērsušās otra dzimuma individam, un kas (šīs jūtas) atkal iedegas ar atmiņu spēku un ļoti lielā mērā palīdz uzturēt mīlestību. Visas šīs dažādās jūtas savstarpēji sajaucas un nepārtraukti iespaidojas visās niansēs. Ja no vienas puses *libido* rada simpatiju, tad savukārt arī *libido* modina simpatiju jūtas un atkal otrādi: otras puses atvairītas, tās izkvēlo un izdziest.

Te mums jāpiemin kāds simpatiju jūtu likums, kas gan ļoti pazīstams, bet ko cilvēki parasti aizmirst. Cilvēks nemēdz sevišķi mīlēt to būtni vai tās būtnes, kas viņam dara daudz laba, bet drīzāk mīlē tās, kurām viņš pats dara labu un kurām pats ziedojas. Tas pietiekoši novērojams vecāku attiecībās pret bērniem un arī laulībā. Kad laulībā viens no laulātiem draugiem otru pārāk dievina un ir pret to pārāk uzmanīgs, tad šis otrs beidzot sāk to atzīt par gluži dabīgu parādību un pret pirmo just daudz mazāk mīlestības, nekā, piemēram, pret izlutinātu bērnu, kam veltī visu savas mīlestības aklo neprātību. Bet arī bērns tad izrādās nepateicīgs un muļķīgai, neprātīgai mīlestībai atbild ar vienaldzību un nekautrību. Vērigāk ielūkojoties, mēs redzam, ka šī spēle atkārtojas visā pasaulē un bieži vien apgrūtina mīlestības savstarpējās jūtas. Tas attiecas arī uz nedzīvām lietām. Cilvēks mīlē dārzu, māju, grāmatu, kuŗu iegūšana viņam prasījusi lielas un mocošas pūles, un ir gluži vienaldzīgs pret visskaistākām un dārgākām dāvanām, kas viņam bez pūlēm iekritušas klēpī. Jau mazs bērns iemīlas bezveidīgā, viņa paša darinātā rotaļu lietiņā, kuŗas dēļ tas pamet dārgās ziemsvētku dāvanas, ko viņam devusi vecāku mīlestība. Tādēļ nekad ne-

vajaga aizmirst senu gudru mācību, ka augstākā, t. i. patiesā mīlestība izpaužas nevien došanā, bet arī liegšanā, un ka tai jābūt saskaņotai ar prātu. Tā gan nav pirmbūtīga, primitīva mīlestība: totiesu tā ir noskaidrota un apgarota ar intelekta elementiem.

— Šo principu laulībā dažs labs vīrs saprot tā, ka viņam jābūt bargam pret savu sievu, lai to neizlutinātu, jo viņš taču ir sievas kungs un pavēlnieks. Cik aplama un maldīga ir šī vienpusīgā izpratne, par to daudz nav jārunā. Lai mīlestība būtu pilnīga, tai jābūt abpusējai, un lai tā abpusēja varētu palikt, arī audzināšanai laulībā jābūt abpusējai: ikvienam jābūt bargam vispirms pašam pret sevi un pret otru nav jābūt vājam un padevīgam. Ja ikviens neatlaidīgi darīs to, kas sekmē otra labklājību, tad, cita labā darbodamies, viņš stiprinās un attīstīs simpātiju jūtas pats sevī. Bet lai to sasniegtu, vajadzīgs abu laulāto draugu godprātīgs darbs, citādi mīlestība, par kādu izlikusies jūteklība, drīz pārvērtīsies par neko vai, kā bieži notiek, par naidu. Nav jābūt aklam pret laulātā drauga kļūdām; tās vajaga nevien lēnprātīgi saudzēt, bet arī milēt to pūliņu dēļ, kādi būs jāizlieto šo kļūdu mīloši pacietīgai labošanai, bet nevis kultivēt tās ar savu vājību.

Bet mums jāiet vēl tālāk un jāpārbauda franču parunas pareizība: *l'amour est l'égoïsme à deux* (mīlestība ir egoisms divatā). Kad divi cilvēki dievina viens otru, viņu mīlestība bieži vien izvēršas egoistiskā naidībā pret pārējo cilvēci. Bet tas bieži vien atstāj nelabvēlīgu iespaidu uz pašas mīlestības īpašību. Cilvēku solidaritāte taisni tagad ir pārāk liela, lai tāda mīlestības sevišķība nebūtu sodīta. Seksuālās mīlestības ideālu es gribētu definēt tā: Seksuālās tieksmes un raksturu harmonijas rosināti, vīrietis un sievietene noslēdz savienību, kuņā viens otru mudina uz sabiedrisku darbu cilvēces labā, un proti tādā veidā, ka savu savstarpējo audzināšanu un arī viņiem vistuvāko būtnu: savu bērnu audzināšanu, viņi liek par visa sava darba izejas punktu.

Tā saprotot mīlestību, tā kļūs tīra un skaidra, un viņā zudīs viss sīkais, jo taisni šis sīkais ir tas, kas visbiežāk posta un maitā sirsnīgākās mīlestības attiecības. Divu

savstarpējas tieksmes saistītu cilvēku vienkopējs sabiedrīgs darbs (cilvēku, kuņģi gan viens par otru mīloši rūpēsies, bet viens otru arī mudinās un rosinās aizvien neatlaidīgāk darboties cilvēces labā) samērā viegli uzvarēs aplamās greisirdības un citas sīkās kaislības, dabiskās filogenētiskās mīlestības sevišķības instinktīvās atdarbības, un mīlestības jūtas izveidosies aizvien ideālākas. Tā „egoisms divatā“ zaudēs pamatu, uz kuņģa tas būtu varējis attīstīties, — un to mēs drīz apstiprināsim ar ļoti daudziem piemēriem.

Dzimumu satiksme laulībā, vismaz mūža ziedošā periodā, stiprina un uztura mīlestību, lai gan tā ir tikai mīlestības cementa daļa. Tas ir novērojumu apstiprināts fakts. Vismaz es esmu daudzos gadījumos novērojis, ka dzimumu satiksmes pārtraukums starp laulātiem draugiem (ko ārsti ieteikuši ar vislabākiem nodomiem, vērā likdami dažus slimīgus traucējumus) radījis savstarpējas mīlestības un pieklāvības atdzišanu un vienaldzību, kas pēcgālā vairs nebija novēršama. Ārstiem vienmēr būtu jādomā par šādu savu padomu sekām un tādi jādod tikai absolūtas vajadzības gadījumos.

Kā vispārīgs princips jāatzīst tas, ka īstā un augstākā mīlestība ir ilgstošas jūtas, un ka seksuālās iekāres pēkšņais viesulis, kas izbrāžās pret kādu agrāk svešu un nepazīstamu cilvēku, nevar būt īstas un patiesas mīlestības mērogs. Šis viesulis sajauc pareizu spriedumu, acīm apslēpj un aptumšo vispildīgākos trūkumus, visu izkrāso debesu un paradīzes krāsās, „iemīlējušos“ dara aklus vienu pret otru un abiem apslēpj otra patieso būtību, — pat tajā labākā gadījumā, kad abu jūtas ir patiesas un skaidras un kad jūteklība nav savienota ar saltu patmīlīgu aprēķinu. Tikai tad, kad pirmā kaislību brāzma, kas sākumā liekas nebeidzama, jau pārskrējusi un kad beidzies laulību vai ārļaulību sakara medus mēnesis, tikai tad sākas atjēgsme un līdz ar to patiesā mīlestība, vai arī vienaldzība vai pat naidis, vai beidzot visu šo spēku kaprīzs sajaukums, kas rada lielākā vai mazākā mērā ciešamu piemērošanos. Taisni tādēļ šī vienā mirklī uzliesmojusē iemīlēšanās vienmēr ir bīstamā, un tikai pilnīgāka vai nepilnīgāka, tikai diezgan ilga un tuva pazīšanās pirms dzimuma sakara ļauj ar zināmu drošību cerēt uz ilgstošu laimīgu kopdzīvi. Un arī tad vēl paliek daudz neparedzē-

tību, un nevien tādēļ, ka tikai reti var kādu cilvēku un viņa iedzimtību pilnīgi pazīt, bet arī tādēļ, ka iegūtas garīgas pārvērtības un slimības arī var to psihiski sagandēt.

Tagad pievērsīsimies daudzām psihiskām parādībām, kurām kāds sakars ar seksuālo mīlestību. Vīrietim, kā jau pirmāk teicām, tās attīstītas vājāk, nekā sievietei.

a) Seksuālās mīlestības psihiskie izstarojumi vīrietī. Vīrieša normāla īpatnība ir tā, ka savas seksuālās potences apziņa veicina viņa pacilātību un ekspansīvu omu, bet impotences vai tikai vājas potences apziņa to nomāc, kaut īstenībā uz normālu, nesamaitātu sievieti šis punkts neatstāj tik milzīgu un izšķirotu iespaidu, kā daudzi vīrieši domā. Šo nozīmību drīzāk gan izdomājusi vīrieša patmīlība un iedomība. Sieviete visvairāk valdzina vīrieša drosme, un seksuālā ziņā šī drosme, kā zināms, izaug vispirms no praktiskiem piedzīvojumiem un rutīnes. Sieviešu psiholoģiju pareizi izprast vīrietim traucē viņa ierastās saites ar prostitūciju. Jo prostitūtas taču ir automāti, kas dresēti pēc vīriešu erotisma prasībām. Ja vīrieši viņās meklē sievietes psiholoģiju, viņi atrod tikai paši savu atspoguļojumu.

Ar vīrieša drosmi saistītas arī viņa iekarošanas mākslas: lakstošanās, kas gan jau novērojama pie putniem un zīdītājiem un pat pie zemākiem dzīvniekiem. Tēviņš vienmēr cenšas patikt mātītei, lai iegūtu viņas labvēlību. Tauriņu un putnu košās krāsas, dziedāšana, dižošanās ar mākslu un spēku ir lielākā vai mazākā mērā saistītas ar šo dziņu. Jau pie dažiem dzīvniekiem šo iekarošanu veicina lūdzošas un tvīkstošas balss skaņas, ja viena puse vai nu patiesi vai tikai izlikdamās otru atraidījusi. Pie mežoniem redzama tā ļoti pārsteidzošā parādība, ka (sk. sesto nodaļu) greznošanās, tetovēšanās dziņa vīriešiem daudz stiprāka, nekā sievietēm. Mums še nebūtu vajadzības sevišķi apcerēt pazīstamos un visās novelēs, romānos, ceļojumu aprakstos un etnografiskos pētījumos līdz apnicībai attēlotos dzimumu iekarošanas līdzekļus; tas būtu gluži lieki. Teiksim tikai, ka augstākas kultūras apstākļos vīrietis daudz biežāk ir iekarošanas objekts, nekā sieviete, un tādēļ dažā labā valdzināšanas mākslas nozarē sieviete ir pārāka par vīrieti. Psiholoģiski svarīgs tikai tas fakts, ka cilvēka aizvien lielākā garīgā komplicētība arī te grozījusi savu taktiku un izstrādājusi jaunus līdz-

klus. Vientiesīga jauneklā vienkārša un dabīga, bet līdz ar to arī tūlīga un kautrīga iekarošanas maniere bieži vien vairs nevar valdzināt mūsu elegantās modes dāmas, kas audzinātas salonu dzīvei, ir piedzīvojušas visas izpriecu un baudu izsmalcinātības un pārkairinātas ar moderno romānu literatūru. Daudz vairāk viņas valdzina vecu uzdzīvotāju un Don-Žuanu izsmalcinātā māksla, kuras virtuozie artisti praktiski pētījuši un pārbaudījuši modernās sievietes psiholoģiju.

Vīrieša normālu seksuālo jūtu otrs izstarojums, kas saistīts ar iepriekšējo, ir bērnu radīšanas dzīva. Nav ne mazāko šaubu, ka vīrietis, — ja tas varētu notikt bez tālākām grūtībām un sekām, — instinktīvi tiektos kopoties ar iespējami vairākām sievietēm un radīt iespējami lielāku bērnu skaitu. Šīs dzīvas apmierināšanas viegla iespējamība paceļ viņa vīrietisko pašapziņu, jo ar to saistīts priekšstats par viņa personības, viņa „es“ daudzkārtotību, par spēku, par plašu valdonību un varu pār sievietēm un bērniem. Tā izskaidrojams tas fakts, ka poligamiski dzīvojošās tautās bagāti vīrieši cenšas pēc iespējami lielāka sievu skaita.

Un nav arī ne mazāko šaubu, ka bezmērķa kopošanās, kāda notiek prostitūcijā, remdē tikai viszemāko *libido* un neapmierinātus atstāj seksuālās dzīvas augstākos, cēlākos izstarojumus. Visiem zināms, ka laimīga laulība, kas nav dibināta uz naudas aprēķiniem vai citām spekulācijām, bet uz mīlestību, bieži vien pārvērš jaunu cilvēku, pārvērš to no pesimista par optimistu, no sieviešu ienaidnieka par sieviešu draugu. „Skaidrā prātā“ ļaudis vai arī „pie prāta nākušie“ bieži vien par to tikai smejas vai groza galvu, šo visa pasaules uzskata pārvērtību iedomādamies par pārejošu mīlestības reiboni. Tā gan bieži vien ir; bet ne tad, kad mīlestību apgaro dziļa savstarpēja cieņa un audzināšana tādā veidā, kā pirmāk pierādījām. Tādu mīlestību laiks nostiprina un bieži vien sidraba kāzu medus mēnesis ir laimīgāks un cēlāks, nekā pirmo un īsto kāzu medus mēnesis. Tad gan var teikt, ka optimisms, kādu to radījusi ar patiesu mīlestību saistīta seksuāla savienošana laulībā, dibināts uz dzīves mērķa normālu piepildījumu, mērķa, kuŗā ietilpst arī abu laulāto draugu vienkopējais darbs. Un to es varētu atkārtot visur un

vienmēr. Šis vienkopējais darbs var abiem vienā nozarē būt (divi mākslinieki, ārsti, zemkopji); tas ir liels skaistums. Bet šīs nozares var arī dažādas būt, un ikviens brīvi darbojas, kā liek viņa gars. Tomēr vēl paliek daudzi vienkopības punkti. Tikai ne verdzisku nomāktību vienā un autokratiju otrā pusē.

Kļūmākais un diemžēl visdziļāk iesakņotais, no mūsu dzīvnieciskiem senčiem iedzimtais seksuālās mīlestības izstarojums, pareizāki sakot: viņas kontrasta reakcija, ir greizsirdība. Kāda pazīstama vācu paruna saka: „Eifersucht ist eine Leidenschaft, die mit Eifer sucht, was Leiden schafft“ *), un tas nebūt nav pārspilējums. Greizsirdība ir mantojums no dzīvniekiem un barbariem, un to es gribētu uzsaukt visiem tiem varoņiem, kas šo kaislību aizstāv kā „apvainotu godu“ un ceļ to uz visaugstākā pjedestala. Sievietei desmitreiz labāk var novēlēt neuzticīgu, nekā greizsirdīgu vīru. Filogenetiski greizsirdība balstās uz cīņu par sievietes iegūšanu un tā attiecas uz to laiku, kad visu veica rupja vara. Izveicība un spēks cīnījās viens pret otru. Un kad uzvarējušais tēviņš ieguva mātīti, viņam bija tā dedzīgi un modri jāsargā, lai cits to nenolaupa. Tādēļ iedegās sīvas cīņas un radās skumju un bēdu jūtas, kuņām līdzī plosījās niknums un skaudība, kad neparasta tuvošanās, skatiens vai kas tam līdzīgs modināja aizdomas par sāncensi. Gluži neticamas ir tās parādības, ko cilvēku laulības vēsturē radījusi vīrieša greizsirdība. Minēšu tikai dzelzs jostas ar atslēgām, kas vēl tagad glabājas senlietu muzejos; tās bija tās jostas, ko viduslaiku bruņinieki, kaņā dodamies, apjoza savām sievām, lai mierinātu savu greizsirdību. Daudzas mežoņu ciltis bargi soda sievieti, bieži vien pat ar nāvi, nevien par laulības pārkāpšanu, bet par gluži vienkāršu sarunu ar svešu vīrieti.

Greizsirdība pārvērš laulību par ellī. Vīrietim tā bieži vien aizsniedzas līdz slimīguma, pat līdz pilnīga prāta sajukuma robežām, un vispāri rāda dažas pārejas pakāpes uz to garīgo slimību, kas bieži mēdz būt parastās alkoholisma sekas. Tāds sievietes mūžs ir nebeidzama mocība. Mūžīgas aizdomas, apvainojumi, sāpinājumi,

*) Nepārtulkojama vārdu spēle, kas nozīmē: „Greizsirdība ir kaislība, kuņa ar neatlaidīgu dedzību meklē to, kas rada ciešanas.“

rupjības, lamas, draudi un sitieni, bieži vien pat slepkavība, — tādas ir šīs briesmīgās kaislības parastākās sekas, protams, atkarībā no individuālām dažādībām. Bet arī mērenākā, normālākā formā greizsirdība ir jau diezgan briesmīga, jo pietiek ar neuzticību un aizdomību vismazākās apmēros, lai mīlestību saindētu. Bieži vien, kā jau teicu, ļaudis runā par dibinātu un taisnīgu greizsirdību. Bet es apgalvoju, ka dibinātas un taisnīgas greizsirdības nemaz nav, ka ir tikai atavistiski iedzimta vai patoloģiska greizsirdība, jo šī kaislība nav cits nekas, kā brutāla, dzīvnieciska muļķība. Saprātīgam vīrietim, ja viņam radušās dibinātas aizdomas par savas sievas neuzticību, bez šaubām ir tiesības ar attiecīgiem līdzekļiem klusībā pārliecināties par savu aizdomu pareizību vai nepareizību. Bet kāda jēga ir pašām greizsirdības scenām? Ja viņa aizdomas būs bijušas nedibinātas, tad viņš tikai velti būs sāpinājis un nelaimīgu darījis savu sievu. Bet ja tās būs bijušas taisnīgas, tad iespējami tikai divi ceļi: ja tā bijusi tikai nejauša aizrautība, mīlestības reibonis, ko citādi krietnā un godīgā sievietē iededzinājis cits vīrietis un viņa pati tādēļ cieš, tad viņa var laboties un pelna piedošanu, — bet ja visa viņas mīlestība tiešām izdzisusi vai arī viņa vispāri ir necienīga un neapvaldāma viltiece, tad greizsirdībai ir vēl mazāk dibinātu pamatu, un tur vajadzīga mierīga laulības šķiršana.

Bet diemžēl cilvēks ļoti mazā mērā ir savu jūtu valdnieks, ja tās ir lielas un stipras, un pēc savas dabas, t. i. pēc savas iedzimtās konstitūcijas greizsirdīgs cilvēks nav dziedināms un ar savu kaislību posta tikai savu un savas laulības otras puses mūžu. Tādiem cilvēkiem vispāri nevajadzētu precēties. Trako namos, tiesas prāvās un romānos greizsirdība spēlē ārkārtīgi lielu lomu, jo tā ir viens no cilvēka dzīves traģēdiju plašākiem avotiem. Lai to, cik iespējams pilnīgi, izdeldētu no cilvēka smadzenēm, vajadzīgs neatlaidīgs audzināšanas un sugas izlases darbs. Par laulātiem draugiem bieži vien saka, ka tie neesot „pietiekoši greizsirdīgi“, jo savas laulības otrai pusei ļaujot diezgan lielu vaļu seksuālās tieksmēs. Ja šāda iecietība ir ciniskas vienaldzības vai pat naudas interešu aprēķins, tad nosodāms šie nav greizsirdības, bet tikumisko jūtu trūkums; bet ja tā dibināta uz gudru un saprātīgu mīlestību, tad tā pelna vislielāko cieņu un atzinību. Visiem greiz-

sirdības varoņiem un greisirdības dievinātājiem es gri-
bētu vērā likt šādu gadījumu:

Kāds cienīts un izglītots vīrs dzīvoja laimīgu laulības dzīvi un viņam bija pieci bērni, visi pusaudži. Kādu dienu viņš iepazinās ar ļoti izglītotu, gudru un cienītu atraitni, savas sievas draudzeni. Biežas tikšanās un ilgas sarunas radīja intimas attiecības un kvēlošu savstarpēju iemilēšanos. Abi izdarīja lielu kļūdu, savā aizrautībā aiziedami diezgan tālu, bet līdz pēdējai robežai tomēr nē, jo atraitne liedzās savam mīļākam ļauties pilnīgi. Viņš savus grēkus izsūdzēja sievai. To pašu darīja arī atraitne. Sieva neiedegās greisirdībā, bet pret abiem nelaimīgiem milētājiem izturējās nevien ļoti saudzīgi un vērīgi, bet veltīja tiem savu vislielāko mīlestību. Visu triju godīgums viņiem atvieglāja šo mīlestības sakaru pamazām noskaidrot un novērst, un tikpat mierīgi tas būtu noticis arī tad, ja atraitne būtu vīram ļāvusies un ar viņu sākusi pilnīgu seksuālu kopdzīvi, jo sieva šo jautājumu būtu izšķīrusi tāpat, ja milētāju kvēle citādi nebūtu bijusi dzēšama.

Tik vērīgi maiga un cilvēcīga attiecība pret nelaimīgu mīlestību, kur visi trīs vienādiem spēkiem centās izvairīties no skandāla un labo attiecību ārēja lūzuma, ētiskā ziņā nesalīdzināmi augstāk vērtējama, un tāpat arī savstarpējas lojalitātes ziņā, nekā visas divkaujas, greisirdības scenas, laulības šķiršanas un viss, kas ar to sakarā. Man zināmi arī daudzi gadījumi, kad vīri bijuši tikpat iecietīgi un saprātīgi pret savu sievu iemilēšanās aizrautībā, un pat pret pilnīgu neuzticību, — un šādas rīcības rezultāti vienmēr bijuši tikai labi. Pats par sevi saprotams, ar to es negribu teikt, ka precētiem vīriem mierīgi jāpacieš sievas viltus, apkaunošana neuzticība un negodība.

Vīrieša dzimuma dziņas psihiskais izstarojums ir arī seksuālā lielība, kas izaug no pārmērīgi sakāpinātas patmīlības, kādu vīrietī rada viņa seksuālā potence. Šīs jūtas, tāpat kā greisirdība, ir dzīvniecisko senču atliekas un tām ir zināma līdzība ar gaiļa un pāva, un vispāri poligamu un spilgti krāsainu dzīvnieku tēviņu lielību. Es šaubos, vai šīs pirmatnējā instinkta atvases, kaut visumā nevainīgākas, ir augstākas un cēlākas par greisirdības atvasēm. Šī ipašība vīrietim, — sevišķi, protams, ja tas nav garīgi augstāk attīstīts, — liek dižoties ar sa-

viem seksuāliem varoņdarbiem un tos pārspilēt. Sapro-
tams, ka pirmo vijoli šādos gadījumos nespēlē rupjais un
nemākulīgais lielbnieks, bet tāds, kas savas rupjās pār-
drošības prot citiem rādīt vienaldzīgā un nevērīgā izskatā,
itkā tas viss būtu pats par sevi saprotams. Šādi seksuālā
dzīvē piedzīvojuši un pašticīgi Don-Žuani sievietēm ārkār-
tīgi imponē, kaut citādi tie būtu pēdējie nelgas un visne-
vērtīgākie ļautiņi. Vienīgais, ko šie varoņi instinktīvi no-
jauš, ir sieviešu vājība, kuŗa viņām liek tik stipri pado-
ties vīrieša izskata un žestu burvībai, valdonīgi pavēlo-
šam tonim, pārdrošībai, nekautrīgi pārgalvīgiem vārdiem,
ka viņas zaudē prātu un ļaujas ilgu pilniem sapņiem par
šiem šaubīgiem bruņiniekiem un atdodas tiem pilnīgā ne-
atjēgsmē, ja tikai tiem netrūkst vajadzīgā aplomba. Bet
vīrieša seksuālā lielība bieži vien atstāj kļūmu iespaidu
uz pašu vīrieti, jo tā viņu dzen pārmērībās, kas sniedzas
pāri viņa dabīgo prasību robežām. Viņš cenšas izcelties
sev līdzīgu cilvēku vidū, lielīties pat prieka meitu sabie-
drībā, kuŗām smadzenēs cita nekā nav, ka seksuālas sē-
nalas. Es savu mūžu neaizmirsīšu šajā ziņā tipisku scenu,
ko piedzīvoju Parīzē, beigdams savas studijas.

Kādam šāda tipa sieviešu varonim bija savu tautas
brāļu, jaunu studentu aprindās liela slava kā seksuālās po-
tences brīnumam. Tā kā es jau senāk viņu pazinu, tad
arī man to stāstīja. Mani paziņas gribēja mani iepazīsti-
nāt ar Latīņu kvartāla tikumiem, kuŗi man, taisnību sa-
kot, derdzās. Viņi ievada mani netīrā alus dzertuvē, kur
sanāca visparastākās studentu kokotes, kas no publiskām
prieka meitām atšķīrās tikai ar to, ka ļoti īsu laiku viņas
dzīvoja tikai ar vienu studentu un, atskaitot seksuālo ko-
pošanos, tikoja tikai pēc šo Muzas dēlu draudzības. Šajā
dzertuvē pie alus galda sēdēja tēviņi un mātītes un vis-
rupjākiem, neķītrākiem vārdiem sarunājās tikai par dzi-
mumorganiem un kopošanās aktu. Te pēkšņi kāds no ma-
niem pavadoņiem piecēlās un mani ar šo sabiedrību iepa-
zīstināja kā minētā seksuālā varoņa tautas brāli un
draugu. Tiklīdz atskanēja viņa vārds, pēkšņi sacēlās tāds
troksnis un tādas klaigas, itkā pieminēts būtu kāda ievē-
rojama garīga vadoņa vārds, un man šī sabiedrība savu
uzmanību pievērsa tikai tādēļ, ka es ar šo slavenību biju
pazīstams. Saprotaams, man bija tik riebīgi, ka visas šīs
gaviles es pēkšņi pārtraucu, un kāda mazliet inteligenta

izskata sievietē skaļi iesaucās: „Ak, jūs, muļķa vīrieši, jūs laikam domājat, ka mēs interesējamies par jums pašiem! Mēs gribam tikai jūsu naudu!” Tā vismaz bija vaļsirdīga un savā ziņā godīga.

Kautrīgākos un cēlāk jūtošos jaunekļos vīriešu seksuālā lielība līdz ar dzimuma dziņu paved uz prostitūciju pretēji viņu labākiem instinktiem, viņu saprātam un viņu ētiskām jūtām. Šī uzvara visvieglāk izdodas ar citu cilvēku zobgalības un ar alkohola apreibināšanās palīdzību. Tas ir vīrieša seksuālās dzīves aptraipīšanas parastākais ceļš, un tur slēpjas viens no sociālās izvirtības svarīgākiem dīgliem.

Dzimuma dziņas satrauktības stāvokli sauc par e r o t i s m u. Ja to neatlaidīgi kultivē uz tīri dzīvnieciskās jūteklības pamata, nesaistītu ar augstākiem ētiskiem un intelektuāliem mērķiem, tad dvēselē izveidojas attiecīgi atspoguļojumi (engrammu kompleksi), ko varētu dēvēt par „p o r n o g r a f i s k o g a r u”. Viss šādu ļaužu priekšstatu aploks ir tik pilns erotisma, ka tas krāso visas viņu domas un jūtas. Visnevainīgākās lietās tie redz divdomīgas, lielāko tiesu netīras seksuālas attiecības. Sieviete tie atzīst tikai kā seksuālas baudas priekšmetu un viņas dvēsele šāda satira smadzeņu spogulī atainojas necienīgas, katram normālam un pieklājīgam cilvēkam derdzīgas erotiskas karikatūras izskatā.

Vīrieša erotisms ar savām rupji jūtekliskām dziņām tiešām radījis veselu kategoriju vāju sieviešu, kas veidotas pēc viņu ideāla. Dzīves baudītājs un uzzīvoņotājs šajā sievietes tipā neatrod pats savu radījumu un atspoguļojumu, bet pasludina šīs sievietes par sieviešu dzimuma normāltipu. Viņš nicīgi noraugās uz to no savas vīrietības augstumiem un neredz, ka tās gandrīz pilnīgi ir viņa paša radītas būtnes, jo atkarīgā sieviete seksuālā ziņā top tas, ko vīrietis no viņas izveido.

Seksuālās kopošanās akts, viņa skaitliskais mērs un izsmalcinātības, dzimumorganu apmēri un formas, prieks pārspēt citus vīriešus un sevišķi tieksme uz patoloģiskām kroplībām un seksuālās baudas rafinētām pārmērībām ir šo pornografisko subjektu gandrīz vienīgais domu un sarunu priekšmets. Ikviens cenšas otru pārspēt, un viņu virtuozitāti šajā nozarē varbūt pārspēj tikai viņu garīgais tukšums un pilnīgā neizglītība visās citās nozarēs.

Zināmās komivojažēru, tirgotāju, virsnieku un studentu aprindās no rīta līdz vakaram citas sarunas nav dzirdāmas. Es atceros kādu divas dienas ilgu braucienu pa Vidus jūru, kad visu laiku, šī vārda tiešā nozīmē, es citas sarunas nedzirdēju. Prostitūcijas un kokotu sistēma un visa modernā seksuālā izvirtība, kas liekulīgi maskojas ar kristiānisma, ar kultūras un ar monogamijas karogu, izstrādājusi tik pornografisku domu un jūtu veidu, ka vīriešiem, kas dzīvo šajā seksuālās izvirtības gaisā, kas pilda pilsētas un, diemžēl, aizvien vairāk arī lauku dzīvi, — nav ne jēgas par īstu mīlestību un par sievietes dvēselē iedzimtām cēlām īpašībām, un tie pazīst tikai viņu karikatūras. Daudzi man pašam atzinušie, ka tiešām tā ir, un brīnījušies, ka es bez morāles sprediķiem centos viņiem modināt pavisam citas domas un citus uzskatus par mīlestību un sievieti. Labākie no šiem ļaudīm, kas šajā purvā ieklīduši drīzāk nejauši, gan vēl nav zaudējuši citādas attiecības pret savu māti, māsu, pret kuņģiem tie bieži vien izjūt tīri reliģisku bijību. Bet tās viņiem ir ārkārtīgas, sevišķas būtnes, pusdievības, kādu citur nekur vairs nav, un viņi nevar saprast, ka ar savu pornografisko un bieži vien pesimistisko uzskatu par sievieti tie citām līdzī pazemo un dubļos samīda arī viņas. Visvairāk tādi uzskati mani pārsteidza Francijā.

Šī aina, ko esmu tēlojis, cēlāku domu un cildenāka gara cilvēkiem var likties pārspīlēta, jo smalkāki un tīrāki raksturi pret šo jautājumu izturas kā strausi: ar riebjumu savas acis novērš no pornografijas purva un gluži instinktīvi no tā vairās. Bet tas nevar ne līdzēt, ne arī ko grozīt, fakti tomēr ir un paliek fakti. Tikai viena lieta mums jāliek vērā: dzimuma dziņa jeb seksuālais instinkts nebūt nav identisks netikumam, tāpat kā seksuālā vienaldzība nebūt vēl nav tikumība. Bet jūtekliskiem vīriešiem, pat krietniem un labiem, vajadzīgs liels gribas spēks, lai atturētos pret kārdinājumiem, kas no visām pusēm kairina viņu jūteklību, tādēļ purvs ierauj daudzus savā raksturā labus vīriešus. Vienaldzīgiem raksturiem šajā ziņā ir labi un ērti: viņi var pušķoties ar tikumības staru vaiņagu un ar šo staru gaismu pārspīdēt savus trūkumus un savas vājības citās nozarēs.

Liekulība ir cilvēka dvēselē dziļi iesakņota īpašība. Cilvēks, kas apgalvo, ka nekad nav liekuļojis, melo

tāpat, kā tas, kas apgalvo, ka nekad nav melojis. Bet es neticu, vai kur citur liekulība spēlē lielāku lomu, kā seksuālā laukā. Nekur citur arī tik daudz nemelo, un krietni un godīgi vīri, ne mirkli nedomādami, pieviļ un krāpj savas sievas. Par mīlestības jūtu liekuļošanu gandrīz nemaz nav jārūnā, jo tā ir viena no ikdienišķīgākām parādībām. Bet šajā ziņā nevar pārāk daudz prasīt un jāliek vērā vainu mīkstinoši apstākļi.

Pirmkārt, vienā mirklī uzliesmojušas erotiskas jūtas cilvēku var tā apžilbināt, ka viņš pats tic mūžīgai mīlestībai un uzticībai, ko zvērē sava erotisma objektam, un tiešām tajā redz visas dievišķīgās īpašības, kādas viņš tam piedzejo. Seksuālas satrauktības stāvoklī divi cilvēki viens otru apmāj, apbur ar illūzijām, lai, varbūt, jau otrā dienā viens otru nopulgotu visnecienīgākiem lamu vārdiem. Kas visu to nepazīst, tam tas liksies neticami. Bet ikviens izmeklēšanas tiesnesis un ikviens cits, kas pētījis dažas tiesas prāvas, ko radījis mīlestības saišu sairums, un kas būs lasījis šīs prāvas dalībnieku korespondenci dažādos mīlestības periodos, tas atzīs mūsu apgalvojuma pareizību. Pirmās vēstulēs mīlētāji viens otru dievina vispārspilētākiem vārdiem, zvērē viens otram mūžīgu mīlestību un uzticību, vismulķīgākā aplamībā viens otru un paši sevi mānīdami. Bet vēstulēs, kas rakstītas, varbūt, jau pēc dažām dienām, jau redzams, ka tie viens otru nozaimo visrupjākiem vārdiem un neķītrākiem ķengājumiem; tik ātri izgaisis viņu reibonis, un viņu liesmaino kaislību ar visām viņas radītām iedomām un attiecīgo loģiku tas pārvērtis pilnīgi pretējās jūtās. Šīs kontrastu parādības ir tik biežas, ka viņās tūdaļ var atrast mīlestības illūzijas un viņas pretreakcijas psiholoģiskā likuma izteiksmi.

Otrkārt, šai liekulībai ir arī sava labā puse. Ne velti kāds domātājs teicis: „Liekulība ir tikuma piekāpība pret netikumumu.“ Cilvēka domas savā kailumā bieži vien ir tik derdzīgi zemiskas vai arī tik nievājošas, ka viņas mazliet izkrāsot nekaitē, un vismaz šajā nozīmē, ja liekulību nav radījusi kautrība vai labvēlība, tā pelna to cildinājumu, ko tai veltījis lielais humorists Marks Tvens savā satīrā: „Par melu mākslas pagrimšanu.“

Un beidzot liekulību seksuālos jautājumos taisni ierosina un rada tā sauktā pieklājība un pat likuma despotisms un barbarisms. Šajā nozīmē tā ir cilvēka dabas skai-

dra atbilde tādām formām un tādiem ieradumiem, kādus izveidojušas gan stiprākā tiesības, gan reliģiskā māņticība un viņas radītas dogmas.

Par seksuālo liekulību es, bez šaubām, nesaucu tos riebiņos liekulības veidus, kuŗi tikai netieši izmanto seksuālās attiecības tīri patīgiem mērķiem, piemēram liekulīgi izrādītu mīlestību, lai iegūtu bagātu ligāvu. Es še domāju tikai to liekulību, ko rada pati dzimuma dziņa vai mīlestība.

Par seksuālo liekulību var spriest tikai no šī viedokļa, un es sevišķi gribētu uzsvērt viņas nupat minētās labās puses, jo laulības dzīvē tā, piemēram, palīdz sevī audzināt cēlākas jūtas, zināmā mērā pārspilējot vai sevišķi uzsverot laulātā drauga (vai laulātās draudzenes) priekšrocības, lai šīs īpašības varētu izpausties vēl cēlākas un labākas. Ja cilvēki viens otram mūžīgi saka tikai nepatīkamas patiesības, tad viegli ir nomākt un nokaut mīlestību. Bet ja viens otram piedzejo vislabākās īpašības, tad ikviens beidzot sāk pārlicināties, ka otram tās tiešām ir, un ikviens tad arī tās piepilda, vismaz kādu daļu no tām, vai arī „cenšas pēc tām, lai tās viņam piederētu“ (Ģēte).

Visnejēdzīgākais liekulības veids ir tas, ko rada netīras naudas intereses vai rupjš *libido* bez mīlestības, vai arī konvencionālu vai reliģisku prasību spaidis. Liekulība ir laba tad, kad cilvēks pats sevī nomāc savas zemākās jūtas, tieksmes un kaislības, gribēdams no otra un pats no sevis tās slēpt, un viņu vietā sevī modina vairāk labu un laipnu īpašību, lai bez patmīlīgiem nolūkiem stiprinātu savas mīlestības objekta cēlākās un labākās jūtas. Šāda liekulība īstenībā ir altruistisku jūtu netiešs produkts; pētošs gars ar sāpēm redz vai nu harmonijas un spontānu iejūsmu trūkumu vai arī antipatijas un naida jūtu esamību, un liekuļodams simpatiju, kuŗai tas meklē objektu un kuŗu tas gribētu izveidot uz visu mūžu, cenšas redzēto slēpt. Tādiem godprātīgiem centieniem bieži vien var izdoties panākt savu trūkumu labojumus un vēlamo jūtu pašiedvesmi. Saprotams, te jāizvairās no pārspilētības un vienkusības, lai nekristu muļķīgā aklumā un lai neizlutinātu milēto cilvēku.

Pats par sevi saprotams, ka seksuālo jūtu psihiskos izstarojumus ļoti iespaido mīlētāja personība. „Mīloša“ egoista mīlestība vienmēr būs vientiesīgi egoisti-

ska. Viņam netrūkst skaistu vārdu un frāžu, bet viņam liekas gluži dabīgi, ka viņam jābūt visas mīlestības un visu rūpju centrā, bet savu mīlestības pienākumu pret mīlēto cilvēku šāds egoists samazina līdz minimumam. Pats sev un savas mīlestības objektam viņš sprediķo attiecīgas sentences un dzīves likumus, prasa no tā ārkārtīgi daudz, bet pats tam dod ārkārtīgi maz, un pats to neapzinās. Gluži pretēja ir labsirdīga, altruistiska cilvēka mīlestība. Mierīgi un ekspansīvi raksturi mīlē dažādi un dažādas ir viņu mīlestības jūtas. Tas pats sakāms par muļķiem un intelligentiem, par izglītotiem un neizglītotiem. Arī griba te spēlē lielu lomu; mīlestības attiecībās atspoguļojas arī vājība un impulsīvitate, un arī gribas stiprums. Šajā ziņā noteikti redzams sievietes gribas pārākums par vīrieša gribu, un tas izteicas sievietes mīlestības lielākā pastāvībā un konsekvencē.

Diezin vai ir kāda psihiska nozare, kuŗu neiespaidotu mīlestība, un otrādi: kuŗa neiespaidotu mīlestību. Pat intelektuāla darba sekmes iespaido un veicina laimīga mīlestība, bet nelaimīga mīlestība to nomāc. Vēl vairāk: tīrā prāta varoņus, kuŗi dižojas ar savu objektivitāti, piemēram zinātniekus, viņu zinātniskos uzskatus, bieži vien stipri iespaido viņu personīgo mīlestības pārdzīvojumu īpašība, jo cilvēka jūtas gluži nemanot iejaucas šķietami tīras intelektuālitates laukā un iespaido to daudz vairāk, nekā parasti mēdz domāt. Tā sauktie jūtu cilvēki, protams, te minami pirmā vietā. Mīlestībā tie vispāri ir zobenī, kas griež uz abām pusēm. Viņu jūtu un iejūsmu reakciju intensīvitate viņus viegli dzen no vienas pārmērības otrā: drīz tie gavilē un līgsmo, drīz tos nomāc nāves gurdums, bet pēc īsa mirkļa tie jau kvēlo dūsmās un niknumā! Sevišķi kļūmīgi ir tad, ja viņu jūtu brāzmas savienotas ar vāju, impulsīvu gribu un ļoti niecīgu intelliģenci. Tad viegli rodas asas sadursmes, pilnīga nepastāvība mīlestībā un pat kaislības radīti noziegumi. Šādos gadījumos, sevišķi, ja arī greizsirdība tur spēlē lomu, ļoti raksturīga ir pašnāvība līdz ar mīlētas sievietes nogalināšanu. Skaidra domāšana šādos gadījumos vienmēr grib atrast egoistiskas dziņas, un bieži vien tā tiešām ir. Bet vienmēr nē. Pilnīgs izmisums var šādas posta darbus radīt arī bez atriebības un greizsirdības iemesliem. Vienkārša kaislību trakošana tādās galvās attiecīgos cilvēkus

dzen uz impulsīvām eksplozijām, kuŗu iemesli ārkārtīgi grūti analizējami. Pēc šādām slepkavību un pašnāvību tragēdijām, ja pašnāvība nav izdevusies, vainīgais vienmēr saka: „Mani plosīja tāds izmisums un es biju tik satraukts, ka mūsu abu nāve man likās vienīgā izeja.“

K a u t r ī b a u n k a u n ī b a. Pirmāk mēs jau redzējām (ceturtā nodaļā), ka kaunību rada bailes un dairs biklums pret visu, kas neierasts un jauns. Visspilgtāk tas redzams pie bērniem, kuŗi kaunās no visa, kas nav līdzīgs tam, ko viņi ieraduši redzēt saviem rotaļu biedriem. Sakarā ar to arī vīrieša seksuālā kaunība izaug no bikluma un bailēm, ko rada viss neierastais. Pret sievietēm šī kaunība izpaužas tūlībā, nedrošībā u. t. t., aiz kuŗas bieži slēpjas diezgan skaidri redzams erotisms. Kautrīgie un kaunīgie vīrieši ļoti rūpīgi slēpj savas seksuālās jūtas no citiem vīriešiem. Kauna psiholoģijai pašai par sevi ir gluži vienaldzīgs kauna priekšmets, un cilvēks var kaunēties nevien no ļoti dažādām, bet arī no gluži pretējām lietām. Viens jauneklis kaunās rādīties erotisks, otrs, turpretīm, kaunās rādīties neerotisks, atkarībā no tā, kā pret to izturas apkārtnē. Sociālā kaunība, kā pareizi saka Havelok Elliss, dibināta uz bailēm citos cilvēkos modināt antipatiju. Mēs jau redzējām, ka zināmu miesas daļu atsegšanas vai apsegšanas mode rada kautrības reakciju, un ka tautas, kas dzīvo kailas, tāpat kaunās no drēbēm, kā mēs no kailuma. Pie šādām domām gan ļoti ātri pierod, un tā pati angļu ledija, kas Anglijā briesmīgi kaunās, ieraudzījusi kaut vai divus centimetrus no kailas kājas vai rokas, tropiskās kolonijās ļoti ātri pierod visapkārt redzēt pilnīgi kailus nēģerus.

Pārspilētu kauna jūtu kultivēšana rada vārīgu, jūtelīgu kautrību, kuŗas augļi tikpat neveselīgi, kaut arī ne tik kaitīgi un bīstami, kā pornografiskā gara augļi. Daži jaunekļi ir tik kautrīgi, ka, domājot vien par seksuālām lietām, briesmīgi uztraucas un baidās. Sakarā ar erotiskiem priekšstatiem, viņi seksuālās attiecības iedomājas visdrausmīgākās krāsās un tādēļ paši ir gluži nelaimīgi un ļoti cieš. Tādēļ bieži tie nododas onanismam, — arī no tā viņi ārkārtīgi bīstas, — un onamisma sekas iedomājas tik briesmīgas, ka viņi jūtās pilnīgi pazuduši. Un bieži vien viņiem nav pat drosmes — atkal šīs pašas kaunības un kautrības dēļ — par savu garīgo nomāktību un izmisumu kā-

dam stāstīt. Šie nabaga ļaudis izcieš briesmīgas dvēseles mokas. Bieži viņus plosa pilnīgs izmisums un, diemžēl, tikai reti viņi atrod saprātīgus mierinātājus, bet lielākā daļa par viņiem tikai ņirgājas un citi ar saviem apgalvojumiem viņus sabiedē vēl vairāk. Tādēļ seksuālās kaunības jūtas bieži vien top slimīgas un viegli savienojamas ar seksuāli psihopatoloģiskiem stāvokļiem, sevišķi ar hipochondriju.

Šī vārīgā un jūtīgā kautrība ir, tā sakot, kodificēta vai dogmatizēta seksuālā kaunība, aplama jau tādēļ vien, ka kaunības priekšmets ir tīri konvencionāls, un cilvēkam nav nekāda patiesa iemesla kaunēties no kādas savas miesas daļas. Par normāli dibinātu kautrību varētu dēvēt tikai tādu, ko rada un norobežo netīru motīvu apziņa un istas (sociālas) ētikas jeb tikumības pārkāpums.

Mīlestības psihisko izstarojumu nozīme vīrieša dvēselē, varbūt, visspilgtāk redzama viņas negatīvā pusē: v e c p u i s ī b ā. Vecpuīša stāvoklis jeb vecpuisība reti nozīmē atsacīšanos no seksuālās dzīves apmierinājuma, bet, vismaz caurmērā, tā nozīmē atsacīšanos no dzimuma mīlestības. Ja grib, var arī teikt, ka vecpuīšu ir divas sugas: nevainīgie vecpuīši un viņiem pretējie tipi. Bet psiholoģiski tie abi viens otram tuvāki un līdzīgāki, nekā ģimenes tēviem un precētiem vīriem. T u k š u m s vecpuīša dzīvē gan caurmērā ir mazāks, nekā v e c m e i t a s dzīvē. Bet tas tomēr nav noliedzams. Arī vecpuisim kas vajadzīgs, ko viņš varētu likt mīlestības un ģimenes vietā, kuŗas viņam nav. Bet vīrieša smadzenēm tomēr vieglāk vajadzīgo surrogātu atrast intensīvā garīgā darbā vai kādā dzīves uzdevumā, daudz vieglāk, nekā sievietei. Instinktīvākām jūtām arī viņš atrod relatīvu surrogātu, viņš atrod suņus, kaķus, papagaiļus, pagātnes atmiņas, dažādas kolekcijas, adoptētus bērnus u. t. t. Tā dzīvodams, viņš viegli nonāk zem kādas despotiskas vecas saimnieces tupeles, vai arī, ja tādas nav, viņš nolaiž visu savu mazo saimniecību un nevērīgs top arī pats pret sevi, vai atkal otrādi: top par sīkumainu kārtības pedantu. Vecpuisis parasti ir pesimists vai idzīgs rūcējs, un ļoti viegli iegūst dažādas divainības un ērības. Vecpuīša īpatnības un savādības jau tapušas par parunu. Viņa egoismam nekur nav pretspēka, un viņa altruistiskām tieksmēm bieži vien trūkst vajadzīgās barības. Nevainīgā vecpuisī bieži vien slēpjas seksuālas ne-

normālības. Bet arī, ja tādu nav, viņš top pārmērīgi kautrīgs un jūtēlīgs, ja saviem spēkiem neatrod piemērotu darba lauku. Bieži viņš bēg no cilvēkiem un sevišķi no sievietēm, vai otrādi: sāk sievietes pārmērīgi godināt un vēltīt viņām pārspilētu un ērmiģu kultu. Protams, mēs nerunājam par tiem vecpuišiem, kuŗi paliek neprecēti un nevainīgi augstu ētisku iemeslu dēļ, un kuŗu dzīve aizrit pašreizlīdzībā un darbā, kaut arī viņi ir cilvēki un bieži vien arī viņiem piemīt dažādas vecpuišu dīvainības. Vārdu sakot, pat vislabākam vecpuišim trūkst pilnīga dzīves mērķa un viņš sajūt dzīves tukšumu. Šis tukšums traucē nevienu viņa jūtu dzīvi, bet visu viņa psihisko būtni. Un ja nebūtu cita nekā, kā tikai šī vispārējā vecpuišu tieksme uz pesimismu un egoismu, ar to vien jau būtu diezgan, lai attaisnotu enerģisku protestu pret neprecētu vīriešu sabiedrisku valdonību. Bet tiem vecpuišiem, kas nav nevainīgi, lielāko tiesu izveidojas pornografisks gara virziens, vai vismaz ar sievieti tie iepazīstas tikai no vislaunākās puses. Īdzība viņu viegli pārvērš par sieviešu ienaidnieku, jo to sieviešu īpašības, ar kuŗām viņam bijuši intimi sakari, viņš attiecina uz visu sieviešu dzimumu, kā jau pirmāk redzējām, runājot par vīriešu erotismu (piemēram Šopenhauers).

b) Seksuālās mīlestības psihiskie izstarojumi sievietē. Runājot par vīrieša mīlestību, mēs jau pieskāramies daudzām parādībām, kas to atšķir no sievietes mīlestības. Sievietes seksuālās mīlestības ievērojamākā īpatnība ir valdošā lomā, ko tā spēlē viņas smadzenēs. Sievieteī tā daudz lielākā mērā ir dzīves mērķis, nekā vīrietim. Sieviete bez mīlestības nav vairs sieviete, nav vairs īsta, normāla sieviete.

Te tūdaļ atgādināsim to pašu, ko jau teicām par vecpuišiem. Daudz lielākā mērā tas sakāms par neprecētām sievietēm, kuŗas neprecētas paliek visu mūžu. Ja viņas negrib zaudēt savu sievietību un pārvērsties par psihiski nenormālām, izkropļotām, nederīgām un liekām egoistēm, tad viņām, vēl vairāk, nekā vīrietim, vajadzīgs pilnīgs seksuālās mīlestības atlīdzinājums. Bet sievietei ar viņas dabīgo pašuzpurēšanos, izturību un neatlaidību, daudz labāk sasniedzams tāds atlīdzinājums, nekā vīrietim. Diemžēl, daudzas sievietes to nesaprot.

Ja tās sievietes, kas apdāvinātākas un darbīgākas, ziedosies sabiedriskiem uzdevumiem, mākslai, rakstniecībai, bet neapdāvinātākās — slimnieku kopšanai vai citai profesijai, un ziedosies savam darbam ar visu dvēseles spēku un intensīvitāti, ar visu enerģiju, bet savus spēkus nešķiedīs dīkās aplamībās, tad visās sabiedriskās dzīves nozarēs viņas varēs iekārot tik redzamu vietu un atrast tik lielu apmierinājumu, ka seksuālās mīlestības laimes trūkums būs zināmā mērā atlīdzināts. Šajā ziņā sievietes nav pareizi un taisnīgi novērtētas. Sieviešu darbība pasaules kaņķā skaidri pierādīja, ko viņas var, un nākotnē viņas sola vēl ļoti daudz labu rezultātu. Bet vecmeita, kas noslēgusies sevī, ne ar ko neatšķiras no caurmēra vecpuiša, un ērmībās un neprātībās to vēl pārspēj. Viņai nav intelektuālu kombināciju spēju, lai radītu ko neatkarīgu; bez sievietes mīlestības bojā aiziet visa viņas psihiskā būtne. Kaķis, klēpja sunītis, ikdienišķās rūpes un raizes par savu nevērtīgo es un par saimniecības sīkumiem, un turklāt vēl dažāda laba fantazija vai arī vairākas savādības, pilda visu viņas dvēseli. Tādēļ nav nekāds brīnums, ja šādas personas atstāj visnožēlojamāko iespaidu un ierosina zobgalības un izsmieklus, kaut viņas, kā nokaltuši un savītuši augļi dzīves kokā, būtu pelnījušas visdziļāko līdzjūtību.

Ir liela kategorija neprecētu sieviešu, kurām seksuālo mīlestību atlīdzina neseksuālā mīlestība pret kādu radnieku vai draugu, vīrieti vai sievieti. Tāds atlīdzinājums, bez šaubām, uzlabo psihisko stāvokli un arī aizpilda tukšumu, bet parasti ar to vien vēl nepietiek. Tā ir tikai izlīdzēšanās, un šādas pašuzpurēšanās pilna mīlestība vienmēr atriebjas ar apvārkšņa aprobežotu šaurību, kādā tā noved. Ja mīlētais cilvēks mirst, tad visam gals. Vecmeitas dvēseli ilgi nomāc skumjas, bēdas, pesimisms, ja tikai viņa fanātiski neļaujas reliģiskai sapaņinībai, kā tas bieži vien notiek, un reliģijā neatrod zināmu pretsvaru un mierinājumu. Reliģijā atbalstu meklē arī citas kategorijas. Pēdējais punkts zināmā mērā attiecas arī uz precētām sievietēm, un vispāri uz visām sievietēm. Mēs jau redzējām, ka ideālai mīlestībai nevajadzētu būt egoismam divatā. Un tiešām, kas gan notiktu tur, kur divi mīlētāji pilnīgi dzīvo tikai viens otrā, ja pēkšņi viens no tiem nomirtu? Vai tam, kas palicis dzīvs, nebūtu jākrīt neremdināmās skumjās? Jo viss, kas viņa sirdij bija dārgs, ir miris, jo viņa

mīlestība nav izstarojusi nevienā citā cilvēku būtņē, ne arī kādā darbā visas cilvēces labā. Sevišķi, ja dzīva palikusi sieviete: tad atraitne pārvērtīsies gandrīz par tikpat nožēlojamu figūru, kā vecmeita, kaut arī citā formā, ja viņa būs zaudējusi savas vienīgās mīlestības objektu jeb objektus. Tā tad sabiedriskā darbība nepieciešami vajadzīga tiklab vīrietim, kā sievietei.

Mēs atkal gribam sevišķi uzsvērt, ka normālai caurmēra sievietei, sevišķi jaunai meitenei, *libido sexualis* ir padots augstākai psihiskai mīlestībai. Jaunas meitenes mīlestība ir sajaukta no sapņainas ielīgsmes par vīrieša drosmi un spēku, un no mīlestības un glāstu ilgām, ārējas paklausības un iekšējas mīlestības varas. Sakarā ar sievietes pasīvo seksuālo lomu, šī ielīgme rada eksaltācijas stāvokli, kas bieži vien var pārvērsties ekstazē un salauzt visus gribas un prāta pretekļus. Sieviete atdodas tam vīrietim, par kuŗu viņa sapņo vai kuŗš viņu iedvesmējis un iekarojis ar savu drosmi. Tā ļaujas viņa skaujām, iet viņam līdzi nepretodamās, un šajā stāvoklī viņa var padarīt visas aplamības. Kaut vīrietis savā iemīlēšanās stāvoklī ir valdonīgāks un brāzmīgāks, tomēr viņš caurmērā tik viegli nesamulst, kā sieviete. Un šajā nozīmē var droši teikt, ka sievietes jūtu vara, neraugoties uz viņas pasīvo lomu, ir daudz lielāka. Mums vienmēr jābrīdina un jāliek vērā, ka modernie dzīves baudītāji pārāk rupji pārprot sievieti, vai pareizāki sakot: viņi to nesaprot. Viņiem liekas, ka jaunas meitenes sapņaina un ielīgsmota atdošanās, viņas glāsti, viņas pasīvā ļaušanās savai seksuālai tieksmei liecina par viņas erotismu, par viņas kopošanās kāri, kaut īstenībā ļoti daudzos gadījumos par to nemaz nevar runāt kā pirmā savienošanās brīdī. Šī savienošanās pašā sākumā sievietei ir sāpīga un katrā ziņā nevaldzinoša, bieži vien viņā sašutumu un dusmas modinoša. Neskaitāmi ir tādi gadījumi, kad jauna meitene, gan zinādama savas vajības sociālās un individuālās sekas, kuŗas, varbūt, viņa jau izbaudījusi, tomēr ļaujas vīrieša neatlaidīgai seksuālai dziņai, neizrunājot nevienu nosodījuma vai pārmetuma vārdu un neizbaudot nekādu seksuālu prieku, ļaujas gluži vienkārši tādēļ, lai prieku darītu vīrietim, jo viņš to kārojis, jo viņš to tik ļoti mīlē un ir pret viņu tik labs. Seksuāli kāriģais un egoistiskais vīrietis lielāko tiesu nevar ne iedomāties, ne saprast tādu stoicismu, tādu savu inte-

rešu un sava labuma nevērošanu. Pats savu jūteklību tas ievieš sievietes jūtās un tur atrod savas rīcības attaisnojumu. Fausts un Grietiņa Ģētes „Faustā“ ir šādu attiecību spilgts piemērs:

Kad tevi, mīļais, uzskatu, kas tā par varu,
Kas mani dzen, lai tavu gribu daru?

Tik daudz priekš tevis esmu darījusi jau,
Ka vairs gandrīz nekā ko darīt nau.

(Raiņa tulkojums.)

Šīs attiecības ir labi jāpazīst, lai pareizi novērtētu visu mūsu sabiedrisko ierīcību netaisnību attiecībā uz sievietes dzīvi. Ja vīriešiem nebūtu tik aplamu jēdzienu par sievieti, viņi nevarētu iedrošināties savā parastā vieglprātībā pavest jaunas meitenes un tās atstāt likteņa ziņā, sevišķi, ja viņi apzinātos mūsu tikumisko jēdzienu un likumu netaisnību šajā ziņā. Pats par sevi saprotams, es še runāju tikai par patiesu mīlestību un nevis par savā dabā jau zemisku vai zemisku vīriešu attiecīgi izaudzināto sievietu naudas kāri, un nerunāju arī par daudz, sevišķi seksuāli jau piedzīvojušu sievietu erotismu, kas nav noliedzams. Bet es konstatēju, ka ir ļoti daudzas sievietes, kas saviem vīriem top neuzticīgas un seksuāli ļaujas dažādiem Don-Žuāniem, bet kas ne reizi savā mūžā nav izbaudījušas ne *libido sexualis*, ne *orgasmus venericus*. Viņas ļauj sevi dubļos samīt, ļauj laupīt savu mantu, ļaužu cieņu, ģimenes godu. Tiem pašiem vīriešiem, kas nelietīgi izmantojuši viņu vājību, viņas vēl ļauj sevi kājām spārdīt, un tomēr nebeidz šos subjektus mīlēt. Viņas izdaudzina par kritušām un savu godu aizmirsušām sievietēm, bet viņas ir gluži vienkārši vājas, pretoties nespējīgas būtnes, nevarīgas pret vīrieša suģestiju. Pareizā psiholoģiskā vadībā viņas būtu varējušas izveidoties par labākām un krietnākām sievietēm. Tas liekas gandrīz neticami un tomēr tā ir: šajā kategorijā bieži vien atrodamas apdāvinātas, un pat ļoti apdāvinātas sievietes. Par viņām mēdz teikt, ka viņām nav ētisko jūtu. Tas nebūt vienmēr nav pareizi. Citās lietās viņas var pašaieliedzīgas, pat enerģiskas un varonīgas būt. Bet vīrieša iespaidam viņas padodas tā, ka pašas nesaprot, kā gan vispāri vīrietim par pretoties. Atdošanās viņām liekas gluži dabīga, pati par sevi saprotama un vienkārša. un viņu dvēseles nevar aptvert, kā gan var pilnīgi neat-

doties mīlētam cilvēkam, kā var tam neatdoties ar visu miesu, kad savu sirdi tam jau atdevusi bieži vien jau pēc pirmā skūpstā. Viņas nevar saskatīt atšķirību starp garīgu un fizisku atdošanos, viņas tur neredz nekādu robežu. Tādas sievietes daudz vairāk nicina viņu pašu dzimums, nekā paštaisie vīrieši, kuŗi mēdz viņām spert, kā saka, ēzeļa spērienu, kad ir jau izmantojuši viņu vājību.

Es pieminēju tikai ekstrēmus, bet ļoti biežus gadījumus. Kaut vienpusīgi, tie tomēr ilustrē sievietes mīlestības sapņaino kaislību vispārējo parādību. Protams, ka nopietnas, augstāk attīstītas un sevišķi saprātīgas sievietes arī savā mīlestībā ir saprātīgākas un nosvērtākas. Bet sievietes istā iemīlēšanās sapņainībā vienmēr slēpjas nupat minētā īpašībā, lai gan bieži vien aizplīvurota.

Vienmēr tā nebūt nav drosme, un vienmēr tie nav arī varoņdarbi seno laiku bruņinieku garā, kādēļ vīrietis sievieti valdzina. Bieži vien tur lomu spēlē arī ārējās priekšrocības, piemēram skaistums, brašums, kaut vispāri šīm parādībām tik izšķīrošas nozīmes nav, cik izšķīroša nozīme ir sievietes miesas īpašībām vīrieša mīlestībā. Garīgs pārsvars, tikumiski varoņdarbi un vispāri vīrieša garīgais pārākums ļoti viegli iededzina sievietes kaislību. Bet varbūt šo sievietes kaislību visbiežāk iespaido vīrieša ārējie panākumi, piemēram slaveni aktieŗi, tenori, rakstnieki, virsnieki un citas „slavenības“, kuŗām ir sabiedriska slava, sievieti valdzina visvairāk. Neizglītotas vai garīgi mazvērtīgas sievietes gluži dabīgi apbuŗ vīrieša fiziskais spēks un ārējais izskats. Citādu burvības iespaidu uz sievieti dara mistiskais elements. Tādas sievietes jūsmo par reliģiskiem sludinātājiem un vispāri par garīdzniekiem, sevišķi par reliģiskiem fanātiķiem, ieskaitot arī jezuitus.

Bēdīga parādība ir tīras un jaunavīgas meitenes sapņainās un pašai ziedīgās mīlestības kontrasts pret ciniski pornografiskā tipa jauneklā seksuāli izvīrtušo dzīvi. Grūti iedomāties, ka tādas attiecības kāds būtu varējis attēlot spilgtāk un patiesāk, nekā Gijs de Mopasans savā romānā „D z i v e“. Man pašam zināmi vairāki gadījumi, kad jaunas sievietes pilnīga nezināšana par seksuālām attiecībām no vienas puses, un jauna vīra ciniska un rupja jūteklība no otras puses, meitenes pašai ziedīgo mīlestību nevien pārvērtā dziļā sievietes izmisumā un riebjumā, bet aptumšoja arī viņas prātu. Tādas psihozes, ko radījusi satrie-

čoša vilšanās pirmajā kāzu naktī gan nav tik biežas, bet nav arī nekāds lielais retums. Bet vēl briesmīgāku iespaidu, nekā pēkšņais atžilbums, ko seksuālā kopošanās akta īstenība rada tīri garīgās un dvēseliskās sapņainības vietā, uz jauno sievu atstāj tas fakts, kad viņu turklāt vēl pārsteidz sava vīra ciniskais uzskats par seksuālām attiecībām un par mīlestību vispārī. Tad sievietes dvēselē sākas grūta cīņa ar vilšanos un ar mīlestības laimes zudušām illūzijām. Ja vīrietim tas tikai nejauks ieradums un netaktisks joks, aiz kura tomēr slēpjas īsta un patiesa mīlestība, tad sievietes dvēseles rētas drīz var sadzīt un tomēr vēl var rasties sirsnīgas attiecības. Bet ja ciniskais domu veids un seksuāli netīrie ieradumi jau pārāk dziļi iesakņojušies vīrieša dvēselē, tad sievietes augstākā mīlestība drīz vien ir nokauta, un tādā laulībā var runa būt tikai par pacietību un izturību. Bet ja sieviete pati ir vāja un ja viņas garam nav vajadzīgā cēluma, tad viņa pilnīgi padodas vīra garam. Vai arī beidzot pienāk lūzums un kopdzīve nav vairs iespējama. Jau pieminētā Mopasana romānā dzīvi un patiesi attēlota nepiedzīvojušas un sentimentālas meitenes neatlaidīgi pakāpeniskā vilšanās, ko viņai gādā vīrs, patmīlīgs izvirtulis, un tā šīs meitenes dzīve pēc nīknākām ciešanām un neveiksmēm, beidzot pilnīgi aiziet bojā. Mopasana darbi ir dzīves patiesības pilni romāni un noveles ar vissmalkākiem psiholoģiskiem tēlojumiem. Es ieteicu tos lasīt kā ilustrāciju seksuālās dzīves un mīlestības vēstures nodaļai mūsu grāmatā. Ļoti daudzi sievietes mīlestības svarīgākie izstarojumi izaug no sievietes dziņas vīrietim gan ne gluži padoties, bet just mīlētā vīrieša pārākumu. Lai sieviete būtu laimīga, viņai vajadzīgs savu vīru cienīt un kaut jēl vienā ziņā just pret viņu zināmu bijību; mīlētā vīrietī viņai nevairāmi jāredz kāds ideāls, vai nu fiziskā spēka, vai drosmes, vai pašreizējās, vai garīgā pārākuma ideāls. Ja tā nav, tad laulībā vīrs, kā saka, nonāk zem sievas tupeles, vai arī viņai drīz rodas vienaldzība, antipatija, ja tikai vīru nepiemeklē kāda nelaime vai slimība, kas var modināt viņas līdziecietību un viņa var pārvērsties par pazemīgu slimnieka kopēju. Laulības, kurās vīrs ir zem sievas tupeles, nevar saukt par laimīgām laulībām, jo tur ir sajauktas lomas; valdinieka kronis galvā ir sievietei, jo vīrs ir necienīgs vārgulis, bet sievietei tas nebūt nav patīkami. Tas gan var

glaimot viņas goda un varas kārei, bet nekad nevar apmierināt viņas dvēseli, un tādēļ šādās laulībās sievas ļoti bieži top neuzticīgas. Patiesu mīlestību tāda laulība viņai nedod un nevar dot, un ja viņas principi nav sevišķi noteikti, tad viņa meklē kompensāciju pie kāda Don-Žuāna. Bet ja šai sievietei ir stiprs raksturs un ja viņa ir seksuāli vienaldzīgāka un vēsāka, tad viņa viegli pārvēršas par piktu un varaskāru Ksantipu, par vienu no tām negantām, bargām, viegli saniknojamām un ļaunprātīgām būtnēm, kādas dzīvē bieži redzamas un kuŗu pieviltā mīlestība pārvērtusies par naidu, dūsmām vai greizsirdību, un kuŗas vienīgo apmierinājumu atrod citu cilvēku mocīšanā.

Šādu sieviešu psiholoģiju pētīt nav neinteresanti; lielāko tiesu viņas savu ļaunprātību un negantību neapzinās. Kroniski sarūgtinājumi par izciesto vilšanos viņām liek visu pasauli redzēt tumšā gaismā un visās lietās viņas redz tikai nelaimi un postu. Gluži automatiski viņas pierod visam uzbrukt, visu pelt un pulgot, visu zaimot un niecināt; bet viņas pašas turklāt ir nelaimīgas; citu cilvēku posts un nelaime viņu dvēselē iededzina velnišķīgu prieku, itkā tas glaimotu viņu patmīlībai, apstiprinot viņu drūmo paredzējumu piepildīšanos. Saprotams, ka tādu sievietes jūtu dzīves izvirtību radījusi sevišķa iedzimtība, bet viņas attīstību var veicināt ļoti nelabvēlīgi apstākļi, kas iespaido dvēseli.

Sievietes un vīrieša ilga kopdzīve, bez šaubām, gaismā ceļ viņu abu vājības, kādu netrūkst nevienam cilvēkam, un citādi tas nemaz nevar būt. Bet lai laulātu draugu patiesa mīlestība varētu ilga un izturīga būt, tad pietiek, ja sieva var atbalstīties uz kādu sava vīra labu un stipru īpašību, kas viņai var derēt kā ideāls, un ja vīrs savā sievā var atrast pašreizējās mīlestības nedziestošas jūtas, — un saprotams, ja turklāt viņi abi godīgi strādā.

Bet sievietes mīlestības svarīgākais un dabiskākais izstarojums tiecas uz bērnu radīšanu un uz pašiem bērniem. Sieviete, kas negrib bērnus, ir nedabīgs radījums, un vīrietis, kas nesaprot un necienī sievietes ilgās pēc bērniem, nav viņas mīlestības cienīgs. Egoisms bieži vien vīrieša būtnē atraisa gluži nedabīgas greizsirdības jūtas pret savas sievas mīlestību, kas veltīta viņas bērniem. Un otrādi: ir vīri, kas savus bērnus mīlē vairāk, nekā to dara sieva. Bet tādi izņēmumi tikai apstiprina vispārējo likumu. Mīlestības jūtu skaistākais un dabiskākais izstarojums ir abu

laulāto draugu prieks par saviem bērniem. Nekas tik pilnīgi nevar izlīdzināt laulāto draugu pretējības un apgarot viņu seksuālo mīlestību, kā šis prieks, kas ir seksuālās kopšanās dabīgā mērķa piepildījums. Šis prieka lauvas tiesa, bez šaubām, pieder sievietei. Īsta sieviete priecājas par katru savas grūtniecības attīstības soli. Tiklīdz viņa pārcietusi pēdējās dzemdību sāpes, viņa smejas gaišiem un aizkustinātiem smiekliem, klausīdamās jaundzimušā bērna pirmā kļiedzienā. Attiecībā pret jaundzimušo bērnu ir zināmā mērā dibināta tā sauktā aklā mātes mīlestība, jo bērnam vajadzīga nepārtraukta un rūpīga kopšana. Diezin vai pasaulē vēl ir kas skaistāks par to gaišo prieku, kādu jaunai, dabīgi un normāli jūtošai mātei dod sava bērna kopšana, un nav nekā nejdzīgāka un izvirtušāka, kā šis kopšanas uzticēšana svešām rokām, ja to neliek nepieciešama vajadzība. Bet no otras puses, arī šajā mīlestības izstarojumā vajadzīgs saprātīgs mērs; aklā mīlestība nedrīkst būt ilgāka par pirmiem mēnešiem. Lai mātes jūtas fatāli neizvirtu aklā mīlestībā, nekas nav labāks un piemērotāks par zinātniski noteikti vadītu mazo bērnu audzināšanu, izvairoties no lutināšanas. Modernā bērnu kopšana šajā ziņā ir ārkārtīgi attīstījusies, bet to pētīt un izlietot daudzu sabiedrības aprindu mātēm, diemžēl, neļauj egoisms, indiferentisms, rutīne, nabadzības posts vai dzīves baudu kāre; šīm mātēm nav vaļas pašām kopt savus bērnus un tos viņas atdod profesionālām bērnu kopējām. Mācītas bērnaukles ar savu palīdzību un saviem padomiem ir ļoti derīgas nedēļniecei, sevišķi pavisam jaunai mātei, kas dzemdējusi pirmo reizi. Bet vēlāk dabīgai un labai mātei pašai jātop par krietnu bērnu kopēju; tas ir viens no sievietes dzīves uzdevumiem un daļa no sievietes dzīves laimes. Nabadzīgās aprindās pareizu bērnu kopšanu neļauj trūkums un mātes neizglītība, bet bieži vien arī viņas vieglprātība un vienaldzība.

Tā tad mātes mīlestība ir sievietes seksuālās mīlestības svarīgākais izstarojums. Bet, kā jau teikts, tā ārkārtīgi viegli izvirst postošā un kaitīgā „aklā mīlestībā“, kuŗa bez noteiktas gribas slīd pāri visām bērna kļūdām, visus bērna trūkumus attaisno un saudzē, bērnam pašam briesmīgi kaitēdama un viņa dvēselē sēdama viskļūmāko dzīves vilšanās sēklu. Arī šie iedzimtās rakstura vājības spēlē milzīgu, varbūt vissvarīgāko lomu. Bet ir vēl citi

aklās mīlestības avoti: bagātība, garīgas attīstības trūkums, dīkā dzīve, pārāk mazs bērnu skaits. Vislabākais pretlīdzeklis pret aklo mīlestību ir sievietes neatlaidīgs darbs, savienots ar labu gribas, rakstura un prāta audzināšanu, t. i. pašsavaldības un pienākuma jūtu audzināšanu. Darbs vien to nevar sasniegt, ja tas savienots ar aprobežotu redzes apvārksni, gļēvulību, mānīcību un dažādām kaprīzēm.

Sievietes spēks seksuālā mīlestībā nedibinās uz to vien, ka viņas pieklāvības jūtas savam vīram un bērnam ir ļoti daudzpusīgas, ne arī uz bezgalīgo smalkjūtību un iedzimto taktu, ko viņa prot ieviest savās jūtās, ja viņas garīgā organizācija ir augstāk attīstīta, — kas viņu dara par spožu saules staru ģimenes dzīvē; daudz vairāk šis spēks dibinās uz viņas mīlestības neatlaidību un izturību. Mēs jau teicām, ka sievietes griba ir pārāka par vīrieša gribu, un taisni še: mīlestības laukā, šis pārākums atraišās visā pilnībā. Caurmērā sieviete ir tā, kas kopā satura ģimenes dzīvi. Sieviete ir tā, vismaz vienkāršā tautā, kas vairāk taupa, visu modrām acīm uzrauga un visu ļaunu vērs par labu, izlīdzina postu, ko rada vīrieša trauksmainie novirzieni, vājības un impulsivitāte, un arī vīrieša biežie paguruma brīži. Cik bieži redzams, ka tēvi pamet savus bērnus, izšķiež savu peļņu, atstāj savu darba vietu, bet enerģiska sieviete, gan pati badu ciezdama, visu satura kopā un neļauj sabrukt ģimenei un mājai. Viņa cenšas glābt vismaz vēl drupas. Izņēmumi, kad kādas vieglprātīgas vai žūpībā pagrimušas sievietes vīrs uzņemas ģimenes sargātāja lomu, arī šajā gadījumā tikai apstiprina vispārējo likumu. Un šis likums ir tas, ka tur, kur sievietei nav šo normālo, izturīgo sievišķās mīlestības jūtu, tur ģimene iet bojā vai izvirst, jo vīrietim reti piemīt tās īpašības, kas varētu šādu postu novērst. No šiem faktiem nepārprotami redzams, ka zināmas modernās tendences, kas sievietes dzen uz baudu un antipatiju pret bērniem, nevairāmi rada sistematisku kvalitātīvu un kvantitātīvu sociālo izvirtību. Šī tendence ir sabiedriska kaite, kas jāizdziedē.

Sievietes psihei, kā jau redzējām, caurmērā trūkst intelektuālas fantazijas un īpatnējas kombināciju spējas. Totiesu jo stiprākas ir viņas taktiskās, intuitīvās uztveres spējas un viņas jūtu fantazija. Šai jūtu fantazijai, atskai-

tot retus gadījumus, gan trūkst radošas īpatnības. Apzināti vai neapzināti, tā mēdz atdarināt vīrieša radītās vērtības. Totiesu sievietes reti smalkā estētiskā un etiskā izjūta, viņas dabīgais takts, viņas iedzīmtā tieksme visos dzīves sīkumos viest kādu daļiņu poēzijas, viņu dara par ģimenes laimes silto sauli, kuŗas staros vīrs un bērni bieži vien bezrūpīgi sildās, nenojauzdami, ar kādām pūlēm māte izvilj kaut vienu no šiem saules stariem, kuŗu sildošā gaismā plaukst miers un prieks.

Sievietes seksuālo jūtu jau minētiem izstarojumiem pretīm paceļas sievietes trūkumi. Par viņas aklo mīlestību mēs jau runājām. Sievietes rakstura lielākā vājība ir intelektuālās iedziļināšanās trūkums, pieķeršanās sīkumiem, bieži vien nepietiekoša sarežģītu problēmu izpratne, bet sevišķi viņas kaprizes un rutīne. Tā ir uz tīri reproduktīviem mērķiem vērstās sievietes gribas neatlaidības ačģārnā puse. Sieviete ir konservatīvais elements ģimenē, jo viņas jūtu dzīve, kas saistīta ar neatlaidīgāko izturību, daudz vairāk ir pārsvarā par prātu, nekā vīrietim, un jūtas ir cilvēka dvēseles konservatīvais elements. Taisni tādēļ sieviete ir stiprākais balsts stingušām dogmām un ieradumiem, modei, aizspriedumiem un misticismam. Tas nenozīmē, ka sievietei būtu lielāka tieksme uz misticismu, nekā vīrietim; bet tā kā misticisms pasaulē pastāv un vilšanos izbaudījušām jūtām sola zaudējumu illuzorisku atlīdzību, tādēļ daudzas vilušās sievietes, kas izsapņojušas savas veltīgās mīlestības ilgas, ļaujas reliģiskai jūsmai un pieķeras pie laimes māna, kuŗam pēc nāves jāatlīdzina visas dzīvē nodarītās netaisnības.

Citas sievietes rakstura ačģārnības, piemēram loģikas trūkums, spītība, greznošanās tieksme, dažādu nieku tīksme u. t. t. ir nupat analizēto sievietes psihiskās būtnes pamattrūkumu atsevišķi izteiksmes momenti. Bet no otras puses šos trūkumus viņā uztura audzināšanas un likuma radītā atkarība, kādā sieviete sociāli dzīvo. Daži ļaudis baidās, ka sievietēm piešķirtās vēlēšanu tiesības minēto iemeslu dēļ varētu kaitēt sabiedrības attīstībai. Bet šie ļaudis aizmirst, ka tagadējās vīriešu vēlēšanu tiesības ārkārtīgi lielā mērā netieši un neapziņoši piepilda viņu sievas. Jau šī iemesla dēļ vien es domāju, ka sieviešu ga-

rīgā attīstība, izglītība un tiesību vienlīdzība sabiedrības attīstību var tikai veicināt, jo vairāk vēl tādēļ, ka arī uz vīriešiem tas darīs labvēlīgu iespaidu un tie neizvirtīs savā vienpusīgā tiraniskā patvarībā. Sieviete gluži instinktīvi sajūsminās par garīgi augsti attīstītiem, cēli un altruistiski domājošiem vīriešiem. Tādēļ sieviete cenšas atdarināt tos vīriešus, par kuriem viņa jūsmo, un veicināt viņu ideju piepildīšanos. Sievietēm dodami pilnīgas pilsoņu tiesības, mēs esam viņas novērsuši no tumsonīgā miticisma un ar augstāku izglītību un brīvākiem uzskatiem palīdzējuši viņai pievērsties sabiedriskiem uzdevumiem.

Daudzi citi sievietes mīlestības izstarojumi ir ļoti līdzīgi vīrieša mīlestības izstarojumiem.

Sievietes greizsirdība, varbūt, nav daudz mazāka, nekā vīrieša greizsirdība. Tā gan neizpaužas tik brutāli un varmācīgi, totiesu ļoti neapvaldītās scenās, mūžīgos uztraukumos, sīkās ķildās un atriebīgos adatu dūrienos, maziskā tiranijā un spīdzināšanā un visādās viltībās un ietiepībās. Laulības dzīvi viņa sazāļo tāpat, kā vīrieša greizsirdība, un pret laulības neuzticību viņas līdzekļi ir tikpat nederīgi, kā jau minētā vīrieša greizsirdība. Šīs kaislības spilgtāko uzliesmojumu brīžos greizsirdīgs vīrietis nošauj vai nokauj, bet greizsirdīga sieviete skrāpē, ģiftē vai nodur. Greizsirdīgas mežoņu sievas savām sāncensēm nokož degunu, bet Parīzē un citos kultūras centros lej sejā sērskābi, lai izkropļotu tām seju.

Libido sexualis radītās mīlestības illuzijas sievietei ir gandrīz tādas pašas, kā vīrietim, lai gan jau pieminēto sievietes rakstura īpašību iespaidotas. Arī liekulība sievietes dzīvē spēlē lielu lomu, un atkal ar tām pašam sievišķīgām variācijām.

Sakarā ar sievietes pasīvo lomu dzimuma dzīvē, viņas dzīšanās pēc vīrieša, kā jau redzējām, runādami par flirtu, var tikai kaunīga un bikla būt. Viņa nedrīkst kļauti pirmā tuvoties vīrietim, lai viņu neizdaudzcinātu par nesievišķīgu, nesmalkjūtīgu un netikumīgu. Tādēļ jo lielākai jābūt viņas attiecīgai izlikšanās mākslai. Šī māksla nav atzīstama par viltus spēli; tā ir dabīga, patiesa un instinktīva. Mīlestības un bērnu radīšanas prasība sievietei neviļus liek vīrietim rādīties cik vien iespējams pievilcīgā, valdzošā formā, savas ilgas tam itkā caur plīvuru rādot ar zagšus mestiem skatieniem, nopūtām un mīmisku spēli. Bet aiz

šīs kautrās spēles, kurai jāiekairina vīrietis, normālai un tīrai, labai sievietei slēpta smalkāko jūtu, ideālāko mērķu plaša pasaule, un arī neatlaidība un enerģija šo mērķu sasniegšanā, un taisnību sakot šī spēle ir patiesāka, nekā vīrieša neizpušķotās dzīšanās nekaunīgi klajā forma. Vīrieša skanīgās mīlestības frazes caurmērā aizsedz daudz netīrākus un daudz egoistiskākus aprēķinus, nekā jaunas sievietes samērā nevainīgā mīlestības spēle. Bet pats par sevi saprotams, ir ļoti daudz viltīgu un melīgu sieviešu, kuŗu mīlestības manieres dibinātas tikai uz krāpšanu.

Vīrieša seksuālā lielība tādā pašā formā redzama pie zināmām pārkamām prieka meitām vai pie mesalinām. Šīs lielības vietā normālām sievietēm piemīt jau minētā koķetība, dziņa patikt. Godkāriģas sievietes sava dzimuma un savas personas dabīgo grāciju un skaistumu izmanto nevien tādēļ, lai kairinātu un valdzinātu vīriešus un viņiem patiktu, bet arī tādēļ, lai žilbinātu citas sievietes un pārstarotu tās ar savu skaistumu un savu šiku. Ir gluži neticami, cik izsmalcināta šajā ziņā ir koķeto sieviešu māksla. Visas viņu domas un visas viņu tieksmes vērstas tikai uz spožiem kostīmiem, rafinētiem tualetes trikiem, pūderēšanos, krāsošanos un visu savu apburšanas līdzekļu pārsteigumiem. Cik aplami muļķīģas un sīkumainas bieži vien ir šīs rūpes, kas spilgti raksturo šo sievietes vājību. Ja es šē gribētu tēlot visu sievietes koķetēriju, man būtu līdz apnicībai jāatkārto visiem zināmi fakti. Ikviens, kas bijis kādā ballē, salonā vai teātrī un modrākām acīm novēroģis sievietes, tas nevien viņu ģērba greznībā, bet katrā viņu skatienā un sejas izteiksmē būs redzēģis šīs sieviešu īpatnības dažādās pakāģes un nokrāsas. Daudzas sievietes šādos gadījumos ir neticami bezģarģiģas un viņas iedomāģas, ka ar mirdzoģiem vizuģiem viņas vairo savu skaistumu un pievilģību, bet īstenģībā sevi tikai kariģē. Pie šģm banālām, dziģli sievietes instinktā slēģptām ieraģām pieder arī smiņķēģšanās un matu, uzaģu, pat lģpu krāsoģana. Un ja arī viņas to dara ar ģpaģu nolģku, lai liktos jaunāģas, skaistāģas un spirtāģas, tomēr šģis parādģibas vģrtģba ir tāda pati, kā meģonu sievieģu teģtovēģšanās lģdzģģā ieraduma vģrtģba. Degunu un kāģu gredzenu, gurnu jostu valkāģšana, ar ko greģnoģas meģonu sievietes, pilnģģi atkārģtoģas pie mģsu sievietģm auskaru, rokas sprādģu un kreģģu valkāģšanas ieradumā. Tie visi ir

seksuālās dziņas izstarojumi un tieksme patikt vīrietim. Līdzīgas parādības mēs parasti redzam pie homoseksuāliem vīriešiem jeb urnīgiem (sk. astoto nodaļu), un bieži vien arī pie normāli seksuāliem modes ākstiem. Pornografiskais gars ir absolūti svešs un riebīgs normālas sievietes dabai. Bet erotisms par sevi tai nebūt nav svešs. Pērkamām prieka meitām šo garu iepotē mākslīgi, un tomēr arī viņās vēl diezgan skaidri saredzamas kauna jūtu pēdas. Tas nenozīmē, ka ļoti erotiskām sievietēm erotisms nekad neizvēršas par pornografisku dziņu, kuŗa liek, piemēram, kailas atklāt savas dzimumdaļas vai ar savu roku satvert vīrieša dzimumorganu u. t. t. Bet tie ir reti, drīzāk patoloģiski vai iedresēti izņēmumi. Dabīgais un nevīsi vīriešu iedresētais, viņu īpašiem mērķiem mākslīgi kultivētais sievietes erotisms klaji izpaužas tikai intimos seksuālās satiksmes brīžos, bet arī tur to koriģē un mīļāku, klusāku dara sievietes iedzimtā kautrība un estētisms. Normālai sievietei derdzas katra ciniska nekautrība un iedveš tikai riebjumu pret vīrieti. Toties sievieti ļoti viegli savaldzina erotiski zīmējumi un apraksti, ja tie ietērpti viņai simpātiskā, estētiskā vai par ētiskā formā. Taisni te slēptas pārkairināto erotisko mākslu lielās briesmas abiem dzimumiem vispāri, bet sievietei sevišķi. Sieviete daudz vairāk iespaido smalkākā, ideālizētā erotika. (Lasat Mopasana: „Tas cūka Morēns“.)

Sievietes kautrība un kaunība ir gluži īpatnēja parādība. Tas redzams jau no visa, kas nupat teikts. Tās abas nosaka sievietes dabīgais riebjums pret visu, kas pornografisks, un no otras puses: viņas pieķērība modei un aizspriedumiem. Briesmīgās izbailes un ārkārtīgais uztraukums, kas satver daudzas sievietes, kad gluži nevilus kaila atsedzas kāda viņas miesas daļa, lielāko tiesu rodas no konvencionālās pieklājības un ieraduma, bet dažreiz arī no kādas dīvainības vai no seksuālo jūtu trūkuma, vai arī no šo jūtu izvirtības. Sieviete gluži instinktīvi kaunās no visa, kas riebīgs. Piemēram, veca sieviete daudz vairāk kaunās rādīties kaila, nekā jauna sieviete. Pat pērkamās prieka meitas kaunās rādīt savus dzimumorganus, ja tie netīri vai menstruē (Lombrozo). Kautrības ieaudzināšana tik smieklīgā formā, kāda tā redzama Anglijā, daudzas sievietes satrauc gluži nedabīgos stāvokļos, kuŗi viņām liek grūti ciest; un turklāt pārspīlēta

kautrība izdevīgos gadījumos viegli pārvēršas pilnīgā pretējībā vai arī izvirst riebīgā liekulībā. Tā sievietei laupa vaļsirdību un jūtu izteiksmes tiešumu. Kautrīga sieviete kaunās no visdabīgākām parādībām, tādēļ dzīve viņai bieži vien ir pilna moku. Bērniem audzināšanas ceļā var kautrību ieaudzināt vai izdeldēt. Nošķirtība no citiem bērniem, visu miesas daļu bailpilna un muļķīgi rūpīga apsegšana, un sevišķi vientiesīgas un aplamas pamācības, to veicina. Izskaužama tā ir, piemēram, ar kopējām peldēm un ar to, ka bērnus pieradina cilvēka miesā, visās miesas daļās redzēt tikai dabīgu un normālu ierīcību un neko tādu, no kā būtu jākaunās; tāpat ar īstā laikā sniegtu nopietnu un lietišķu seksuālo attiecību izskaidrojumu, no bērnu jautājumiem neizvairoties ar nevainīgiem meliem un noslēpumainām divdomībām.

Mīlestības temats ir bezgalīgs, bet ar savu attiecību pret seksuālo dziņu tas top vēl sarežģītāks.

Te vēl jāapcerē daži abiem dzimumiem piemītoši (protams, katram attiecīgā nokrāsā) seksuālās dziņas izstārojumi.

c) Fetišisms un antifetišisms. Par fetišu (elku) mēdz dēvēt tādu lietu vai lietas daļas vai arī tikai viņu īpašības, kuŗa ar savām asociatīvām attiecībām pret kādu dzīvas jūtas vai nopietnu interesi modinošu vispārīgu priekšstatu vai personību, rada zināmu burvību vai vismaz ļoti dziļu iespaidu, kas nesaskan ar ārējo zīmi (simbolisko fetišu) un kas mainās īpatnējās individuālās izteiksmēs (sk. Kraftu-Ebingu). Par fetišismu dēvē līdz fanātismam sakāpinātu fetiša pielūgšanu; šī parādība, kā zināms, spēlē lielu lomu daudzās reliģijās (relikvijas, amuleti u. t. t.). Par erotisko fetišismu Binē, Krafts-Ebings u. c. dēvē to burvības iespaidu, ko zināmi priekšmeti vai zināmas miesas daļas atstāj uz seksuālām jūtām un uz mīlestību ar to, ka iedomas par tām nevairāmi asociējas ar erotiskiem priekšstatiem par kādu noteiktu personu vai par kādu noteiktu seksuālā kairinājuma veidu. Par tādiem elkiem tiklab vīrietim, kā sievietei var kļūt mīlētās personas apģērba piederumi, mati, zināmas smaršas, bet arī miesas daļas, kāja vai roka. Par elkiem var kļūt arī zināmas garīgas īpašības, sejas izteiksme un skatieni. Sievietes mati, rokas, kājas un ap-

ģērba daļas bieži vien vīrieša seksuālā dzīvē spēlē erotiska elka lomu.

Normālā mīlestībā šāds elks spēlē asociatīva kairinājuma lomu, kas rada vispārēju priekšstatu par mīlēto cilvēku. Bet bieži vien arī tur tas var kļūt par *libido sexualis* sevišķu ierosinātāju. Turpretim patoloģiskas izvīrtības gadījumos (sk. astoto nodaļu) pats elks bieži vien top par vienīgo seksuālās iekāres priekšmetu, bet šai iekārei nav vairs daudz līdzības ar mīlestību.

Un atkal otrādi, ir tādas lietas: smaršas, manieres, balss skaņas u. t. t., kas erotismu paralizē, iedvēš pat seksuālu riebījumu sievietei pret vīrieti vai vīrietim pret sievieti, un šī iespaids dēļ tos dēvē par antifetišiem.

No visa teiktā diezgan skaidri redzams, ka normāla mīlestība dibinās uz ļoti sarežģītu sintezi, uz jūtu un priekšstatu īstu simfoniju, kuŗu veido visdažādākās skaņas, kā to pareizi saka Ludvigs Brinns (pēc Krafta-Ebinga).

d) Mīlestības attiecības pret reliģiju. Mīlestība un erotisms, kā zināms, reliģijās spēlē lielu lomu, un daudzi reliģisko jūtu derivāti ir cieši saistīti ar seksuālās dziņas derivātiem. Reliģiskā ekstāze, kā pareizi konstatē Krafts-Ebings, ir garīgi tuvu radniecīga mīlestības ekstāzei un bieži vien tā ir nelaimīgas, pieviltas vai gluži vienkārši neesošas mīlestības vai sirds vientulības mierinājums un atlīdzinājums. Garīgi sirgstošiem cilvēkiem reliģija un erotisms savienojas visbrīnišķīgākā veidā. Daudzu tautu cietsirdīgi reliģiski ieradumi izskaidrojami tikai tad, ja viņu reliģiju saista ar erotiskiem priekšstatiem. Tāpat kā reliģijā, arī mīlestībā ir slēpts kas mistisks, un proti: sapņi par mūžīgo svētlaimību (Krafts-Ebings). Tādēļ daudzu tautu reliģijās sajauktas abas šīs ekstāzes. Cietsirdību, kas daudzās reliģijās izpaužas upurēšanas formā un kas patoloģiski seksuālos stāvokļos izpaužas sadiskas baudkāres formā, t. i. baudot citiem nodarītās ciešanas, Krafts-Ebings izskaidro ar svētlaimības jūtu pārvērtību viņu pretejbā, un savu slēdzienu izsaka šādiem vārdiem:

„Tā tad bieži konstatētā reliģijas, baudkāres un cietsirdības radniecība būtu formulējama tā: reliģiska un

seksuāla afekta stāvoklis savas attīstības augstākā virsotnē ir kvalitatīvi un kvantitatīvi vienāds savā satrauktībā un tādēļ labvēlīgos apstākļos var izpildīt viens otra vietu. Patoloģiskos gadījumos tie abi var pārvērsties cietirdībā. (Sk. astoto nodaļu par seksuālo patoloģiju, un sevišķi divpadsmito nodaļu.)

Dzīves piemēri un pieredzējumi

Ceturrtās un piektās nodaļas ilustrācijas

1. Godīgs, seksuāli normāls cilvēks ar krietnu normāla egoisma porciju, savos studenta gados mēreni izmantojis prostitūciju, saderinās ar diezgan nervozu meiteni no labākām aprindām, un viņam liekas, ka viņš to mīlē. Meitene ir valodīga, dzīva, un liekas ļoti iemīlējusies. Pienāk kāzas. Te nu abus pārsteidz pirmā saltā duša. Jaunā sieva kopošanās aktu sajūt kā savu mīlestības jūtu rupju apvainojumu; tas viņai liekas briesmīgs. Vīrs, stipri vilies, tomēr mierīgi apsvēris stāvokli, samierinās; viņa mīlestība, kuŗa jau tā nav diezin cik liela, piedzīvo savu pirmo smago triecienu. Lai netraucētu labas attiecības, viņi abi nomāc savas vilšanās jūtas un cenšas viens otram pielāgoties. Sieva atļauj kopošanos, un vīrs mierīgi pacieš viņas salto vienaldzību. Rodas bērni. Bet sieva nav spējīga ne mājas saimniecību vadīt, ne bērnus audzināt. Ļoti nodarbinātam vīram jāpieņem ļaudis, kas to visu dara, un viņam aizvien grūtāk ir slēpt savu neapmierinātību, lai gan viņš pasaulei to nerāda. Viņš pelna daudz un var labi dzīvot. Bet sieva skaidri jūt, ka vīrs viņu vairāk cieš, nekā mīlē. Viņai nepatīk aizbildniecība, kuŗas vajadzību radījušas viņas pašas vājības; viņa sāk greizsirdīga kļūt; viņas labo gribu un labos nodomus neviens neatzīst, jo tā saistīta ar tik daudzām nespējībām. Bērns viņa tikai maitā; vīrs top aizvien nepacietīgāks, un tā divu vispār krietnu un godīgu cilvēku laulība top nelaimīga. Tiesību loģika šajā gadījumā ir vīra pusē. Viņš dibināti apgalvo, ka tādu dzīvi viņš dzīvot nevar, ka viņa darbs prasa dvēseles mieru, ka viņa bērnu audzināšana un viņa mājas saimniecība ir pilnīgi neapmierinoša, ka viņam jādzīvo diezgan plaša dzīve, jāielūdz viesi; bet viņa sieva nav spējīga izpildīt tādas nama mātes pienā-

kumus. Bet savai sievai viņš to liek sajukt tik nelaipnā formā, ka sieva krīt izmisumā, un beidzot nav vairs novēršama laulības šķiršana.

2. Jauns uzdzīvotājs, pārgalvīgs un asprātīgs, izaudzis lielpilsētas prostitūcijas zaņķī, ārējo pieklājības formu un sabiedrības domu vergs, tādēļ sievietes nicinātājs, šķietami iemīlas nopietnā, sirsnīgā, labi audzinātā meitenē ar enerģisku raksturu un ideālu pasaules uzskatu. Saderināšanās, kāzas, medus mēnesis aizrit labi. Bet jaunā sieva, kas seksuāli nebūt nav vienaldzīga, bet ir pilnīgi normāla, pēkšņi jūt, ka viņas vīrs nav tāds, kāds tas viņai likās, un ka viņa mīlestība ir tikai ārēja un saistīta ar tīru jūteklību. Viņš ir cinisks un greizsirdīgs, saka viņai rupjas domas par seksuālo dzīvi un viņas sievietes ideālus samīda kājām. Vecāku namā viņa ir saprātīgi un brīvi audzināta un viņai neliekas nekāds ļaunums, ja viņa viena pati iziet pastaigāties vai kādreiz satiekas un sarunājas ar kādu pazīstamu vīrieti. Bet šādi gadījumi iededzina vīra greizsirdību un bez mazākā iemesla viņš atkārtoti saka, ka viņa dēļ tā varot turēt pat mīļākos, bet neviens nedrīkst par to zināt, jo citādi viņa to kompromitēsot. Tādi uzskati dziļi satriec viņas uzticības un mīlestības jūtas. Viņai piedzimst bērni, bet vīra cinisms, greizsirdība un formalitāte sievai aizvien vairāk sāk riebties un beidzot mīlestība izvēršas abpusējā dziļā antipatijā. Un pēkšņi sieva viņam sāk likties neglīta, viņš rāj un soda to, ka viņa neprot gērbties, sabiedrībā izturēties. Beidzot viņš mājās atnes sifilisu, ko sieva, paldies Dievam, laikā redz. Nu visam beigas. Viņa atstāj to un šķīrās. Otrā laulībā ar nopietnu, ideāli domājošu vīru šī sieviete dzīvoja tīrākā, priekšzīmīgākā laulības laimē.

3. Kāds solids un nopietns jauneklis ar diezgan stipru seksuālo dziņu, līdz laulībai nepazinis kopošanās aktu, iepazīstas ar labsirdīgu, mierīgu, apdāvinātu un labi audzinātu meiteni; saderināšanās, kāzas. Sieva mīl savu vīru sirsnīgi un patiesi. Bet viņa ir un paliek seksuāli pilnīgi salta. Kopošanās akts, kuņģā viņa gluži bezjūtīga, viņai liekas nepatīkams, netīrs mīlestības piedēklis. Bet mīlestības glāsti viņai patīk; savu vīru viņa mīlē no visas sirds, un laulība ir laimīga.

4. Seksuāli agri attīstīties un stipri kaislīgs vīrietis pēc neskaitāmām mīlestības dēkām beidzot tomēr appre-

cas, tīru jūtu dzīts. Lai gan viņa tieksmes ir ļoti poli-gamas, viņš tomēr dzīvo laimīgi ar savu reti labsirdīgo, krietno un laipno sievu. Bet viņš bieži to pievīl un ir ne-uzticīgs ar daudzām un dažādām sievietēm, savus grēkus tomēr izsūdz sievai, kuŗa viņam piedod. Vēlāk, kad viņa sieva ir slima, viņš kopj to ar aizkustinošu mīlestību.

Tādos, kā zināms, biežos gadījumos, sevišķi, ja lau-libā nav bērnu, bieži vien notiek, ka sieva pieņem sava vīra ārļaulības bērnus un tos adoptē. Saprotais, to var tikai cēlas sievietes, bet tādai pašai dziedībai vienmēr ir labas un samierinošas sekas un vīru tā ciešāk saista pie sievas pateicīgā mīlestībā. Arī otrādi: bieži vien vīrs ar mīle-stību pieņem un kopj savas sievas ārļaulības bērnus.

5. Kāds mazliet neattīstīts, bet labsirdīgs cilvēks, kas cieš nepareizi attīstītu dzimumorganu dēļ, apprecē jau-navu, kuŗai ļoti stipra un cieta jaunavības plēve. Vājie kopošanās mēģinājumi vīra kropli attīstīto organu dēļ, protams, paliek bez sekmēm. Pēc divu gadu ilgas laulības dzīves ārsts to neviļus atrod. Bet sieva gluži vienkārši neapzinās, ka viņas laulībā kautkā trūkst, viņa mīlē savu vīru un dzīvo ar to laimīgi.

6. Krietna meitene, bīdamās palikt par vecmeitu, ap-precas ar vientiesīgu, netaktisku, vienaldzīgu vīrieti, kuŗš vēl turklāt ir impotents. Pēc dažiem veltīgiem mē-ģinājumiem tas atsakās no kopošanās un pret sievu vis-pāri ir pilnīgi vienaldzīgs. Sieva ir ļoti nelaimīga un uz-traukta. Bet viņas uztraukumu nerada neapmierinātais *libido*, daudz vairāk to rada tas, ka viņai nav bērnu. Viņa grib bērnus no sava vīra un šī mērķa sasniegšanai izlieto visus iespējamus un neiespējamus līdzekļus, un tomēr viss velti. Tādas sievas liktenis ir nebeidzams izmisums.

7. Pilnīgi normāli veidotam, spēcīgam, labi izglīto-tam, ļoti apdāvinātam un ētiski attīstītam cilvēkam kāda dīvainā iemesla dēļ no pašas jaunības nav ne mazākās dzi-muma dziņas. Miegā viņam dažreiz notek sēkla, bet to viņš redz uz savas veļas tikai tad, kad otrā rītā atmodies no miega. Arī erekcijas viņam ir tikai miegā, bet nesai-stītas ar erotiskiem priekšstatiem, un tādu viņam vispāri nav. Lai gan viņš sasniedzis augstāko izglītību un pilnīgi nobriedušu vecumu, viņam tomēr nav jēgas par seksuā-lām attiecībām, un ļoti dīvaini, ka viss, ko viņš par to la-sījis vai dzirdējis, viņam paliek nesaprasts vai nevērots.

Kad es ar viņu reiz runāju par to, man likās, es cenšos krāsu ziņā aklam cilvēkam rādīt krāsu atšķirību. Viņš domāja, ka laulība ir tikai intelektuālas un dvēseliskas saites, un ka bērni rodas paši no sevis, ja cilvēki ir precējusies. Un pēkšņi viņam ienāca prātā apprecēt izglītotu meiteni, ne jau nu sevišķi gudru, totiesu ārkārtīgi kautru un smalkjūtīgu. Saprotams, tā bija pavisam divaina laulība. Drīz viņa atskārta sava vīra trūkumu, kaislīgi ilgojās pēc bērniem, ļoti cieta un nosodīja vīru. Pamazām arī viņam atvērās acis un viņš sāka saprast, ka laulībai jābūt pavisam kam citam, nekā viņš bija to iedomājies. Bet nelīdzēja nekādas pamācības par kopošanās akta tehniku, un arī ar sugestijas palīdzību neizdevās viņā modināt ne mazāko seksuālo satrauktību. Un tomēr viņš bija laipns un vērīgs pret savu sievu, bet, lai viņš gribēja, cik gribēdams, viņš nevarēja tai sniegt seksuālu, jūteklisku baudu. Viņa cieta tādēļ, ka viņai nebija glāstu, dvēseles siltuma un bērnu, nevis tādēļ, ka vīrs viņai nedevis kopošanās akta izjūtu kā tādu, jo tā viņai bija tikai līdzeklis uz mērķi. Tomēr viņa atzina, ka labāk ir ciest, nekā klaji šķirties. Te vēl jāpiezīmē, ka šādos fatālos gadījumos erekcijas var notikt tikai gluži mehāniski, miegā, kādēļ kopošanās nav iespējama.

8. Kāds cits vīrietis, arī izglītotš, kaut vienpusīgi, no laika gala bija liels savādnieks, bikls un noslēgts, neraugoties uz zināmu pašiedomību. Seksuāli arī viņš bija pilnīgi vienaldzīgs, arī viņu piemeklēja tikai nakts pollūcijas, lai gan retu reizi savienotas ar erotiskiem sapņiem. Bet arī viņam *libido sexualis* bija gandrīz pilnīgi svešs, lai gan seksuālā pasaulē viņš bija labāk orientēts, nekā pirmāk minētais viņa garīgais līdzinieks. Un laulību arī šis iedomājās tīri intelektuālu, bez sevišķām maigām jūtām, kādas gan netrūka pirmāk minētam vīram pret savu sievu. Viņš apprecēja intellīgentu, diezgan kaislīgu jaunavu, kas nebūt nebija seksuāli vienaldzīga. No paša sākuma viņš izturējās pret savu sievu neticami vienaldzīgi, gluži kā pret vienkāršu mājas saimnieci. Protams, sieva tādēļ jutās dziļi sašutusi un nelaimīga. Viņa izturēšanās iemesls lielā mērā bija kautrība un gluži jaunavīga kaunība. Viņa sieva atnāca pie manis, lūgt padomu. Viņas radi ieteica laulību šķirt; viņa to nevarēja un bija līdzcietīga pret savu vīru, kuŗš beidzot atnāca pie manis. Es viņu krietni sarāju par viņa nepiedodamo izturēšanos; es teicu, ka vainīgs tikai

viņš un viņam nav nekādu tiesību spēlēt savā pārākuma apziņā svarīga kunga lomu, un ka viņam pret sievu jāizturas vismaz laipni un mīli, un ja viņš to nevar, tad lai šķiras. Mana pamācība uz viņu atstāja iespaidu tīri psihiski, jo no šīs dienas viņš bija pret sievu mīļš un laipns. Ar to pietika, lai viņa atmestu savas domas par laulības šķiršanu. Kad atnāca sieva, es viņai ieteicu šajā laulībā spēlēt vīra garīgo lomu, jo viņas laulātais draugs bija nelabojami kautrīgs, un es liku viņai arī seksuāli būt vadošai un aktīvai pusei. Diemžēl, šī gadījuma turpmākā gaita man palikusi nezināma.

9. Ārkārtīgi solidam, nopietnam jauneklim ir gluži normāls *libido*; viņš atturējies nevien no visiem ārlaulības seksuāliem sakariem, bet arī no onanisma, un miegā viņu piemeklējušas tikai pollūcijas; protams, tās vienmēr bijušas savienotas ar erotiskiem sapņiem, bet nekad viņš nav izjutis īstu baudu, tikai šīs baudas niecīgas pēdjūtas un ļoti nepatīkamu sajūtu, atmostoties. Tīras sirds tieksmes dzīts, viņš apprecē labsirdīgu, saprātīgu jaunavu, kuņai nevien ļoti cieta jaunavības plēve, bet arī stipri attīstīti bļodas kauli, un katrs kopošanās mēģinājums viņai rada krampjainas sāpes. Neraugoties uz kvēlo mīlestību un kaislīgām ilgām pēc bērniem, kopošanās akts tomēr nekad neizdodas, jo vīra erekcijas nomodā vienmēr ir ļoti nepilnīgas un sēklas izšļākums notiek tikai sapņos. Hipnotisks dziedinājums pastiprina viņa erekciju. Operācijas ceļā sieva likvidē visus kopošanās aktam vajadzīgos traucējumus un sāpīgās sajūtas. Pirmie kopošanās mēģinājumi atkal neizdodas. Bet iedvesmes spēks sāk darboties, kopošanās beidzot izdodas un sieva jau otru reizi ir mātes cerībās.

Šajā gadījumā vīra impotence, kas ilgusi gandrīz pusotra gada, nav traucējusi laulības laimi, savstarpējo mīlestību un cienību, jo vīra mīlestība bijusi sirsnīga un viņa *libido* bijis normāls. Gadījums ir ļoti pamācošs, jo rāda, ka nepārtraukta sēklas notecēšana tikai miegā, vīrietim var pārvērsties par autosugestīvu ieradumu, kas zināmos apstākļos var vājināt kopošanās akta spēju nomodā. Bet tādi gadījumi ir ārkārtīgi reti.

10. Kādam vājprātīgam jauneklim jau no dzimšanas bija atrofēti pauti, kā tā sauktās kriptorchijas sekas, un tādēļ viņš auga un attīstījās kā einuks, t. i. viņam nebija ne mazākās seksuālās dziņas un nekādu korelatīvo dzimuma

pazīmju. Lai viņu pārvērstu par vīrieti, divas viņa labvēlīgas krustmātes nekā labāka nebija varējušas izgudrot, ka apprecināt viņu ar veselīgu meiteni. Kad meitene, kuŗa nebūt nebija nevainīga, redzēja un saprata viņa seksuālo aklumu un nevarību, tā visādiem līdzekļiem centās panākt viņa erekciju, bet, protams, velti. Jauneklis to sajuta kā rupjību un cūcību, ļoti par to uztraucās, bieži redzēja to sapņos, sasirga ar somnambulismu un somnambuliskā miegā reiz iesaucās: „Ak, tu, cūka, Kate!” (Kate bija viņa sievas vārds). Kate drīz savu kaislību apmierināja ar veselīgu un potentu vīrieti, un nabaga einuku tie abi sāka mulķot. Einuku šī rīcība beidzot tik neganti sadusmoja, ka savas sievas dzimšanas dienā viņš nopirka lielu rausi un nokrāsoja to ar šveinfurtes zaļumu. Par nozāļošanas mēģinājumu viņu notiesāja spaidu darbos. Neraugoties uz maniem protestiem, tiesa viņa somnambulismu atzina par simulāciju, un tāpat arī viņa vājprātību.

11. Kāds jauneklis no ļoti erotiskas dzimtas pārāk agri sāka nodoties onanismam un vēlāk arī daudziem mīlestības sakariem, kuŗos viņš, savas satiriāzes dēļ ļāvās vistrakākām pārmērībām. Katru dienu bieži atkārtotie ekscēsi viņu iedzina fiziskā vārgumā un garīgā trulumā, un viņš pilnīgi zaudēja darba spējas; un tomēr viņš nevarēja savas pārmērības apvaldīt. Bet hipnotiskai dziedināšanai tomēr bija panākumi. Vēlāk viņš apprecējās aiz tīras mīlestības un dzīvoja laimīgi ar sievu un bērniem.

12. Ārkārtīgi godīgs un labs cilvēks aiz mīlestības apprecēja diezgan neapdāvinātu, bet krietnu meiteni. Laulība bija laimīga un svētīta ar bērniem. Te pēkšņi ārsts aizliedza seksuālo sakaru, jo sieva sasirga. Laulātie draugi sāka gulēt katrs savā istabā un viņu sirsnīgās attiecības kļuva aizvien vēsākas, un vēlāk vairs nebija iespējama šo sakaru atjaunošana. Vīrs kļuva neuzticīgs saviem senākiem ētiskiem principiem un sāka kopoties ar prieka meitām. No tā laika vīrs un sieva dzīvoja tādā laulībā, kas ārēji likās ārkārtīgi laimīga, bet iekšēji bija pilnīgi sabrukusi.

13. Dievbijība, kā zināms, netraucē seksuālas pārmērības ne laulībā, ne ārļaulībā. Es pazīstu reti tiklus, pat ārkārtīgi dievbijīgus ļaudis, kuŗi ļaujas visbriesmīgākām seksuālām pārmērībām. Daudzi katoļu garīdznieki gan ir seksuāli vienaldzīgi, bet viņus valdzina nenormālības un

seksuālo sajūtu kroplis formas. Bet viņu vidū ir ļoti daudz ārkārtīgi jūteklisku un kaislīgu vīriešu. Daudzi no viņiem paļaujas kārdinājumam un slepenībā nododas seksuālām kaislībām vai nu šādā, vai tādā formā. Bet tiem, kas uzticīgi savam nevainības zvērestam, šī cīņa ar kaislībām ir briesmīgas mokas.

14. Jauna meitene jau no agras bērnības ir seksuāli ārkārtīgi kaislīga. Ļoti agri viņa sākusī pārmērīgi onanēt un, ieraugot vīrieti, briesmīgi uztraucas. Es zinu kādu citu gadījumu, kad jauna meitene sava iedzimtās seksuālās dziņas sloga dēļ (viņas māte un vecmāte bija prieka māju saimniece un pašas tās bija mesalinas) jau četrpadsmit gadu vecumā naktīs uz ielām aizskāra visus zēnus un neglābjami krita par prostitūcijas upuri. Turpretīm cita, labi audzināta, ārkārtīgi erotiska meitene, kas arī nodevās onanismam, sāka seksuālu sakaru ar precētu vīru, kuŗā iemilējās tik kaislīgi, ka gribēja arī turpmāk palikt par viņa mīļāko. Viņi bija jāizšķīr ar varu. Vēlāk viņa savu kaislību tomēr prata apvaldīt.

15. Kāds spēcīgs žīdu tirgotājs apprecēja krietnu žīdu meiteni. Viņš ar to piedzīvoja desmit bērnus, un kaut viņa sieva likās ārkārtīgi pieticīga, mīloša, strādīga un priekšzīmīga ģimenes māte, tomēr viņas vīrs man atzinās, ka tas nevar apmierināt viņas seksuālās prasības, tā esot tik neremdināma, ka viņš vairs ilgāk nevarot to ciest. Citādi viņu laulība bija priekšzīmīga.

16. Ārkārtīgi kaislīgas un jūtekliskas, gandrīz līdz nimfomanijai seksuāli sakairināmas sievietes ļoti bieži tādēļ savā mīlestībā ir poliandriskas (daudzvīrīgas) un savā jūtekliskā negausībā pārspēj visus vīriešus. Avīzēs reiz izdaudzinātais gadījums ar bijušo princesi šimē nav vienīgais, vēsturē pazīstamas daudzas šādas sievietes. Kad šādu sievieti satver kaislība, tā pret savas kaislības objektu zaudē visu kaunu, visas ētiskās jūtas un visu sievišķīgo atturību; viņa top neticami nežēlīga pret visu, kas stājas tai ceļā, lai citā ziņā viņa būtu, cik krietna, smalkjūtīga un taktiska būdama. Visi šādi gadījumi tomēr ir patoloģiski.

17. Vīriešu satiriāze ir tik bieža parādība, ka neskaitāmi vīrieši ar to mūžīgi nomoca savas sievas, katru brīdi prasa viņu kopošanās gatavību un nesaudzē tās pat menstruāciju laikā. Mēs savā grāmatā jau minējām gadījumu

ar septiņdesmit gadus veco zemnieku, kurš arī pieder pie šiem vīriešiem. Ka šādi stāvokļi rada laulāto draugu neuzticību, tā ir gluži ikdienišķa patiesība. Šādu vīriešu cinisms var sasniegt tādu pakāpi, ka tie savas sievas klātbūtnē ļauj pilnīgu seksuālu vaļu, izlietojot prieka meitas, kalpones, un bieži vien arī paši savus bērnus. Sievietes uz šādiem ekscesiem reaģē ārkārtīgi dažādi, raugoties pēc rakstura. Dažas to visu klusi pacieš, sevišķi bērnu dēļ; citas gluži vienkārši aizbēg; citas šķiras; vēl citas dodas pašnāvībā u. t. t. Pret tādām mocībām sievietei ir grūti aizsargāties nevien vīrieša fiziskā pārspēka dēļ, bet arī tādēļ, ka viņu sargā likuma bezjēdzīgā nelikumība.

Būtu jācenšas panākt, lai satirizāziski vīrieši un nimfomanskas sievietes meklē cits citu, precās un cits citu apmierina. Bet arī te jāliek vērā šo dzimuma dziņas pārmerību kļūmās sekas uz pēcniekiem.

18. Daudz labāk neklājas arī greizsirdīga vīra sievai, tāda vīra, kas neuzticību redz katrā viņas skatienā, katrā viņas sarunā ar citu vīrieti, katrā vēstulē, katrā viņas izgājienā no mājas, un visur viņš iedomājas sava vīra goda apvainojumu. Bet par to mēs jau runājām un atsevišķi gadījumi tikai atkārtotu to, kas jau zināms.

19. Jauna, skaista, ļoti viegli iedvesmējama meitene sajūsminās par to, ka ap viņu lakstojas sešdesmit gadus vecs precējies izvirtulis un izšķērdētājs, kas viņu sistematiski kairina un paved ar erotiskas literatūras palīdzību. Viņi viens otram, kā saka: atklāj savu sirdi. Un šis fakts uz jauno meiteni atstāj tādu iespaidu, ka viņa, gluži kā hipnotizēta, neprātīgi iemīlas vecajā vīrā. Viņa ir kā apmāta, maldina savus vecākus, pati sevi un visu ģimeni kompromitē un visu savu dzīvi pārvērš par meliem. Nauda te nespēlē nekādu lomu, jo viņa pati ir bagāta, bet viņš nē. Viņa skaidri zina, ka šim sakaram nekādu nākotnes izredžu nav, bet pretoties nespēj un beidzot ar viņu kopā aizbēg no mājas. Beidzot viņa tomēr atjēdzas un kārtīgi apprecas. Senas parunas un sakāmvārdi gan daudzina, ka jaunas meitas tikai zobojas par veciem vīriem vai arī apprecas ar tiem naudas dēļ. Bet dzīvē tas gluži vienmēr tā nav.

20. Strauja un kaislīga meitene un apdāvināts sapņotājs ar vāju gribu, bet attiecībā pret sevi spītīgs, neprātīgi viens otrā iemīlas un apprecas. Neraugoties uz savu sek-

suālo kaislību, viņš līdz laulībai palicis nevainīgs. Mīlestības reibonis turpinās diezgan ilgi. Bet jaunās sievas nepacietība, drudzainā dedzība un pretestības gars no vienas puses, un svārstība, nepraktiska sapņainība no otras, rada aizvien asākas pretrunas, kuŗas vīra mierīgais un labsirdīgais raksturs tomēr nevar izlīdzināt uz ilgāku laiku. Kamēr ilgst seksuālais sakars, tikmēr mīlestība turas kopā. Bet pēc ceturtā bērna sieva vairs negrib piedzīvot grūtniecību, bet pārspīlētu morālisku iemeslu dēļ vīrs negrib lietot nekādus aizsarga līdzekļus pret bērnu radīšanu. Šīs nesaskaņas dēļ laulības saites pārtrūkst, un beidzot izdziest arī mīlestība. Tikai ārēja pieklājība un ētiski principi laulātos draugus attura no ārļaulības mīlestības sakariem un no laulības šķiršanas.

21. Dzīvespriecīgs, jūteklisks un patmīlīgs, bet vispāri ļoti inteliģents cilvēks apprecē nopietnu, krietnu sievu, kuŗa viņu ļoti mīlē un dāvā viņam dažus bērnus. Pēc vairākiem laulības gadiem viņam sieva apņikst. Tā viņam nav diezgan jūtekliska. Augstāku mīlestību viņš nekad pret to nav jutis, kā tā pret viņu. Viņš izmanto savu iespaidīgo amata stāvokli, lai pret sievas gribu panāktu laulības šķiršanu un otrā laulībā apprecētu jūteklisku sievieti pēc savas gaumes.

Citā gluži līdzīgā gadījumā sieva pati varonīgi piekrita laulības šķiršanai; neraugoties uz kvēlo mīlestību, te radās zināma raksturu pretējība, un vīrs bija drīzāk sapņotājs, nekā egoists.

22. Skaista, koķeta „augstāko aprindu“ dāma apprecējās ar neglītu un tūļīgu zinātņu vīru. Kādu dienu viņa iemīlējās savā sulainī un ar to kopā aizbēga no mājas.

23. Laulības neuzticībā vainīgās puses psiholoģiskā reakcija ir ļoti interesanta un tā vēl sevišķi jāuzsver še. Tā atkarājas no neuzticības vaininieka egoistiskākām vai altruistiskākām īpašībām. Es bieži esmu redzējis abas formas. Ja vīrs, kas iemīlas citā sievietē, ir labs, t. i. ja viņš jūt ētiski, tad šīs neuzticības dēļ viņš būs vēl mīļāks pret sievu un savu netīro sirdsapziņu mierinās ar to, ka pret viņas sīkajām kļūdām būs vērīgāks un saudzīgāks, biežāk dāvās viņai balvas u. t. t. Un kad mīlestības reibonis pārīes, viņš pat centīsies sargāt tās sievietes godu, kuŗu viņš mīlējis ārpus laulības, centīsies nodrošināt viņas nākotni un bieži vien pats tai atradīs citu vīru. Ja šīs ārļaulības

sakars radīs bērņus, viņš tos mīlēs un par tiem gādās. Tas pats sakāms arī par precētu sievu, kas iemīlējusies citā vīrietī. Te gan mīlestība daudz vairāk satver visu personību, nekā vīrietim. Bet lielāko tiesu, ja viņa tikai citādi ir krietna un godīga sieviete, viņa vispirms centīsies savu mīlāko apprecināt ar citu patīkamu un labu sievieti un atsacīsies, ja tas prasīs kopošanās ar viņu. Bet ja, turpretim, sākusies jau faktiskā neuzticība, tad viņas reakcija pret vīru ir ļoti dažāda. Ja viņas jūtas, kā lielākai sieviešu daļai, ir monogamas, tad viņas mīlestība pret vīru pilnīgi izdzisis un pret to viņa izturēsies vislabākā gadījumā līdzietīgi. Tad viņa visiem spēkiem centīsies panākt laulības šķiršanu, daudzos gadījumos pat tad, kad sievai dzīvojot ar mīlāko, pilnīga neuzticība vēl nav notikusi. Bet ja viņa, kā daudzas histeriski disponētas vai pilnīgi histeriskas sievietes, ir poliandriska, tad ļoti labi viņa var savu mīlestību bagātīgi dāvēt tiklab vīram, kā mīlākam reizē, un abiem ļauties pilnīgā seksuālās baudas priekā, ko citas, pilnīgi normālas sievietes, gluži vienkārši nevar.

Tās nebūt nav monogamas tieksmes (vīrietim vispārī tās ir tikai izņēmums), kas vīrietim liek pret savu sievu būt delikātam, tas drīzāk ir seksuālās iekāres reibonis, kas viņu dzen pie citas sievietes. Pret sievu viņš tad ir skops, neiecietīgs, nekas viņā tam nepatīk, visu, ko viņa dara, tas nopeļ un sarūgtina viņas dzīvi tik lielā mērā, ka tādēļ vien jau nelaimīgā pieviltā sieva bieži vien atmin, kas noticis. Šajā ziņā cilvēki ir ļoti dīvaini. Daža laba apvainota un pazemota sieva tomēr nebeidz kvēlot savā kaislīgā mīlestībā uz vīru, bet citas sievietes, kuŗas vīri lutina un nēsā uz rokām, savam vīram nepiedod ne vismazāko neuzticību, pat ne visnevainīgāko platonisko dvēseles tieksmi un draudzību pret citu sievieti. Svešu sievieti iemīlējuša precēta vīra rupjībai pret savu sievu bieži vien nav robežu. Naidīgs piktums, mocīšana, nicinājums, bieži vien pat varmācība un slepkavība, kā to skaidri rāda kriminālvēstures dokumenti. Tāpat arī egoistiskas sievas, kas iemīlējušās citos vīriešos, ļoti necienīgi izturas pret saviem vīriem. Tikai tādēļ, ka viņas ir likumīgā atkarībā un arī fiziski vājākas, viņas nav tik brutālas un tik negantas; totiesu nebeidzami ir viņu adatu dūrieni, sīkās ļaunprātības un kaprizes. Šādos gadījumos sievietes svarīgākais ierocis ir viltība un viņas slepkavības ierocis ir gīts. Lielāko tiesu

viņa gluži vienkārši atstāj savu vīru, lai to piespiestu laulību šķirt. Saprotams, te ir daudzas nokrāsas un daudzas variācijas, bet minētās reakcijas ir galvenās. Pats par sevi saprotams, ka vīrs, kas intensīvi iemīļēties ārpus laulības, nevairāmi pārdzīvo sava *libido sexualis* atdzisumu pret savu laulāto draudzeni, un ka šī atdzisuma dēļ viņš savu sievu jūt daudz mazāk kairinošu un valdzinošu. Bet ja viņš citādi ir labs cilvēks, tad savu mīlestību pret sievu viņš nezaudē un vainas apziņa tik ļoti satrauc viņa sirdsapziņu, ka visās citās attiecībās pret sievu viņš nezaudē maigumu un sirsniību. Un turklāt vēl seksuālās attiecības ar sievu viņš var atvieglot, viņas vietā, cik vien iespējams spilgti, iedomādamies savas kaislības, jūtekliskās dedzības jauno objektu, un vīrietim tas var acumirklīgu impotenci pārvērst stiprā potencē. Sievieteī, viņas pasīvās lomas dēļ, šāda iedomu darbība ir vēl vieglāka, bet tā vispāri nav vajadzīga.

24. Es tikai gribētu vēl pieminēt kādu retu gadījumu: tas ir sievietes sirds kaislīgs kliedziens pret mūsu kultūras šķietamās monogamijas dažām kroplībām. Kāda vienkāršās tautas sieviete sasirga ar iekšķīgu kaiti un tādēļ viņas vīrs nodibināja seksuālu sakaru ar citu sievieti. Viņu kaimiņiene satika vīru un šī sakara dēļ sāka to lamāt. No augšas stāva to dzirdējusi, vīra sieva sadusmota uzsauca kaimiņienei: „Kāda tev tur daļa, maita tāda! Es pati viņam atļāvu, jo es viņam neesmu lietojama!”

25. Kāds smagas iedzimtības ceļā mantotu garīgu slimību māks, ļoti intellīgents cilvēks ar valdzinošām manierēm, bet pilnīgi samaitāts, melīgs un bezjūtīgs (ētiski nenormāls) bija seksuāli viegli sakairināms, bet dzimuma dziņu viņš jūta tikpat lielu pret vīriešiem, cik pret sievietēm, un sakarus uzturēja ar abiem dzimumiem. Viņš apprecēja krietnu un strādīgu vecmāti, pēc diezgan ilgiem laika sprīžiem trīs lāgi sasirga ar monomaniju, kuŗu ikreiz izdziedināja, un savai sievai viņš dāvāja divus dēlus un vienu meitu. Kad viņš bija vesels, viņš vienmēr krāpa ļaudis, viltoja vekselus un darīja citādas blēdības, nekad viņš nestrādāja godīgu, mierīgu darbu, kaut gan pret savu sievu izturējās laipni, bet nodevās pederastijai ar vīriešiem un tādēļ (arī dažādu blēdību dēļ) viņam vairākas reizes piesprieda tiesas sodu. Es vairāki lāgi viņu dziedināju psihiātriskā klinikā. Nabaga sieva vairāki lāgi man sūdzē-

jās par savu vīru un par savu posta dzīvi, kuŗā viņai spēkus vēl deva tikai ticība vīra šķietamai mīlestībai un sevišķi viņas trijiem bērniem, kuŗus viņa audzināja ļoti rūpīgi. Bet kad bērni auga jau lielāki, viņas illūzijas izgaisa cita pēc citas. Izrādījās, ka viņas meita ir vājprātīga. Arī viens no viņas dēliem bija ļoti neapdāvināts un vispāri garīgi truls. Mātes mierinājums bija otrais dēls, kuŗš likās centīgs un krietns, lai gan bija neveselīgs un grūtsirdīgs. Zēns kādu laiku aizbrauca uz Šveices dienvidiem un atrada tur darbu. Kādu dienu, kad vekseļu viltošanas un pederastisku sakaru dēļ tēvs bija ieslodzīts psihiātriskā klinikā, viņa garīgo spēju pārbaudei, (bet taisni tajā laikā viņš nebija slims, t. i. viņš nebija savas manijas apsēsts, un tādēļ viņu tiesāja), māte lielā izmisumā atnāca pie manis un rādīja man sava dēla vēstuli, kuŗa bija rakstīta tēvam, bet kuŗu viņa pati bija atplēsusi. Vēstules saturs bija apmēram šāds: „Ak, posta dzīves piemeklētais tēvs! Kad tu šo vēstuli saņemsi, manis vairs nebūs pasaulē. Iekams es mirstu, es gribu tevi nolādēt. Tu biji mūsu ģimenes kauns, un tu ar savām nešķīstībām un blēdībām iedzini postā mūsu māti un savus bērnus! Kādēļ taisni tev bija jābūt manam tēvam? Es sen jau jūtu, ka manā būtņē dzīvo tavu briesmīgo dziņu iedzimtais spēks. Es velti cīnos pret to. Jo vairāk cīnos, jo spilgtāk izpaužas šī iedzimtība. Es jūtu, ka nevarēšu pretoties, bet noziedznieks es negribu būt, kāds biji tu, tādēļ šo pašu nakti es pakāršos, bet pirms nāves vēl sūtu tev savus lāstus.“ Tāds vismaz bija vēstules saturs, kaut arī ne burtiskais teksts, kuŗa man vairs nav. Nabaga jauneklis tiešām piepildīja savu nodomu un pakārās, bet izmisuma plosītā māte nezināja, ko lai dara. Es izlasīju vēstuli tēvam, kuŗš tikai pavīpsnāja un paraustīja plecus.

26. Kāds jauneklis iemīlas jaunavā un grib, lai tā būtu viņa mīlākā. Bet viņa negrib, viņa atstāj to un atrod darba vietu Bohemijā; viņš dodas tai pēdās un neļauj tai mieru. Tas izlieto viņas neapmierinātību ar viņas darbu, apsola tai citu vietu un arī sikaistu istabiņu kādā Vācijas pilsētā. Viņa varēšot strādāt kā modiste un maizi nopelnīt. Viņa paklausa un aizbrauc uz šo pilsētu, bet pulkstens divos naktī viņas istabā pēkšņi ienāk viņš. Drīz noskaidrojas, ka tā ir viņa istaba. Viņa grib sacelt troksni; bet viņš solās to izsviest uz ielas, ja viņa troksņos. Viņa padodas

varmācībai un top par viņa mīlāko. Pēc kāda laika viņai bieži uznāk vēmieni, viņas izskats jauneklim rāda, ka viņa ir mātes cerībās. Savās glēvās bailēs tas viņai iestāsta, ka viņai esot dilonis un tādēļ sūta to uz viņas dzimteni, kur meitene piedzīvo abortu. Trīs lāgi nabaga meitene velti dodas pašnāvībā. Izveseļojusies un atspirgusi, viņa grib pieņemt vietu Indijā. Šo meiteni es nevilus satiku pie paziņām. Es lūdzu, lai viņa man apsolās neuzticēties nevienam vīrietim un nesākt ar tiem dzimuma sakarus, iekams nebūs salaulājusies. Bet kāda gan nozīme šādu raksturā vāju, vientiesīgu, nezinošu, vieglas iemilēšanās spējīgu un ikdienišķīgi dzīvojošu meiteņu solījumiem! Tādas mūžīgi pievils ikviens, kas ar viņām satiksies.

27. To pašu vakaru, kad es sarunājos ar 26. piemērā minēto meiteni, es satiku citu glītu un izsaktā pieklājīgu jaunuvi B., kuŗa ļoti intimi izturējās ar kādu man pazīstamu, simpātisku vecāku kungu O. Ar šo kungu kopā mājās braucot, es dzirdēju viņa stāstu par minēto meiteni:

Viņas māte (E.) bija atraitne, senāk bijusi viņa līgava; bet viņš to pametis. Šai personai bija divas meitas (B. un C.). Vecākā B. bija dzimusi pirms laulības un viņas tēvs (kāds diedelnieks) nebija par viņu gādājis. Līdzcietības dēļ O. to adoptējis ar to noteikumu, ka māte to atstās pie viņa līdz iesvētīšanai. Līdz astotam mūža gadam meitene dzīvoja pie viņa. Bet E. aizbrauca uz kādu lielāku pilsētu un, pretēji saviem solījumiem, meitu (B.) aizveda līdz. Šajā pilsētā viņa ierīkoja privātu priekā namu, kuŗā jaunām meitenēm izīrēja istabas; šo namu apciemoja visā pilsētā pazīstamas personas, kuŗu vidū bija arī kāds ievērojams advokāts X. Pēc dažiem gadiem māte savas meitas, kuŗas viņa izaudzināja prostitūcijas orgīju atmosfērā, arī nolēma pārvērst par prostitūtām. Bet B. negribēja to ciest, kādu dienu aizbēga un paslēpās pie sava bijušā audžu tēva O. Tas meiteni aizsūtīja uz jaunu meiteņu aizsardzības biedrību, kuŗas priekšnieks (P. kungs) to pieņēma. Meitenes dzīvi labvēļi ierīkoja A. pilsētiņā. Viņas māte prasīja, lai tā nāk atpakaļ pie viņas. Sākās tiesas prāva, un daudz netrūka, ka māte ar sava drauga, advokāta X., palīdzību būtu uzvarējusi un meitu atguvusi. Bet audžu tēvam O. un meitenei pašai izdevās sagādāt daudzus pierādījumus par E. namā sarīkotām orgījām un ne-

krietnībām, kuŗas apstiprināja liecinieki, un E. sūdzību tiesa atraidīja. B. bija glābta no savas mātes nagiem. Kad O. lūdza, lai P. kungs parūpējas par A. pilsētas aizbildni meitenei, tas atbildēja, ka viņš to nedarīs. Pirms divi gadiem viņš tādu pašu aizbildni jau lūdzis tādai pašai meitenei. Bet rezultāts bijis tas, ka pilsētas galva šo meiteni padarījis par savu mīļāko! Tā meitene palika jau minētā aizsardzības biedrības iestādē, kur viņa mācījās šuvējas amatu.

To pašu pēcpusdienu, kad neviļus mēs satikāmies, mums garām aizbrauca kariete, kuŗā sēdēja jautra un aizdomīga kompanija. Efektī un krāšņi ģērpta meitene laipni sveicināja B. Meitene teica savam bijušam audžu tēvam, ka tā esot viena no mātes nama prieka meitām; kādu nakti tā pieņēmusi trīsdesmit vīriešus, citu pēc cita.

Tas vien jau rāda, kādus piemērus nabaga meitene bija redzējusi no savas jaunības dienām. Viņas jaunākā māsa (C.) bija paklausījusi mātei un septiņpadsmit gadu vecumā jau kritusi par prostitūcijas upuri. Kad es jautāju meitenes audžu tēvam, vai viņš domā, ka viņa bijusē audžu meita dzīvo seksuāli tīru dzīvi, viņš atbildēja, ka ļaunu aizdomu viņam neesot; bet kleptomānijas lēkmē viņa kādam kungam, kas tai rādījis divus zelta gredzenus, tos nozagusi, un beidzot pati nevarējusi izprast, kā tas noticis.

28. M. kungs cieš no iedzimtības sloga. (Viņa tēvs ir garā slims; viens tēva brālis garā vājš, otrs psihopats.) Viņš pats ir apdāvināts, bet impulsīvs un viņu vajā uzmanīgās idejas. Viņš dzīvojis seksuāli nevainīga cilvēka dzīvi, līdz laulībai viņam tikai miegā bijušas pollūcijas ar erekcijām un ar kopošanās akta fantazijām, kas bijušas savienotas ar sadistiskām parādībām (piemēram, viņš sitis sievieti pa dibenu). Jaunībā viņš piedzīvojis tikai dažus normāli erotiskus satrauktības gadījumus, redzot pusaudžu meitenes; bet viņa nenormālību veicinājuši flagelantu raksti.

Viņš apprecējās gan aiz mīlestības, t. i. iekšējas tiesmes, bet bez erotisma. Viņš ļoti bieži glāsta savu līgavu, bet erekcijas nerodas. Laulībā nav ne jausmas no seksuālās dziņas. Visi kopošanās mēģinājumi paliek bez sekmēm, retu reizi tikai nepilnīgas erekcijas. Sešu mēnešu laulībā tikai dažas pollūcijas miegā. Viņa sieva gluži normāla.

Pēc sešiem mēnešiem viņu ārstē ar hipnozi. Pēc otrā hipnotizējuma jau stiprākas erekcijas; pēc trešā hipnotizējuma viņam izdodas savu locekli uz dažām minūtēm ievadīt viegli pieejamā makstī, bet bez baudas izjūtas un bez sēklas izšļākuma. Tas vēl atkārtojas divi vai trīs lāgi. Pēkšņi kādā dzelzceļa braucienā viņam uznāk stundas ceturksni ilga erekcija. Pēc septītā hipnotizējuma viņam izdodas divi kopošanās akti pēc kārtas, gan ar sēklas izšļākumu, bet tikai pēc ilgas trīšanas un bez baudas izjūtas, gluži otrādi: ar sāpēm. Tikai pēc astotā hipnotizējuma kopošanās akts izdodas gluži normāli, ar attiecīgu orgasmu un baudas izjūtu. Pēc desmit dienu ilgas ārstēšanas M. kungu atzina par izdziedinātu. Beidzot viņš bija laimīgs tēvs un viņš dzīvoja normālu ģimenes dzīvi.

Citā līdzīgā gadījumā precējies vīrs arī dzīvojis seksuāli nevainīgu dzīvi, bet nomodā viņam vairāki lāgi uzņākušas pollūcijas, un viņam piemētās fimoze (iedzimta vai pielipšanas ceļā radusies priekšādiņas sašaurināšanās tādā mērā, ka tā nav vairs atvelkama atpakaļ pār locekļa galviņu). Pirmā laulības gadā kopošanās akts neizdevās nepilnīgu erekciju dēļ. Lai gan vīrs savu sievu mīlēja, šī trūkuma dēļ viņš tomēr jutās nomākts. Ar mazliet ilgākas (divu nedēļu ilgas) hipnozes palīdzību izdevās erekcijas stiprināt un sasniegt locekļa ievadišanu makstī. Es viņam ieteicu fimozes operāciju. Šī vīra locekļa galviņa bija nejutīga pret seksuāli saldkauro baudu. Viņa sēkla bija normāla.

29. Kādam brīvdomīgam, izglītotam cilvēkam bija mīlestības sakars ar tikpat brīvdomīgu, izglītotu jaunavu A., bet bez intimitātēm. Viņš intensīvi iemīlējās citā meitenē B., kautrīgā katolietē. Viņa pirmā mīļākā ļāva tam brīvu rīcību. Viņš saderinājās (bez seksuāla sakara, ko līgava viņam neļāva) ar B., bet, neraugoties uz viņu abu lielo mīlestību, viņiem ļoti bieži gadījās ķildas reliģisko uzskatu dēļ. Sadusmots, viņš aizgāja atpakaļ pie A., dzīvoja ar to seksuālu dzīvi, un A. pēkšņi bija mātes cerībās. Bet viņš nevarēja atstāt B. un B. nevarēja atstāt viņu. Viņš atkal dzīvoja ar B. un, nevērodams visas ķildas, gribēja ar to laulāties, te pēkšņi viņam pienāca ziņa, ka A. ir mātes cerībās, ko savai otrai mīļākai (B.) viņš neteica. Viņu sāka plosīt izmisums un viņš lūdza manu padomu. Viņam likās, ka izeja ir tikai viena, un proti: pašnāvība.

Bet es viņu novērsu no šīm domām; es teicu, ka pašnāvība būtu glēvulība un zemsirdība; ka laulība ar B. būtu aplamība, kas izpostītu visu viņa dzīvi. Un visiem spēkiem es centos viņu pārliecināt, ka viņa pienākums ir precēt A. un leģitimēt bērnu. Ja vēlāk viņš redzētu, ka laulības dzīve nav iespējama, viņš katru brīdi varētu šķirties. Viņš gribēja paklausīt manu padomu, bet A. negribēja ar viņu precēties un teicās doties pašnāvībā! Vēlāk es nekā vairs par šiem ļaudīm nedzirdēju.

Šis gadījums tipiski raksturo cilvēku kaislību aklo mulķību un negantību.

30. Pilnīgi patoloģisks, godkārigs, lieluma un dižcilības manijas apmāts, slinks, tomēr labsirdīgs un glīts jauneklis, senāk bijis alkoholiķis un vēlāk kļuvis atturībnieks, prata ļoti smalki pavest sievietes un izšķiest naudu. Viņš bija ļoti dažādiem psihopātiskiem traucējumiem, viņam bija ļoti vāja griba, bet daudzi labi nodomi. Līdzīgi daudziem citiem mīlestības sakariem viņš uzturēja kādu nenozīmīgu mīlāko, kurai radīja bērnu, un beidzot nokļuva dziļā postā. Kāda labsirdīga vīra krietna un laba sieva, kurai nebija bērnu, par viņu iežēlojās un viņā līdz neprātam iemīlējās. Tā atdeva viņam visu, kas tai bija, pazemīgi pacieta visus viņa draudus un sitienus, viņa dēļ šķīrās no vīra un neatstājās no viņa ne soli, bet viņš to zaimoja un nicināja, lai gan tā maksāja visus viņa parādus, līdz pati iekrita nabadzībā. Un to visu viņa darīja, neprasīdama pat seksuālu sakaru ar viņu. Tā palīdzēja pat viņa mīlākai un viņa bērnam. Gan zinādama, ka viņam ir sifiliss, tā tomēr gribēja ar viņu precēties, bet pēdējā brīdī tomēr atnāca pie manis. Par visu pateikdamies, viņš bija dzīries to nošaut. Bet, neraugoties uz visām pūlēm, šī sieviete gandrīz nebija vairs dziedināma no savas neprātības. Viņas šķirtais vīrs gribēja to otru reizi precēt!

Šādi gadījumi liekas gluži neticami; un tomēr šis, man visos sīkumos pazīstamais gadījums, ir pilnīgi patiess. Šīs sievietes neprātīgā iemīlēšanās un pilnīgā uzupurēšanās kaitināja un pukoja citādi labsirdīgo vārguli, kurš necienīgi izmantoja viņas labsirdību gluži vienkārši tādēļ, ka viņš to necieta.

31. J. L., divdesmit sešus gadus vecs, ir tas, ko Hiršfelds dēvē par biseksuāliem, un turklāt vēl sadists. Bēr-

nībā viņš juties seksuāli satraukts, kad redzējis, ka citiem zēniem sit pa dibenu. Viņu satraukušas arī meitenes, kurām tāpat sists; bet vīriešu dzimums viņu kairinājis vairāk. Viņš kļuva seksuāli aizvien kārāks un vēlāk meklēja remdējumu normālā kopošanās aktā. Viņš centās kļūt normāls. Bet viņa perverzitate vērtās aizvien lielāka; beidzot viņu varēja seksuāli kairināt tikai 8—17 gadus veci zēni. Tiklīdz tie izauga lielāki, viņa mīlestība izdzisa. Viņš atnāca pie manis, lai es viņu dziedinot un lai kaut zināmā mērā viņš kļūtu par savas perverzitates un sava erotisma kungu.

Viņa brālim, K. L. (mazliet jaunākam), ir gluži tā pati kaite. Bērnībā viņam bieži uznākušas galvas sāpes, divpadsmit gadu vecumā viņu plosījusi neiralģija, un tādēļ viņš atbrīvots no kara dienesta. Līdz divdesmit otram mūža gadam viņš jutis tikai homoseksuāli un sapņos glāstījis un pie sevis kļāvis 11—17 gadus vecus zēnus, un kad viņš tos sapņos sitis, viņu piemeklējušas pollūcijas. Vēlāk viņam rādījušies tikai heteroseksuāli sapņi; onanējis viņš nebija nekad un viņam nebija arī dziņas uz to. Ar prieka meitām kopoties viņš mēģinājis tikai piecas reizes, un tas viņam laimējies tikai vienu reizi pēc stipras alkohola baudas; citādi viņš piedzīvojis tikai neveiksmes un jutis riebjumu; tikai reizi viņš juties erotiski satraukts un piedzīvojis pollūcijas, bet bez kopošanās; vēlāk vēl daži seksuālas kopošanas gadījumi ar vīriešiem, bet šo dziņu viņš centies sevī nomākt.

Trešais brālis bija garīgi slims. Divi brālēni no mātes zara bija homoseksuāli. Tēvs bija ļoti kaprīzs un liels savādnieks, un māte nervoza.

Šajā gadījumā es, bez šaubām, brīdināju no bērnu radīšanas. Šis gadījums nepārprotami rāda intensīvu neiropatoloģisku iedzimtību visā ģimenē, un šī iedzimtība izpaužas tiklab garīgās, kā psihoseksuālās nenormālībās. Pēdējās nenormālības abiem brāļiem ir ārkārtīgi vienādas. Bet vienmēr nebūt tā nav. Un te redzama arī daži perverzitates veidu kombinācija.

32. P. jaunkundze jau no sestā mūža gada bija bāra bērns. Bāreņu namā viņa brutāli audzināta. Desmitā mūža gadā jau menstruējusi. Divpadsmit gadus vecu, viņas pašas svainis ar skūpstiem un glāstiem to ieradina ona-

nēt, un vēlāk viņa dara to pati. Septiņpadsmit gadu vecumā viņa izbaudījusi ārkārtīgas mīlestības slāpes, tad iemācījusies vecmātes amatu, divdesmit viena gada vecumā tapusi dievbijīga un savas kļūmās dziņas grēkus izsūdzējusi mācītājam. Bet tas viņai nebija līdzējis. Viņas stiprā kaislība un seksuālā ziņkārība viņu dzinusi kopoties ar vīrieti. Un to visu viņa pilnīgi skaidri apzinājusies. Drīz viņai sākusies grūtniecība un pēc četriem mēnešiem aborts. Tad norisinājusies izmisuma pilna dvēseles cīņa starp seksuālo kaislību un dievbijību. Beidzot pašnāvības mēģinājums.

Tā aizritēja desmit turpmākie gadi. Šajā laikā viņa iepazinās ar ētiski un intelektuāli augsti izglītotu un dziļi reliģisku cilvēku (T.), kas visiem spēkiem centās viņu izraut no šī purva. Beidzot tas redzēja, ka viņa ir ļoti neruvoza, divas reizes ārstiem lika viņu izmeklēt, bet viņas seksuālītāti šī izmeklēšana neiespaidoja. Vēlāk, sākumā gan tīri altruistiski, viņš centās to garīgi iespaidot, bet bija tikai ierosinājis jau trešo pašnāvības mēģinājumu, jo P. jaunkundze kaislīgi iemilējās T. Psihiātriskā klinikā viņa negribēja iet.

Bet T. „garīgais“ iespaids bija tas, ka viņš P. jaunkundzi apmierināja ar skūpstiem un klitora kutināšanu, pats varonīgi atturēdamies un tikai reizi piedzīvodams sēklas izšļākumu (bez kopošanās). Šis vīrs dzīvoja laimīgu, pat ideālu laulības dzīvi. Tā aizritēja turpmākie divpadsmit gadi ar trijiem veltīgiem sakara pārtraukšanas mēģinājumiem. Šajā laikā P. jaunkundze savu *libido* remdēja ar citiem vīriešiem, protams, bez mīlestības. Bet šķiršanos no T. viņa nevarēja izciest. Ar savu ētiski garīgo iespaidu T. bija viņu novērsis no turpmākiem pašnāvības mēģinājumiem, bet viņa bija uz to atstājusi jūtekliski seksuālu iespaidu, kādēļ T. ļoti cieta.

Viņam bija jau 62 un viņai 46 gadi. Viņam sākās dažādas vecuma kaites un viņš teica tai, ka savu fizisko ciešanu dēļ viņš vairs nevar turpināt seksuālo satiksmi ar to, un prasīja no viņas tikai tīri platonisku mīlestību. Bet kā īsta sieviete, viņa atbildēja, ka viņai tas esot gluži neiespējami. Te ļoti spilgtā formā izteicas starpība starp vīrieša un sievietes seksuālpsīhologiju: vīrieša iespēja, bet sievietes neiespēja mīlestību šķirt no *libido*. P.

savu patoloģisko *libido* gan varēja apmierināt bez mīlestības, bet ne otrādi: mīlestību bez *libido*. Es viņai ieteicu psihoanalītisku dziedināšanos ar hipnozi.

33. Seksuāli pilnīgi vienaldzīga sievietē gluži nejauši, sabiedrisku aizspriedumu dēļ, apprecās ar vīrieti, kuram nav nekādu seksuālu jūtu, bet sēklas izšļākumi un seksuāli priekšstati viņam tomēr ir, bet bez seksuālās baudas izjūtas. Viņš gan pieguļ savu sievu, bet viņam nerodas gandrīz nekāda erekcija. Abi dzīvo kopā un, kā daždien naīvi (religiski audzināti) cilvēki, viņi brīnās, ka viņiem nerodas bērni, jo viņi bija lieli bērnu draugi! Abi atnāca pie manis, kad pēc divpadsmit gadu ilgas laulības mana grāmata viņiem beidzot bija atvērusi acis.

34. Seksuāli ļoti kaislīga meitene četrus gadus dzīvoja seksuālā sakārā ar vīrieti, kurā raksturs viņai nepatika un ar kuru precēties viņa negribēja. Viņa iemīlējās citā, dilonsirdzīgā vīrieti, ar kuru viņai arī bija seksuāls sakars. Te viņas orgasms bija daudz mazāks (viņas apmierinājums bija nepietiekošs). Bet viņas dvēsele iedegās dziļā mīlestībā. Viņa sāka ļoti uztraukties, jo savam mīļākam negribēja neuzticīga būt. Izmisumā viņa sāka onanēt, bet pašai bija kauns par to. (Cik interesants normālas sievietes instinktīvās monogamās mīlestības piemērs!). Padoms šē bija ļoti vajadzīgs. Es viņu pilnīgi apmierināju, ka no mērena onanisma viņai nav gaidāmas nekādas briesmas, un viņas izmisuma pilnā stāvoklī es viņai to pieļāvu.

35. No kādas Vācijas pilsētas man pienāca divu septiņpadsmit gadus vecu meiteņu vēstules. Meitenes bija no „labākām aprindām“. Viņas jautāja, vai es atļautu un atzītu, ka viņas pirms laulības seksuāli dzīvotu ar vīriešiem. Dažās mežoņu tautās tas ir pilnīgi atļauts un legāls ieradums. Tomēr es atļāvos abas zināmā virzienā ļoti nai-vās meitenes enerģiski biedināt no viņu slepeno tieksmju piepildīšanas, vērā likdams šādas piepildīšanas sekas mūsu tagadējo uzskatu pasaulē. Protams, ka nākotnes uzskati atšķirsies no tagadējiem, bet ja mēs gribam gudri un prātīgi rīkoties, mums jādomā vispirms par mūsu šodienu.

Šādus piemērus varētu minēt līdz bezgalībai, un, pats par sevi saprotams, šē minētie piemēri nebūt nepretendē uz to, ka tie būtu parādījuši visus galvenos tipus. Tās gluži vienkārši ir atsevišķas psiholoģiskas ainas, dibinā-

tas uz konkrētiem gadījumiem, un uz tiem mēs turpmāk savā grāmatā atsauksimies. Ar nolūku es izraudzījos daudzus ikdienišķus gadījumus, jo retākie, sensacionālākie gadījumi lielāko tiesu pieder pie patoloģijas.

Pirmās grāmatas beigas.

Otrā grāmatā būs apcerēta dzimumu dzīves un laulības izcelšanās, laulības un bezlaulības formas, dzimumu savstarpējās iekarošanas veidi un līdzekļi, laulības, jūtu un aprēķina loma izvēlē, ārulaulības seksuālie sakari. Sevišķa vērība būs veltīta seksuālai patoloģijai, veneriskām slimībām, impotences un seksuālu pārmērību parādībām, onanismam u. c. seksuālās dzīves nenormālībām. Grāmata noslēgsies ar apcerējumu par iedvesmes lomu dzimumu dzīvē un par tā saucamo mīlestības reiboni. Otrā un arī turpmākās grāmatās autors cieši turas pie reālās laulības dzīves, visu to apcerēdams ar noskaidrota zinātnieka mieru un gudrību.

Pirmās grāmatas saturs:

	Lapp.
Akademiķa prof. Bechtereva priekšvārds	5
Autora priekšvārds I. un VI.—VII. izdevumam	11
Autora priekšvārds VIII. izdevumam	13
Ievads	15

Pirmā nodaļa:

DZĪVO BŪTŅU VAIROŠANĀS. — DĪGLA ATTĪSTĪBA (Dališanās, partenogenezē, konjugācija, mnema, attīstība, dzimumu atšķirības, kastrācija, hermafroditisms, iedzimtība, blastoforija)	19
--	----

Otrā nodaļa:

DZĪVO BŪTŅU EVOLUCIJA UN IZCELŠANĀS.	52
--	----

Trešā nodaļa:

CILVĒKU KOPOŠANĀS DABASVĒSTURISKIE NOTEI- KUMI UN MECHANISMS (Grūtniecība, — Korrelatīvās dzimuma pazīmes)	61
--	----

Ceturtnā nodaļa:

DZIMUMA DZIŅA	83
I. <i>Vīrieša dzimuma dziņa</i>	88
II. <i>Sievietes dzimuma dziņa</i>	102
III. <i>Flirts</i>	109

Piektā nodaļa:

SEKSUĀLĀ MĪLESTĪBA UN CITI DZIMUMA DZIŅAS IZSTAROJUMI CILVĒKA DVĒSELĒ	114
<i>Seksuālā mīlestība</i>	120
a) <i>Vīrieša seksuālās mīlestības psihiskie izstarojumi</i> (drosme, bērnu radīšanas dziņa, greizsirdība, seksuālā lielība, pornogrāfiskais gars, seksuālā liekulība, kautrība, vecpuišība)	124

b) <i>Sievietes seksuālās mīlestības psihiskie izstarojumi</i>	Lapp.
(vecmeitas, pasivitate un ilgas, atdošanās un sapņainība, tupeļu laulības, grūtniecība un mātes mīlestība, aklā mīlestība, rutīne, sievietes greizsirdība, koķetērija, sievietes kaunība	137
c) <i>Fetišisms</i>	150
d) <i>Mīlestības attiecības pret reliģiju</i>	151
DZĪVES PIEMĒRI UN PIEREDZĒJUMI	153

ARGONAUTU IZDEVNIECĪBA

Rīgā, Elizabetes ielā № 16, dz. 5. Tel. 26350

Ārkārtīgus panākumus guvusi
nevien Latvijā, bet visā pasaulē

Emila Ludviga 1914. gada jūlijs

Šī grāmata ir ievērojams cilvēciskas sirdsapziņas dokuments, kas runā patiesību par visām valstīm un visiem valstsvīriem, kuŗi vainīgi ir atbildīgi par deviņiem miljoniem Eiropas tautu labāko dēlu izlietām asinīm. Ja Remarka grāmata „Rietumu frontē bez pārmaiņām“ ir stāsts par pārdzīvojamiem frontē, tad Ludviga grāmata „1914. gada jūlijs“ ir stāsts, kas dibināts uz kara dokumentu pētišanu. Bet no dokumentiem, notām, ultimātiem, sarkanām, zaļām un melnām grāmatām Ludvigs rada dzīvus cilvēkus. Viņa grāmatā runā un darbojas diplomāti, karaļi, prezidenti, kaŗavadoņi un tautu vadoņi. Tā ir visu tautu grāmata, kas tēlo un rāda, kā izcēlās šis muļķīgākais par visiem kaŗiem.

Maksā Ls 1.50

Grāmata par tām fantastiskām dēkām,
kādas devās pasaules kara frontes
kareivju brāļi: spiegi un izlūki, ir

H. R. Berndorfa Spiegi un izlūki pasaules karā

Šī brīnišķīgā grāmata, kuŗā ir viela piecdesmit romāniem, stāsta un tēlo pasaules kara lielāko spiegu traģiskās un neticamās avantūras. Pārdrošības tur saistās ar mīlestības tīkliem, kuŗos lielie spiegi-sievietes (Mata Hari, dedzīgā un apgaroti-brīnišķīgā Mademoiselle docteur) sapin pasaules diplomātus, kaŗavīrus un ienaidnieku spiegos. Vesela nodaļa grāmatā veltīta latvju sabiedriskam darbiniekam Dr. Pekkam un viņa vadītam izlūku tīklam pret vācu fronti.

Maksā Ls 1.50

Teātra izrāžu rīkotājiem aizrādām uz
to, ka mūsu izdevniecībā iznākusi

Ludviga Hiršfelda

Sieviete, ko katrs meklē

Tā ir brīnišķīgi jautra un gaiša komēdija, kuŗas saturs ir mūsu
laika sirds. Nacionālais Teatrs to Anni Simson viesizrādēs sniedza pie
nepārtraukti izpārdotiem namiem. Luga izrādāma viegli: viena dekorācija
un 7 personas.

Maksā Ls 1.20

Darbs, kas pelna vislielāko populā-
ritāti arī pie mums, kur par dzi-
mumu dzīves jautājumu iznākušas
tikai sīkas un nenozīmīgas brošūras,
darbs, kas jālasa ikvienam, kas grīb
dzīvot skaidru un apzinīgu dzīvi, ir

Dr. med. Augusta Foreļa

Dzimumu jautājums

Šajā grāmatā atradīs nepieciešamo atbildi uz jautājumiem, kas sai-
stīti ar dzimumu dzīvi, vispirms jaunatne, kas izjūt dzimuma dziņas at-
mošanās sekas, un tāpat arī vīri un sievas, kuŗus bieži pārsteidz nejaušas
grūtības seksuālo dziņu remdēšanā, un visi tie ļaudis, kas šādu vai tādu
īemeslu dēļ pārkāpj septīto bausli, visi tie, kuŗi ļaujas seksuālo dziņu
nedabīgām formām, un beidzot visi tēvi, visas mātes un visi audzinātāji,
kuŗiem lemts atstāt vadošu iespaidu uz augošās paaudzes seksuāliem
instinktiem. Milzīgais materiāls, ko Foreļs savācis savā grāmatā dzimumu
dzīves jautāju u noskaidro tik vispusīgi un pilnīgi, ka noteikti izpilda
tos svarīgos praktiskos mērķus, ko iecerējis grāmatas autors.

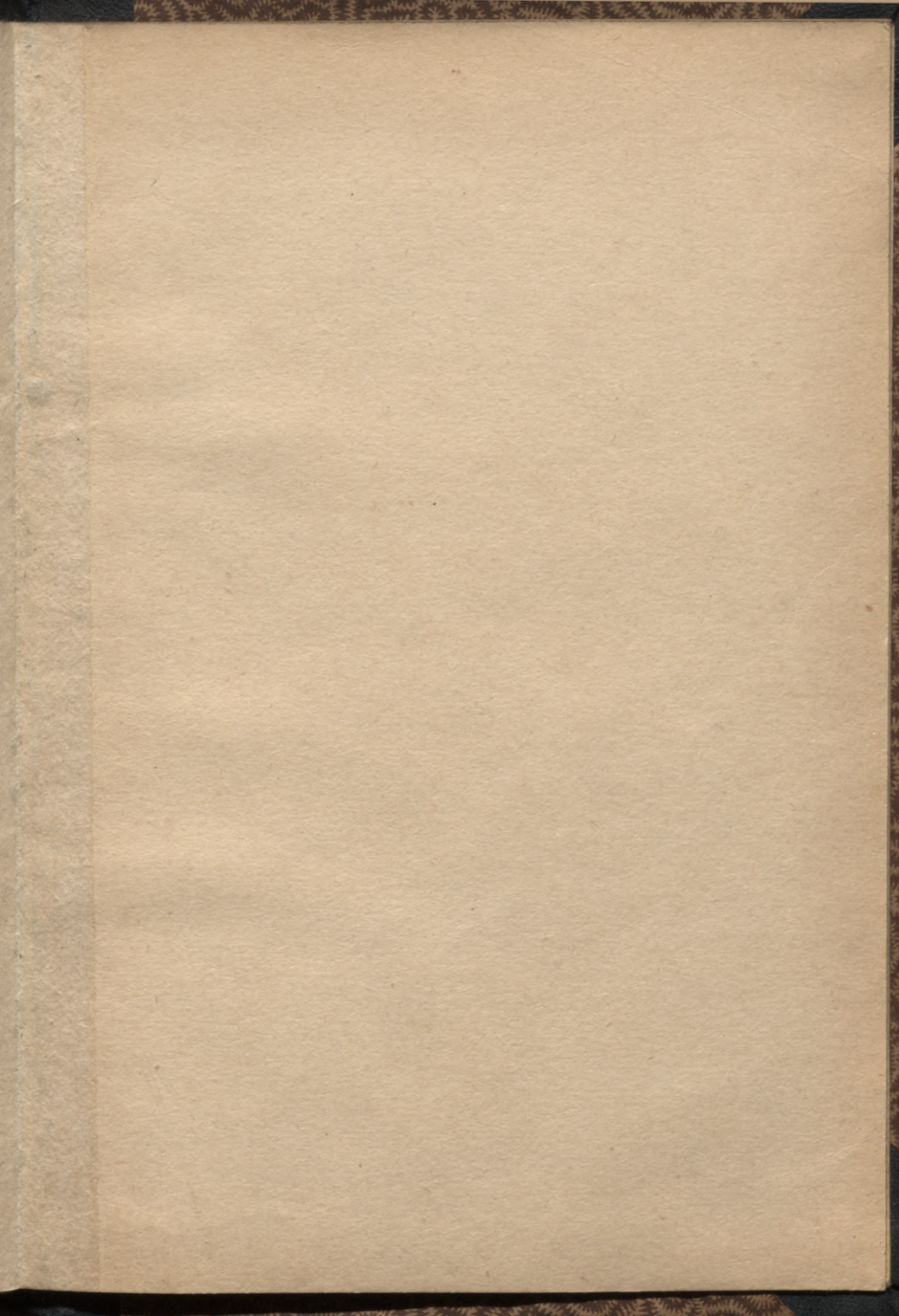
Latvju valodā „Dzimumu jautājums“ iznāks 4 grāmatās, un katra
maksās Ls 2.— Tie, kas naudu jau iesūtījuši par visām 4 grāmatām
reizē, skaitās kā abonenti un tie šīs grāmatas pēc viņu iznākšanas saņem
par Ls 6.50. Pēc pirmās grāmatas iznākšanas abonentus vairs nepieņem.

**Turpmāko 3 grāmatu iznākšanu reklamēsīm laikrakstos.
Savus izdevumus piesūtām pa pastu vai pienesam mājās.**

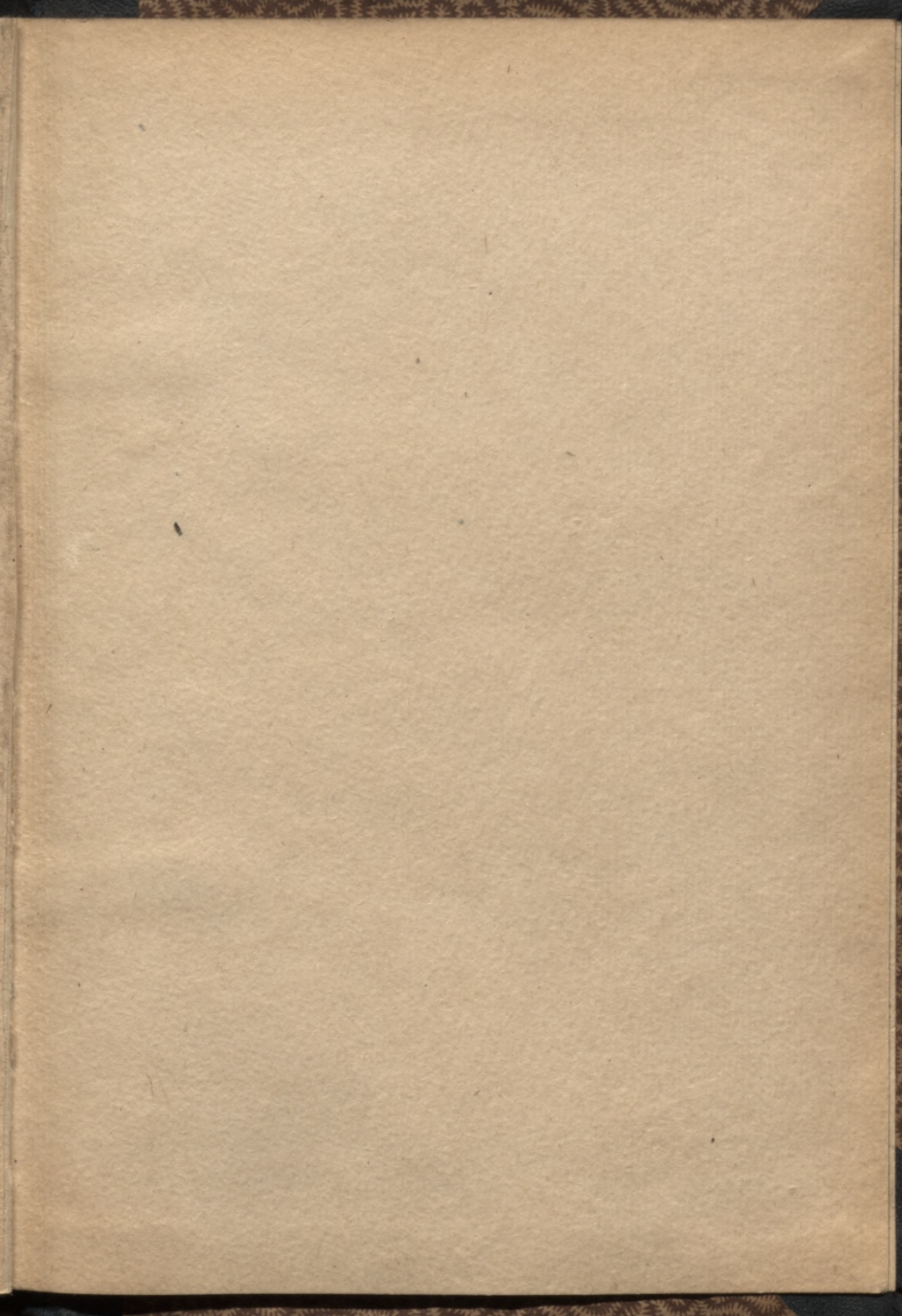
Visas še minētās grāmatas vai-
rumā un mazumā dabūjamas

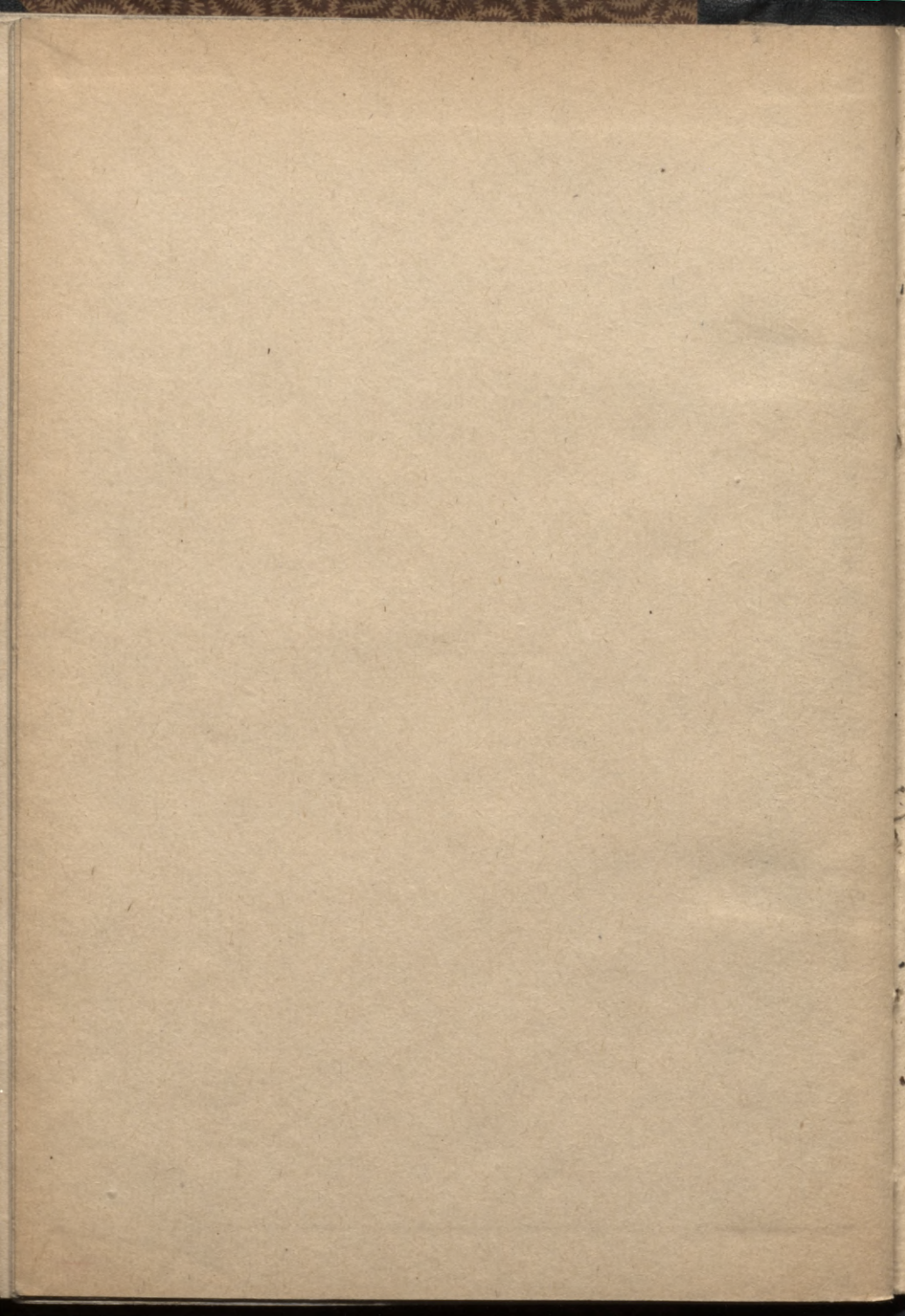
izdevniecībā „ARGONAUTI”
Rīgā, Elizabetes ielā № 16, dz. 5
Tel. 26350

Ģenerālkomisijā pie A./S. Valters un Rap
Rīgā, Operas laukumā.

22 FEB 1930

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309046538